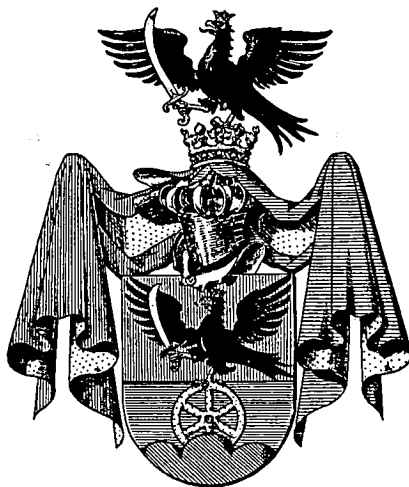

A KÁRPÁT-MEDENCE KORAÚJKORI KÖNYVTÁRAI

I.

MONOK ISTVÁN

A RÁKÓCZI-CSALÁD KÖNYVTÁRAI 1588–1660

SZEGED, SCRIPTUM KFT.
1996

A KÁRPÁT-MEDENCE KORAÚJKORI
KÖNYVTÁRAI I.

BIBLIOTHEKEN IM KARPATENBECKEN
DER FRÜHEN NEUZEIT I.

A KÁRPÁT-MEDENCE KORAÚJKORI
KÖNYVTÁRAI
BIBLIOTHEKEN IM KARPATENBECKEN
DER FRÜHEN NEUZEIT

I.

Szerkeszti / Hrsg. von
MONOK ISTVÁN

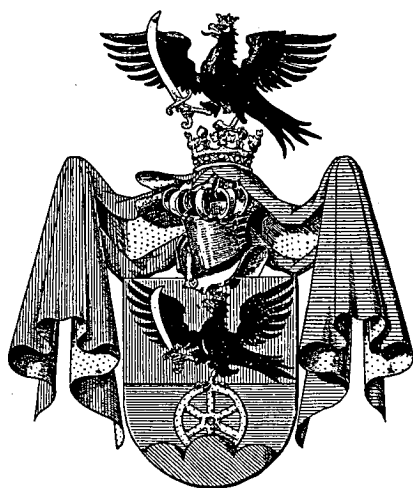
BIBLIOTHEKEN DER FAMILIE-RÁKÓCZI
1588–1660

ISSN 1416—1044
ISBN 963 8335 30 0

KIADJA A/HERAUSGEGEBEN VON
JUHÁSZ GYULA TANÁRKÉPZŐ FŐISKOLA
MŰVELŐDÉSTÖRTÉNETI INTÉZETE
INSTITUT FÜR DIE ERFORSCHUNG DER KULTURGESCHICHTE
DER GYULA-JUHÁSZ-PAEDAGOGISCHE-HOCHSCHULE (SZEGED)

MONOK ISTVÁN

**A RÁKÓCZI-CSALÁD KÖNYVTÁRAI
1588–1660**

**SZEGED, SCRIPTUM KFT.
1996**

Készült a
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola Könyvtártudományi Tanszéke és a
József Attila Tudományegyetem Központi Könyvtára
együttműködése keretében

az Országos Tudományos Kutatási Alap, a
Mellon–Fondation és a
Herzog August Bibliothek (Wolfenbüttel) támogatásával

Szerkesztette
CSÁSZTVAY TÜNDE

Fordította
ÖTVÖS PÉTER

Lektorálta
KEVEHÁZI KATALIN, PÉTER KATALIN

A mutató összeállításában munkatárs
ZVARA EDINA

Megjelent az
Országos Kiemelésű Tudományos Kutatások „Történelmi és kulturális emlékeink
feltárása, nyilvántartása és kiadása”, és a
Magyar Könyv Alapítvány támogatásával

Megrendelhető/Medieninhaber

Sfk Sándor Könyvesbolt
H-6720 Szeged, Oskola u. 27.

TARTALOMJEGYZÉK

Inhaltsverzeichnis	VI
A sorozat elé	VII
Geleitwort zur Schriftenreihe	X
Bevezetés	XIII
Vorwort	
Rövidítések jegyzéke	
A SÁROSPATAKI KÖNYVTÁR	1
Rákóczi György levele Tolnai Istvánnak, 1634	3
Csanaki Máté könyvei, 1638	7
Catalogus librorum Sigismundi Rakoczi, cca. 1660	30
A katalógusban nem szereplő könyvek	169
Possessor-bejegyzések alapján azonosított könyvek	169
Egyéb források alapján azonosított könyvek	185
Az I. Rákóczi György családja tagjainak ajánlott könyvek, 1618—1660	193
APPENDICES	
Rákóczi II. Zsigmond, felesége, Telegdi Borbála, és fia könyvei	
Rákóczi Zsigmond possessor-bejegyzés alapján ismert könyvei	203
Rákóczi Zsigmondnak ajánlott, illetve támogatásával megjelent könyvek	204
Telegdi Borbála könyvei, 1613	205
Rákóczi III. Zsigmondnak ajánlott könyvek	205
Rákóczi Pál és fia Rákóczi László könyvei	
Az 1642. évi töredék inventárium	206
Rákóczi Pál possessor-bejegyzés alapján ismert könyvei	208
Rákóczi László possessor-bejegyzés alapján ismert könyvei	210
Regéc 1644. évi inventáriuma	216
A Rákóczi-könyvtárak történetének bibliográfiája	221
Személy- és helynevek mutatója	
Nyomdászok és kiadók mutatója	
A Rákóczi-birtokok (térkép)	
Erdély (térkép)	

INHALTSVERZEICHNIS

Tartalomjegyzék	V
A sorozat elé	VII
Geleitwort zur Schriftenreihe	X
Bevezetés	XIII
Vorwort	
Abkürzungen	
DIE BIBLIOTHEK IN SÁROSPATAK	1
Brief des György Rákóczi an István Tolnai, 1634	3
Bücher des Máté Csanaki, 1638	7
Catalogus librorum Sigismundi Rakoczi, cca. 1660	30
In dem Katalog nicht vorkommene Bücher	169
Angaben aus Possessoreintragungen	169
Angaben aus anderen Quellen	185
Der Familie des György Rákóczi I. gewidmete Bücher, 1618—1660	193
APPENDICES	
Bücher des Zsigmond Rákóczi II., seiner Frau Borbála Telegdi und seiner Söhne	
Angaben aus Possessoreintragungen	203
Zsigmond Rákóczi II. gewidmete und von ihm unterstützte Bücher	204
Bücher der Borbála Telegdi, 1613	205
Zsigmond Rákóczi III. gewidmete Bücher	205
Bücher des Pál Rákóczi und seines Sohnes László	
Inventar aus dem Jahre 1642. (Fragment)	206
Bücher aus Possessoreintragungen des Pál Rákóczi	208
Angaben aus Possessoreintragungen des László Rákóczi	210
Inventar der Burg Regéc aus dem Jahre 1644.	216
Bibliographie zur Geschichte der Bibliotheken Rákóczi	221
Personen- und Ortsnamenregister	
Register der Verleger, Drucker und Druckorte	
Stammtafel der Familie Rákóczi	
Rákóczi-Herrschaften (Karte)	
Siebenbürgen (Karte)	

A sorozat elé

A Kárpát-medencében az 1526 és 1750 közötti időszakból ránkmaradt olvasmánytörténeti forrásainak levéltári feltárására irányuló, 1979-ben Szegeden megindult kutatás¹ az ezredfordulóig befejeződik. Ezen két évtized alatt elegendő dokumentum került napvilágra ahhoz, hogy akár földrajzi egységenként, akár szociális rétegekenként vagy szakmai, illetve vallási csoportonként e reprezentatív minta alapján képet alkothassunk az eruditív jellegű műveltségéről. Az alapkutatást az Országos Tudományos Kutatási Alap (OTKA), illetve a Művelődési és Közoktatási Minisztérium (MKM) különböző programjainak keretében támogatta.

A feltárt dokumentumok közül a könyvjegyzékek bibliográfiai nyilvántartására hoztuk létre azt a „*Könyvtártörténeti Füzetek*” című sorozatot,² amelynek eddig 7 kötete jelent meg, s további két kötet összeállítása most folyik. A bibliográfiai nyilvántartásunk már régóta kettős jellegű. A „*Könyvtártörténeti Füzetek*”-ben megjelent információkon kívül adatbázisban rögzítünk számos, a gyűjteményre, illetve annak tulajdonosára vonatkozó adatot. Az adatbázis tartalma a következő:

A **dokumentum** dátuma, a bibliográfiai nyilvántartás azonosító száma (KtF); a **tulajdonos** neve, származása (polgár, nemes, főnemes), életrajzi dátumai, hol élt (területet adunk meg: Felvidék (a mai Szlovákia), Partium (ma jelentős részben Romániában), Erdély (ma Romániában), Nyugat-Magyarország (beleértve a mai Burgenlandot is), Török Hódoltság, Dunántúl, Alföld, Délvidék (a mai Szerbiában, részben Romániában), Horvátország (az Ozalytól északra eső terület — a mai Dél-Horvátországot kihagytuk a vizsgálatból!), neme (férfi, nő), foglalkozása, tisztségei, nemzetisége, vallása(i), iskolái (középfok), iskolái (felsőfok), kiadott írásai (van vagy nincs), kéziratban maradt írásai (van vagy nincs); a **gyűjtemény**³ helye, keletkezési ideje (generációs könyvtár-e?), jellege (intézményi vagy magán); a **jegyzék** leírója (a gyűjtő, a gyűjtő hozzátartozója, a gyűjtő megbízottja, hivatalos személy, nem tudjuk), a jegyzék egykori lelőhelye (ha csak kiadásból ismerjük, s

¹ Keveházi Katalin: Aufarbeitung und Publikation von ungarischen Bücherverzeichnissen aus der Zeit vom 16. bis 18. Jahrhundert. Wolfenbütteler Notizen zur Buchgeschichte, 10(1985) 68–77.; Monok István: A XVI–XVII. század magyarországi olvasmányai. (Régi magyarországi könyvjegyzékek összegyűjtése és publikálása.) Csongrád megyei Könyvtáros, 1985/1–2. 15–20.; Ugyanő: Collection des inventaires des livres des XVI–XVIIe siècles à l'Université Attila József de Szeged. (Travaux en cours.) Nouvelles du Livre Ancien (Paris) 1986. Nr. 45. p. 6.; Ugyanő: XVI–XVII. századi olvasmánykultúránk. Magyar Könyvszemle, 1988. 78–82.; Ugyanő: Könyv- és könyvtártörténeti kutatások helyzete és finanszírozása. Esettanulmány. Könyvtári Figyelő, 1995.

² A kötetek felsorolását lásd könyvünk utolsó lapjain!

³ Kapcsolódási lehetőséggel a készülő „A Kárpát-medence könyvtörténeti bibliográfiája 1000–1918” szakirodalmi adatbázishoz!

az eredetit nem találtuk meg), a jegyzék mai lelőhelye, a jegyzék kiadási adatai, az „Adattár ...”⁴ sorozatban hol jelent meg, a jegyzék tipológiai helye⁵, a jegyzéken szereplő könyvtételek száma; **megjegyzés**.

A könyvjegyzékek bibliográfiai számbavétele mellett folyamatosan adjuk közre az egyes dokumentumok egyszerű olvasatát; szűkszavú, a tulajdonos életére és a gyűjtemény történetére vonatkozó jegyzetekkel. A Keserű Bálint szerkesztette sorozat, az „*Adattár XVI–XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez*” 11–20. számú kötetei adnak otthont ezeknek a kiadványoknak. A megjelent 14 mellett további 10 kötet előkészületi munkálatai vannak folyamatban. Fontos előrelépés az olvasmánytörténeti adatbank felállítása és az, hogy ezt a hazai és a nemzetközi felhasználók számára rövid idő alatt számítógépes hálózaton is hozzáférhetővé válhat. A könyvjegyzékek szövegének (első olvasatának!) tekintetében ez azt jelenti, hogy a könyvjegyzékek adatbázisában való bármely szempontú keresés után a felhasználó magát a jegyzéket is elérheti elektronikus úton, s rákérdezhet a jegyzék egyes tételeire. Ez a rákérdezés azonban már egy másik, ehhez kapcsolódó adatbázisban történik. A levéltári kutatással párhuzamosan elkezdtük az egyes könyvjegyzékeken szereplő könyvtételek azonosítását is. Az azonosított tételek adatbázisának felépítése a következő:

A **kéziratos eredeti** tétel betűhív olvasata; a **feloldás** (azonosítás) keretén belül a szerző(k) neve(i), a mű címe, a kiadás helye, éve, a nyomdász(ok) és/vagy kiadó(k) neve(i), a bibliográfiai azonosító számok, a mű nyelve, annak jelzése, hogy kéziratról van-e szó vagy nyomtatványról.

Szerencsés esetben a korabeli könyvtár egyes darabjait ma is ismerjük. Ebben az esetben a leírás kiegészül az **autopszia** alapján történő bemutatással, azaz a könyvtár nevével, ahol ma megtalálható, a raktári jelzettel; ha kolligátumról van szó, a többi, hozzákötött mű leírásával; a régi raktári jelzetekkel, a köteten/kötetben szereplő ex libris, supra libros szövegével, a kéziratos bejegyzések betűhív szövegével, az illusztrációk jellemzésével, felsorolásával, a kötés anyagának, dátumának, színének, a kapsok állapotának, meglétének, a metszés milyenségének leírásával. Ez a bemutatás egészül ki a kötetre vonatkozó esetleges publikációk bibliográfiai adatainak rögzítésével,⁶ a possessor-bejegyzésekben szereplő nevek univerzalizált alakjaival, illetve a műre vonatkozó tárgyszóval.

A most útjára induló sorozat, „*A Kárpát-medence koraiújkori könyvtárai*”, lényegében ezen utóbbi készülő adatbázis építése közben megírt és megírandó könyvtár- s olvasmánytörténeti monográfiáknak ad helyet. A sorozat kötetekben az egyes könyvtárak történetére vonatkozó valamennyi ismert, nem jegyzékszerű forrás is megtalálható. Tisztában vagyunk azzal, hogy ez a kiadványsorozat az

⁴ A sorozatról alább, illetve a kötetek felsorolását lásd könyvünk utolsó lapjain.

⁵ Monok István: Könyvkatalógusok és könyvjegyzékek Magyarországon 1526–1720. Forrástipológia, forráskritika, forráskiadás. Szeged, 1995. /Olvasmánytörténeti Dolgozatok V./

⁶ Kapcsolódási lehetőséggel a 3. jegyzetben említett adatbázishoz!

„Adattár ...”-ban már megjelent jegyzékek részbeni megismétlése. Ezt a munkamódszert az indokolja szakmai oldalról, hogy az azonosító munka hosszú, évtizedekre nyúló folyamat. Indokolatlan lenne tehát az egyes feltárt levéltári dokumentumokat elzárva tartani a végleges elkészülésig. Gyakorlott szakember számára a könyvjegyzékek egyszerű olvasata is számos információt hordoz, jó kiindulópontja az olvasmány- és könyvtártörténeti vizsgálódásoknak. A dokumentum ismertségének jelzése pedig a felesleges levéltári kutatást is megelőzi. Módszerünknek tudományszervezési oka is van: munkaközösségünk — sajnálatos módon — egyáltalán nem lehet biztos abban, hogy a kutatás, az azonosítás és a kiadás munkálatait hosszabb távon folytathatja. Munkánk minden egyes fázisa időrabló szervezési, a szakmai munkát felőrlő feladatokkal terhelt. Emellett munkakörülményeink évről-évre — változó mértékben — csak *romlanak*.

Geleitwort zur Schriftenreihe

Die im Jahre 1979 in Szeged unternommene buchgeschichtliche Forschung, deren Hauptziel die Erschließung der archivalischen Quellen der Lese- und Bibliotheksgeschichte zwischen 1526 und 1750 im Karpatenbecken ist¹, wird um die Jahrtausendwende vollendet werden. Im Laufe von diesen zwei Jahrzehnten werden schon genügend Material dazu erforscht werden, daß man aufgrund eines repräsentativen Modells auf die eruditive Bildung der einzelnen geographischen Einheiten, sozialer Schichten sowie verschiedener Berufe und religiöser Gruppierungen schließen kann. Das Projekt wurde von unterschiedlichen Programmen des Ungarischen Forschungsfonds (Országos Tudományos Kutatási Alap; OTKA), bzw. des Ministeriums für Bildung und Unterricht (Művelődési és Köznevelési Minisztérium; MKM) gefördert.

Für die erschlossenen Dokumente wurde eine Schriftenreihe von bibliographischen Verzeichnissen gegründet, „Könyvtártörténeti Füzetek“ („Hefte für Bibliotheksgeschichte“, KtF)². Bis jetzt sind schon sieben Hefte erschienen und zwei weitere sind in Vorbereitung. Das bibliographische Register entspricht einer doppelten Zielsetzung: Neben den Informationen, die in den „Heften für Bibliotheksgeschichte“ veröffentlicht werden, werden noch andere Dokumente bezüglich der Sammlung und der Besitzer in Datenbank gespeichert. Die Struktur der Datenbank ist folgendermaßen gestaltet:

Das Datum, die bibliographische Identifikationsnummer (KtF) des **Dokuments**; der Name, der sozialer Stand (Bürger, Adel, Hochadel) des **Besitzers**, biographische Daten, Wohnort (hier werden Regionen angegeben: Oberungarn, die heutige Slowakei; Partium Regni Hungariae, heute zum größten Teil in Rumänien; Siebenbürgen, heute in Rumänien; Westungarn mit dem Gebiet des heutigen

¹ Katalin Keveházi: Aufarbeitung und Publikation von ungarischen Bücherverzeichnissen aus der Zeit vom 16. bis 17. Jahrhundert. Wolfenbütteler Notizen zur Buchgeschichte, 10 (1985) 68-77.; István Monok: A XVI-XVII. század magyarországi olvasmányai. (Régi magyarországi könyvjegyzékek összegyűjtése és publikálása.) (Die Lesestoffe in Ungarn in dem 16. und 17. Jahrhundert. /Die Erschließung und Aufarbeitung der alten Bücherverzeichnisse in Ungarn/). Csongád megyei Könyvtáros, 1985/1-2. 15-20.;

Ders.: Collection des inventaires des livres des XVI-XVIIe siècles a l'Université Attila József de Szeged. (Travaux en cours.) Nouvelles du Livre Ancien (Paris) 1986. Nr. 45.p. 6.;

Ders.: XVI-XVII. századi olvasmánykultúránk. (Unsere Lesekultur im 16. und 17. Jahrhundert.) Magyar Könyvszemle, 1988. 78-82.;

Ders.: Könyv- és könyvtártörténeti kutatások helyzete és finanszírozása. Esettanulmány. (Die Lage und Förderung der buch- und bibliotheksgeschichtlichen Forschungen. Eine Fallstudie.) Könyvtári Figyelő, 1995.

² Die Auflistung der Hefte siehe auf den letzten Seiten unseres Buches.

Burgenlands; das Gebiet unter Türkenherrschaft; Transdanubien; die ungarische Tiefebene; das Südland, heute in Serbien und zum Teil in Rumänien; Kroatien, das Gebiet nördlich von der Festung Ozaly, Südkroatien wurde in die Forschung nicht einbezogen). Weiter das Geschlecht (Frau, Mann), Beruf, die gedruckten Schriften (ob es gab oder nicht) des Besitzers, die Handschriften (ob es gab oder nicht). Dann die Stelle der Sammlung³, ihre Entstehungszeit (ob eine Generationsbibliothek) und Charakteristik (private oder Institutionsbibliothek); der Verfasser **des Verzeichnisses** (der Sammler selbst, Angehöriger des Sammlers, Beauftragter des Sammlers, beglaubigte Person, nicht bekannt, der ehemalige Fundort des Verzeichnisses (wenn es nur aus Veröffentlichungen bekannt und das originale nicht mehr vorhanden ist), der heutige Fundort, die bibliographischen Angaben der Veröffentlichungen, die Veröffentlichung in der Schriftenreihe „Adattár“⁴, der typologische Status⁵ und die Zahl der Bücher auf dem Verzeichnis; Anmerkung.

Neben der bibliographischen Registrierung der Bücherverzeichnisse werden die einzelnen Dokumente mit kurzgefaßten Anmerkungen betreffs der Biographie des Besitzers und der Geschichte der Sammlung beschrieben. Diese Mitteilungen wurden in den Bänden 11-20. der Schriftenreihe „Materialien zur Geschichte der Geistesströmungen in Ungarn in dem 16. und 18. Jahrhundert“ hrsg. von Bálint Keserű (Adattár XVI-XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez) veröffentlicht. 14 Bände sind schon erschienen und weitere 10 sind in Vorbereitung. Als wichtiger Fortschritt kann erwähnt werden, daß eine lesegeschichtliche Datenbank bis zum Ende 1996 aufgestellt wird, die sowohl den heimischen als auch den ausländischen Benützern zugänglich ist. Bezüglich der Verzeichnisse (d.h. deren ersten Abschrift) bedeutet es soviel, daß der Benutzer das Verzeichnis in der Datenbank nach irgendeiner Suche auch in elektrischer Weise erreichen kann und die Gelegenheit hat, nach den einzelnen Daten der Verzeichnisse zu suchen. Diese Suche wird aber in einer anderen, mit dieser in Verbindung gebrachten Datenbank verwirklicht. Parallel mit der Archivarbeit wurde nämlich auch mit der Identifikation der Buchtitel auf den einzelnen Verzeichnissen begonnen. Die Struktur der Datenbank der identifizierten Bücher wurde folgendermaßen gestaltet:

Die buchstabentreue Abschrift **der originalen handschriftlichen** Angaben; im Rahmen der Identifizierung werden die folgenden Charakteristika angegeben: Name/n/ der Verfasser, Titel des Werkes, Erscheinungsort und -jahr, Name/n/ der

³ Mit Verbindungsmöglichkeit zu der fachliterarischen Datenbank der eben vorbereiteten buchgeschichtlichen Bibliographie des Karpatenbeckens von 1000 bis 1918 („A Kárpát-medencei könyvtörténeti bibliográfiája 1000-1918”).

⁴ Über die Schriftenreihe „Adattár“ siehe unten, die Auflistung der Bände folgt auf den letzten Seiten unseres Buches.

⁵ István Monok: Könyvkatalógusok és könyvjegyzékek Magyarországon 1526-1720. Forrástipológia, forráskritika, forráskiadás. Szeged, 1995. /Olvasmánytörténeti Dolgozatok V./ (Bücherkataloge und -verzeichnisse in Ungarn zwischen 1526-1720. Quellentypologie, Quellenkritik und Quellenausgabe. /Studien für Lesegeschichte V./).

Drucker und/oder der Verleger, die bibliographischen Identifikationsnummern, Sprache des Werkes und Verweis darauf, ob es um eine Handschrift oder um ein Druckwerk geht.

Im günstigen Fall sind wir in der Lage, einzelne Stücke der ehemaligen Bücherei auch heute zu kennen. Diesmal wird die Titelaufnahme durch Autopsie ergänzt, d.h. mit dem Namen der Bibliothek, mit der Signatur des heutigen Fundorts; im Falle eines Kolligats mit der Beschreibung der zusammengebundenen Drucke; mit den alten Signaturen, mit den Texten der Exlibris oder *supra libros*; mit der buchstabentreuen Veröffentlichung der handschriftlichen Bucheintragen, mit den Angaben und Auflistung der Illustrationen, mit der Beschreibung des Stoffes, Datums, der Farbe des Einbanbes, mit dem Zustand des Verschlusses und mit der Art und Weise des Stiches. Dieser Liste werden noch die bibliographischen Angaben eventueller Veröffentlichungen betreffs des Bandes⁶, die universalisierten Formen der Namen in den Possessoreintragen, bzw. die Sachwörter bezüglich der Werke hinzugefügt.

Die jetzt ins Leben gerufene Schriftenreihe „**Die frühneuzeitlichen Bibliotheken im Karpatenbecken**“ enthält diejenigen bibliotheks- und lesegeschichtlichen Monographien, die während der Gestaltung dieser letztgenannten Datenbank verfasst wurden oder noch werden. In den Bänden werden alle bekannten nicht verzeichnismäßigen Quellen veröffentlicht, die sich auf die Geschichte der einzelnen Bibliotheken beziehen. Wir sind uns darüber klar, daß diese Schriftenreihe zum Teil auch die Wiederholung der in der Serie „*Adattár*“ veröffentlichten Verzeichnisse bedeutet. Diese Arbeitsmethode wird aber dadurch bestätigt, daß die Identifizierung von Büchern nicht selten jahrzehntelange Forschungsarbeit braucht. Es wäre also nicht genug begründet, die schon erschlossenen archivalischen Dokumente bis zu der endgültigen Aufarbeitung unveröffentlicht zu lassen. Die erste Abschrift der Bücherverzeichnisse kann den Experten schon genügend Informationen und damit eine feste Basis für die bibliotheks- und lesegeschichtlichen Forschungen liefern. Das Bekanntgeben der Erschließung von Dokumenten macht die diesbezügliche weitere Archivarbeit unnötig. Die Arbeitsmethode wird zugleich aus wissenschaftsorganisatorischer Seite begründet: Unsere Forschungsgruppe ist leider nicht versichert, daß sie die Forschung, die Identifizierung und die Veröffentlichung längere Zeit noch durchführen kann. Jede Phase unserer Arbeit ist von zeitraubenden organisatorischen, die Forschungen wesentlich hemmenden Aufgaben belastet. Die Arbeitsverhältnisse verschlechtern sich zugleich im verschiedenen Maße Jahr für Jahr.

⁶ Mit Verbindungsmöglichkeit zu der Datenbank in Anmerkung 3.

Bevezetés

A Rákóczi családok könyvtára esetében még annyira sem vagyunk szerencsés helyzetben, mint a Bibliotheca Zriniana kutatásakor,¹ hiszen nem maradt ránk Bibliotheca Rákóciana elnevezésű régikönyv-gyűjtemény, amely — mint Zrínyi Miklós esetében — ugyan nem a korabeli (XVII. századi) bibliotéka, de legalább az akkori könyvvállomány jelentős részét és a könyvtár XVIII–XX. századi sorsát dokumentálná. A Rákóczi család legnagyobb könyvtára — a sárospataki — történetét Harsányi István példaszerű alaposággal mutatta be a század elején,² de fő forrása neki is csak a Lorántffy Zsuzsanna halálát követően összeállított katalógus töredéke lehetett. Igaz, hogy ő még láthatta a sátoraljaújhelyi piarista gimnáziumban őrzött fennmaradt könyveket is. Nem állt azonban rendelkezésére az a kézikönyvtár, amelynek segítségével ma már a legtöbb, a katalógus-töredéken említett mű azonosíthatóvá vált, és nem ismerhette az elmúlt évtizedekben feltárt egyéb levéltári dokumentumokat sem. Azonosításai így szükségszerűen hiányosak. Nem fogadtuk el Harsányinak azt a vélekedését sem, hogy minden, a XVII. században Sárospatakon lévő könyv, amely ma is ott van, alkalmas lenne a Rákóczi-könyvtár katalógusának azonosítására, hiszen sok esetben a ma is meglévő kötetek bejegyzései tanúskodnak arról, hogy a kollégiumi diákközösség (coetus) tulajdonában voltak már a főúri gyűjteménynek az iskolába történt átszállítása előtt is.

A Rákóczi család könyvtárainak koraújkori történetét kutatva számos Rákóczi birtokközpontban és várban őrzött könyvről kerültek elő dokumentumok. Mostani kötetünk nagyobbrészt a sárospataki gyűjtemény anyagát mutatja be, de összefoglaltuk azokat az adatokat is, amelyek Rákóczi Zsigmond (1544–1608) erdélyi fejedellemmel kezdődően a család egyes tagjainak könyves ügyeire, azaz olvasmányaira, a könyvkiadás területén végzett patrónusi tevékenységük eredményére vonatkoznak.

Rákóczi Zsigmond (1544–1608) a magyarországi későhumanista korszak egyik főúri mecénása volt. Részben neki köszönhető az első teljes magyar nyelvű Biblia megjelenése. Szerencsi és sárospataki könyvtáráról csak szórvány adatok tudósítanak, katalógus vagy másfajta könyvjegyzék nem maradt ránk.³

¹ A Bibliotheca Zriniana története és állománya. — History and Stock of the Bibliotheca Zriniana. Írták és összeáll. Hausner Gábor, Klaniczay Tibor, Kovács Sándor Iván, Monok István, Orlovsky Tibor. Szerk. Klaniczay Tibor. Bp., 1992. /Zrínyi Könyvtár 4./

² HARSÁNYI 1917. — A könyvtárra vonatkozó szakirodalom részletes leírását lásd e kötet végén. Harsányi az egyes tételek azonosításához alapvetően a pataki könyvtár állományát használta. Nagyon sok esetben állítja, hogy ma is megvan a Rákóczi-féle könyv, jóllehet csupán a mű egyik kiadása található meg a gyűjteményben. Azonosításait minden esetben ellenőriztük, korrigáltuk.

³ Lásd e kötet 204–206. oldalait. A vizsolyi Biblia patrónusairól összefoglalóan bibliográfiával: Szabó András: Károlyi Gáspár (1530k.–1591). Bp., 1984. /Tanulmányok és szövegek a régi magyar irodalom történetéhez. 1./ 56–58.; Rákóczi Zsigmond 1607. november 29-iki Kolozsvárt

Egyik fia, Rákóczi Pál (1596–1636) a család katolikus ágát vitte tovább, aktív kapcsolatot tartott fenn a jezsuitákkal. Zborói és makovícai könyvtára anyagáról nagyon kevés információval rendelkezünk. Bizonyos, hogy a lechnici kartauziak megszüntetett bibliotékájának darabjai is az ő gyűjteményét gazdagították. Korai halála árva sorsra juttatta gyermekeit, Rákóczi Anna Máriát és öccsét, Rákóczi Lászlót (1633–1664). A gyámok, Máriássy Ferenc és Pál testvére a református fejedelem Rákóczi György (1593–1648) a család könyveinek egy részét Sárospatakra szállította. A pataki könyvtár tartalmi heterogenitásához, vallási toleranciáról árulkodó teológiai anyagának kialakulásához ez a körülmény mindenképpen hozzájárulhatott.⁴ A makovícai könyvtár kapcsán feltétlenül meg kell említeni azt a tényt, hogy Máriássy Ferenc 1642-ben összeírta a várban található ingóságokat. Ezen összeírás részeként ránk maradt egy könyvjegyzék is,⁵ de ezt a jelen kötetből kihagytuk. A könyvjegyzék számos tétele arra utal ugyanis, hogy a könyvek nem Rákóczi Pál, hanem az összeíró Máriássy Ferenc gyűjteményéből valók voltak: apjának, bátyjának kéziratai, a saját maga összeállította kéziratos kötetek, illetve iratcsomók szépesi alispánása idejéből, továbbá olyan könyvek, amelyek az összeírás szerint Máriássy Ferencel voltak törökországi követségében. Feltehetően Rákóczi Pál árváinak gyámjaként tartózkodott hosszabb ideig a várban, s így a vele lévő könyvek kerültek összeírásra. Egy másik, szerintünk csupán elméletileg feltehető magyarázat szerint Rákóczi Pál megvette(?) Máriássy István könyveit, az egyéb személyes jellegű megjegyzések Máriássy Ferenc részéről pedig egyszerűen a Rákóczi családdal való szoros kapcsolatát jelzik (például, hogy olyan könyvet is említhet az összeírás kapcsán, amelyet magával vitt Törökországba). Ezt a könyvjegyzéket mindenképpen figyelembe kell venni akkor, amikor a Rákóczi család egyes tagjainak szellemi környezetét akarjuk jellemezni.

Rákóczi László (1633–1664) zborói és sárosi gyűjteményéről szintén nem találtunk összeírást. A ma Szlovákiában őrzött ősnymtatványok⁶ és XVI. századi könyvek⁷ katalógusai szerint azonban gazdag ősnymtatvány-, illetve antikvagűjteménye lehetett. A könyveket nagyjából a sebesi ferencesekre hagyta. Leánya, a költőnő Rákóczi Erzsébet (1654–1707) kistapolcsányi könyveinek jegyzéke⁸ mindenesetre nem utal arra, hogy nagyobb könyvrökséget tudhatott volna magáénak.

Rákóczi Zsigmond (1544–1608) fejedelem másik fia, Rákóczi György (1593–1648) a család református ágához tartozott. Sárospataki könyvtárukról —

kiadott oklevelében birtokot adományozott Szamosközi Istvánnak is, kifejezetten Erdély, illetve a gyulafehérvári káptalan történetének megírásáért (Szathmáry Károly, Győri Történelmi és Régészeti Füzetek, 1869. 94–96.)

⁴ Lásd Rákóczi György levelét, amelyet 1642. július 13-án Gyulafehérvárról Máriássy Ferenchez írt, s amelyben megnyugtítja Máriássyt, hogy a mellékelt jegyzékben leírtak megérkeztek Sárospatakra (ADATTÁR 11. 494–495.)

⁵ ADATTÁR 11. 238–242.

⁶ KOTVAN 1979.

⁷ MATICA 1993.

⁸ ADATTÁR 13/2. 174–175.

amely az ő és kisebbik fia, Rákóczi Zsigmond (1622–1652) tervszerű könyvgyűjtésének eredménye, s amelynek anyagához hozzászámítjuk az idősebb fiú Rákóczi György (1621–1660) erdélyi fejedelemnek és az öreg fejedelem feleségének, Lorántffy Zsuzsannának ajánlott könyveket is — később részletesen szólunk.

A család regéci várában 1644-ben összeírt könyveket nem lehet tudni ki szerezte be. A vár Esterházy Miklós nádoré volt, és Rákóczi György csak az összeírás évében kobozta el tőle sikeres hadjárata alkalmával. A könyvek többsége protestáns szerző munkája. Nincs információnk arról, mi lett a sorsuk, de feltehetően beszállították őket Patakra. A pataki töredék-katalóguson ugyanis több tétel szerepel az ott összeírt könyvek közül.

Bár II. Rákóczi György (1621–1660) katolikus felesége, Báthory Zsófia reformátussá konvertált házasságuk pillanatában és formálisan az is maradt férje haláláig, fiukat, I. Rákóczi Ferencet (1645–1676) azonban már katolikusnak nevelte, s így II. Rákóczi Ferenc (1676–1735) is ezt a vallást követte. Azokról a könyvtárakról, amelyek létéről 1660 utánról tudomásunk, illetve jegyzékszerű forrásunk van — így a már említett kistapolcsányi könyvtárról, II. Rákóczi Ferenc sárospataki, munkácsi és rodostói könyvtáráról, illetve bécsújhelyi olvasmányairól — külön kötetet szándékozunk összeállítani.⁹

⁹ De Saussure Czézárnak II. Rákóczi Ferenc fejedelem udvari nemesének törökországi levelei és följegyzései. Kiad. Thaly Kálmán. Bp., 1909. 365–368.; Zolnai Béla: II. Rákóczi Ferenc könyvtára. Bp., 1926.; ADATTÁR 13/2. 128–129., 153–159., 165–166.

A sárospataki Rákóczi-könyvtár

A könyvtár kialakulása és gyarapítása

A sárospataki Rákóczi-könyvtár névvel azt a könyvgyűjteményt jelöljük, amely Rákóczi György és kisebbik fia, Zsigmond beszerzései alapján állt össze, és kiegészült azokkal a könyvekkel, amelyek az ő haláluk után kerültek a gyűjteménybe az idősebb fiú, György, de méginkább az özvegy fejedelemasszony, Lorántffy Zsuzsanna révén. A könyvtárat Rákóczi Zsigmond végrendeletileg a sárospataki Református Kollégiumra hagyta, de eredeti helyükről, a várból csak Lorántffy Zsuzsanna halálát követően szállították át az iskolába a könyveket.

A Rákóczi-udvarnak ugyan nem volt olyan könyvtárosa, akinek kizárólagos feladata lett volna a gyűjtemény gyarapításának irányítása, feldolgozása és őrzése, de Tolnai István pataki első pap nagyobbreszt mégis ellátta ezeket a teendőket. Ezért tekinthető a fejedelemmel való levelezése a könyvtár kialakulástörténetének forrásának. 1634-ből több olyan adatot ismerünk, amely a gyűjteményben végzett *rendszerező munkára* utal (311, 676. tétel). Tolnai minden bizonnyal állomány-jegyzéket is írt a könyvekről, ez azonban nem maradt ránk.

A többi magyarországi könyvgyűjtőhöz hasonlóan, a Rákóczi-családnak sem állt rendelkezésére az európai országokéhoz hasonló könyvkereskedői intézményrendszer a könyvek beszerzésére. A család tagjai feltűnően keveset utaztak, így igen kicsi annak lehetősége, hogy egy hosszabb *külföldi tartózkodás* — tanulmányút, kavaliers-tour — alapozta volna meg a könyvgyűjteményt.¹⁰ Annak ellenére, ha tudunk is olyan esetről, hogy a fiatal Rákóczi György berlini követségből (Bethlen Gábor fejedelem számára kérték meg Brandenburgi Katalin kezét) hazatérőben könyvet vásárolt (671. tétel). A könyvek elsődleges beszerzői a család *külföldre induló alumnusai*, a fejedelmi családdal kapcsolatban álló *kereskedők* illetőleg a fejedelem *diplomatái* voltak (138, 476. tétel).¹¹ Az ifjú Rákóczi Zsigmondnak sem igen lehettek más lehetőségei a családi könyvtár gazdagítására (57, 691, 692. tételek).

További fontos beszerzési forrást jelentettek azok a *tudós-, lelkész- vagy diákkönyvtárak és hagyatékok*, amelyeket a fejedelem megvásárolt az elhunytak

¹⁰ Mint azt például Zrínyi Miklós tette. Lásd a bevezető I. jegyzetét.

¹¹ Lásd a 138. és 476. tételeket, azok jegyzeteit, továbbá I. R.: Újabb okiratok I. Rákóczi György külföldi összeköttetései történetéhez. TT 1894. 360.: Geótsi Pál levele Gdanskából a fejedelemnek 1647. február 21-én: „Az minemű hírek itt forognak nyomtatásban azt is elküldtem Nagyságodnak.” Cf. SZILÁGYI 1872. 14.; SZILÁGYI 1886. 46.; HARSÁNYI 1917. 4..

hozzátartozóitól, vagy éppen a pénzre szoruló tulajdonostól. 1627-ben a nagysárosi plébánostól vett egy kötetet (278. tétel), 1629-ben pedig megvásárolta Samuel Rochotius menekült morvaországi prédikátor könyveit. Ez utóbbiak közül több ma is megtalálható a sárospataki könyvtárban és Debrecenben a Református Nagy-könyvtárban (306, 426, 665, 669, 670, 672, 674, 675. tételek).

I. Rákóczi Györgynek volt egy — sajnos ma már meg nem lévő — naplója, amelyet alumnusairól vezetett. A külföldre küldött diákok sorsát azonban személyesen nem kísérte figyelemmel; ez a munka is nagyrészt Tolnai Istvánra hárult. Tolnai 1634. október 2-án arról tudósította a fejedelmet, hogy egy Szántai nevű peregrinus diák Bázélbe törekedvén, útközben meghalt. Kérte Rákóczit, hogy rendelkezzen az elhunyt könyvei felől. Azt azonban nem tudjuk, hogy végül is megvette-e hagyatékot.¹²

Ugyancsak az ő költségén tanult Európa számos egyetemén a református tanár, orvos, Csanaki Máté (1595?–1636). Könyveinek egy részét, beleértve az íróorvos saját munkáinak több példányát is, hazatértekor nem tudta magával vinni Erdélybe. Halála után, 1638-ban Rákóczi György vásárolta meg a könyveket, s hozatta Gdanskból Sárospatakra.¹³

A Rákóczi-család könyvvásárlásaival kapcsolatban a dokumentumok és a szakirodalom mindig megemlíti azt a tényt, hogy I. Rákóczi György fejedelem komoly erőfeszítéseket tett, hogy megszerezze Hunyadi Mátyás király könyvtárának, a *Bibliotheca Corviniana*-nak Konstantinápolyba vitt, illetve a Budán maradt darabjait. Sajnos, a fejedelem szándéka nem vált valóra.¹⁴

¹² „Akarnám ha szegény Szántai uram felől jobb hirt írhatnék nagyságodnak; az társa, az kivel együtt volt, Basileában utban vagyon, és az írja Szántóra az Szántai uram atyjának, hogy utban lévén vérhas esett reá, meghalt; szegény, annak immár nem vesszük semmi hasznát. ... Szántai uramnak lesznek valami kevés könyvecskéi, azok felől micsoda dispositioja leszen nagyságodnak, örömet értem nagyságodtul.” (Szilágyi Sándor, PEIL 1875. 749.)

¹³ Lásd e kötet 7–30. oldalait, illetve a jegyzékhez fűzött jegyzeteinket.

¹⁴ A nagyszámú *szakirodalmi* említésből lásd: SZILÁGYI 1893. 292–294.; Fraknoi Vilmos–Fögel József: Mátyás király budai könyvtára. Bp., 1927. 28–34.; HARSÁNYI 1917. 6–7.; Csapodi Csaba: The Corvinian Library. History and Stock. Bp., 1973. /*Studia Humanitatis* 1./ 73–74.; Jakó Zsigmond: Erdély és a Corvina. In: J. Zs.: Írás, könyv, értelmiség. Tanulmányok Erdély történelméhez. Bukarest, 1976. 177–178. Rákóczi György ezirányú törekvéseinek *dokumentumai* (1632–1633): 1632. augusztus 10. Gyulafehérvár, I. Rákóczi György Szalánczi Istvánnak (Szilágyi Sándor, MKSz 1882. 337., Szilágyi Sándor, TT 1883. 450–451., SZILÁGYI 1883. 35.); 1632. október 8. Konstantinápoly, Szalánczi István a fejedelemnek (Szilágyi Sándor, TT 1883. 664., SZILÁGYI 1883. 54.); 1632. november 3. Konstantinápoly, Szalánczi István a fejedelemnek (Szilágyi Sándor, TT 1883. 674–675., SZILÁGYI 1883. 54.); 1633. február 15. Gyulafehérvár, I. Rákóczi György a szultánhoz (Szilágyi Sándor, MKSz 1882. 337–339., Török-magyarkori állam-okmánytár Szerk. Szilády Áron, Szilágyi Sándor. II. kötet. Pest, 1869. /Török-magyarkori emlékek. I. osztály: Okmánytár. IV./ 185–186., A könyv és könyvtár a magyar társadalom életében az államalapítástól 1849-ig. Összeáll. Kovács, Máté. Bp., 1963. /Nemzeti Könyvtár. Művelődéstörténet./ 121–122.); 1633. március 30. Gyulafehérvár, I. Rákóczi György Szalánczi Istvánnak (Szilágyi Sándor, TT 1883. 712–713.); 1633. július 23. (Török-magyarkori állam-okmánytár. Szerk. Szilády Áron, Szilágyi Sándor. IV. kötet. Pest, 1870. /Török-magyarkori emlékek. I. osztály: Okmánytár. VI./ 191–192.); 1633. július 25. I. Rákóczi György Kőrösy

Arra, hogy Rákóczi meg akarta volna vásárolni Alvinczi Péter kassai prédi-
kátor (1570 k.–1634) könyveit, Jakó Zsigmond egyetlen levél utalásából követ-
keztetett.¹⁵ A fejedelem Tolnai Istvánhoz írt levelében említi Alvinczinek egy bi-
zonyos ígétét, ezután azt, hogy Debreceni Tamás prefectus 500 aranyat fizessen
valakinek (Alvinczinek?), és azt, hogy Tolnai bizonyos könyveket rakjon a többi-
hez.¹⁶ Lehetséges, hogy a fejedelem Alvinczi 1633-ban megjelent posztillás-
kötetének kiadását támogatta 500 forinttal (544. tétel), de elképzelhető az is, hogy
a pénznek nincsen köze a kassai lelkészhez. Az azonban bizonyos, hogy Alvinczi
Péter végrendeletileg Kassa városára hagyta könyveit, tehát Rákóczi semmiképpen
sem vehette meg azokat.¹⁷

A vásárláson kívül *ajándékok* is gazdagították a nagy tekintélyű család
könyvgyűjteményét. Azok a tudósok, tanárok, papok, akiknek tanulmányait, köny-
veiknek magyarországi kiadását segítette a Rákóczi család valamelyik tagja, más-
hol megjelent munkáikkal kedveskedtek patrónusuknak. Jó példa erre Szenci Mol-
nár Albert (543. tétel) vagy Prágai András (673. tétel) könyvajánlása, de ebbe a
szerzeményezési körbe sorolható Damian Pajeczki krakkói asztronómus naptárain-
ak Patakya kerülése is (78. tétel).

I. Rákóczi György és özvegye, Lorántffy Zsuzsanna aktívan *pártfogolták a*
Magyarországon és Erdélyben működő *nyomdákat*. Nem lenne túlzás, ha a sáros-
pataki, a nagyváradi és a gyulafehérvári nyomdák valamennyi termékét gyűjtemé-
nyükhöz sorolnánk, hiszen valóban szoros kapcsolat fűzte őket e nyomdáknak dol-
gozó mesterekhez. A legtöbb innen kikerülő könyvnek valószínűleg meg kellett
lennie a fejedelem bibliotékájában. I. Rákóczi György az atyai örökséget folytatva,
1638-ban már egy új magyar bibliafordítás kiadását tervezte,¹⁸ 1640-ben egy nem
azonosítható postillás-kötet megjelenését támogatta,¹⁹ és emellett maga gondosko-
dott a környezetében élő lelkészek, tudósok (pl. Geleji Katona István, Alvinczi
Péter, Alstedius stb.) munkáinak megjelentetéséről (lásd pl. a 10, 30, 544, 677,
688. tételeket).

Istvánnak (Szilágyi Sándor, MKSz 1882. 339., SZILÁGYI 1883. 116.); 1633. december 18. I.
Rákóczi György Mikó Ferencnek (Szilágyi Sándor, MKSz 1882. 339., SZILÁGYI 1883. 175.)

¹⁵ A nagyenyedi Bethlen Kollégium könyvtárának kezdetei és első korszaka (1622–1658). In: J. Zs.:
Írás, könyv, értelmiség. Tanulmányok Erdély történelméhez. Bukarest, 1976. 202.

¹⁶ „Akamánk, ha Alvinczi uram eleget tenne ígétének, melyet kegyelmed szorgalmazzon; az
praefectusnak megparancsoltuk, az ötszáz forintot egyszersmind adassa meg; kegyelmed szépen
jó módjával hordassa be az várban több könyveinkhez ...” (Szilágyi Sándor, PEIL 1875. 650.: I.
Rákóczi György levele Tolnai Istvánnak 1634. március 9.)

¹⁷ Cf. Kemény Lajos, ItK 1907. 246–249.; ADATTÁR 13. 152–153.

¹⁸ „Az magyar bibliát kegyelmetek mint fogja felosztani s mikorra is elvégezni, tudósítson róla minél
hamarább.” (Rákóczi György levele Tolnai Istvánnak: 1638. június 30.; Szilágyi Sándor, PEIL
1875. 1385.); Apja Biblia-kiadási tervét Rákóczi Zsigmond folytatta, de a megjelenést már ő sem
élte meg (1661: RMK I. 670.)

¹⁹ „... magyar postillának kinyomtatásától nem vagyunk idegenek ...” (Rákóczi György levele
Tolnai Istvánnak: 1640. november 10.; Szilágyi Sándor, PEIL 1875. 1387.)

Amennyiben művelődéspolitikai szempontból fontosnak tartotta, egyes saját költségén nyomtatott kötet terjesztését is egymaga irányította. Az Antonio Guevara fiktív Marcus Aurelius életrajzának magyarítása része, illetve folytatása annak a későhumanista fordítási programnak, amelyet a XVI. század végén Baranyai Decsi János hirdetett meg Sallustius-fordításának előszavában, s amelyet immár az udvari kultúrpolitika szintjére emelt Bethlen Gábor fejedelem. Rákóczi ennyiben is a nagy előd politikai vonalát vitte tovább (685. tétel). A református egyház megerősítése, a gyülekezetek gazdagítása volt a célja új énekes könyv, az Öreg Gradual összeállítatásával és kiadásával (688. tétel). Ezeknek az általa is fontosnak tartott könyveknek minél szélesebb körű elterjesztéséhez személyesen is aktívan járult hozzá azzal, hogy csaknem a teljes kiadott készletet ajándékként küldte szét a gyülekezeteknek.²⁰ Ugyanígy, egyes városok is kaptak tőle ajándék könyveket.²¹

Rákóczi György, a számára sikeres 1644. évi hadjárat foglалásai és *rekvirálái* során is gondolt a könyvtár gyarapítására. A regéci várban talált könyvekről már tettünk említést,²² de a jászói konventből szintén hordatott el könyveket és levéltári iratokat.²³

A fejedelemnek és fiainak gyűjteményeik gazdagításakor kétségkívül a sárospataki könyvtár gyarapítása volt az elsődleges szempont. Amíg azonban a család Gyulafehérvárt élt — 1650 júniusáig — az ottani fejedelmi könyvtár gyarapításáról is gondoskodtak. Rákóczi György 1634-ben könyveket küldött ki Sárospatakra Tolnai Istvánnak, hogy helyezze el azokat a pataki bibliotékában.²⁴ Semmi nem bizonyítja azonban, hogy ezek az erdélyi fejedelmi könyvtárból származtak volna, s a levél is, amelyben ezeket megemlíti a fejedelem, Szászsebesről kelt.²⁵ A két könyvtár állományának duplum-cseréjére jó példát szolgáltatnak a Csanaki-hagyaték megvásárlása nyomán keletkezett iratok. A Patakon már meglévő köny-

²⁰ Cf. SZILÁGYI 1872. 20.; SZILÁGYI 1875. 95., 136.; Révész Kálmán: I. Rákóczy György és a parochiális egyházak. Sárospataki Lapok, 1901. 1003–1004.; HARSÁNYI 1917. 24–25. Lásd még a 685., 688., 689. tételek jegyzeteit.

²¹ 1641-ben debreceni látogatásakor ajándékozta Geleji Katona és Alsted munkáit a városnak (10., 30. tételek). Cf. Szűcs István: Szabad királyi Debreczen város történelme. I. kötete. Debreczen, 1871. 295.

²² Lásd fent, illetve a kötet appendixében a 218–221. oldalon.

²³ „Az jászai conventból hozattunk volt ide egy nagy öreg hordó könyvet, kik közt micsoda írást talált Csulai uram, ím in specie küldtük be neked, el ne veszed, megtartsad mását, az anyáddal is közöld.” — írta a fejedelem idősebb fiának Kassáról 1644. március 24-én (SZILÁGYI 1875. 134.; cf. HARSÁNYI 1917. 8.)

²⁴ Lásd e kötet 3–6. oldalait.

²⁵ Jakó Zsigmond e kérdésben megítélésünk szerint túl szigorúan ítéli meg a fejedelem tevékenységét, állítva, hogy a pataki könyvtárat Rákóczi a fejedelmi gyűjtemény rovására gyarapította (J. Zs.: A nagyenyedi Bethlen Kollégium könyvtárának kezdetei és első korszaka (1622–1658). In: J. Zs.: Írás, könyv, értelmiség. Tanulmányok Erdély történelméhez. Bukarest, 1976. 201–204.; Vita Zsigmond arról is tud, hogy a gyulafehérvári téka gyarapításában érdemei is vannak Rákóczinak: V. Zs.: Tudománnyal és cselekedettel. Bukarest, 1968. 18–19.

veket a fejedelem a gyulafehérvári könyvtárba szállíttatta.²⁶ I. Rákóczi György halála után két évvel az özvegy Lorántffy Zsuzsanna és Rákóczi Zsigmond elhagyta a fejedelmi székvárost, és Sárospatakra költözött. Egy 1653-ból származó adat szerint nagy mennyiségű könyvet vitettek maguk után Gyulafehérvárról Sárospatakra.²⁷

A könyvtár és a könyvek használata

A Kárpát-medence XVII. századi könyvkultúrája nem volt annyira gazdag, hogy a korszak értelmiségiinek magától értetődő lehetett volna egy-egy gazdag magánkönyvtár birtoklása. Ellenkezőleg. A nyugat-európai példáktól eltérően, a főúri magángyűjtemények, az udvari könyvtárak sokáig, még a XVIII. században is megőrizték a szűk nyilvánossággal bíró közösségi bibliotékák szerepét. Különösen így volt ez az birtokközpontokban, ahol jelentős iskola is működött, tehát az egyházi értelmiség mellett a tanárok is éltek a lehetőséggel, s olvasták a gazdag főúri könyvtár egyes köteteit. Potenciális használóként említhetjük még a lassan kialakuló gazdasági értelmiség tagjait is. A sárospataki udvar esetében mindenképpen ilyenek lehetettek Debreceni Tamás és Ballingh János praefectusok.

A Rákóczi-könyvtár esetében azonban nem csupán e fenti általános igazság alapján állíthatjuk azt, hogy a főúri család udvari környezete használta a könyvtárat, hiszen dokumentumok maradtak ránk, amelyek bizonyítják ezt. Tolnai Istvánál sokszor számos könyv volt kölcsön, mint azt néhány levele is tanúsítja.²⁸

Nehezebben adható válasz arra, hogy a Rákóczi család tagjai milyen módon használták könyveiket, hogyan olvastak, hétköznapi és közéleti cselekedeteikben, fennmaradt írásaikban miként fedezhetők fel az olvasmányokból nyert műveltség nyomai.

I. Rákóczi György fejedelem művelődéspolitikáját nem csupán udvari környezete diktálta. Még akkor sem, ha — egyébként természetesnek mondhatóan — a református egyház vezető személyiségeinek véleményét mindig nagy súllyal vette figyelembe döntései előkészítésekor. Meggyőző az a rendszeresség és tuda-

²⁶ Lásd az e kötet 29–30. oldalán idézett dokumentumokat és szakirodalmat.

²⁷ „Erkezuen Baal Pataki Janos uram Eoregh aszszonyunknak feő szolgálai personarum 12. Viszen Feieruarrol az Bibliotecabol Derek Keonyueket Patakra.” — jegyezte fel Széchi Seres István kolozvári sáfárpolgár (Herepei János, MKSz 1961. 171.; idézi Jakó Zsigmond a 15. és 25. jegyzetben jelzett munkája 202. oldalán).

²⁸ „Az mely könyvei nagyságodnak én nálam vannak, mind egyig katalógusban irtam, melyet nagyságodnak beküldöttem, némelyeket in folio, némelyeket in quarto, némelyeket in octavo, a hol helye volt, az mint akkori levelemben is megirtam nagyságodnak. Most is ugyanazon könyveket magán álló lajstromban beküldtem.” (Tolnai István a fejedelemhez, 1634. február 20.; Szilágyi Sándor, PEIL 1875. 618.) — Rákóczi György válasza 1634. március 9.: „.... mennyi könyvünk legyen kegyelmednél, értjük azt is, azokat elvesztéstől nem féljük.” (Szilágyi Sándor, PEIL 1875. 650.)

tosság, ahogyan hozzájárult a jövőendő értelmiség képzéséhez, ahogy támogatta a magyarországi és erdélyi iskolákat és nyomdákat, vagy ahogy szorgalmazta a magyar nyelvű udvari kultúra kialakítását. Tevékenysége egyértelműen bizonyítja, hogy nem esetleges alapon kiválasztott személyeket, műveket, kiadványokat akart patronálni. Nem csupán politikai értelemben volt igazi örököse Bethlen Gábornak, de művelődéspolitikájának alapvonalaiban is a nagy előd munkáját folytatta.

Egyházát, hitvallását nyilvánvalóan mindig előtérbe helyezte, s szinte atyai gonddal viselte anak gondját, hogy a református gyülekezetek el legyenek látva énekeskönyvekkel, Bibliákkal, egyházi tanítással, beszédgyűjteményekkel (10., 30., 690. tételek). Ő maga is Bibliás-fejedelem volt, tehát rendszeres Biblia-olvasó. Fennmaradt Bibliái tanúsítják (664–668. tételek), hogy Szalárdi János pontos képet rajzolt a vallásgyakorló fejedelemről: „Tiszta istenes ember lévén, másokban is olyat szeret és kíván vala. Az isteni tiszteletre rendeltetett egyházbéli közönséges órákat is el nem múlatja, de azokon kívül is, reggel ágyából felkelvén, s ebéd előtt félórával s vacsora előtt is félórával, estve hálólázában való bemenésekor magánosan is az isteni tiszteletet soha el nem múlatja vala. Az bibliából pedig rendszerint minden estve két-két caputokat akáminémű godos dolgai közben is el nem vesztegli vala. És így az ótestamentum könyveit tizenháromszor, az újtestamentumot pedig harminckétszernél többször olvasta vala el.”²⁹ Felesége, Lorántffy Zsuzsanna férjéhez hasonlóan rendszeresen feljegyezte Bibliájába, mikor, melyik fejezetet olvasta el (667. tétel). Kolozsvári házánál Vásárhelyi Dániel jezsuita atya és Medgyesi Pál udvari református prédikátor a Bibliáról külön vallásvitát is rendezett (681 tétel).

A ma is meglévő, biztosan a Rákóczi család birtokolta könyvek (30, 49, 75, 278, 306, 426, 543, 664–676. tételek) bejegyzései nem utalnak arra, hogy a család bármely tagja úgy olvasott volna, hogy közben aláhúzza az őt érdeklő részt, vagy a margón megjegyzést fűzött volna a szöveghez. Éppen ellenkezőleg, a ma is kézbe vehető néhány könyvről úgy tűnik, keveset forgatták. Igaz, hogy a könyvtár 2000 kötetnyi anyagából mindössze 20 olyan darab maradt ránk, amelyet forgatott a fejedelem, fiai vagy felesége, s ebből a mennyiségből az olvasási szokásokra következtetéseket nem lehet levonni.

A fejedelem — mint például az Öreg Graduál (690. tétel) esetében — az általa támogatott könyvek kiadása előtt többek véleményét kikérte. Így járt el akkor is, amikor Benyei Máté históriájának kéziratát kérte magához.³⁰ Az uralkodása idején fordításban, az ő támogatásával megjelent könyvek sora is azt mutatja, hogy koncepciózusan választotta ki a műveket, s a kiválasztottakat ismerte is. Levelezé-

²⁹ Szalárdi János siralmas magyar krónikája. Sajtó alá rend. Szakály Ferenc. Bp., 1980. 293.

³⁰ „Jó emlékezetű Szepsi uramnak az Benyei Máté papnak küldöttünk vala be Nagyságodnak egy irott könyvet, melyben magyarországi históriákat foglalt: kérem Nagyságodat ha el nem veszett küldje ki Nagyságod; az jövőendő esztendőre vannak valami elmelkedéseim, ha az ur Isten csendességet adván lenne Typographusunk, hasznát vehetném.” (Tolnai István a fejedelemhez, 1637. január 10.; Szilágyi Sándor, PEIL 1875. 804.)

sében több olyan adat található, miként keres egy-egy már ismert könyvet, s kéri, hogy Sárospatakról, vagy éppen Gyulafehérvárról küldjék azt el neki.³¹

Arról sem tudunk túl sokat, hogy a kortársak által olyannyira dicsért tehetségű, olvasott és művelt fiú, Zsigmond milyen könyveket vásárolt és olvasott. Tanuló éve idejéről maradt fenn egy levélrészlet, amely arról tanúskodik: külön jegyzéket írt Tolnai Istvánnak, hogy milyen könyvekre van szüksége. Sajnos azonban maga a jegyzék nem maradt ránk.³² Az ismert, biztosan neki vásárolt könyvek (57, 690, 691. tétel) mindenesetre korszerű politikai, történetfilozófiai tájékozottságát tanúsítják. Megjelent munkája (100. tétel), a pataki iskola koncepciózus fejlesztése, politikai, diplomáciai ügyessége, Bisterfeld és Comenius jó véleménye sejtetik műveltségének modernségét.³³

A könyvtár rendje, az 1660 körül írt katalógus

„Sigismundus noster ... omnem suam et Patris sui Georgii I. Rakoczi supellectilem librariam, quae erat amplissima et pretiosissima, Collegio huic testamento legavit; quo factum est, ut Bibliotheca Patakiensis tunc temporis omnium in Hungaria et Transylvania bibliothecarum esset praestantissima.” — írta Szombathi János tanár és könyvtáros (1783–1823).³⁴ A 29 évesen elhunyt patrónus tehát végrendeletileg hagyta a családi könyvtárat a Református Kollégiumra, de a könyveket Lorántffy Zsuzsanna haláláig minden valószínűség szerint a helyükön, a várban hagyták. 1658 után szállíthatták át azokat a Kollégium épületébe.³⁵ Az átszállításkor a diákok katalógust írtak, ennek töredéke maradt ránk.

A katalógust a diákok 32x10 centiméteresre összehajtott ívekre (4 levél) vagy félívekre (2 levél) írták.³⁶ Az íveket betűjelzéssel látták el. A jegyzék több kéz írása, egyvalaki ellenőrizte a munkát, és az ívek végén — a kollégium könyvtárába való berakáskor — összegző megjegyzéseket tett. A diákok párhuzamosan dolgoztak, ezért sok oldal üresen maradt. „Az első író két ív papirost hajtott össze s

³¹ „Jerusalem templomának képét nem láttam sehol nagyságod körül való könyvekben, hanem hogy nagyságod utolszor Váradon vala, azokban az könyvekben, melyeket az fejevári bibliothekában küldött volt ki nagyságodnak Alstedius uram. Az míg Váradon állottak nálam valami kevés ideig, de én Pongrácz uram kezéhez adtam akkor, hogy onnat Erdélyben indult nagyságod. Ez elmúlt nyáron, hogy Erdélyben voltam láttam is őket az bibliothékában. Öreg három könyv, in folio, aranyos, mindeniken két, két kapocs. Bizonyosan irom nagyságodnak, hogy az előtt két héttel is az bibliothékában láttam mind az hármát, mikor nagyságod Szamosujvárra és Désre indult Fejevárról.” (Tolnai István a fejedelemhez, 1634. február 20.; Szilágyi Sándor, PEIL 1875. 618.)

³² „Az könyvek felől, melyeket az kis ur lajstromban írt, gondom leszen rájuk, beküldöm a mit feltalálhatok közülök, amikor Herceg uram bemegyén.” (Tolnai István a fejedelemhez, 1635. március 2.; Szilágyi Sándor, PEIL 1875. 778.)

³³ Cf. SZILÁGYI 1886.; Péter Katalin: A magyar romlásnak századában. Bp., 1975. 60–104.

³⁴ Tiszáninneni Református Egyházkerület Nagykönyvtára (Sárospatak) Kt. 1136.

³⁵ HARSÁNYI 1917. 17. felhívja a figyelmet a 43. tétel alatt jelzett 1657-ből való kéziratra. A 256. tétel alatt leírt Hieronymus Drexel mű biztosan nem 1657-ben jelent meg, Harsányi e tételt félreértette.

³⁶ Miután Harsányi István leírása e kéziratról példaszerű, és azt eredetivel összevetettük, a leírást gyakorlatilag Harsányi kiadásából idézzük (HARSÁNYI 1917. 17–18.)

annak 9 lapját (1–9) írta be könyvcímekkel, 1–256 sorszámgig haladva. A 10–16 lapok üresen maradtak. Előbb a folio (1–46), majd a negyedré (47–104), aztán a nyolcadré (105–170) s végül a 12-r. és 16-r. alakú (171–256. sz.) könyveket vette sorra. E katalógusrészben (1–256 sorsz.) felsorolt művek kötetenkénti darabszáma — amint azt a kollégiumi könyvtárnok vagy rektor által a katalógus 10-ik lapjára a kötetek megszámlálása s átvételekor írt följegyzése igazolja — 331 volt. A második író egy ív papírost hajtott össze, de csak két lapot írt be, 1–42 folio s 1–19 negyedré alakú munkát sorolva föl. A 19–20 lap már egy harmadik író munkája, aki folytatja a 4. r. alakú művek bejegyzését (20–22 sz.), s tovább halad a nyolcadré (1–36) és 12-r. (1–15) alakú művek katalogizálásával. Ezek együtt a kollégiumban eszközölt megszámlálás és följegyzés (20. l.) szerint 139 darabból állottak. A 21–23 lapok üresek. A 24-ik lap alsó jobb sarkában egy jelzés (nagy C betű) látható. A 25–26 lap még a harmadik kéz írása. Beírt ismét 1–30 sz. a folio alakú műveket, melyek darabszáma a kollégiumbeli följegyzés (26 lap) szerint 31 volt. (Ezekhez számították még a J betűvel jelzett ládában levő 5 folio alakú kötetet.) A 26-ik lap alsó felén egy H betű olvasható. A 27–28 lapokat alkotó levél alsó harmadrésze le van vágva. A 29–33 lapok címjegyzéke ismét más (a 4-ik) kéz írása. A sorszámozást elhagyja, de a könyvek alakja szerinti sorrendet (folio, 4. r., 8. r., 12. r., 16. r.) megtartja. Az általa bejegyzett munkák darabszáma, a kollégiumi följegyzés (33 lap) szerint 217 volt. A 34–35 lapok üresek. A 36-ik lap alsó felén jelzésül egy K betű áll. A 37-ik lap valószínűleg a 2-ik kéz írása (1 folio s 1–9 4. r. alakú munkát írt le); a 38–40 lapokat pedig a 3-ik kéz írhatta. Folio alakú művet, felsorol egyet, 4. r. alakút 1–40-et, 8. r. alakút 1–26-ot, 12. r. alakút 1–6-ot. Ez ív 37–40 lapjain felsorolt művek darabszáma a kollégiumi följegyzés (40 lap) szerint 98 volt. A 41–43 lapok üresek. A 44-ik alsó szélén nagy E betű jelzés látható. A katalógus 16-ik lapján levő „Nr. 8.”, 36-ik lapján álló „Nr. 9.” és a 44-ik lapon levő „Nr. 10.” jelzés későbbi kollégiumi levéltári, vagy könyvtári jelzés, mert ugyanazon kéz épen olyan tintával írott, ma már keresztülhuzott jelzése (Nr. 77.) a gyűjtemény 4-ik darabjának hátán szintén előfordul.” Szombathi János 1805-ben a katalógus töredékét több más kollégiumi könyvtárkatalógussal, a nyomda betűkészlete, a tanárok és a diákok jegyzékeivel összekötötte, és a most kiadott töredék végére feljegyezte: „Fragmenta haec Catalogi Librorum Illustrissimi Sigismundi Rakoczi Anno 1652 mortui (qui hanc suam Bibliothecam Collegio Reformato Sarospatakiensi legavit) in hoc volumen compacta sunt S. Patakin Anno 1805. Joannes Szombathi m. pr.”

Miután a ma is meglévő katalógustöredék alapján az összeírás munkamenete jól rekonstruálható, továbbá számos, a katalógusban nem szereplő könyvről biztosan tudjuk, hogy megvolt a Rákóczi-könyvtárban, kijelenthetjük, hogy valóban csupán töredékforrásunk van. Az íveken levő betűjelzések is hiányosak (A, B, D, F, G és J nincsen), tehát az itt jelzett könyvállománynak legalább a duplája biztosan megtalálható volt Sárospatakon. A szakirodalomban különféle becslések élnek a Rákóczi-könyvtár egykori állományára nézve; mi a 2000 körüli kötetszámot tartjuk reálisnak.

A könyvtár története a kollégium gyűjteményén belül

A Sárospataki Református Kollégium könyvtára az iskolai és a főúri gyűjtemény egyesítésekor a Kárpát-medence egyik legnagyobb bibliotékája lehetett.³⁷ A patrónus család könyvtára így nagyobb nyilvánosságot nyert, állományának gazdagságával tartalmilag is frissítette az iskolai gyűjteményt. 1660 és 1671 között az iskolai könyvtárat újra rendezték, s egységes jelzetekkel látták el a könyveket.

Nem sokáig örülhettek azonban a tanárok és a diákok a nagyszerű bibliotékának. II. Rákóczi György felesége, Báthory Zsófia, aki csak a házasságkötés kedvéért, formálisan lett református, a fejedelem halála után rekonvertált, katolikussá lett. 1660-ban, a városba települt jezsuiták színvonalas iskolát nyitottak, konkurenciát teremtve ezzel a nagymúltú kálvinista kollégiumnak. 1671. október 20-án különféle okok miatt a kollégiumot katonai erővel elűzték Sárospatakról, és ezzel megkezdődött a könyvtár kálváriája és szétszóródása.

A távozó tanárok és diákok a könyvek egy részét magukkal vitték Debrecenbe, ahonnan 1672-ben Gyulafehérvárra vándoroltak tovább. Az itt letelepülő iskola, könyveikkel együtt egészen 1718-ig maradt itt, amikor is Marosvásárhelyre költöztek.

A Sárospatakon maradt könyveket a jezsuiták kapták meg. Thököly Imre 1682. október 12-én elfoglalta Sárospatakot, miután a tanárok egy része visszatért, 1683 szeptemberében újakezdték a tanítást. A jezsuiták a könyvek egy részét visszaadták a Kollégiumnak, de a református iskolának már 1687. április 24-én újra el kellett hagynia Patakot. Vizsoly— Gönc— Kassa volt a náluk maradt könyvek útja.

II. Rákóczi Ferenc, II. Rákóczi György unokája, jóllehet őt már katolikus hitben nevelték, 1703-ban visszaadta a kollégium épületét a reformátusoknak, de teljes vagyonukhoz csak 1706-ban jutottak hozzá. Innentől megkezdődött a szétszóródott könyvek összegyűjtése és a könyvtár gyarapítása. A marosvásárhelyi iskola még a XIX. században is küldött vissza olyan könyveket Sárospatakra, amelyeket a menekült tanárok hagytak ott.

A jezsuitáknál maradt könyvek a rend feloszlatásáig náluk voltak, ekkor a tokaji piarista rendházba kerültek (1773). A tokaji piaristák 1789-ben költöztek át a három évvel korábban onnan elűzött pálosok kolostorába, Sátoraljaújhelyre. 1910-ben az itteni piarista rendházban még 120 olyan kötetet regisztrált Visegrádi János, amelyen a XVII. századi pataki könyvtári jelzet volt. Az 1948–1952 évek kommunista szekularizációja során ezek a könyvek egytől-egyig eltűntek, hollétükről nem tudunk.

A II. Világháború végén az orosz csapatok elől a pataki könyvtár a legértékesebbnek gondolt könyveit, így néhány, a Rákóczi-családtól származó darabot is a

³⁷ Az egyes szakirodalmi tételekre külön külön nem hivatkozunk, hiszen az olvasó megtalálhatja azokat a kötet végén lévő irodalomjegyzékben. A Szombathi János által felfedezett források az 1726. évi katalógussal együtt az ADATTÁR 14. kötetében találhatók.

budapesti Pénzügyminisztérium pánccélpincéjébe szállíttatta. Innen kerültek Nyizsnij-Novgorodba, ahol egészen máig őrzik őket. E könyveknek a ma is működő sárospataki I. Rákóczi György Református Kollégiumnak való visszaadásáról napjainkban tárgyal a magyar és az orosz kormány.

A sárospataki Rákóczi-könyvtár a kor gyűjteményei között

Miután a Rákócziak több erdélyi fejedelmet adtak az országnak, logikusnak tűnne, ha könyves műveltségüket, könyvtáraikat a hasonló rangú európai családokéval hasonlítanánk össze. A család erdélyi és főként magyarországi birtokainak nagysága, jövedelme, mindenképpen indokolnák is ezt az összevetést. Vannak azonban olyan szempontok is, amelyek egy németországi választófejedelem és a Magyarországi főúrból lett erdélyi fejedelem olvasmánykultúrájának összehasonlíthatósága ellen szólnak. Mindenképpen ilyen a könyvbeszerzés feltételrendszerének a különbözősége. Az európai arisztokrata az udvari nevelés után általában bekerült a nyilvános oktatási intézményrendszerbe, tehát egyetemre ment, vagy a számára külön kialakított felsőfokú intézmények (Ritterakademie, Académie de la Noblesse, Collegium Nobilium, Accademia Reale stb.) valamelyikében. Ezután hosszabb-rövidebb külföldi utazás — peregrinatio academica, de gyakrabban már Kavalierstour — következett. A tanulmányi évek alatt alapozták meg a saját külön gyűjteményüket, amely a család több generációjának könyvtárát bővítette. A folyamatos gyarapítás lehetőségét a kiadók és nyomdászok ajánló katalógusai, illetve az ugyancsak jól tájékozott udvari környezet — a tanárok, a tudósok, a papok és egyéb értelmiségiek — tanácsai biztosították, s maga az arisztokrata tudott választani.

Ezzel szemben a Rákóczi család tagjai, de általában a magyarországi és az erdélyi főurak elsősorban udvari nevelésben részesültek. Ez a Rákóczi fiúk (Zsigmond és György) esetében a többi főúr gyermeke számára is nyitott udvari iskolában történt. A külföldi tanulás az esetek többségében — így a Rákócziaknál is — elmaradt, vagy ha mód is nyílt rá, csaknem mindig peregrinatio academicáról beszélhetünk, s ennek az idejét még a XVII. század végén is a teológiai studiumok vették el. Az ilyen utak a magyarországi és erdélyi utazóknak is a könyvbeszerzés egyszerű lehetőségét adták, s azok ki is használták azt. A Rákócziak azonban, mint az közismert, nem volt utazó család. Külföldre esetenként követségbe, vagy éppen hadvezérként, háborúban jutottak el.

Hazatérve a könyvbeszerzés lehetősége nagyon korlátozottá vált: a belföldi könyvtermelés nem volt számottevő; a könyvkereskedelem szervezettsége kezdetleges volt (néhány felvidéki és erdélyi kereskedőről tudunk csupán, aki könyvek közvetítésével is foglalkozott, de ők is alapvetően a polgári közönséget célozták meg tevékenységükkel); a külföldi (főként bécsi, dél-németországi és észak-italiai) könyvkiadók ügynökei ha megkísérelték is rendszeres kapcsolat kiépítését a magyarországi főúri családokkal, igyekeztek a saját kiadói környezetükben megjelent könyveket eladni, s nem volt tényleges konkurenciájuk; az egyes családok

költségén Európában tanuló alumnusok, a diplomaták és a kereskedők, mint a családi bibliotéka gyarapítói, jól működtek ugyan, ízlésük, tanulmányaik, s így olvasmányműveltségük jellege azonban óhatatlanul is éreztette hatását a patrónus könyvtárán.

A családok egy-egy generációjának olvasmányműveltségét összehasonlítva az eruditio tartalmi oldaláról nézve mutatkoznak a legnagyobb különbségek. Ha egy nyugat-európai nemes speciális érdeklődését kvázi szakkönyvtár létesítésével kívánta kielégíteni (legyen az politikaelmélet, vagy éppen az Új Világ leírásai), nem okozott számára nehézséget a könyvek megtalálása. A magyarországi könyves kultúrának — mint láttuk — nem volt infrastruktúrája, s a könyvtárak alapítói, tulajdonosai a korai újkorban középkori könyvbeszerzési módszerekre kényszerültek. A magyarországi főnemes (de általában a társadalom bármely rétegére s igaz ez) olvasottsága azonban szélesebb körű, több szakterületet érintő volt, mint európai osztályos társaié. Adódott ez abból, hogy a könyvkiadó és az olvasó közé egy, a saját ízlését is érvényesíteni tudó személy kellett, hogy belépjen (utazó diák, diplomata, posztókereskedő, tisztartó stb.), és abból is, hogy a magyarországi főúri udvaroknak sokáig megmaradtak olyan iskola- egyház- és általában művelődésszervező funkciói, amelyek a tartalmilag heterogénebb összetételű gyűjtemények létét kívánták meg.

Mindennek ellenére a sárospataki Rákóczi-könyvtár a kortárs európai nemeség bármely tagjának díszére válhatott volna.³⁸ Az a szakirodalomban általában elterjedt vélemény arról, hogy a könyvtár nagysága a 2000 kötet körül lehetett, reális becslésnek mondható. Ez a nagyság a Kárpát-medencében kivételesnek számított.³⁹

A XVII. század első feléből a magyarországi és erdélyi főúri családok közül a Batthyány,⁴⁰ az Istvánffy,⁴¹ a Thurzó,⁴² az Illésházy,⁴³ a Czobor,⁴⁴ a Zrínyi,⁴⁵ a

³⁸ A királyi könyvtárak (a Bibliothèque Royale, az Escorial, az Ausztriai Margit és Mária királynő alapította könyvtár Brüsszelben, az Orange-Nassau gyűjtemény Hágában, a svéd Kristina bibliotékája stb.) továbbá az olyan fejedelmi vagy grófi könyvtárak, amelyek Európában is kivételesnek számítottak, mint például a Bibliotheca Palatina Heidelbergben, a müncheni Udvari Könyvtár, a Silberbibliothek Königsbergben, Herzog August gyűjteménye Wolfenbüttelben, vagy akár a stájerországi Hoffmann-, és a szlovén Valvasor-könyvtár a Kárpát-medence könyvesházaival nem összehasonlíthatóak.

³⁹ Cf. Monok István: A magyarországi főnemesség könyvgyűjtési szokásai a XVI–XVII. században. CaféBabel, (Budapest) 14. 1994/4. 59–68.

⁴⁰ Batthyány Boldizsár, Ferenc és Ádám könyveiről összefoglalóan, bibliográfiával lásd: ADATTÁR 11. 389–435., ADATTÁR 13. 150–151., 171–175.

⁴¹ Berlász Jenő: Istvánffy Miklós könyvtáráról. Országos Széchényi Könyvtár Évkönyvei 1959. Bp., 1961. 202–240.; Uő.: Újabb információk Istvánffy Miklós könyvtáráról. Országos Széchényi Könyvtár Évkönyvei 1972. Bp., 1974. 218–228.; Balázs Mihály–Monok István: Történetírók Báthory Zsigmond udvarában. In: Magyar reneszánsz udvari kultúra. Szerk.: Várkonyi, Ágnes. Bp., 1987. 249–262.

⁴² ADATTÁR 11. 210–212., 488–490., 505–535.; Saktorová, Helena: Kniznica palatína Juraja Thurzu. Nihia 1981. Martin, 1982. 73–91.; Ludányi Mária: Könyvtárrendezés Thurzó György

Mikulich,⁴⁶ a Forgách,⁴⁷ a Majthényi,⁴⁸ a Révay,⁴⁹ a Koháry,⁵⁰ és a Pázmány⁵¹ könyvtáráról vannak részleges információink. Nagyságban a Rákóczi-könyvtár állományát ezek közül csak a Batthyány- és a Mikulich-bibliotéka közelítette meg, a többi mind 1000 kötet alatti gyűjtemény. A felsorolt könyvtárak tematikus összetétele azonban jelentősen eltért egymástól. Közös jellemzőjük a historikus és a jogi irodalom viszonylagos korszerűsége, és a legtöbbjük a teológiai munkák — ahhoz képest, ahogy az egy arisztokrata gyűjteménytől elvárható lenne — túlzott száma. Zrínyi Miklós (1620–1664) és Pázmány Miklós (1623–1667) ez utóbbi jellemző alól ugyanúgy kivétel, mint ahogy több más szempont szerint az. A Rákóczi-könyvtár nem tud ezen utóbbiak politikai- és történetfilozófiai frissességével versenyezni, igaz azonban az is, hogy a Sárospatakon volt könyveknek a feléről sincs információnk. Az ifjú Rákóczi Zsigmond vásárlásai (690, 691. tétel) pedig pontosan ezt a látszólagos hiányt igyekeztek pótolni.

A pataki könyvtár katalógus-töredéke szerint a történeti és a földrajzi munkák részaránya jelentős volt, a magyarországi és erdélyi kiadványok a kortárs átlagtól lényegesen nagyobb számban szerepelnek. A teológiai anyag — a hazai termést nem számítva — nem a legfrissebb, de valamennyi vallásirányzat jelentősebb művei megtalálhatóak voltak a polcokon. A katolikus szerzők jelenléte, tudva azt, hogy a fejedelmi-család mennyire elkötelezett református volt, külön említésre méltó. Származhatnak ezek a könyvek a katolikus ág, Rákóczi Pál könyvtárából is, hiszen Rákóczi György a testvére árváinak gyámjaként az ingó vagyron egy részét Sárospatakra szállíttatta.

A filozófiai könyvanyag sokszínűsége származhat abból, hogy több magán-könyvtár in corpore került a gyűjteménybe, de utalhat Bisterfeldnek vagy Comeniusnak a könyvvásárlásra vonatkozó tanácsainak megfogadására is. A könyvtár filozófiai részének interpretációjában a szakirodalom sejtetni enged olyan vélelmet is, hogy Rákóczi Zsigmond személye, politikai szerepvállalása kapcsán a „panszofikus tudomány, a chiliasztikus vallási eszme és a politikai egység eszmé-

nádor udvarában. In: *Collectanea Tiburtiana. Tanulmányok Klaniczay Tibor tiszteletére.* Szerk. Galavics Géza–Herner János–Keserű Bálint. Szeged, 1990. 271–278.

⁴³ ADATTÁR 11. 149–151.; Ötvös Péter: Egy főúri könyvtár a XVII. század elején. (Illésházy István. In: *Az értelmiség Magyarországon a 16–17. században.* Szerk. Zombori, István. Szeged, 1988. 149–157.

⁴⁴ ADATTÁR 13. 104–105.

⁴⁵ *A Bibliotheca Zriniana története és állománya. — History and Stock of the Bibliotheca Zriniana.* Írták: Hausner Gábor–Klaniczay Tibor–Kovács Sándor Iván–Monok István–Orlovsky Tibor. Bp., 1992. /Zrínyi Könyvtár 4./

⁴⁶ ADATTÁR 11. 305–309.

⁴⁷ ADATTÁR 13. 3–9., 164–170.

⁴⁸ ADATTÁR 13. 154–157.

⁴⁹ ADATTÁR 13. 157–164.

⁵⁰ ADATTÁR 13. 36–37.

⁵¹ ADATTÁR 13/2. 43–52.; Ötvös Péter: Pázmány Miklós gróf könyvei. In: *Klaniczay-émlékkönyv. Tanulmányok Klaniczay Tibor emlékeztetére.* Szerk. Jankovics József. Balassi Kiadó, Bp., 1994. 344–364.

je” kapcsolódott össze.⁵² Nem vitatható, hogy Comenius munkássága kapcsán ez a gondolat felvethető, de az ifjú Zsigmondra való vetítése nagy körütekintést igényel. A könyvtár jelenleg ismert anyaga mindenesetre filozófiai oldalról nem teszi indokolttá e felvetést.

Összegezve elmondható, hogy a sárospataki Rákóczi-könyvtár az udvari könyvtárak hagyományosnak mondható feladatait látta el a XVII. század közepén. Genezise és a könyvtár használata is szorosan I. Rákóczi György művelődésszervező koncepciójához és gyakorlatához kötődött. A kollégiumi könyvtárral való egyesítése a korszak talán legmodernebb iskolai gyűjteményét hozta létre, s így, a könyvanyag nagyobb nyilvánosságot nyerve — sajnos csak rövid ideig — generációk tudatvilágának formálásához járulhatott hozzá.

⁵² Szőnyi György Endre: Titkos tudományok és babonák. A 15–17. sz. művelődéstörténetének kérdéseihez. Bp., 1978. 134.; Cf. Péter Katalin: A magyar romlásnak századában. Bp., 1975. 66–82.; Uő.: Der rosenkreuzerische Patriotismus. Die Verbreitung der Ideen der Rosenkreuzer in Mittel- und Osteuropa. In: Das Ende der Renaissance: Europäische Kultur um 1600. Harsg. von August Buck, Tibor Klaniczay. Wiesbaden, 1987. /Wolfenbütteler Abhandlungen zur Renaissanceforschung. Bd. 6./ 125–133.

A kötet használatáról

E kötet közreadásával az elsődleges célunk az volt, hogy a művelődés- és irodalomtörténészek számára egy helyre gyűjtsük össze a Rákóczi család könyves ügyeire vonatkozó dokumentumokat. A kötet fő részét a sárospataki Rákóczi-könyvtár katalógusa teszi ki, de időrendben valamennyi jegyzékszerű dokumentumot is közöltünk, amely a könyvtár állományáról tájékoztat. Minden egyéb, nem jegyzékszerű forrást az egyes könyvtételekhez írt jegyzetekhez, kommentárokhoz illesztettünk.

A könyvjegyzékek olvasata mellett megkíséreltük azonosítani az egyes említett könyveket. Sajnos csak kevés azonosítás készülhetett autopszia alapján, mivel csak kevés kötet maradt fenn napjainkig.

Az azonosítási munkák során szinte valamennyi modern bibliográfiai kézikönyvhöz hozzájutottunk, így feloldásainkban igyekeztük a könyv tartalmát leinkább megvilágító részletes címleírást adni. Egyes, különösen fontos kötetek esetében helyet biztosítottunk a tartalomjegyzéknek is. A legtöbb esetben olyan művekről van szó, amelyeknek több, néha nagyon sok kiadása létezett Rákóczi Zsigmond haláláig (1652). Nem lehetünk tehát biztosak abban, hogy melyik kiadás volt meg Sárospatakon. A katalógus összeállítói szemrevételezéssel megbecsülték ugyan, hogy milyen nagyságú, formátumú kiadást tartanak kezükben, de ezt mi nem fogadhattuk el teljes értékű információnak. A formátum így csak orientáló lehetett egyes kiadások kiválasztásában. Az esetek többségében az egyes könyvtételek olvasata után megadtuk azt a kiadást, amelynek meglétét valószínűsítettünk. A feloldáshoz tartozó jegyzetben azonban mindig jeleztük a kiadás-variánsokat, illetve idéztük azt a levéltári forrást, amely alapján a jelzett kiadás adatait rögzítettük. Többször előfordul, hogy tudjuk például, hogy valaki a fejedelem számára valamely városban megvásárolt egy frissen megjelent könyvet. Ilyen esetben, ha még más városban is megjelent — akár többször is — a mű, feltételeztük, hogy az utazó az éppen friss kiadású könyvet vette meg. Még az ilyen esetekben is jeleztük azonban a többi kiadás adatait. Mindig megjelöljük azt a bibliográfiai segédeszközt, amelyre támaszkodva elvégeztük az azonosítást.

Voltak olyan tételek, amelyeket biztosan nem lehet azonosítani, hacsak nem került elő egy, a család valamelyik tagjának possessorbejegyzését őrző példány. Antik auktorok, sok műves szerzőknek csupán a szerző nevét megemlítő leírásban nem értelmezhetőek, hiszen az sem dönthető el, hogy éppen melyik munkájukról van szó. Ugyanígy maradt néhány tétel, amelyet a korabeli címfelvétel alapján nem sikerült verifikálni.

Harsányi István a századelőn a katalógus kiadásakor a sárospataki állomány-katalógust használta elsődleges azonosító bibliográfiaként. Ha tehát egy mű meg-

volt a könyvtárban, és az már a XVII. században is Sárospatakon volt, akkor úgy vette, mintha az a Rákóczi-könyvtár darabja lenne. Ezeket a könyveket minden esetben kézbe vettük, s mi is közöltük adataikat, továbbá a kötetekben talált valamennyi kéziratos bejegyzést. Mindezt azért, hogy az olvasó számára is világossá váljon: vajon a kollégiumi könyvtár-e volt-e a XVII. században, vagy a Rákóczi-könyvtár részeként került a gyűjteménybe.

A ma is meglévő, kétségtelenül a fejedelmi család tulajdonában lévő könyveknek részletes leírását adtuk, valamennyi kéziratos bejegyzés, margójegyzet kiadásával.

A töredék katalógus elvileg még inkább kiegészíthető lett volna azokkal a könyvekkel, amelyek valószínűsíthetően meg kellett, hogy legyenek a Rákóczi család gyűjteményében. A család tagjai által írt, illetve a nyomtatásban nekik ajánlott műveket külön felsoroltuk. Nem így a róluk szóló, az alumnusai által írt munkákat, a sárospataki, a váradi és a gyulafehérvári nyomda termékeit, az országgyűlési artikulusokat, a naptárakat, az ellenük szóló manifesztumokat illetve az udvari környezetükben élt híres emberek (Keresztúri Pál, Medgyesi Pál stb.) valamennyi könyvét.

A függelékbe soroltunk minden, a sárospataki Rákóczi-könyvtáron kívüli, de a Rákócziak birtokában valaha volt könyvtárra, könyvre vonatkozó adatot a családfát követő csoportosításban. Ami a megjelent adalékok összegyűjtését illeti, kötetünknek ebben a részében is teljességre törekedtünk. A mai Szlovákia közgyűjteményeiben őrzött régi nyomtatványok és kéziratok feldolgozása azonban ezt a képet szükségképpen jelentősen ki fogja egészíteni.

A nyomdászok és nyomdahelyek mutatójában csak azokat a neveket szerepeltetjük, amelyek a valószínűsített feloldásokban szerepelnek. Minden más személy és helynév, így az egyes könyvtételekhez írt jegyzetekben szereplő nyomdászok és nyomdahelyek nevei is, a személy és helynévmutatóban található. A mutatók arra az oldalszámra utalnak, amelyen a kötetben szerepelnek. Kiadványunk, majd sorozatunk valamennyi kötete hozzáférhető lesz egyetlen adatbázisként is, ezért tartottuk feleslegesnek egy, a könyv formában is érvényesített — jegyzék és könyvtétel — azonosító szám megvalósítását. A mutató tehát nem jegyzék-szám/tételszám kombinációban hivatkozik az egyes nevekre, hanem egyszerűen kötetünknek azt az oldalszámát jelöli, amelyen a név megtalálható.

Vorwort

Im Falle der Bibliothek der Familie Rákóczi sind wir nicht in einer solchen günstigen Lage, wie z.B. bei der Erforschung der Bibliotheca Zriniana. Uns steht nämlich keine Altbüchersammlung einer Bibliotheca Rákócziana zur Verfügung, ähnlich der Zrinyi-Bibliothek nicht einmal eine solche, die uns zwar nicht über die zeitgenössische (17. Jh.) Bibliothek, sondern über den wichtigsten Teil des damaligen Buchbestandes und damit über die Geschichte der Bücherei in dem 18. Und 19. Genügend informieren könnte. Die Geschichte der größten Bibliothek der Familie Rákóczi in Sárospatak wurde von István Harsányi Anfang des 20. Jahrhunderts schon vorbildlich aufgearbeitet. Aber als Quelle diente auch ihm nur das Fragment jenes Katalogs, der nach dem Tode von Zsuzsanna Lorántffy aufgenommen wurde. Auch wenn er die erhaltenen Bücher noch in der Bücherei des Piaristengymnasiums in Sátoraljaújhely sehen konnte, arbeitete er aufgrund dieses Katalogs. Ihm standen solche Nachschlagwerke und Archivquellen nicht zur Verfügung, die uns nebst den jüngst erschlossenen Archivalien schon ermöglichen, den größten Teil der Werke des fragmentarischen Katalogs zu identifizieren. Seine Identifizierungen sind deswegen nicht immer vollständig. Wir sind nicht mehr der Meinung, daß alle Bücher, die von dem 17. Jahrhundert bis zum heutigen Tage in Sárospatak aufbewahrt sind, für das Identifizieren des Katalogs der Rákóczi-Bibliothek geeignet seien. Die Eintragungen in den Büchern liefern uns nämlich öfters Beweise darüber, daß diese Bücher schon vor der Verlegung der Bücherei des Freiherrn in die Schule zu dem Bestand der Studentengemeinschaft (coetus) gehörten.

Im Laufe der Erforschung der frühneuzeitlichen Geschichte der Rákóczi-Bibliotheken wurden neue Dokumente über Buchbestände in verschiedenen Herrschaften und Burgen der Familie erschlossen. In dem vorliegenden Band wird grundlegend der Bestand der Bücherei in Sárospatak beschrieben. Wir hatten aber die Absicht, neben der Aufarbeitung dieser Büchersammlung auch diejenigen Dokumente ausnahmslos zu behandeln, die sich auf den Bücherbesitz, auf die Lesestoffe und auf die Bücher betreffende Patronatstätigkeit der Mitglieder der Familie, von Zsigmond Rákóczi (1544-1608), dem Fürsten von Siebenbürgen an, beziehen.

Zsigmond Rákóczi war ein hochadeliger Mäzen des ungarischen Späthumanismus. Auch die Veröffentlichung der ersten vollständigen ungarischen Bibelübersetzung ist zum Teil ihm zu verdanken. Über seine Bibliotheken in Szerencs und Sárospatak stehen uns nur sporadische Angaben zur Verfügung; Kataloge oder andere Bücherverzeichnisse sind uns nicht mehr erhalten.

Einer seiner Söhne, Pál Rákóczi (1596-1636) gründete die katholische Linie der Familie und hatte aktiven Kontakt mit den Jesuiten. Über seine Bibliotheken in Zboro und Makovica sind wir ungenügend informiert. So viel kann allerdings festgestellt werden, daß auch die Bücher des Kartäuserklosters in Lechnic in seine Bibliothek gelangten. Durch seinen frühen Tod wurden seine Kinder Anna Mária und László Rákóczi (1633-1664) verwaist. Die Fürsorger der Minderjährigen, Ferenc Máriássy und der Bruder des Verstorbenen, György Rákóczi (1593-1648), der reformierte Fürst von Siebenbürgen, ließen einen Teil der Bücher der Familie an Sárospatak befördern. Diese Aktion sollte zu der Heterogenität und zu einem Bestand toleranter Prägung der Bibliothek in Sárospatak wesentlich beitragen. Betreffs der Bücherei in Makovica soll hervorgehoben werden, daß Ferenc Máriássy im Herbst 1642 seine Mobilien notieren ließ. Als Teil dieses Verzeichnisses wurde auch ein Bücherverzeichnis erhalten, das in dem vorliegenden Band nicht veröffentlicht wird. Mehrere Titel des Verzeichnisses weisen nämlich darauf hin, daß die Bücher nicht zu der Bücherei von Pál Rákóczi, sondern zu der des Verzeichners Ferenc Máriássy gehörten. Die sind Handschriften seines Vaters und Bruders, von ihm selbst zusammengestellte handschriftliche Bände, bzw. Konvolute aus der Zeit seiner Vizeregentschaft in Szepes (Zips), weiter solche Bücher, die Ferenc Máriássy in seine türkische Gesandtschaft mit sich nahm. Er weilte längere Zeit vermutlich als Vormund der Waisen von Pál Rákóczi auf der Burg und deswegen wurden seine Bücher hier verzeichnet. Einer anderen, von uns nur hypothetisch angenommenen Theorie nach kaufte Pál Rákóczi (?) die Bücher von István Máriássy. Die übrigen, ganz persönlichen Aufzeichnungen von Ferenc Máriássy weisen ganz eindeutig auf seine engen Beziehungen zu der Familie Rákóczi hin. Es werden nämlich auch solche Bücher in dem Verzeichnis angegeben, die er in die Türkei mit sich gebracht hat. Dieses Verzeichnis muß aber unbedingt in Betracht ziehen, wenn man die geistige Kultur der einzelnen Mitglieder der Familie Rákóczi charakterisieren will.

Über die Büchersammlungen von László Rákóczi (1633-1664) in Zboro und Sáros stehen uns ebenfalls keine Bücherverzeichnisse zur Verfügung. Laut Zeugnisse der heute in der Slowakei aufbewahrten Kataloge der Wiegendrucke und der Altbücher schien er reiche Wiegendruck- und Antiquasammlung besitzen zu haben. Diese Bücher hat er größtenteils den Franziskanern von Sebes übergeben. Das Bücherverzeichnis seiner Tochter, der Dichterin Erzsébet Rákóczi (1654-1707) aus Kistapolcsány weist allerdings nicht darauf hin, daß sie mehrere Bücher geerbt hätte.

Der andere Sohn des Fürsten Zsigmond Rákóczi (1544-1608), György (1593-1648), gehörte der reformierten (HB) Linie der Familie an. Die Bibliothek in Sárospatak wurde durch seine planmäßige Erwerbstätigkeit bzw. durch die Erwerbungen seines jüngeren Sohnes Zsigmond Rákóczi (1622-1652) vermehrt. Zu der Vermehrung an Büchern können wir noch diejenigen Werke zählen, die dem älteren Sohn, dem Fürsten von Siebenbürgen, György Rákóczi (1621-1660)

bzw. der Frau des älteren Fürsten, Zsuzsanna Lorántffy gewidmet wurden. Diese Bibliothek wird im folgenden noch ausführlich erörtert.

Uns ist es nicht mehr bekannt, wer diejenigen Bücher erwarb, die 1644 auf der Burg der Familie Regéc verzeichnet wurden. Diese Burg besaß der Palatin Miklós Esterházy, sie wurde erst im Jahre der Anfertigung des Bücherverzeichnisses infolge eines Feldzuges beschlagnahmt. Die Mehrzahl der Bücher waren von protestantischen Autoren verfasst. Über den weiteren Weg dieser Werke sind wir nicht genügend informiert, vermutlich wurden sie in Patak verlegt. Allerdings sind mehrere Bücher auf den Fragmentkatalogen in Sárospatak angegeben, die schon in diesem Verzeichnis vorzufinden sind.

Die Ehefrau des Fürsten György Rákóczi (1621-1660), Zsófia Báthory, konvertierte zwar vor der Eheschließung zum reformierten Bekenntnis HB und blieb formell in der Kirche bis zum Tode ihres Ehemannes, ihr Sohn, Ferenc Rákóczi I. (1645-1676) wurde aber schon in der katholischen Religion erzogen. Auch Ferenc Rákóczi II. (1676-1735) blieb also bei der katholischen Kirche. Die Bibliotheken, deren Geschichte wir erst nach 1660 kennen, bzw. deren Bestände uns durch Verzeichnisse bekannt sind (so z.B. die schon erwähnte Bücherei in Kistapolcsány sowie die Bibliotheken des Fürsten Ferenc Rákóczi II. in Sárospatak, Munkács und Rodosto) werden in einem eigenen Band dargestellt.

Die Rákóczi-Bibliothek in Sárospatak

Die Gründung und Vermehrung der Bibliothek

Als Rákóczi-Bibliothek in Sárospatak wird jene Büchersammlung bezeichnet, die durch die Erwerbstätigkeit von György Rákóczi und dessen jüngeren Sohn Zsigmond gegründet und später mit den Bänden vermehrt wurde, die nach dem Tode dieser Gründer durch den älteren Sohn György, oder vielmehr durch die Witwe des Fürsten, Zsuzsanna Lórántffy in die Bibliothek gelangten. Zsigmond Rákóczi testierte die Bibliothek dem reformierten Kollegium in Sárospatak, die Bücher wurden aber erst später, nach dem Tode von Zsuzsanna Rákóczi aus der Burg in die Schule verlegt.

Am Hofe der Familie Rákóczi gab es keinen Bibliothekar, der sich ausschließlich mit der Vermehrung des Bestandes, mit der Erschließung und der Erhaltung beschäftigt hätte. István Tolnai, der pastor primarius in Sárospatak, wurde mit dieser Aufgabe beauftragt. Sein Briefwechsel mit dem Fürsten enthält deswegen die Quellen der Gründungsgeschichte der Bibliothek. Wir kennen mehrere Dokumente aus dem Jahre 1634 (Nr. 311, 676), die auf eine *planmäßige Arbeit* in der Büchersammlung hinweisen. Sicherlich verfasste er auch einen Bestandskatalog, der uns nicht mehr erhalten ist.

Ähnlich den anderen ungarischen Büchersammlern der Zeit stand der Familie Rákóczi beim Ankauf der Bücher ebenfalls kein, in den Ländern Europas schon organisierter Buchhandel zur Verfügung. Die Mitglieder der Familie reisten auffallend wenig, es ist also nicht anzunehmen, daß die Bibliothek im Laufe eines

längeren *ausländischen Aufenthaltes*, Auslandsstudiums oder während einer sg. Kavalierstour gegründet wäre. Wir wissen zwar darüber, daß der junge György Rákóczi auf der Heimfahrt aus Berlin Bücher kaufte, siehe Nr. 671. (die Gesandten waren beauftragt, um die Hand Katharinas von Brandenburg anzuhalten), dieser Einzelfall kann aber die erwähnte These kaum modifizieren. Die eigentliche Grundlage für Bücherankauf bildeten die in Ausland studierenden Alumnen der Familie, die Händler, die mit der fürstlichen Familie in enger Beziehung standen sowie die Staatsmänner des Fürsten (Nr. 138. 476.). Auch der junge Zsigmond Rákóczi hatte keine andere Möglichkeit, die Familienbibliothek durch Bücher zu bereichern (Nr. 57. 691. 692.).

Weitere Erwerbsquellen bedeuteten noch jene *Bibliotheken und Verlassenschaften von Wissenschaftlern, Pfarrern oder Studenten*, die der Fürst von den Verwandten der Verstorbenen oder gerade von den in Geldmangel geratenen Besitzern kaufte. 1627 kaufte er ein Werk von dem Priester von Nagysáros (Nr. 278.), 1629 kaufte er die Bücher des geflüchteten mährischen Predigers Samuel Rochotius. Mehrere Bände aus diesen Büchern sind noch heute in der Bibliothek von Sárospatak bzw. in der Reformierten Großen Bibliothek in Debrecen vorzufinden (Nr. 306, 426, 665, 669, 670, 672, 674, 675.).

György Rákóczi I. Verfasste ein leider schon nicht mehr erhaltenes Diarium über seine Alumnen. Die weitere Laufbahn der nach Ausland geschickten Studierenden hielt er aber nicht mehr vor Augen, die Aufsicht wurde zum größten Teil ebenfalls István Tolnai anvertraut. Am 2. Oktober 1634 berichtete er dem Fürsten darüber, daß ein gewisser Student mit Namen Szántai auf der Reise nach Basel unterwegs verstarb. Er bat Rákóczi darum, betreffs der Bücher des Verstorbenen anzuordnen. Uns ist es nicht bekannt, ob er endlich die Verlassenschaft kaufte oder nicht.

Auf den Kosten des Fürsten studierte auch der reformierte Lehrer und Arzt Máté Csanaki (1595?-1636) an mehreren Universitäten Europas. Als er heimkehrte, konnte er einen Teil seiner Bücher, inklusive mehrerer Exemplare seiner eigenen Werke, nicht nach Siebenbürgen mitnehmen. Nach seinem Tode wurden diese 1638 von György Rákóczi gekauft und von Gdansk nach Sárospatak transportieren lassen.

In Bezug auf die *Bücherankauf* der Familie Rákóczi wird es in den Dokumenten und auch in der Sekundärliteratur immer erwähnt, daß der Fürst bestrebt war, die nach Konstantinopel gelangten oder weiter noch in Buda gebliebenen Bände der Bibliothek des Königs Matthias, der Bibliotheca Corviniana zurückzuerhalten. Diese Absicht wurde dann leider nicht verwirklicht.

Aus einer Bemerkung eines einzigen Briefes zog Zsigmond Jakó die Folgerung, daß der Fürst auch vorhatte, die Bücher der Kaschauer Prediger Péter Alvinczi (um 1570-1634) zu kaufen. In einem Brief an István Tolnai schrieb der Fürst tatsächlich über eine bestimmte Zusage von Alvinczi, nämlich daß der Präfekt Tamás Debreceni 500 Gulden jemandem (Alvinczi?) zahlen sollte und Tolnai gewisse Bücher den anderen geben möchte. Es ist durchaus möglich, daß

der Fürst die Ausgabe des im Jahre 1633 erschienenen Postillenbandes von Alvinczi mit 500 Gulden unterstützte (Nr. 544.), aber das ist ebenso vorstellbar, daß Alvinczi nichts mit dem Geld zu tun hatte. Péter Alvinczi ließ sicherlich seine Bücher testamentarisch der Stadt Kaschau, Rákóczi konnte sie also keinesfalls kaufen.

Außer dem Ankauf konnte die Bibliothek der ansehnlichen Familie auch durch *Schenkungen* bereichert werden. Diejenigen Wissenschaftler, Lehrer und Pfarrer, deren Studien oder literarische Tätigkeit in Ungarn von einem Familienangehörigen unterstützt wurde, widmeten ihre in Ausland erschienenen Werke ihren Gönnern. Gute Beispiele liefern dazu die Widmungen von Albert Szenci Molnár (Nr.543.) sowie von András Prágai (Nr.673.), zu diesem Erwerbungsmechanismus kann aber auch das gezählt werden, daß die Kalender des Krakauer Astronomen Damian Pajeczki in die Bibliothek von Sárospatak gelangten (Nr.78).

Die Buchdruckereien in Ungarn und in Siebenbürgen wurden von György Rákóczi I. und seiner Witwe ebenfalls sehr aktiv *unterstützt*. Es wäre sogar berechtigt, alle Drücke der Druckereien in Sárospatak, Nagyvárad (Großwardein) und Gyulafehérvár zu ihrer Büchersammlung zu zählen. Die beiden hatten enge Beziehungen zu den Buchdruckern. Die meisten Druckwerke aus diesen Offizinen mußten auch in der fürstlichen Bibliothek aufgestellt worden sein. György Rákóczi I. hatte schon 1638 vor, seines Vaters Bemühungen folgend eine neue ungarische Bibelübersetzung zu veröffentlichen, 1640 unterstützte er die Ausgabe eines heute schon nicht mehr identifizierbaren Postillenbandes und sorgte fortwährend für die Herausgabe der Werke der in seinem Umkreis tätigen Pfarrer und Wissenschaftler, wie z.B. von István Gelei Katona, Péter Alvinczi, Alstedius etc. (Nr. 10, 30, 544, 677, 688).

Die Verbreitung einiger, auf seinen Kosten gedruckten Werke wurde von ihm selbst betreut, falls er diese aus kulturpolitischer Sicht für bedeutend hielt. Die ungarische Übersetzung der fiktiven Marcus Aurelius Biographie von Antonio Guevara kann als Teil bzw. Fortsetzung jenes späthumanistischen Übersetzungsprogramms gehalten werden, das Ende des 16. Jahrhunderts János Baranyai Decsi in dem Vorwort seiner Sallustius-Übersetzung ankündigte. Dieses Programm galt später als bestimmend für die Kulturpolitik des Hofes des Fürsten Gábor Bethlen. Rákóczi folgte damit den politischen Bestrebungen seines Vorgängers (Nr. 685). Mit der Zusammenstellung und Herausgabe eines neuen Gesangbuches, des großen Graduales (Öreg Gradual) hatte er das Ziel, die reformierte Kirche HB zu festigen und die Gemeinde zu bereichern (Nr.688). Zu der möglichst weiten Verbreitung dieser von ihm für wichtig gehaltenen Bücher trug er dadurch auch persönlich bei, daß er fast alle Exemplare als Geschenk den reformierten Gemeinden schicken ließ. Einzelne Städte erhielten ebenfalls Bücherschenkungen von ihm.

Bei den Beschlagnahmen und Requirierungen während des für György Rákóczi erfolgreichen Feldzuges im Jahre 1644 wurde die Vermehrung der Bestände seiner Bibliothek nicht außer Acht gelassen. Erwähnt waren schon die

Bücher auf der Burg Regéc, er ließ aber noch aus dem Konvent Jászó Bücher und Archivalien mitbringen.

Bei der Vermehrung der Büchereien erschien dem Fürsten und seinen Söhnen die Bibliothek in Sárospatak ohne Zweifel als die wichtigste. Solange aber die Familie ihren Sitz in Gyulafehérvár hatte, also bis zum Juni 1650, sorgten die Familienmitglieder auch für die Vermehrung der dortigen fürstlichen Bibliothek. György Rákóczi ließ István Tolnai nach Sárospatak Bücher schicken, damit er diese in der Bibliothek aufstelle. Es gibt aber keine Beweise dafür, daß diese aus dem Bestand der siebenbürgischen fürstlichen Bibliothek gekommen wären. Der Brief, der diese Bemerkungen betreffs der Bücher enthält, wurde in Szászsebes datiert. Die Schriften, die nach dem Ankauf der Csanaki-Verlassenschaft verfasst wurden, liefern gute Beispiele für den Duplikatentausch zwischen den beiden Bibliotheken. Diejenigen Werke, die in der Bibliothek von Sárospatak schon vorhanden waren, wurden nach Gyulafehérvár transportiert. Zwei Jahre nach dem Tode des Fürsten György Rákóczi I. verließen die Witwe Szuzsanna Lórántffy und der Sohn Zsigmond Rákóczi den fürstlichen Sitz und zogen nach Sárospatak um. Laut einer Angabe aus dem Jahre 1653 wurde auch eine große Menge Bücher mit nach Sárospatak gebracht.

Die Benützung der Bibliothek und der Bücher

Die Buchkultur des Karpatenbeckens im 17. Jahrhundert war keineswegs so entwickelt, daß uns größere private Bibliotheken der damaligen Intelligenz als selbstverständlich erschienen. Ganz im Gegenteil. Unterschiedlich von den westeuropäischen Beispielen blieben die Privatsammlungen von Magnaten und die Hofbibliotheken lange Zeit, tief in das 18. Jahrhundert, Gemeindebibliotheken für eine beschränkte Öffentlichkeit. Besonders galt es für solche Herrschaftszentren, in denen auch bedeutende Schulen wirkten. Neben den Geistlichen hatten hier auch die Lehrer die Möglichkeit, einige Bände der großen Magnatenbibliotheken in die Hand zu nehmen. Als mögliche Benützer können noch die Vertreter der langsam wachsenden Wirtschaftsintelligenz erwähnt werden. Am Hofe in Sárospatak muß man die beiden Präfekten Tamás Debreceni und János Balling unbedingt zu dieser Schicht zählen.

Betreffs der Rákóczi-Bibliothek darf man sich aber keineswegs auf die obige allgemeine These beschränken und nur so wenig feststellen, daß die Bibliothek für die höfische Umgebung der hochadeligen Familie zugänglich war. Uns stehen nämlich Dokumente zur Verfügung, die diese These beweisen. István Tolnai hatte laut Aussagen einiger seiner Briefe öfters mehrere Bücher aus der Bibliothek bei sich.

Vielmehr problematisch ist es zu beantworten, in welcher Weise die Mitglieder der Familie Rákóczi ihre Bücher benützten, wie sie im Alltag und gezielt auf die öffentliche Tätigkeit lasen, wie man anhand ihrer Schriften auf ihre aus den Lesestoffen gewonnene Bildung und Kultur schließen kann.

Die Kulturpolitik des Fürsten György Rákóczi I. wurde nicht allein von seinem höfischen Umkreis bestimmt, auch wenn er die Ratschläge der führenden Persönlichkeiten der reformierten Kirche -übrigens ganz verständlich- vor seinen Entscheidungen immer beachtete und darüber nachdachte. Seine systematische und immer bewußte Patronatstätigkeit betreffs der Schulen und Druckereien in Ungarn und Siebenbürgen, sowie betreffs der Heranbildung einer ungarischen Hofkultur beweist ganz eindeutig, daß er nicht zufällig ausgewählte Personen, Werke und Veröffentlichungen unterstützen wollte. Er wurde nicht nur im politischen Sinne ein wahrer Erbe von Gábor Bethlen, sondern versuchte auch in seiner Kulturpolitik den Bestrebungen seines großen Vorgängers in wesentlichen Zügen zu folgen.

Er stellte seine Kirche und Religion immer in Vordergrund und sorgte mit väterlichem Wohlwollen dafür, daß die reformierten Gemeinden mit Gesangbüchern, Bibeln, mit Unterrichtswerken und kirchlichen Redesammlungen genügend versehen seien (Nr. 10, 30, 689.). Er selbst war ein bibelkundiger Fürst, also ein eifriger und systematischer Leser der Bibel. Laut Beweis seiner Bibel (Nr. 664-668) schilderte János Szalárdi den religiösen Fürsten in seiner „Traurigen ungarischen Chronik“ ganz anschaulich: „Er selbst führte ein wahres, gottgläubiges Leben und ebendas verlangte er von den anderen. Die gemeinsamen Stunden des Gottesdienstes in der Kirche unterließ er nie und außer diesen Stunden betete er Gott morgens beim Aufstehen, eine halbe Stunde vor dem Mittag- und Abendessen sowie abends in seiner Schlafkammer ganz alleine an. Jeden Abend las er je zwei Kapitel aus der Bibel, auch wenn er durch schwere Probleme belastet war. So ist es geschehen, daß er die Bücher des Alten Testaments dreizehnmahl, das Neue Testament über zweiunddreißigmal gelesen hat.“ Ähnlich ihrem Manne trug auch Zsuzsanna Lórántffy in ihre Bibel ordentlich ein, welches Kapitel sie eben las (Nr. 667.). Der Jesuitenpater Gergely Vásárhelyi und der reformierte Hofprediger Pál Medgyesi stellten einmal sogar die Bibel zur Religionsdiskussion in ihrem Klausenburger Haus (Nr. 680).

Die heute noch vorhandenen Bücher, die sicherlich die Familie Rákóczi besaß, weisen nicht darauf hin, daß irgendjemand aus der Familie während des Lesens die für ihn interessanten Zeilen unterstrichen oder zu dem Text Marginalien notiert hätte. Ganz im Gegenteil: Die Bücher, die man heute noch in die Hand nehmen kann, scheinen gerade unbenutzt zu sein. Die Tatsache ist aber nicht zu leugnen, daß der Bestand der Bibliothek etwa 2.000 Bände betrug und uns insgesamt 20 solche Bände erhalten sind, die vielleicht von dem Fürsten, von seiner Frau oder von ihren Söhnen gelesen wurden. Anhand dieser geringen Zahl der erhaltenen Bücher kann man keinesfalls auf die Lesegewohnheiten schließen.

Vor der Veröffentlichung der unterstützten Bücher befragte der Fürst -wie im Falle des großen Graduals- die Meinung von mehreren. Ähnlicherweise verfuhr er z.B. mit der Handschrift der Chronik von Máté Benyei. Die Bücher, die während seiner Regierungszeit und mit seiner Unterstützung veröffentlicht wurden, weisen

eindeutig darauf hin, daß er die Werke systematisch auswählte und selbst die ausgewählten Verfasser kannte. In seinem

Briefwechsel sind mehrere Bemerkungen vorzufinden, die bezeugen, daß er nach einigen Büchern suchte und andere darum bat, diese ihm von Sárospatak oder gerade von Gyulafehérvár zu schicken.

Wir verfügen nur geringe Kenntnisse darüber, welche Bücher der von den Zeitgenossen äußerst geschätzte und wegen seines Ingeniums gelobte junge Zsigmond kaufte und las. Aus seiner Studienzeit ist uns eine Erwähnung aus einem seiner Briefe erhalten, nach der er ein Verzeichnis für István Tolnai über die für ihn nötigen Bücher zusammenstellte. Leider ist uns dieses Verzeichnis nicht mehr bekannt. Die Bücher, die sicherlich nach seinem Verlangen gekauft wurden, zeigen ein reges Interesse für die zeitgemäßen politischen und geschichtsphilosophischen Werke auf. Sein eigenes Druckwerk (Nr. 100.), die folgerichtige Entwicklung der Schule in Sárospatak, seine politische und diplomatische Geschicklichkeit sowie die wohlwollenden Äußerungen von Bisterfeld und Comenius über ihn lassen uns vermuten, daß seine Bildung wirklich zeitgemäß war.

Die Ordnung der Bibliothek, der Katalog um 1660

Der Lehrer und Bibliothekar János Szombathi (1783-1823) schrieb: „Sigismundus noster ... omnem suam et Patris sui Georgii I. Rakoczi supellectilem librariam, quae erat amplissima et pretiosissima, Collegio huic testamento legavit; quo factum est, ut Bibliotheca Patakiensis tunc temporis omnium in Hungaria et Transylvania bibliothecarum esset praestantissima“. Der im Alter von 29 Jahren verstorbene Gönner testierte also die Familienbibliothek dem Reformierten Kollegium, die Bücher blieben aber vermutlich bis zum Tode der Witwe Zsuzsanna Rákóczi an ihren Stellen auf der Burg. Nach 1658 wurden sie dann in dem Gebäude des Kollegiums aufgestellt. Während des Transports verfassten die Studenten einen Katalog, dessen Bruchstück uns noch erhalten ist.

Der Katalog wurde auf 32x10 cm. gefaltete Papierbögen (vier Blätter) oder auf Halbbögen (zwei Blätter) geschrieben. Die Bögen wurden mit Buchstabenzeichen versehen. Das Verzeichnis stammt aus mehreren Schreiberhänden, jemand kontrollierte die Arbeit und trug am Ende der Bögen, vermutlich während der Aufstellung in der Bibliothek des Kollegiums, zusammenfassende Bemerkungen ein. Die Studenten arbeiteten parallel, deswegen blieben mehrere Seiten leer. „Der erste Schreiber faltete zwei Bögen und auf 9 Seiten (1-9) schrieb er die Buchtitel von Nr. 1 bis 256 ab. Die Seiten 10-16 blieben vakant. Zunächst wurden die Folio-bücher (Nr.1-46), dann die Werke in Quarto- (Nr. 47-104), bzw. in Oktavoformat (Nr.105-170), endlich die 12-o und 16-o Bücher (Nr.171-256) registriert. In diesem Abschnitt des Katalogs (Nr.1-256) sind 331 Bände angegeben. Der Bibliothekar des Kollegiums oder der Rektor der Schule bestätigte diese Zahl auf Seite 10 des Katalogs, als er die Bände übernahm und die Anzahl feststellte. Der zweite Schreiber faltete einen Bogen aber schrieb nur auf zwei Blätter, gab 1-42 Folio- und 1-19 Quartobücher an. Die Blätter 19-20 wurden von einem dritten

Schreiber geschrieben, der die Abschrift der Bücher in Quarto (Nr.20-22) fortsetzte und die Bücher in Oktavo (Nr.1-36) bzw. in Duodecimo (1-15) zu katalogisieren begann. Die Anzahl dieser betrug laut Notierung (auf Seite 20.) insgesamt 139. Die Blätter 21-23 sind vakat. In dem unteren Winkel rechts des 24. Blattes ist ein Zeichen (der großbuchstabe C) zu sehen. Die Blätter 25-26 wurden noch von der dritten Hand beschrieben. Hier sind wieder Werke von Folioformat (Nr.1-30) registriert, deren Anzahl laut Angabe (S. 26) 31 war. (Zu diesen wurden noch 5 Foliobände in der Kiste J gezählt.) Auf dem 26. Blatt unten ist ein H Buchstabe zu sehen. Das untere Drittel des Blattes der Seiten 27-28 ist abgeschnitten. Die Kurztitel auf den Blättern 29-33 sind von einer vierten Hand. Die Werke wurden nicht mehr numeriert, nur nach dem Format (Folio, 4-o, 8-o, 12-o, 16-o) angegeben. Die Anzahl der von diesem Schreiber verzeichneten Werke war laut Angabe (S. 33.) 217. Die Blätter 34-35 sind vakat. Auf dem 36. Blatt unten steht ein K Buchstabe als Vermerk. Das Blatt 37 wurde vermutlich wieder von der zweiten Hand geschrieben (1 Folioband und 1-9 Werke in Quartoformat); die Blätter 38-40 stammen von der dritten Hand (1 Folioband, 1-40 in Quarto-, 1-26 in Oktav-, 1-6 in Duodezformat). Die Anzahl dieser auf den Blättern 37-40 dieses Bogens verzeichneten Bücher war laut Angabe (S. 40.) 98. Die Blätter 41-43 sind vakat. Auf dem unteren Rand des Blattes 44 ist der Großbuchstabe E zu sehen. Die Kennzeichen „Nr.8.“ auf dem Blatt 16., „Nr.9“ auf dem Blatt 36., sowie „Nr.10“ auf dem Blatt 44. sind spätere Bibliothek- oder Archivsignaturen, ein Zeichen derselben Handschrift mit derselben Tinte – „Nr. 77.“, heute schon durchgestrichen- kommt nämlich auf der Rückseite des vierten Stückes der Sammlung ebenfalls vor.“ János Szomathi ließ 1805 dieses Katalogfragment mit anderen Bücherkatalogen des Kollegiums und mit den Verzeichnissen des Schriftvorrats und der Lehrer und Studenten zusammenbinden und bemerkte am Ende des diesmal veröffentlichten Fragments: „Fragmenta haec Catalogi Librorum Illustrissimi Sigismundi Rakoczi Anno 1652 mortui (qui hanc suam Bibliothecam Collegio Reformato Sarospatakiensi legavit) in hoc volumen compacta sunt S. Patakini Anno 1805. Joannes Szombathi m.pr.“

Obwohl aufgrund des heute noch vorhandenen Fragments die Arbeitsphasen der Anfertigung des Katalogs gut rekonstruierbar sind, uns sind noch mehrere Werke bekannt, die sicherlich in der Rákóczi-Bibliothek waren aber in den Katalog nicht aufgenommen wurden. In Bezug auf diese Quellenlage kann festgestellt werden, daß die uns verfügbare Quelle fragmentarisch ist. Die Buchstabenzeichen auf den Bögen sind ebenfalls lückenhaft, es fehlen die Zeichen A, B, D, F, G und J. Etwa um das doppelte mehr Bücher mußten in der Bibliothek von Sárospatak gewesen sein. In der Sekundärliteratur gibt es verschiedene Schätzungen betreffs der Größe des Gesamtbestandes der Rákóczi-Bibliothek, wir halten eine Anzahl von etwa 2.000 Bänden für annehmbar.

Die Geschichte der Bücherei innerhalb der Bibliothek des Kollegiums

Die Bibliothek des Reformierten Kollegiums in Sárospatak mußte infolge ihrer Vereinigung mit der Rákóczi-Bibliothek zweifellos zu einer der größten Büchersammlungen in dem Karpatenbecken geworden sein. Die Bücherei der Gönnersfamilie erlangte damit eine größere Öffentlichkeit, mit dem Reichtum ihrer Bestände trug sie zu der inhaltlichen Erfrischung der Schulbibliothek wesentlich bei. Zwischen 1660 und 1671 wurde die Schulbibliothek neu geordnet und die Bücher wurden mit neuen Signaturen versehen.

Die Lehrer und Studenten hatten aber nicht viel Zeit, sich über die prächtige Bibliothek zu freuen. Die Frau des Fürsten György Rákóczi II., Zsófia Báthory, die sich nur wegen der Eheschließung formell zu der reformierten Kirche bekehrte, rekonvertierte nach dem Tode ihres Ehemannes. Die 1660 in die Stadt gelangten Jesuiten gründeten hier eine anspruchsvolle Schule, die mit der dortigen historischen kalvinistischen Schule konkurrieren konnte. Am 20. Oktober 1671 wurde das Kollegium aus verschiedenen Gründen mit militärischer Gewalt aus Sárospatak verjagt. Damit begann der Verfall und das traurige Schicksal der Bibliothek.

Die Lehrer und Studenten, die die Stadt verlassen mußten, nahmen einen Teil der Bücher nach Debrecen mit sich. Von dort wanderten sie weiter nach Gyulafehérvár. Die Schule hat sich hier nebst den Büchern niedergelassen und blieb bis 1718 in der Stadt, als sie nach Marosvásárhely verlegt wurde.

Die in Sárospatak gebliebenen Bücher erhielten die Jesuiten. Am 12. Oktober 1682 eroberte Imre Thököly die Stadt Sárospatak, mehrere Lehrer kamen zurück und im September 1683 begann der Unterricht wieder. Einen Teil der Bücher gaben die Jesuiten dem Kollegium zurück. Am 24. April 1687 mußte aber die reformierte Schule die Stadt wiederum verlassen. Die zurückerhaltenen Bücher wurden zunächst nach Vizsoly, dann nach Gönc und endlich nach Kaschau transportiert.

Der Enkelsohn von György Rákóczi II., der schon in der katholischen Religion erzogene Ferenc Rákóczi II. gab 1703 das Gebäude des Kollegiums den Reformierten zurück, ihr ganzes Vermögen konnten sie aber erst 1706 erwerben. Von diesem Jahr an begann die Wiederherstellung und damit die erneute Vermehrung der Bibliothek. Die Schule von Marosvásárhely schickte noch in dem 19. Jahrhundert solche Bücher nach Sárospatak zurück, die die geflüchteten Lehrer mit sich in die Stadt brachten.

Diejenigen Bücher, die zu den Jesuiten gelangten, blieben bis zur Aufhebung des Ordens in ihrem Besitz, 1773 wurden sie in dem Ordenshaus der Piaristen in Tokaj deponiert. Die Piaristen von Tokaj zogen 1789 nach Sátoraljaújhely in das Kloster der von dort vor drei Jahren verjagten Pauliner um. 1910 wurden von János Visegrádi noch 120 Bücher in dem hiesigen Piaristenkloster registriert, die mit den Signaturen der Bibliothek von Sárospatak des 17. Jahrhunderts versehen wurden. Im Laufe der Säkularisation des Kommunismus in den Jahren 1948-1952 gingen diese Bücher verloren, heute sind keine mehr vorzufinden.

Am Ende des 2. Weltkrieges wurden die für besonders wertvoll gehaltenen Bücher aus Sárospatak, damit auch die Bücher der Rákóczi-Bibliothek in dem Panzerkeller des Finanzministeriums in Budapest gelagert. Von dort gelangten sie nach Nischni-Novgorod, wo sie heute noch aufbewahrt sind. Neuerdings steht die ungarische Regierung mit der russischen über die Rückgabe der Bücher dem heute noch tätigen Reformierten Kollegium György Rákóczi I. in Verhandlung.

Die Rákóczi-Bibliothek in Sárospatak und die Bibliotheken der Zeit

Der Familie Rákóczi entsprossen mehrere Fürsten von Siebenbürgen, deswegen wäre es logisch, die Buchkultur und die Bibliotheken der Familie mit denen der europäischen Familien vom ähnlichen Rang zu vergleichen. Durch die Größe der Familienbesitze in Siebenbürgen aber vorwiegend in Ungarn und durch das hohe Einkommen der Familie könnte dieser Vergleich sogar berechtigt werden. Es gibt aber auch solche Überlegungen, die dagegen wirken, daß man die Buchkultur z.B. eines Kurfürsten mit der eines siebenbürgischen Fürsten ungarischer hochadeligen Abstammung vergleiche. Als solche kann z.B. der Unterschied betreffs der Voraussetzung für die Erwerbstätigkeit erwähnt werden. Ein Aristokrat in Europa kam nach der höfischen Ausbildung gewöhnlich in den öffentlichen Schulbetrieb, studierte also an Universitäten oder an einer speziell für seine Schicht errichteten Bildungsanstalt (Ritterakademie, Académie de la Noblesse, Collegium Nobilium, Accademia Reale etc.). Danach nahm er an einer Studienreise, peregrinatio academica, oder schon öfters an einer Kavalierstour teil. Während der Studienzeit gründete er seine eigene Bücherei, mit der er die Familienbibliothek von mehrerer Generationen vermehren konnte. Die Möglichkeit zu der dauernden Vermehrung der Bestände wurde durch die Kataloge von Verlegern und Verlegersortimenten sowie durch die Empfehlungen der gebildeten Hofleute, Lehrer, Wissenschaftler, Geistlichen und anderer gegeben. Auch der Hochadelige war in der Lage, über die Neuerwerbungen selbst zu entscheiden.

Demgegenüber wurden die Angehörigen der Familie Rákóczi (und im allgemeinen die ungarischen und siebenbürgischen Hochadeligen) vorwiegend am Hofe ausgebildet. Dies geschah im Falle der beiden Rákóczi-Söhne (Zsigmond und György) in der höfischen Schule, die auch für die anderen jungen Hochadeligen zugänglich war. Die Auslandsstudien blieben meistens aus, ebenfalls bei den Rákóczi-Söhnen, oder wenn es dazu Gelegenheit gab, ging es fast immer um eine peregrinatio academica, die am Ende der 17. Jahrhunderts noch immer fast ausschließlich theologische Studien bedeutete. Solche Studienreisen boten aber sowohl den ungarischen als auch den siebenbürgischen Studierenden die erstrangige Gelegenheit für Bücherankauf an. Mehrere nutzten diese Gelegenheit aus. Allgemein bekannt ist aber die Tatsache, daß die Angehörigen der Familie Rákóczi selten oder gar nicht reisten. Nach Ausland gingen sie meistens in Gesandtschaft oder als Heerführer während eines Feldzuges.

Nach der Heimkehr war die Möglichkeit des planmäßigen Bücherankaufs äußerst beschränkt. Sowohl die inländische Bücherproduktion als auch die

Organisation des Buchhandels war unterentwickelt. Uns sind nur wenige Kaufleute in Oberungarn und in Siebenbürgen bekannt, die sich auch mit Büchern beschäftigten. Auch diese wollten aber in erster Linie die Bedürfnisse des bürgerlichen Publikums befriedigen. Auch wenn die Agenten von ausländischen (vorwiegend von Wiener, süddeutschen und norditalienischen) Buchhändlern mit den ungarischen Magnatenfamilien in Kontakt zu treten versuchten, hatten sie vor, ohne eigentliche Konkurrenz die Auflagen ihrer eigenen Verleger zu verkaufen. Die auf den Kosten einer Familie in Ausland studierenden Alumnus, sowie die Diplomaten und Kaufleute leisteten zwar viel für die Vermehrung der Familienbibliotheken, ihre Bildung, Lesekultur und Geschmack bestimmte aber die Bibliothek des Gönners ganz bemerkbar.

Wenn man die Lesekultur einzelnen Generationen der Familien miteinander vergleicht, zeigen sich die größten Unterschiede auf der inhaltlichen Seite der Erudition. Wenn also ein westeuropäischer Adelige sein spezielles Interesse (könnte es sich um die Politiktheorie oder um die Darstellungen der Neuen Welt handeln) mit der Errichtung einer quasi-Fachbibliothek befriedigen wollte, bedeutete ihm der Ankauf von passenden Büchern keine besondere Schwierigkeit. Wie angezeigt, die Buchkultur in Ungarn hatte keine Infrastruktur und die Gründer bzw. Besitzer der Bibliotheken waren in der frühen Neuzeit auf mittelalterliche Erwerbstätigkeit gezwungen. Die Lesekultur der ungarischen Hochadeligen, diese These galt auch für die anderen sozialen Schichten, betraf mehrere Fachgebiete und damit ein viel breiteres Spektrum der Lesestoffe, als die der Vertreter ähnlicher Schichten in Europa. Es folgte daraus, daß zwischen den Verlegern und Lesern auch solche Personen (reisende Studenten, Diplomaten, Tuchhändler, Verwalter etc.) tätig waren, die beim Ankauf von Büchern auch den eigenen Geschmack geltend machen konnten, bzw. daraus, daß die Magnatenhöfe in Ungarn noch lange die kirchen- und kulturorganisatorischen Funktionen erfüllten, die eine inhaltliche Heterogenität der Buchbestände verlangten.

Dennoch hätte aber die Rákóczi-Bibliothek in Sárospatak zur Zierde irgendwelchen Mitglieds der zeitgenössischen europäischen Adelsfamilien werden können. Die allgemein verbreitete Feststellung der Sekundärliteratur, nach der die Anzahl der Bücher der Bibliothek etwa 2.000 Bände betrug, kann für annehmbar gehalten werden. Diese Anzahl ist in dem Karpatenbecken der Zeit ganz außergewöhnlich.

Aus der ersten Hälfte des 17. Jahrhunderts stehen uns Teilinformationen über die folgenden Magnatenbibliotheken in Ungarn und Siebenbürgen zur Verfügung: Batthyány, Istvánffy, Thurzó, Illésházy, Czobor, Zrinyi, Mikulich, Forgách, Majthényi, Révay, Koháry und Pázmány. Betreffs der Größe des Bücherbestandes waren nur die Batthyány- und die Mikulich-Bibliotheken mit der Rákóczi-Bibliothek zu vergleichen, alle anderen hatten weniger als 1.000 Bücher. Die thematische Zusammenstellung der erwähnten Bibliotheken ist aber voneinander abweichend. Als gemeinsame Charakteristik kann festgestellt werden, daß die historischen und juristischen Lesestoffe relativ zeitgemäß sind und gegenüber den

Erwartungen an eine Magnatenbibliothek die theologischen Werke allzusehr dominieren. Die Bibliotheken der Grafen Miklós Zrinyi (1620-1664) und Miklós Pázmány (1623-1667) bilden allerdings auch aus dieser (wie aus mehrerer) Hinsicht Ausnahmen. Die Rákóczi-Bibliothek ist mit der politischen und geschichtsphilosophischen Aktualität dieser Büchersammlungen nicht zu vergleichen. (Hier muß aber noch einmal darauf hingewiesen werden, daß uns nur etwa die Hälfte der einst in der Rákóczi-Bibliothek aufgestellten Bücher bekannt ist.) Die Bücherankäufe des jungen Zsigmond Rákóczi (Nr. 690 und 691) weisen aber darauf hin, daß er eben diesen scheinbaren Rückstand zu beseitigen versuchte.

Nach dem Zeugnis des Katalogfragments der Bibliothek in Sárospatak waren die historischen und geographischen Werke stark vertreten, die Frequenz der ungarischen oder siebenbürgischen Veröffentlichungen war im Vergleich zu den zeitgenössischen Bibliotheken wesentlich größer. Abgesehen von den heimischen Druckschriften können die theologischen Werke für nicht mehr zeitgemäß gehalten werden, die wichtigsten Werke aller Konfessionen fanden aber in der Bibliothek Platz. Angesichts der streng reformierten Konfession der fürstlichen Familie müssen hier die katholischen Autoren gesondert erwähnt werden. Diese Bücher konnten aus der Bibliothek der katholischen Linie, d.h. aus der Bibliothek von Pál Rákóczi stammen, György Rákóczi, als Fürsorger von den Waisen seines Bruders, ließ nämlich einen Teil der Mobilien nach Sárospatak transportieren.

Die Vielseitigkeit der philosophischen Sachgruppe kann auch damit erklärt werden, daß mehrere Privatbibliotheken in corpore in die fürstliche Bücherei gelangten, kann aber auch darauf verweisen, daß die Empfehlungen von Comenius betreffs des Ankaufs von Büchern wohl angenommen wurden. Laut Interpretation der philosophischen Bücher ist es nicht ausgeschlossen, daß sich in der politischen Aktivität des Fürsten Zsigmond Rákóczi „die pansophistische Wissenschaft, die chiliastischen Zukunftserwartungen und der Gedanke der politischen Einheit“ verbinden. Es ist natürlich nicht zu leugnen, daß dies alles für die Tätigkeit und Schaffen von Comenius gelten kann, im Falle des jungen Zsigmond müßte man aber viel vorsichtiger vorgehen. Die uns im Moment bekannten Bücher der Bibliothek können allerdings diese Hypothese nicht bestätigen.

Zusammenfassend kann festgestellt werden, daß die Rákóczi-Bibliothek um die Mitte des 17. Jahrhunderts die traditionellen Aufgaben einer Hofbibliothek erfüllte. Sowohl ihre Gründung als auch ihre Benützung waren mit der bildungsorganisatorischen Konzeption und Praxis des Fürsten György Rákóczi I. eng verbunden. Infolge ihrer Vereinigung mit der Bibliothek des Kollegiums kam eine der modernsten Schulbibliotheken zustande, in dieser Weise konnte sie eine größere Öffentlichkeit erlangen und damit -leider nur kurze Zeit- zu der geistigen Bildung von Generationen wesentlich beitragen.

Über die Benützung des vorliegenden Bandes

Mit der Veröffentlichung dieses Bandes hatten wir das Ziel, die buchgeschichtlichen Dokumente der Familie Rákóczi den Forscher der Kultur- und Literaturgeschichte *in einem Band* zugänglich zu machen. Der größere Teil des Bandes enthält den Katalog der Rákóczi-Bibliothek, chronologisch werden aber auch diejenigen verzeichnismäßigen Dokumente veröffentlicht, die den Bestand der Bibliothek betreffen. Die anderen, nicht verzeichnismäßigen Quellen werden in den Anmerkungen und Kommentaren zu den einzelnen Titeln angegeben.

Mit der Abschrift der Bücherverzeichnisse hatten wir gleichzeitig die Absicht, die Kurztitel zu identifizieren. Die Identifizierung durch Autopsie war leider nur beschränkt möglich, uns blieben nämlich nur wenige Bände aus der Bibliothek erhalten.

Im Laufe der Identifizierung konnten wir glücklicherweise fast alle Nachschlagewerke der modernen Bibliographie in die Hand nehmen. Aufgrund dieser Werke waren wir bestrebt, immer eine solche Titelaufnahme zu geben, die den Inhalt des Buches am besten wiedergibt. In manchen, besonders wichtigen Fällen wurde auch das Inhaltsverzeichnis veröffentlicht. Vorwiegend geht es um solche Werke, die bis zum Tode des Fürsten Zsigmond Rákóczi (1652) mehrmals, sogar sehr viel aufgelegt wurden. Man weiß also darüber nicht Bescheid, eben welche Ausgabe des Werkes in der Bibliothek in Sárospatak war. Während der Anfertigung des Katalogs wurde zwar auch das Format geschätzt, dadurch erhalten wir aber keine wissenschaftliche Information. Das Format kann man also bei der Auswahl einzelner Exemplare nur orientierend in Betracht ziehen. Nach der Abschrift der Kurztitel wurden im allgemeinen jene Ausgaben angegeben, die vermutlich in der Bibliothek standen. In den Anmerkungen sind die Varianten verschiedener Ausgaben sowie die Archivquellen, auf denen unsere Angaben basieren, immer aufgezählt. In mehreren Fällen haben wir z.B. davon Kenntnis, daß jemand in einer Stadt ein neuerschienenes Buch für den Fürsten gekauft hat. Auch wenn dieses Buch in anderen Städten ebenfalls aufgelegt wurde, haben wir in solchen Fällen die Vermutung, daß der Reisende das eben neu veröffentlichte Werk gekauft hat. Die Angaben der anderen Ausgaben wurden aber ausnahmslos immer mitgeteilt. Auch das bibliographische Nachschlagewerk wurde immer erwähnt, mit dessen Hilfe die Identifizierung erfolgte.

Es gab natürlich solche Kurztitel, die nicht mehr zu identifizieren waren. Wenn ein Exemplar mit der Possessoreintragung eines Mitglieds der Familie noch auftaucht, kann es genauer identifiziert werden. Die klassischen Autoren und die Verfasser von mehreren Werken können in denjenigen Verzeichnissen nicht näher bestimmt werden, die nur die Namen der Verfasser enthalten. Es ist nämlich nicht mehr zu entscheiden, welche Werke von ihnen in der Bibliothek aufgestellt waren. Es gab noch einige Kurztitel, die anhand der zeitgenössischen Titelaufnahme schon nicht identifizierbar sind.

Bei der Veröffentlichung des Katalogs Anfang des 20. Jahrhunderts hat István Harsányi den Bestandskatalog aus Sárospatak als primäre Bibliographie zu der Identifizierung verwendet. Wenn also ein Werk in der Bibliothek verzeichnet wurde und schon in dem 17. Jahrhundert in Sárospatak war, hat er es als Bestandteil der Rákóczi-Bibliothek angegeben. Wir nahmen diese Bände ausnahmslos in die Hand und ihre Angaben mitgeteilt. Weiter wurden auch die handschriftlichen Eintragungen mit dem Ziel veröffentlicht, um eindeutig den Lesern zu zeigen, welche Bücher in dem 17. Jahrhundert der Bibliothek des Kollegiums angehörten und welche aus dem Bestand der Rákóczi-Bibliothek dorthin gelangten.

Die heute noch vorhandenen, früher zweifellos in dem Privatbesitz der fürstlichen Familie gewesenen Bücher wurden in diesem Band nebst allen handschriftlichen Eintragungen und Marginalien detailliert angegeben.

Man hätte den fragmentarischen Katalog theoretisch mit denjenigen Büchern ergänzen können, die möglicherweise noch in der Bibliothek der Familie Rákóczi standen. Die Werke, die von einem Familienangehörigen geschrieben oder einem Familienangehörigen gewidmet wurden, sind separiert erwähnt. Anders ist der Fall mit den Werken der Alumnus über die Familie, mit den Drucken der Offizinen in Sárospatak, Nagyvárad und Gyulafehérvár, mit den Gesetzartikeln der Landtage und den Kalendern, mit den Manifesten gegen die Familie oder mit den Büchern der auch am Hofe tätigen berühmten Verfasser wie Pál Keresztúri, Pál Medgyesi etc.

In dem Anhang wurden nach der Gliederung gemäß dem Stammbaum der Familie diejenigen Bücher und Bücher betreffenden Dokumente aufgelistet, die uns außerhalb der Familienbibliothek wichtige Informationen über die Rákóczi-Bibliothek liefern können. Auch in diesem Abschnitt des Bandes hatten wir die Absicht, möglichst vollständige Angaben zu veröffentlichen. Durch die Erschließung und Aufarbeitung der alten Drucke und Archivalien in den öffentlichen Sammlungen der Slowakei kann aber dieses Bild noch wesentlich ergänzt werden.

In das Register der Drucker und Druckorte wurden nur diejenigen Namen aufgenommen, die zu relativer Zufriedenheit gelöst waren. Alle anderen Personen- und Ortsnamen, auch die Drucker und Druckorte in den Anmerkungen, sind in den Personen- und Ortsregistern zu finden. Die Register weisen auf die Seitenzahl des Bandes hin. Dieser Band (wie dann die anderen Bände dieser Schriftenreihe) wird in einer Datenbank erreichbar, deswegen konnte man diesmal auf einen Sonderband für die Identifikationsnummern der Verzeichnisse und Buchtitel verzichten.

Rövidítések jegyzéke

ADAMS	ADAMS, Herbert Mayow: Catalogue of books printed on the continent of Europe, 1501–1600 in Cambridge libraries. I–II. Cambridge 1967.
ADATTÁR 11.	A magyar könyvkultúra múltjából. Iványi Béla cikkei és anyaggyűjtése. Sajtó alá rend. és a függeléket összeáll. Herner János, Monok István. Szeged, 1983. /Adattár XVI–XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez. 11./
ADATTÁR 13/2.	Magyarországi Magánkönyvtárak II. 1588–1721. Sajtó alá rend. Farkas Gábor, Varga András, Katona Tünde, Latzkovits Miklós. Szerk. Monok István. Szeged, 1992. /Adattár XVI–XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez. 13/2./
ADATTÁR 14.	Partiumi könyvesházak. 1623–1730. (Sárospatak, Debrecen, Szatmár, Nagybánya, Zilah). Sajtó alá rend. Fekete Csaba, Kulcsár György, Monok István, Varga András. (A kötetet és a mutatókat összeáll. Monok István, Varga András). Bp.—Szeged, 1988. /Adattár XVI–XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez. 14./
ADATTÁR 16/3.	Erdélyi könyvesházak III. 1563–1757. A Bethlen-család és környezete. Az Apafi-család és környezete. A Teleki-család és környezete. Vegyes források. Sajtó alá rend. Monok István, Németh Noémi, Varga András. Szeged, 1994. /Adattár XVI–XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez. 16/3./
ADB	Allgemeine Deutsche Biographie. Red. von R. v. Lilien-cron, F. X. v. Wegele. 1–56. Leipzig 1875–1912.
APPONYI	APPONYI, Alexander: Hungarica. Ungarn betreffende im Auslande gedruckte Bücher und Flugschriften. I–IV. München 1903–1927.
BADALIC	BADALIC, Josip: Jugoslavica usque ad annum 1600. Bibliographie der südslawischen Frühdrucke. Ed. 2. Baden-Baden 1966. /=Bibliotheca Bibliographica Aureliana 2./
BAUDRIER	BAUDRIER, Henri: Bibliographie lyonnaise. Publ. et cont. par Julien Baudrier. 1–12. Lyon 1895–1921. Réimpr. Paris 1964–1965.

BB	Bibliotheca Belgica. Bibliographie générale des Pays-Bas. Fondée par F. Van der Haeghen. Gand—La Haye—Bruxelles 1880. —. Réédité sous la direction de Marie-Thérèse Lenger. Tomes I–VII. Bruxelles 1964–1975.
BEK	Budapesti Egyetemi Könyvtár, Budapest
BENZING	BENZING, Josef: Bibliographie Strasbourgeoise. Bibliographie des ouvrages imprimés à Strasbourg au XVI ^e siècle. I. Baden–Baden 1981. /=Répertoire bibliographique des livres imprimés en France au seizième siècle 148. — Bibliotheca Bibliographica Aureliana 80./
BEZZEL	BEZZEL, Irmgard: Erasmusdrucke des 16. Jahrhunderts in bayerischen Bibliotheken. Ein bibliographisches Verzeichnis. Stuttgart 1979. /=Hiersemanns bibliographische Handbücher 1./
BIBLCLASS	DRAUDIUS, Georgius: Bibliotheca classica, sive catalogus officinalis. Francofurti a. M. 1625.
BIETENHOLZ	BIETENHOLZ, Peter G.: Basle and France in the sixteenth century. Genève 1971. /=Travaux d'humanisme et renaissance 112./
BIRD	BIRD, David T.: A catalogue of sixteenth-century medical books in Edinburgh libraries. Edinburgh 1982.
BLC	British Museum. General catalogue of printed books. Photolithographic ed. to 1955. 1–263. London 1965–1966.
BLC Dutch	Short-title catalogue of books printed in the Netherlands and Belgium and of Dutch and Flemish books printed in other countries from 1470 to 1600 now in the British Museum. London 1965.
BLC French	Short-title catalogue of books printed in France and of French books printed in other countries from 1470 to 1600 now in the British Museum. London 1924.
BLC German	Short-title catalogue of books printed in the German-speaking countries and German books printed in other countries from 1455 to 1600 now in the British Museum. London 1962.
BLC Italian	Short-title catalogue of books printed in Italy and of Italian books printed in other countries from 1465 to 1600 now in the British Museum. London 1958.
BMC II.	Catalogue of Books Printed in the XV th Century now in the British Museum. Part II. Germany. Eltvil–Trier. London, 1912. (reprint 1963)
BN	Catalogue général des livres imprimés de la Bibliothèque Nationale. Auteurs. 1–231. Paris 1897–1981.

BOHATTA	BOHATTA, Hanns: Bibliographie der Breviere 1501–1850. Leipzig 1937.
Bp.	Budapest
BR	Bibliothèque Royale Albert Ier, Bruxelles
BRUNET	BRUNET, Jacques-Charles: Manuel du libraire et de l'amateur de livres. 5e éd. I–VI. Paris 1860–1865.
BSB	Bayerische Staatsbibliothek. Alphabetischer Katalog 1501–1840. Bde 1–60. München etc. 1987–19909.
BT	COCKX-INDESTEGE, Elly—GLORIEUX, Geneviève: Belgica typographica 1541–1600. I. Bibliotheca Regia Bruxellensis. Nieuwkoop 1968. /=Nationaal Centrum voor de Archeologie en de Geschiedenis van het Boek, II./ — GLORIEUX, Geneviève: Belgica typographica 1541–1600. II. Fasc. 1–6. Nieuwkoop 1977–1980. /=Nationaal Centrum voor de Archeologie en de Geschiedenis van het Boek, II. 2./
BURMEISTER	BURMEISTER, Karl Heinz: Sebastian Münster. Eine Bibliographie. Wiesbaden 1964.
CSAPODY 1973.	CSAPODY Csaba: The Corvinian Library. History and Stock. Bp., 1973. /Studia Humanitatis 1./
DURLING	DURLING, Richard J.: A catalogue of sixteenth century printed books in the National Library of Medicine. Bethesda 1967.
EBL	GEORGI, Theophil: Europäisches Bücherlexikon ... Theil. I–VIII. Leipzig, 1742–1755.
EKÉvk.	A Budapesti Egyetemi Könyvtár Évkönyvei, Budapest
ESTREICHER	ESTREICHER, Karl: Bibliografia Polska. Polnische Bibliographie. 3. Abt. 15–18. Jh. Bd. 12–33. Krakow 1891–1939. Reprint New York 1964–1965.
GARDY	GARDY, Frédéric: Bibliographie des oeuvres théologiques, littéraires, historiques et juridiques de Théodore de Bèze. Genève 1960. /=Travaux d'humanisme et renaissance 41./
GÖLLNER	GÖLLNER, Carl: Turcica. Die europäischen Türken-drucke des 16. Jahrhunderts. I–II. Bucures'ti—Berlin 1961–1968. /Bd. II.: = Bibliotheca Bibliographica Aureliana 23./
GPB	Gesamtkatalog der Preussischen Bibliotheken 1–14. (A—Beethordnung). Berlin 1931–1939.
GW	Gesamtkatalog der Wiegendrucke. I–IX. Leipzig—Berlin 1925–1989.
H	HAIN, Ludovicus: Repertorium bibliographicum, in quo libri omnes ab arte typographica inventa usque ad annum MD typis expressi ... recensentur. 1–4. Stuttgart—Paris 1826–1838.

HAB	Herzog August Bibliothek, Wolfenbüttel
Harsányi	HARSÁNYI István: A sárospataki Rákóczi-könyvtár és katalógusa. Bp., 1917.
Harsányi 1912.	HARSÁNYI István: I. Rákóczi György és sárospataki bibliája. Múzeumi és Könyvtári Értesítő, VI(1912) 250–256.
HC	COPINGER, Walter Arthur: Supplement to Hain's Repertorium bibliographicum. 1–3. London 1895–1902.
Heltai 1995.	Heltai János: „Szent Atyák öröme”. Medgyesi Pál és Vásárhelyi Dániel hitvitája. In: Europa. Balcanica–Danubiana– Carpathica. 2/A. Annales. Cultura–Historia–Philologia. Szerk. Miskolczy Ambrus. ELTE BTK Román Filológiai Tanszék, Bp., 1995. 224–235.
Index Aur.	Index Aureliensis. Catalogus librorum sedecimo saeculo impressorum. I–VII. Baden–Baden 1962–1982.
JATE	József Attila Tudományegyetem, Szeged
JÖCHER	JÖCHER, Christian Gottlieb: Allgemeines Gelehrten–Lexikon. 1–4. Leipzig 1750–1751. — Fortsetzung und Ergänzung zu — von Johann Christoph Adelung. Bd. 1–2. Leipzig 1784–1787. Bd. 3–7. Von Buchstabe K fortgesetzt von Heinrich Wilhelm Roterund. Nachdruck Hildesheim 1961.
KOTVAN 1979.	KOTVAN, Imrih: Inkunábuly na Slovensku. — Incunabula quae in Bibliothecis Slovaciae asservantur. Martin, 1979.
Kt.	Kézirattár
LABARRE/ CALEPINUS	LABARRE, Albert: Bibliographie du dictionarium d'Ambrogio Calepino (1502–1779.) Baden–Baden 1975. /=Bibliotheca Bibliographica Aureliana 26./
LIPENIUS	LIPENIUS, Martinus: Bibliotheca realis philosophica omnium materiarum, rerum et titulorum ... Francofurti ad Moenum, 1682.
LIPENIUS Juris	LIPENIUS, Martinus: Bibliotheca realis Iuridica ... Tomus I–II. Lipsiae, 1757. — Supplementa Tomus I–IV. Authore Loudovico Godophredo Madihn. Lipsiae, 1775–1823.
MATICA	Catalogus generalis operum impressorum saeculi XVI. quae in Slovacia asservantur. Tomus I. Helena Saktorová–Klara Komorová–Emila Petrenská–Ján Agnet: Opera impressa saeculi XVI. quae in Bibliotheca nationali Slovaca societatis Matica slovenská Martini asservantur. Martin, 1993.
MKsz	Magyar Könyvszemle, Budapest
MOECKLI	CHAIX, Paul–DUFOUR, Alain–MOECKLI, Gustave: Les livres imprimés à Genève de 1550 à 1600. Rev. et augm. par Gustave Moeckli. Genève 1966. /=Travaux d'Humanisme et Renaissance 86./

MPEIF	Magyar Protestáns Egyházi és Iskolai Figyelő, Kecskemét
MS	manuscriptum
MTAK	Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára, Budapest
MULLER	MULLER, Jean: <i>Bibliographie Strasbourgeoise</i> . II–III. Baden–Baden 1985–1986. /= <i>Répertoire bibliographique des livres imprimés en France au seizième siècle</i> 148. — <i>Bibliotheca Bibliographica Aureliana</i> 90, 105./
NUC	The National Union Catalog. Pre-1956 imprints. A cumulative author list representing Library of Congress printed cards and titles reported by other American libraries. Vol. 1—. London 1968—.
OL	Magyar Országos Levéltár, Budapest
OSzK	Országos Széchényi Könyvtár, Budapest
PCC	<i>Primo catalogo collettivo delle biblioteche Italiane</i> . 1–8. Roma 1962–1975.
PEIL	Protestáns Egyházi Iskolai Lap, Sárospatak
PLACCIUS	PLACCIUS, Vincentius: <i>Theatrum anonymorum et pseudonymorum ... Hamburgi</i> , 1708.
POHLER I.	POHLER, Johann: <i>Bibliotheca historico-militaris. Systematische Uebersicht der Erscheinungen aller Sprachen auf dem Gebiete der Geschichte der Kriege und Kriegswissenschaft seit Erfindung der Buchdruckerkunst bis zum Schluss des Jahres 1880</i> . Kassel, 1882. (reprint: New York, 1961.)
POLLARD— REDGRAVE	POLLARD, Alfred William—REDGRAVE, Gilbert Richard: <i>A short title catalogue of books printed in England, Scotland and Ireland and of English books printed abroad 1475–1640</i> . London 1926. Repr. 1956.
PP	VOET, Leon: <i>The Plantin Press (1555–1589)</i> . A bibliography of the works printed and published by Christopher Plantin at Antwerp and Leiden. In collab. with Jenny Voet-Grisolle. I–VI. Amsterdam 1980–1983.
R	RAHIR, Edouard: <i>Catalogue d'une collection unique de volumes imprimés par les Elsevir et divers typographes hollandais du XVIIe siècle</i> . Paris, 1896 (reprint> Nieuwkoop, 1965)
REICHLING	REICHLING, Dietrich: <i>Appendices ad Hainii—Copingeri Repertorium bibliographicum. Additiones et emendationes</i> . Fasc. 1–6. Indices 1. Monachii 1905–1911.
RMK I–III.	SZABÓ Károly: <i>Régi Magyar Könyvtár. (1473–1711)</i> . I–III. kötet. Bp., 1879–1898.
RMKT XVII/8.	<i>Régi Magyar Költők Tára</i> . XVII. század. 8. kötet. Bethlen Gábor korának költészete. Sajtó alá rendezte Komlowszki Tibor, Stoll Béla. Bp., 1976.

RMNy	Régi magyarországi nyomtatványok 1473–1600–1635. Res litteraria Hungariae vetus operum impressorum 1473–1600–1635. Vol. I–II. (Red. Gedeon Borsa, Ferenc Hervey, Béla Holl, István Käfer, Ákos Kelecsényi). Bp., 1971–1983.
SAJÓ—SOLTÉSZ	SAJÓ Géza—SOLTÉSZ Erzsébet: Catalogus incunabulorum quae in bibliothecis publicis Hungariae asservantur. 1–2. kötet. Bp., 1970.
Sárospatak	A Tiszáninneni Református Egyházkerület Nagykönyvtára, Sárospatak
SOMMERVOGEL	SOMMERVOGEL, Carlos: Bibliothèque de la Compagnie de Jésus. 1–10. Bruxelles—Paris 1890–1909.
Sp. Katal.	Börzsönyi József: A Tiszáninneni Református Egyházkerület Nagykönyvtárának (Sárospatak) kéziratkatalógusa. 1850 előtti kéziratok. Bp., 1986. /Magyarországi egyházi könyvtárak kéziratkatalógusai. — Catalogi manuscriptorum, quae in bibliothecis ecclesiasticis Hungariae asservantur. 4./
STC Italian	Short-title catalog of books printed in Italy and of books in Italian printed abroad 1501–1600 held in selected North American libraries. (Ed. Robert G. Marshall.) 1–3. Boston 1970.
SUB	Staats- und Universitätsbibliothek, Göttingen
Sz	Századok, Budapest
SZABÓ—TONK 1992.	SZABÓ Miklós — TONK Sándor: Erdélyiek egyetemjárása a korai újkorban 1521–1700. Szeged, 1992. /Fontes Rerum Scholasticarum IV./
SZILÁGYI 1872.	SZILÁGYI Sándor: Lorántfy Zsuzsánna. Történeti család- és jellemrajz. /A M. T. Akadémia Évkönyvei. 13. kötet. IX. darab./ Pesten, 1872
SZILÁGYI 1875.	SZILÁGYI Sándor: A két Rákóczi György családi levelezése és iratai. Bp., 1875.
SZILÁGYI 1883.	SZILÁGYI Sándor: Levelek és okiratok I. Rákóczi György keleti összeköttetéseinek történetéhez. Bp., 1883.
SZILÁGYI 1886.	SZILÁGYI Sándor: Felső-Vadászi Rákóczi Zsigmond 1622–1652. Bp., 1886.
SZILÁGYI 1893.	SZILÁGYI Sándor: I. Rákóczi György. Bp., 1893.
SZINYEI 1884.	SZINYEI Gerzson: A sárospataki református kollégium története. Sárospatak, 1884.
TT	Történelmi Tár, Budapest
VARGA 1994.	VARGA András: Az altdorfi egyetem magyar diákjai (1583–1718). Lymbus Művelődéstörténeti Tár V. (Szerk. Monok István, Petneki Áron) Szeged, 1994. 1–19.

- VD 16 Verzeichnis der im deutschen Sprachbereich erschienen
Drucke des XVI. Jahrhunderts. — VD 16 — Hrsg.: von
der Bayerischen Staatsbibliothek in München in Ver-
bindung mit der Herzog August Bibliothek in Wolfenbü-
tel. (Red.:) Irmgard Bezzel. Bd. 1–. Stuttgart 1983–.
- VISEGRÁDI 1910. VISEGRÁDI János: A kegyesrendiek sátoraljaújhelyi
házikönyvtárának ismertetése ismertetése. A kegyes-
tanítórendiek vezetése alatt álló Sátoraljaújhelyi Római
Katholikus Főgimnázium értesítője az 1909–1910-ik
tanévről. Sátoraljaújhely, 1910. 3–49.
- W WILLIEMS, A.: Les Elsevier. Histoire et annales typog-
raphiques. Bruxelles, 1880.

A SÁROSPATAKI RÁKÓCZI KÖNYVTÁR

Szászsebes, 1634. október 31.

I. Rákóczi György levele Tolnai István sárospataki paphoz

Im egynehány könyvet küldtünk ki, kiket kegyelmed meglátogatván tegyen az többihez.

1. Chrysostomi opera graece 6 voluminibus

JOHANNES Chrysostomus

Joannis Chrysostomi ... Opera nunc primum Graece et Latine edita (per Frontum Ducaem). Vol. I–X. Parisiis, 1603–1617, Claudius Morellus, in fol. – BN, NUC.

A XVII. században a Fronton Duduc-féle kétnyelvű Opera omnia számos alkalommal megjelent, 8, 10, 12 kötetes változatokban: Heidelbergae, 1603–1617; Parisiis, 1609–1624, 1621–1633, 1633–1636, 1636–1642. Nem valószínű, hogy Rákóczinak korábbi kiadás volt meg.

2. Sebastiani monasterius ac prophetas(!), latine et hebraice

BIBLIA; MÜNSTERUS, Sebastianus trad., ed.

Hebraica Biblia Latina planeque nova Sebastiani Münsteri translatione ... adjectis e rabinorum commentariis annotationibusque ... Basileae, 1534, Johannes Bebelius, in fol. – BLC.

További ívrét kiadásai: ugyanott 1535, 1546. – BLC. Lásd még az 1660 körüli katalógust kiegészítő 684. tételt.

3. Biblia sancti Hieronimi cum concordantiis veteris et novi testamenti, impressum per Jacobum Sacon

BIBLIA

Sanctus Hieronimus interpret Biblie. Biblia cum concordantiis veteris et novi testamenti et sacrorum canonum: necnon et additionibus in marginibus varietatis diversorum textuum: ac etiam canonibus antiquis quattuor evangeliorum insertis summa cum diligentia revisa, correctae et emendata ... per Jacobum Sacon Lugduni impressa, 1515, in fol. – BAUDRIER XII. 336–337.

Csak ez jöhet szóba, mivel Jacques Sacon összesen 7 alkalommal adta ki, s csak ezen a kiadáson van kiírva Hieronymus neve. A többin (1512, 1516, 1518, 1519, 1521, 1522) csak a képe van a címlapon.

4. egy missale

MISSALE

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

Lásd az 1660 körüli katalógus 413. és 444. tételeit.

5. *Istvánfi*

ISTVÁNNFFY Miklós

Historiarum de rebus Ungaricis libri XXXIV. Nunc primum in lucem editi. Coloniae Agrippinae, 1622, Antonius Hierat, in fol. – RMK III. 1350.

Lásd az 1660 körüli katalógus 28. tételét.

6. *Laurea historia*

SCHÖNVETTERUS, Johannes Theobaldus

Laurea Austriaca sive commentaria de bello germanico nostri temporis libri XIII. Francofurti, 1627, in fol. – NUC.

Lásd az 1660 körüli katalógus 269. és 380. tételeit.

7. *Breviarium Romanum*

BREVIARIUM

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

Lásd az 1660 körüli katalógus 499. és 510. tételeit.

8. *Juris consultus*

WESENBECIUS, Matthaeus; BACHOVIUS ECHTIUS, Reinhardus annot. ed. Matthaei Wesenbecii **Juris Consulti** Commentaria in Pandectas Juris Civilis, et Codicis Iustiniani libros olim Paratitla dicta, ex postrema recognitione Academiae Duacenaе. Cum notis et animadversionibus Reinhardi Bechovii Echti ... cum indice gemino, rerum et titulorum. Coloniae Agrippinae, 1640, Joannes Kirchius, in 4. – NUC, BLC.

Lásd az 1660 körüli katalógus 71. tételét. A fejedelem feltehetően a nagybetűvel kiemelt „Juris Consulti” alapján említette így a könyvet. Más-ként nem tudjuk feloldani.

9. *Sanctae Hildegardis vita*

HILDEGARD, Sancta; BLANCKWALD, Justus

Sanctae Hildegardis ... Epistolarium liber: continens varias epistolas summorum pontificum, imperatorum, patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum, ducum, principum et aliorum utriusque secularis et ecclesiasticis status magnatum ad S. Hildegardim et eiusdem sanctae ad easdem responsiones. Item eiusdem S. Hildegardis vita. Nunc primum in lucem edita a Justo Blanckwald. Coloniae, 1566, haer. Johannis Quentel, Gervinus Calenius, in 4. – BLC.

Lásd még az 1660 körüli katalógust kiegészítő 684. tételt.

10. más Missale

MISSALE

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

Lásd az 1660 körüli katalógus 413. és 444. tételeit.

11. Almanac magistri Joannis de monte regio

JOHANNES Regiomontanus

Ephemeris sive Almanach magistri Joannis de Monte Regio ad annos XVIII (1489–1506) accuratissime calculata. Venetiae, 1481, Erhardt Ratdolt, in 4. (Reichling 1046)

Ez után számos kiadás. Lásd még az 1660 körüli katalógust kiegészítő 689. tételt.

12. Ordo et ritus Ecclesiae metropolitanae Strigoniensis

Rituale Strigoniense, seu Formula agendorum in administratione sacramentorum, ac ceteris publicis functionibus. Pozsony, 1625, typ. Soc. Jesu – RMNy 1346.

Lásd az 1660 körüli katalógus 503. tételét.

13. Biblia in quarto, régi

BIBLIA

Biblia Latina. Sine loco, anno et typ.

Talán ez volt az: „Egy deák biblia ezüstös-aranyos táblájú öreg Rákóczy György fejedelem-féle” Kemény Simon kincstárának összeírásában így szerepel. Lásd P. Szathmáry Károly: Egy magyar fejedelmi kincstár. Történelmi Tár 1881. 775.; e közlés alapján (sine nomine): Rákóczy György ezüstös-aranyos táblájú bibliája. MKsz 1881. 274.; Vö. Harsányi 1912. Nr. 1. Lásd még az 1660 körüli katalógust kiegészítő 682. tételt.

14. Joannis Cluckeri(!) totius mundi historiarum Epitome

CLUVERUS, Johannes

Johannis Cluveri Historiarum totius mundi epitome, a prima rerum origine, usque ad annum Christi MDCXXX ... (Lugduni Batavorum, 1634 előtt, Jacobus Marcus, in 4.)

A könyv első kiadásának adatait nem sikerült megtalálnunk. Kiegészített változata: „... Accessit per ipsum authorem continuatio historiae ad annum MDCXXXIII.” először megjelent 1637-ben, majd: 1639, 1640, 1641, 1645, 1649 (1657 s még 1668, Amstelodami). Az 1652 előtti kiadások: Lugduni Batavorum, Elzevir (apud Jacobum Marcum), s valamennyi in 4. – NUC, BN, BLC, BR, BSB, HAB. Megjegyzendő, hogy az Elzevir-

katalógusok nem mindegyik kiadásról tudnak (lásd R s. n. p. 105., W 964; R 967, W 964). Lásd az 1660 körüli katalógus 61. tételét.

15. Biblia in folio, régi ez is

BIBLIA

(Straßburg, 1468 k. Heinrich Eggenstein, in fol.) (Hain-Copinger 3036; GW 4206)

Lásd az 1660 körüli katalógus 4. tételét.

A levelet kiadta Szilágyi Sándor, PEIL 1875. 776. hasáb, majd Lorántffy Zsuzsannáról szóló monográfiája jegyzeteiben: Szilágyi 1872. 14. E jegyzék tételei közül csak néhány szerepel az 1660 körüli katalógusban is, ezért a katalógus után, az egyéb forrásból azonosított könyvek leírásakor az e levélben említett többi is megismételtük.

**Csanaki Máté Gdańskban maradt könyveinek jegyzéke
1638**

**CATALOGUS LIBRORUM
REVERENDI AC CLARISSIMI DOMINI PIAE MEMORIAE
MATTHAEI CSANAKI**

In folio

1. 1. *Origenis Adamantij operum pars secunda*

ORIGENES Adamantius

Origenes Adamantii Operum pars secunda complectens ea maxime quae ipse in Novum Testamentum est commentatus, ex quibus antehac a nobis aediti apparent jam commentarii in Evangelium Joannis, tum dialogi aliquot adversus Marcionatas, praeter quos denuo libri adversus Celsum, diversi denique tractatus e regia Bibliotheca deprompti. – Parisiis, 1572. G. Ghaudière, in fol. – BN.

A cím azonossága valószínűsíti feloldásunkat. Az első rész két évvel később jelent meg: vö. e könyvjegyzék 8. tételével. Ugyanez a mű Csanaki halála előtt megjelent még 1604-ben és 1619-ben Párizsban, de más címszerkezettel. Lehet természetesen bármelyik Opera Omnia; ezek is általában ívrét alakúak (pl. Parisiis, 1512, 1519, vagy Basileae, 1536, 1571 stb.)

2. 2. *Sexta pars Bibliae cum Glossa ordinaria expos(itio)ne Lyrae litterali et morali, necnon additionibus ac replicis*

BIBLIA; NICOLAUS de Lyra

Biblia Sacra, cum glossa ordinaria ... et postilla Nicolai Lyrani ... digestis per F. Franciscum Feuardantium ... Joannem Dadraeum et Jacobum de Cuilly ... Vol. I–VI. Parisiis, 1590, s. impr. in fol. – További folio kiadásai: Lugduni, 1590; Duaci, 1617; Antverpiae, 1634; valamennyi 6 kötetes. Csanakinak a 6. rész volt meg. – BN.

A cím azonossága valószínűsíti feloldásunkat. Vö. még e jegyzék 3., 7., 9. és a Rákóczi-inventárium 411., 447. tételével.

3. 3. *Postilla Nicolai de Lyra super Parabolaes Salamonis cum additionibus*

BIBLIA; NICOLAUS de Lyra

Postilla magistri Nicolai de Lira super parabolas Salamonis. In: Postilla in universi Biblia cum expositionibus Guilelmi Britoni et additionibus Pauli de Sancta Maria Burgensis et correctoriis edita a Matthaeo Doeringk. Coloniae, ca. 1485, Ulric Zell, in fol. Pars III. – BN.

Vö. még e könyvjegyzék 2., 7., 9. tételével.

4. 4. *Confessio Augustiniana in Libros quatuor distributa etc.*

Confessio Augustiniana in libros quatuor distributa, et certis capitibus locorum theologicorum, qui sunt hodie scitu dignissimi, comprehensa: nunc primum ex omnibus B. Aurelii Augustini libris in unum opus bona fide ac studio singulari redacta per D. Hieronymum Torrensem S. J. ... Dilingae, 1567, Sebaldus Mayer, in 4. majori – HAB.

5. 5. *Opera Q(uinti) Septimi Florentis Tertulliani*

TERTULLIANUS, Quintus Septimus Florens

Opera Q. Septimi Florentis Tertulliani ... per Beatum Rhenanum Seletstadiensem e tenebris eruta ... annotationibus fusioribus superadditis ... Basileae, 1528. Hieronymus Frobenius, in fol. – BLC.

Ezen kívül számos ívrét kiadást ismerünk; ezek közül Csanaki peregrinációjához legközelebb esik: Coloniae Agrippinae, 1617.

6. 6. *Divi Bernardis Abbatis opera omnia divinae institutionis refertissima*

BERNARDUS, Abbas Clarevallensis

Divi Bernardi Abbati Clarevallis ... Opera omnia... in unum coacta codicem ... diligenter recognita et annotationibus ... illustrata. Repertorium insuper ... syncere fidei est restitutum: studio atque industria F. Lamberti Campestris theologi, necnon Laurentii Dantisani ... Lugduni, 1520, imp. Joannis Clein, in fol. – BLC.

Clairvaux-i Szent Bernát összes műveit ezt követően számos alkalommal kiadták; az említett editio mellett az volt még népszerű, amelyhez Gotfridus monachus Clarevallensis, Arnoldus Carnotensis és Guillelmus abbas Clarevallensis Szent Bernát élettrajza csatlakozott (BLC: Basileae, 1552-től a Parisiis, 1632-es kiadásig ötöt sorol fel).

7. 7. *Postilla Lyrae in Librum Psalmorum*

BIBLIA; NICOLAUS de Lyra

Postillae Nicolai de Lyra super Psalterium, cum Pauli Burgensis additionibus et Matthaei Doeringk replicis. Mantuae, ca. 1480, Johannes de Putzbach, in fol. – BN (Hain 10 376)

Lásd még e jegyzék 2. tételét.

8. 8. *Origenis Adamantij, scripturarum interpretis opera*

ORIGENES Adamantius

Origenis Adamantii Magni, illius et vetusti scripturarum interpretis, et secundi Ecclesiae post apostolos magistri, operaquae quidem proferri potuerunt omnia, doctissimorum virorum studio jam olim translata et recognita ... nunc postremo a Gilberto Genebrardo ... partim cum graeca veritate collata, partim libris recens versis et a regia Bibliotheca de promptis aucta ... Parisiis, 1574, G. Ghaudière, in fol. – BN.

A cím hasonlósága valószínűsíti feloldásunkat. E mű második része két évvel korábban jelent meg: vö. e könyvjegyzék 1. tételével. Ugyanez a mű Csanaki halála előtt megjelent még 1604-ben és 1619-ben Párizsban. Lehet, hogy e kettő kiadás közül valamelyik volt meg Csanakinak, hiszen az első rész a fenti címmel, a második pedig a következő önálló címlappal jelent meg: Origenis Adamantium Operum complectentium ea maxima quae ipsi in Novum Testamentum est commendatus ... pars secunda. – BN, BLC.

9. 9. *Postilla Nicolai de Lyra super V(etus) Testamentum*

BIBLIA; NICOLAUS de Lyra

Postilla Nicolai de Lyra super Vetus et Novum Testamentum cum libello contra judaica perfidia, ac etiam cum additionibus Pauli Burgensis replicisque Matthiae Doeringk. Vol. I–IV. Venetiis, 1489, Octavianus Scotus, in fol. – BN, Pellechet 2347, GW 4291

Lehet természetesen más kiadás is. Vö. még e jegyzék 2. tételével.

10. 10. *Divi Gregorij primi in Job moralis expositionis libri 35 et seq(uentes)*

GREGORIUS Magnus, I., pápa

Sancti Gregorii Magni ... liber Moraliū in beatum Job ... per capitula distinctus: sententiarum summarie: Biblie Concordantie iterum emendate, voluminique adiecte: in cuius calce sententiarum sacre scripture candide explanationis index ... curis Adam Petri, Basileae, 1514, in fol. – BLC.

Az ősnymtatvány kiadások egészen más címszerkezetűek; ezen túl in folio kiadást nem találunk.

11. 11. *Philonis Judaei lucubrationes Latinae etc.*

PHILON Judaeus

Philonis Judaei ... Lucubrationes quotquot potuerunt, Latinae factae per Sigismundum Gelenium. His accessit, propter argumenti similitudinem, Athenagoras De mortuorum resurrectione, Petro Nannio interprete. Aeneas Gazaus De Immortalitate animarum et corporum resurrectione Joanne Vuolphio interprete ... Basileae, 1561, Nicolaus Episcopus jun. in fol. – BN.

A kéziratban szereplő címleírás végén levő etc. alapján gondoltunk arra, hogy nem a csak Philon művét tartalmazó 1554-es, ugyane műhelyből kikerült kiadás volt meg Csanakinak. A nem ívrét kiadásokat nem vettük figyelembe.

12. 12. *Tertia pars operis continens Postillam Hugonis Cardinalis*

BIBLIA; HUGO a SANCTO CHARO (Hugo Carensi)

Tertia pars huius operis, continens textum Bibliae cum Postillam domini Hugonis Cardinalis, continens textum Bibliae cum Postillam domini Hugonis Cardinalis ... Basileae, 1498–1502, Johann Amerbach, in fol. GW 4285, Hain–Copingier 3175

Lehet természetesen más kiadás is, így pl. az egyik legtöbb példányban megmaradt, amely kiadásban még megtalálható ... Repertorium postillarum ... per Georgium Eppium; Per Conradum Leontorium edita. Vol. I–IV. Basileae, 1504, Amerbach, Petri, Frobenius, in fol. – BLC. Vö. még a Rákóczi katalógus 665. tételével.

13. 13. *Johannis Zonarae Monachi in Canones SS. Apostolorum et Sacrorum Conciliorum tum Oecono(micorum) q(ua)m Provincialium Com(entarii)*

ZONARAS, Johannes

Johannis Zonarae ... in Canones SS. Apostolorum et sacrorum Conciliorum ... commentarii, a viris doctissimis Latinitate donati et annotationibus illustrati ... Graece et Latine. Cum praefatione Johannis Quentin. Lutetiae Parisiorum, 1618, in fol. – BLC, EBL

A cím azonossága valószínűsíti feloldásunkat.

14. 14. *Prima pars Librorum Divi Aurelij Aug(ustini) quos edidit Cathechumenus Lib. 4. in uno volumine*

Feloldását lásd a 20. tétel után.

15. 15. *Quinta pars Librorum Divi Aurelij Augustini, quos scripsit Episcopus*

Feloldását lásd a 20. tétel után.

16. 16. *Sexta et Septima pars Divi Aurelij Aug(ustini)*

Feloldását lásd a 20. tétel után.

17. 17. *Octava pars Librorum Divi Aur(elii) Aug(ustini)*

Feloldását lásd a 20. tétel után.

18. 18. *Nonā decima pars Divi Aurel(ii) Aug(ustini)*

Feloldását lásd a 20. tétel után.

19. 19. *Undecima pars Librorum Divi Aur(elii) Augustini quorum, etc.*

Feloldását lásd a 20. tétel után.

20. 20. *Annotatio brevis sententiarum Memorialium Divi Aur(elii) August(ini) de tempore*

AUGUSTINUS Hipponensis, Aurelius

Omnium operum Divi Aurelii Augustini ... Tom. I–X. Lugduni, 1560–1563, Servius Honoratus, in fol.

A számos Augustinus-kiadás közül ez tűnik a legvalószínűbbnek, hogy megvolt Csanakinak. Olyat, amely 11 részes, a fentin kívül az Augustus Dodonus-féle editiót (Basileae, 1505–1517) ismerjük. A *De symbolo cathecumenes libri 4.* traktátus sehol sem szerepel az első kötetben. Feloldásunk helyességét az valószínűsíti, hogy a Tom. I–X. összesen 12 kötet, mert a 7. és a 10. két-két külön kötetben jelent meg. A 10/2. pedig: *Homiliae de tempore, cum indice rerum et sententiarum copiosissimo.* – GPB

21. 21. *Liber Epistolarum Beati Aug(ustini) Episcopi Hypponensis Ecclesiae*

AUGUSTINUS Hipponensis, Aurelius

Liber epistolarum beati Augustini. Basileae, 1493, Johannes Amerbach, in fol. GW 2906

Ívrét kiadása még e gyűjteménynek: *Liber epistolarum beati Augustini compluriumque sanctorum et illustrium virorum ad ipsum Augustinum rescribentium.* Per Jodocum Badium. Cum duplici indicibus. Parrhisiis, 1515, Johannes et Jodocus Badius. 1517-ben Badius újra megjelentette. – GPB

22. 22. *Divi Basilij opera graeca*

BASILIVS Magnus

Hapanta. *Opera Graeca quae ad nos extant omnia.* Per Janum Cornarium. Basileae, 1551, Hieronymus Frobenius, in fol. – GPB, EBL

Ívrét kiadása még: Basileae, 1557.

23. 23. *Quartus Tomus Divi Ambrosij Mediolanensis Episcopi operum continens Explanaciones quae faciunt ad interpretationes divinarum scripturarum*

AMBROSIUS Mediolanensis

Omnia opera, per eruditos viros ex accurata diversorum codicum collatione emendata, Graecis quae vel aberant, vel erant corruptissima plerisque in locis feliciter restitutis, in 4 ordines digesta per Desiderium Erasmum Roterodamum. Tom. 1–4. Basileae, 1527, Johannes Frobenius, in fol.

Ugyanez bővítve: ... Cui supra Frobenium editionem accurate nusquam hactenus impressa et erudita eiusdem authoris in duodecim Davidicos psalmos enarratio. Parisiis, 1529; majd ez utóbbi 5 kötetben: Basileae, 1538. Szóba jöhet még: *Omnia quotquot extant opera, primum per Desiderium Erasmum ... mox per Sigismundum Gelenium, deinde per alios eruditos viros diligenter castigata: nunc vero postremum per Joannem Costerium ... emendata.* Tom. 1–5. Basileae, 1555, majd 1567. Valamennyi említett kiadás ívrét, s a 4. kötetben mindenütt: *Continens explanaciones ... veteris testamenti denique novi.* A többi opera omnia kiadások 4. kötete mást tartalmaz. – GPB. Vö. még a Rákóczi katalógus 414. tételével.

24. 24. *Divi Basilij Magni Archiepiscopi Cappadociae Opera omnia*

BASILIIUS Magnus

Az eredeti iraton szereplő címleírásból nem eldönthető, hogy a latin, vagy a bilingvis kiadás volt meg Csanakinak (a görög szövegkiadásra lásd a 22. tételt). Peregrinációja idejéhez közeli, és népszerű kiadások: *Basili Magni ... Opera omnia, quae reperiri potuerunt. Nunc primum Graece et Latine coniunctim edita ... 214 epistolis aucta per Frontum Ducaem et Fredericum Morellum*. Tom. 1–2. Parisiis, 1618, Michael Nivellius, in fol. – GPB.

Ugyanebben az évben még kétszer megjelent Párizsban (Claudius Morellus, Laurentius Sonnius). A csak latin nyelvű, s ívrét kiadások felsorolásától eltekintünk, hiszen csak a GPB tizenkettőt említ. A legnépszerűbb a Janus Cornarius-féle fordítás volt.

25. 25. *Tabula Analyticae Stephani Szegedini*

SZEGEDI KIS István

Tabulae analyticae, quibus exemplar illud sanorum sermonum de fide, charitate et patientia, quod olim prophetae, evangelistae, apostoli literis memoriaeque mandaverunt, fideliter declaratur. ... Schaphusiae, 1591, Conrad Waldkichen, in fol. – RMK III. 827.

További kiadásai: RMK III. 834, 914, 931, 1082.

26. 26. *Breviarium Chronologicum Francisci Longi a Coriolano Capuccini*

FRANCISCUS Longus a Coriolano

Breviarium chronologicum pontificum et conciliorum omnium quae a S. Petro ad haec usque nostra tempora celebrata sunt ... studio ac labore Fr. Francisci Longi a Coriolano ... Lugduni, 1623, Ludovici Prost, in fol. – BN.

In quarto

27. 1. *Secundus Tomus vitarum Sanctorum Priscorum patrum Aloysii Lippomanni Episcopi*

Feloldását lásd a 30. tétel után.

28. 2. *Tomus primus Priscorum patrum vitae ejusdem Authoris*

Feloldását lásd a 30. tétel után.

29. 3. *Thomus quartus ejusdem Authoris*

Feloldását lásd a 30. tétel után.

30. 4. *Tomus Tertius ejusdem*

LIPPOMANUS, Aloysius

Sanctorum Priscorum Patrum vitae numero centum sexaginta tres, per gravissimos et probatissimos auctores conscriptae, et nuper per Aloysium Lipomanum Episcopum Veronensem in unum volumen redactae, cum scholiis eiusdem omnium praesentium haereticorum blasphemias et delyramenta profligantibus. Venetiis, 1551, ad signum Dei, in 4.

E műnek valamelyik, legalább négykötetes kiadásáról lehet szó; ilyen kettő lehet: De probatis sanctorum historiis partim ex tomis Aloysii Lipomani ... partim etiam ex ... manuscriptis codicibus ... collectis per Laurentio Surio. Tomus primus (-sextus). Coloniae-Agrippinae, 1570–1575, in fol. és: De vitis sanctorum ab Aloysio Lippomano ... olim conscriptus, nunc primum a F. Laurentio Surio Carthusiano emendatis et auctis tomus primus (-sextus). Venetiis, 1581, in fol. – GPB. E két utóbbinál viszont a formátum eltérő.

31. 5. *Breviarium*

BREVIARIUM

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

Vö. még a Rákóczi katalógus 443., 499., 510. tételeivel.

32. 6. *Lex DEI nova, quae est doctrina de vita Christi, Authore Sebastiano Ministro*

A szerzőt nem sikerült azonosítanunk. Ha Sebastian MÜNSTERről van szó, akkor vagy valamelyik Biblia-kiadását (pl. Basileae, 1534, 1536 in fol. – polyglott editiók), vagy Oratio D. S. Munsteri de legibus című munkáját rejti a fenti cím. Ez utóbbinak viszont nem találtunk önálló kiadását; megjelent az Orationes aliquot lectu dignissimae a Philippo Melanchtone atque aliis doctissimis quibusdam in publica Vuittenbergensium schola pronuntiatae ... Hagenoae, 1533, Valentinus Kobianus, in 8. című kötetben – BN, NUC, BLC, EBL, BR, BRUNET, BSB, HAB, PLACCIUS, LIPENIUS.

33. 7. *Armandi De bello visu Explicationes Terminorum Theol(ogicorum) Phil(osophicorum) Log(icorum)*

ARMANDUS de Bellovisu (Pulchrovisu)

Explicationes terminorum theologicorum, philosophicorum et logicorum. In commodum et usum theologiae et philosophiae studiosorum e tenebris in lucem reductae. His praefixa est Pici Mirandulae, continens quid de stylo scholasticorum sit sentiendum. Cum indice locupletissimo. Witebergae, 1607. Samuel Selfisch in 4. – GPB, EBL

A műnek quarto kiadását még az 1607-es és 1623-as wittenbergi ismerjük. Más formátumokban és „De declaratione difficiliorum terminorum ...” cím kezdettel sokszor kiadták. Vö. GW 2500–2504

34. 8. *L. Coelij Lactantij Firmiani divinarum institutionum Lib. VII*

LACTANTIUS, Lucius Coelius Firmianus

L. Coelii Lactantii Firmiani Divinarum institutionum libri VII. De ira Dei liber I., De opificio Dei liber I., Epitome in libros suos, liber acephalos. Poenix, Carmen de dominica resurrectione. Carmen de Passione Domini. Basileae, 1524, Andreas Cratander, in 4. – BN.

A műnek rengeteg ívrét és nyolcadrét kiadása ismert, in 4. azonban csak a fent említett. Vö. még a Rákóczi katalógus 441. tételével.

35. 9. *Flores Bibliae sive Loci Communes*

THOMAS Hybernicus (Thomas Palmeranus Hibernicus)

Flores Bibliae, sive Loci communes omnium fere materiarum ex Veteri ac Novo testamento excerpti, et alphabetico ordine digesti, a Thoma Hibernico nuncque castigati. Antverpiae, 1568, Christophorus Plantinus, in 16. – BR, BN, PP.

Quarto kiadását ilyen című műnek nem találtunk. Az egyébként népszerű (csak Plantin hatszor kiadta) munkának a többi kiadásai Flores biblicorum, sive Loci communes címmel, s in 8, illetve in 16 alakban jelentek meg.

36. 10. *Paraphrasis in Psalmos Davidis metro Rythmica Spete*

BIBLIA; LOBWASSER, Spethe Ambrosius

Psalmorum Davidis, prophetae regii, paraphrasis metro-rhythmica, ad melodias gallicas, et rhythmos germanicos ... Ambrosii Lobwasseri kad dünamin concinne ac proprie accommodata, exercitium scholasticae iuventuti matutinum et vespertinum futura. Cum argumentis, diversa metri ratione, et quatuor vocum symphoniis auctore Andrea Spethe ... Heidelbergae, 1596, Petrus Mareschallus, in 4. – NUC.

Quarto kiadást ezen kívül csak német nyelvűt ismerünk.

In Duodecimo

37. 1. *Georgius Buchananus in Psalmos Davidis Paraph(rasis)*

BUCHANANUS, Georgius

Psalmorum Davidis paraphrasis poetica, nunc primum edita auctore Georgio Buchanano ... Psalmi aliquot in versus item graecos nuper e diversis translati. Argentorati, 1566, Josias Richelius, in 12 – BN.

További in 12 kiadásai még a BN-ban: Parisiis, 1566, 1575, 1580 (kétszer); Antverpiae, 1567, 1568, 1571.

38. 2. *Novum Testamentum Latinum*

BIBLIA

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

Vö. még a Rákóczi katalógus 31. tételével.

39. 3. *Novum Testamentum Graecum*

BIBLIA

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

Vö. még a Rákóczi katalógus 31. tételével.

40. 4. *Les proverbes De Salomon*

BIBLIA; COP, Michael

Sur les proverbes de Salomon exposition familiere en forme de briefues homilies, contenant plusieurs saintes exhortations convenables au temps present, par Michel Cop: et reveue de nouveau par luy-mesme. Geneve, 1559, Conrad Badius, in 4. – BN, NUC.

A Proverbia Salamonis önálló, francia nyelvű és duodecimo kiadását nem találtuk; az eredeti iraton szereplő cím alapján más feloldást nem tudunk elképzelni.

41. 5. *Familiares instructionum*

A szerzőt nem sikerült azonosítanunk.

Ha nem ragaszkodunk ahhoz, hogy a két szónak együtt kell szerepelnie a címlapon, akkor számos szerző számos instrukciója szóba jöhet, vagy ha Cicero „*Epistolae familiares*” című művéről van szó, akkor is sok kiadás.

In Folio Mixti Libri Philosophici etc.

42. 1. *Ludovici Celij Rhodigini Lectionum Antiquarum lib. 30.*

RHODIGINUS, Ludovicus Coelius

Lectionum antiquarum libri XXX. recogniti ab auctore, atque ita locupletati, ut tertia plus parte auctiores sint redditi; qui ob omnifariam abstrusarum et reconditionum tam rerum quam vocum explicationem ... merito ... thesaurus utriusque linguae appellabuntur ... Cum Camilli Richeri praefatione. Basileae, 1542, Hieronymus Frobenius, Nicolaus Episcopus in fol. – NUC.

További folio kiadásai: Basileae, 1566, Francofurti, 1599, Genevae, 1620. Ez utóbbi háromkötetes. Feltevésünk az, hogy Csanakinak talán ez utóbbi volt meg, s a jegyzék összeállítója az első kötetet írta „Lib. I.”-nek. A

műnek létezik egy korábbi változata is (*Lectionum antiquarum libri XVI. Basileae, 1517, s ezt követően többször megjelent*), de olyan, amelyben „liber I.” szerepelne, nem ismert. Vö. e jegyzék 44. tételével.

43. 2. Claudij Ptolomaej magnae Constructionis Lib. 13

PTOLEMAEUS, Claudius; GRYNAEUS, Simon ed.

THEON Alexandrinus; CAMERARIUS, Joachimus ed.

Kl. Ptolemaiou Megálész szüntekszeosz biblia XII. Theónosz Alexandreós eisz ta auta üpomnémátón biblia XI. Claudii Ptolemaei Magnae constructionis, id est perfectae coelestium motuum pertractationis libri XII. Edidit Simon Grynaeus. Theonis Alexandrini in eosdem commentariorum libri XI. Cura Joachimi Camerarii. Basileae, 1538, Johannes Walderus, in fol. – NUC, EBL

A cím azonosságá valószínűsíti feloldásunkat; a többi edíciók más címszerkezetűek.

44. 3. Ludovici Coelij Rhodigini Lectionum Antiquarum

RHODIGINUS, Ludovicus Coelius

Lectionum antiquarum libri XXX. recogniti ab auctore, atque ita locupletati, ut tertia plus parte auctiores sint reddit; qui ob omnifariam abstrusarum et reconditionum tam rerum quam vocum explicationem ... merito ... thesaurus utriusque linguae appellabuntur ... Cum Camilli Richeri praefatione. Basileae, 1542, Hieronymus Frobenius, Nicolaus Episcopus in fol. – NUC.

További folió kiadásai: Basileae, 1566, Francofurti, 1599, Genevae, 1620. Lásd még e jegyzék 42. tételénél.

45. 4. Herodoti Halicarnassij Hystoriarum Lib. 9. novem musarum nominibus inscriptj

HERODOTUS Halicarnasseus, VALLA, Laurentius annot.; STEPHANUS, Henricus annot.; CAMERARIUS, Joachimus annot.

Hérodotou Halikarnasszéosz historión logoi IX. epigrafomenoi Mouszai. Tou autou ekszégészisz Homérou biotész. Herodoti Halicarnassei Historiarum libri IX, IX Musarum nominibus inscripti, ejusdem narratio de vita Homeri, cum Vallae interpretatione latina historiarum Homeri ab Henrico Stephano recognita ... ctesiae quaedam de rebus Persarum et Indiarum, ex Joachimi Camerarii proemio in Herodotum. Herodoti vocabula ionica. Editio secunda. S. l. (Genève) 1592, Henricus Stephanus, in fol. – BN.

Csak ezt a kiadást találtuk, amelynek címléírásában a „...libri 9. novem musarum ...” fordulat szerepel; a többiben „...libri novem, quibus Musarum...” található.

46. 5. Lexicon Graeco Latinum

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

In quarto

47. 1. *Margarita Philosophica*

REISCHIUS, Georgius; FINEUS, Orontius

Margarita philosophica, rationalis, moralis philosophiae principia, duodecim libris dialogice complectens, olim ab Orontio Fineo ... castigata et aucta, una cum appendicibus itidem emendatis, et quam plurimis additionibus et figuris ... Basileae, 1535, Henricus Petri, Casparus Reschius, in 4. – BN, NUC.

Oronce Finet kiegészítései nélkül in 4 formátumban megjelent: Argentinae, 1503, 1504; továbbá létezik a mű *Margarita philosophia nova* címkezdettel is. Valamennyinek számos, Csanaki halála előtti kiadása ismert.

48. 2. *Cl. Aeliani et Leonis Imp(eratorum) Tactica Graece et Latine de instituendis aciebus*

AELIANUS Praenestinus, Claudius; MEURSIUS, Johannes ed.; ARCERIUS, Sixtus ed.

Claudii Aeliani et Leonis Imperatorum Tactica, sive de instruendis aciebus. Graece et Latine. Quorum hic Graece primum opera Johannis Meursii, ille ex Sixti Arcerii nova interpretatione Latina: ambo autem notis et animadversionibus illustriores in lucem exeunt. Accedunt praeliorum aliquot descriptiones ... additis tabulis aeneis et modesti libello de vocabulis militaribus. Lugduni Batavorum, 1613, Elsevir, in 4. – BLC.

Ugyanebben az évben megjelent a 2. kiadás is: R 62, 63, W 77.

49. 3. *Algebra Christophori Clavij Bambergensis*

CLAVIUS, Christophorus

Algebra Christophori Clavii Bambergensis e S. J. Romae, 1608, Bartholomaeus Zanettus, in 4. – SOMMERVOGEL

A másik quarto kiadása e műnek: Aureliae, 1619.

50. 4. *Christophori Clavij in spheram Joannis De Sacra Bosco*

CLAVIUS, Christophorus

Christophori Clavii Bambergensis e S. J. in Sphaeram Joannis de Sacro Bosco commentarius. Romae, 1570, Victorius Helianum, in 4. – SOMMERVOGEL

A műnek számos későbbi quarto alakú kiadása is létezik. Csanaki peregrinációja idejéhez közelebbeső: Lugduni, 1618.

51. 5. *Lexicon Alchemiae Martino Rulando*

RULANDUS, Martinus jun.

Lexicon alchemiae, Sive Dictionarium alchemisticum, cum obscuriorum verborum et rerum hermeticarum, tam Theophrast-Paracelsianum phrasium, planam explica-

tionem continens, auctore Martino Rulando ... Francofurti, 1612, sumpt. Zacharias Palthenii, in 4. – BN, EBL

52. 6. *Joannes Kepler itth(?)*

KEPLER, Johannes

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

53. 7. *Thomae Erpenij Grammatica Arabica*

ERPINIUS, Thomas

Thomas Erpenii Grammatica arabica quinque libros methodica explicata. Leidae, 1613, Franciscus Raphalengius iun. in 4. – NUC.

54. 8. *Joannes Posselius*

POSSELIUS, Johannes sen. (1528–1591) vagy a fia POSSELIUS, Johannes jun. (1568–1633)

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

55. 9. *Nicolaus Clenardus*

CLENARDUS, Nicolaus

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

56. 10. *De occultis Literarum Notis Johanne Baptista Porta Neapolithano Authore*

PORTA, Johannes Baptista de la

De occultis literarum notis; seu Artis animi sensa occulte aliis significandi, aut ab aliis significata expiscandi enodandique libri IIII. Joanne Baptista Neapolitani auctore. Explicantur autem inter caetera et veterum quoque scriptorum loca, hac de arte loquentia, indidemque petita. Montisbeligardi, 1593, Jacobus Foillet, in 8. – NUC, BN.

Ugyancsak nyolcadrét kiadása: Argentorati, 1613. Mindkettő impensis Lazari Zetzneri jelent meg.

57. 11. *Melchioris Junij Orationes*

JUNIUS, Melchior

Orationum quae argentinensi in Academia ... scriptae et recitatae ab illustribus, generosis nobilibus et aliis ad tractandum vero propositae fuerunt a Melchiore Junio ... Pars I–II. Montebelgardi, 1595, Lazarus Zetzner, in 8., de lehet: Orationum ex historicis tam veteribus quam recentioribus ... pars I–III. ... autore Melchiore Junio... Argentinae, 1598, impensis Lazari Zetzneri, in 8. – BN.

In 4 kiadását nem találtunk. Vö. még a Rákóczi katalógus 131. tételével, ahol octavo-ként szerepel.

58. 12. *Theatrum Chemicum volumen tertium*

ZETZNERUS, Lazarus ed.

Theatrum chemicum, praecipuos selectorum auctorum tractatus de chemiae et lapidis philosophici antiquitate ... continens ... per Lazarum Zetznerum collectum. Vol. I–III. Ursellis, 1602, Cornelius Sutorius, in 8. – BN, NUC, BLC.

E mű második kiadása I–IV. kötetes (Argentorati, 1613, Zetzner), az V. kötet önállóan jelent meg Isaac Habrecht munkájaként (Argentorati, 1622, Zetzner). (Csak a teljesség kedvéért említjük, hogy már Csanaki halála után az I–IV. kötetet újranyomták, 1659-ben; az V. ismét önállóan 1660-ban követte; majd Johann Jacob Heilmann egészítette ki egy VI. kötettel 1661-ben – valamennyi: Argentorati, in 8.) Csanakinak feltehetően az 1602-es három-kötetes kiadás volt meg (ezzel kapcsolatban lásd e jegyzék 91–92. tételét). In 4 kiadást nem találtunk.

59. 13. *Elucidatio Fabricae Johanne Stophlerino Instingensj Authore*

STOEFFLER, Johannes

Elucidatio fabricae ususque astrolabii, Joanne Stoflerino ... autore, jam denuo ab eodem vix aestimandis sudoribus recognita diligenter locupletataque, et tandem non minore diligentia Cobelianis typis excusa... Oppenheim, 1524, Jacobus Cobelius, in 4. – BN.

Csak ezt az egy quarto kiadást ismerjük.

60. 14. *Institutionis Lingvae Hebraicae Rob(erti) Bell(armini)*

BELLARMINUS, Robertus

Institutiones lingvae Hebraicae ex optimo quoque Auctore collectae, et ad quantam maximam fieri potuit brevitatem, perspicuitatem, atque ordinem revocatae a Roberto Bellarmino S. J. Romae, 1578, Franciscus Zanettus, in 8. – SOMMER-VOGEL

Negyedrét kiadása nem ismert. Vö. még a Rákóczi katalógus 144. tételével.

61. 15. *Aurea practica Benedicti Vadj*

BALDUS de UBALDIS (Baldus de Perugia); ORIANO, Lafrancus de; VADUS, Benedictus; HUGO Dissutus, Celsius; CEPOLA, Bartholomaeus; FERRETIUS, Thomas

Practica iudiciaria domini Baldi de Perusio et Lafranci de Oriano. Aurea et excellens iudicibus, advocatis, notariis, practicisque omnibus: opido quam necessaria iudiciaria practica. Juris utriusque luminum et monarcharum dominorum Baldi de Perusio ad hec usque tempora non impressa, ac Lafranci de Oriano Brixienensis cum apostollis clarissimorum virorum dominorum Benedicti Vadi Forosempronienensis et Celsi Hugonis Dissuti ... qua index advocatorum ipseque advocatus sui emuli versutias et cavitelas aliasque quotquot Bartholomeus

Cepola et post eum Thomas Ferretius Brixienis scripsere propellet hocque tenebitur ... Lugduni, 1513, Johannes Thomas, in 4. – NUC, BLC.

Két év múlva ugyanott megjelent még quarto alakban. A művet a nagy katalógusok vagy a fenti formában, vagy Lafranco de Orianó neve alatt tüntetik fel. Számos más formátumú kiadása ismert.

62. 16. Catharinus Dulcis

DULCIS, Catharinus (Catherin Ledoux)

Schola Italica innovata in qua praecepta bene loquendi faciliiori methodo proponuntur. Et exercitationum libri VII illustrantur; cum dictionarii Italico-latini appendice ... Francofurti, 1614, Petrus Musculus, in 8. – NUC, BN.

Még két kiadása ismert, mintkettő in 8. Francofurti, 1616 és Coloniae Agrippinae, 1631. Mivel a szerzőnek más művét nem találtunk, feltehetően erről a könyvről van szó.

63. 17. Hadriani Chrysogoni de sermone Latino

HADRINAUS Chrysogonus Castellensis

De sermone Latino et modis loquendi. Eiusdem Venatio ad Ascanium Cardinalem. Item iter Iulii II. Pontifici Romani Basileae, 1518, Johannes Frobenius. in 8.

Ugyanezzel a tartalommal többször megjelent a XVI. században: Coloniae, 1522; Parisiis, 1528, 1534; Venetiis, 1531. Bővített változata: ... Cum indice locupletissimo, quoquidem hi modi Latine loquendi, Italicis elocutionibus ab Horatio Tiscanella et Gallicis a Gabriele Chapuisio Gallo illustrati, conspiciuntur. Lugduni, 1581. Valamennyi említett kiadás in 8. XVII. századi kiadását egyet ismerünk; az olasz és francia bővítés nélkül: Coloniae, 1612, in 12. – BLC, EBL

64. 18. Theodorus Canterus Lib. 2.

CANTERUS, Theodorus

Variorum lectionum libri duo, Theodori Canteri ... Antverpiae, 1574, Christophorus Plantin, in 8. – PP, BN, BLC.

Negyedrét kiadását nem találtunk. Canterus más műveinek címlírásában nem szerepel a „Libri 2.”

65. 19. Titus Livius I. Tom.

Feloldását lásd a következő, 66. tétel után.

66. 20. Titi Livij Tomus 2.

LIVIUS, Titus

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek; quarto kiadása is számtalan volt. Lásd még a Rákóczi-inventárium 173., 272., 329., 343., 373. tételeit.

67. 21. Flores Doctorum per Thomam Hibernicum

THOMAS Hybernicus (Thomas Palmeranus Hibernicus)

Flores doctorum insignium tam Graecorum quam Latinorum, qui in theologia ac philosophia claruerunt, sedulo per Thomam Hybernium collecti et postrema hac editione e mendis quamplurimis vindicati. Accesserunt ex vetusto codice exceptiones sanctorum patrum ad morum aedificationem hactenus nunquam excusae. Antverpiae, 1558, Joannes Bellerus, in 8. – BN, NUC.

Számos nyolcadrét, vagy annál kisebb kiadása ismert.

68. 22. Aristophanis Comediae undecim

ARISTOPHANES

Aristofanousz kómódiai hendeka. Aristophanis comoediae undecim. Plutus, Nebulae, Ranae, Equites, Acharnes, Vespae, Aves, Pax, Concionantes, Cereris sacra celebrantes, Lysistrate. Per Simonem Gryneum. Basileae, 1532. Andreas Cratander, Johannes Bebelius, in 4. – GPB

Az eredeti iraton lévő címleírásból nem eldönthető, hogy milyen nyelvű kiadásról van szó. A feloldásban leírt görög editiót csak a XVI. században 7 utánnymás követte. Az Angelus Caninius-féle először 1548-ban jelent meg Velencében. A bilingvis kiadások közül in 4 a Josephus Justus Scaliger-féle: Aristophanis comoediae undecim. Graece et Latine. Cum indice paroemiarum selectionum et emendationibus virorum doctorum praecipue Josephi Scaligeri. Accedunt praeterea fragmenta eiusdem ineditarum comoediarum Aristophanis. Trad. Quintus Septimus Florent Christianus, Nicodemus Frischlinus, Andreas Divus. Lugduni Batavorum, 1624, 1625. Valamennyi említett kiadás in 4.

69. 23. Les Epistres Fam(ilières) de M(arcus) T(ullius) C(iceron)

CICERO, Marcus Tullius

Les Épistres familières de M. T. Ciceron, ... contenues en seize livres traduits en françois, partie par Estienne Dolet, et le reste par François de Belleforest, le latin et françois correspondans fidèlement l'un à l'autre, avec les argumens sur chacune epistre, table, et manière d'entendre la dabte des Latins. Dernière edition. Rouen, 1624, Richard Lallemend, in 16. – BN.

Természetesen ez előtt is számos kiadása ismert, főképp Etienne Dolet fordításában.

70. 24. Curationum Empiricarum Martino Rulando A(uctore)

RULANDUS, Martinus sen.

Curationum empiricarum novarum in certis locis et notis hominibus ... probatum et expertarum centuria I (–X.) Basileae, 1580 (–1610), Stephanus Henricpetri, in 16. – NUC.

Negyedrét kiadását nem találtunk. A tíz rész külön-külön kötetekben jelent meg, s egyenként némileg eltérő címszerkezettel. E tételről nem

eldönthető, hogy hányadik centuriáról van szó. A hetediket, negyediket és egy továbbit lásd e jegyzék 87., 95. és 96. tételénél.

71. 25. *Aeliani variae hystoriae Lib. 14.*

AELIANUS Praenestinus, Claudius

Aeliani Variae hystoriae libri 14. Item rerumpublicarum descriptiones ex Heraclide (Pontico). Cum Latino interpretatione Justi Vulterii Wetterani, utriusque e regione accommodata et ad Graecum exemplar multo quam diligentissime recognita. Lugduni, 1587, Hieronymus Tornaëus, in 8.

Valószínű, hogy az idézett görög editio volt meg a könyvtárban, amelynek számos kiadásáról van tudomásunk: Coloniae, 1593; Genevae, 1600, 1604, 1610; Coloniae, 1625, Genevae, 1630. A latin fordítás kiadásainak címléírása más szavakkal kezdődik: *De varia historia libri 14.* A műnek egyébként két fordítása volt forgalomban: a számos kiadást megért ősfordítás, Justus Vultei Wetternus-é (1. kiad.: Basileae, 1548), és a velencei Jacobus Laureus-é (Vinetia, 1550), amelyhez Pindarus ódái is csatlakoztak. Valamennyi említett kiadás in 8. – GPB

72. 26. *Les oeuvres De Mar(cus) T(ullius) C(iceron)*

CICERO, Marcus Tullius

Les oeuvres de M. T. Ciceron père d'eloquence latine ... Les offices livre III., Le liure d'Amitié, Le lieure de Vieillesse, Les paradoxes, Le songe de Scipio, Le tout diligemment reveu, corrigé et amendé selon le latin et de nouveau imprimé à Paris par Denys Janot, 1539, in 8. – BRUNET

73. 27. *Theodori(!) Siculi Hystoricae Lib. 17.*

DIODORUS Siculus

Diodori Siculi Bibliothecae historicae, hoc est, rerum antiquarum libri XVII, ... partim nunc primum in lucem editi per Arnoldum Arlenium, cum prefatione Marci Hopperi. His adjecimus Dictys Cretensis et Daretis Phrygii de Trojano bello historiam ... Basileae, 1548, Henricus Petri, in fol. – NUC, EBL

Ezt a kiadást még számos követte. Megjegyzendő, hogy Diodorus Siculus történeti munkájának eredeti szövegét Corvina-kódex alapján adta ki Vicentius Opsopaeus (Basileae, 1539 – Csapodi 1973. Nr. 225.)

74. 28. *Pindari Olympia*

PINDARUS

Pindarou Olümpia, Püthia, Iszthmia meta ekszégészeósz palaiasz. Romae, 1515, Zacharias Calergus Cretensis, in 4.

Vagy a latin változat: *Pindari ... Olympia, Pythia, Nemea, Isthmia per Joannem Lonicerum latinitate donata, adhibitis enarrationibus e graecis scholiis et doctissimis utriusque linguae autoribus desumptis, ... cum Pindari encomio a Joanne Lonicero.* Basileae, 1535, Andreas Cratandrus, in 4., melyet még sok kiadás követett – BN.

75. 29. Ovidius

OVIDIUS, Publius Naso

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek. Lásd még a Rákóczi-inventárium 95., 147. tételeit.

76. 30. Rosellae Glitsofavorin(?) Discursus

Nem sikerült megtalálni.

Talán: ROSELLUS, Ludovicus: De morbo Gallico tractatus. Romae, 1593, Guglielmo Faciotti, in 8. – BN.

77. 31. Oratio Scaligeri pro M(arco) T(ullio) C(icerone)

SCALIGER, Julius Caesar

Julii Caesaris Scaligeri oratio pro M. Tullio Cicerone, contra Desiderium Erasmus. Tolosae, 1620, Raimundus Colomerius, in 4. – BN.

Más negyedréti kiadását nem találtunk. Egyéb formátumban sok edíciója ismert.

78. 32. Petrus Nannius

NANNIUS, Petrus

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

79. 33. Tableau Resactions

Nem sikerült azonosítanunk.

80. 34. Rhetorica Petri Rhami

RAMUS, Petrus (Pierre de La Ramée)

Petri Rami ... Rhetoricae distinctiones ad Carolum Lotharingium, cardinalem Guisianum. Oratio ejusdem de studiis philosophiae et eloquentiae conjugendis (Lutetiae habita anno 1546.) Parisiis, 1549, Matthaeus David, in 8. – NUC, BN, BLC.

Sok octavo kiadása ismert. Számos in usum scholarum változata is megjelent.

In Folio

81. 1. Hypocratis Medicorum Omnium Facile Principis opera omnia

HIPPOCRATES; PALLADIUS; GALENUS; FOESIUS, Anutius ed.

Tou megalou Hippokratousz pantón tón iatrón korüfaiou ta euriszkomena. Magni Hippocratis medicorum omnium facile principis, Opera omnia quae extant, in VII. sectiones ex Erotiani mente distributa. Nunc denuo latina interpretatione et

annotationibus illustrata, Anutio Foesio ... authore: adiecta sunt ad VI. sectionem Palladii scholia graeca in librum peri agmón sua latinitate donata. His graecae, ex reconditissimis manuscriptis exemplaribus summa diligentia collectae, antea quidem partim Frobeniano codici, partim verbosissimis Galeni commentariis, nunc autem ipsissimis textus paginis ac lineis summo cum labore applicatae: necnon etiam quorundam doctissimorum virorum in aliquot Hippocritos libros observationes. Omnia nunc ab innumeris, quibus prior scatebat editio, vitiis repurgata ... Francofurti, 1624, Daniel et David Aubrius, Clemens Schlechius, in fol. – NUC.

Csanaki halála előtt ilyen címszerkezettel csak ezt találtuk.

82. 2. *Johannes Camerarius*

CAMERARIUS, Johannes Rudolphus

Sylloges memorabilium medicinae et mirabilium naturae arcanorum, centuriae IV(–XII). Augustae Trebecorum, 1624(–1630), sumpt. Eberhardi Zetzneri, in 4. – NUC.

Feltehetően e mű valamelyik kötetét rejti a fenti tétel. Vö. a jegyzék 97., 104. tételével. Ha nem ez, akkor lehet még Johannes Camerarius von Dalburg valamelyik munkája.

83. 3. *Remberti Dodonaei medici Lib. 30*

DODONAEUS, Rembertus

Remberti Dodonaei ... Stirpium historiae pemptades sex, sive libri XXX. Antverpiae, 1583, Christophorus Plantinus, in fol. – PP, BN.

Ugyanott megjelent még 1616-ban, változatlan formában.

84. 4. *Johannis Gorrei Parisiensis Definitiones medicarum lib. 24*

GORRAEUS, Johannes

Joannis Gorraei ... definitionum medicarum libri XXIII ... Lutetiae Parisiorum, 1564, Andreas Wecheliuss, in fol.

Bár valószínű, hogy Csanaki a jelentősen bővített kiadást vette meg peregrinációja során: Joannis Gorraei ... Opera. Definitionum medicarum libri XXIII, a Joanne Gorraeo filio ... (sc. Petro Gorraeo) locupletati ... Nicandri Theriaca et alexipharmaca cum interpretatione et scholiis ejusdem J. Gorraeo, ... Hippocratis libelli de genitura, de natura pueri jusjurandum, de arte, de prisca medicina, de medico, eodem J. Gorraeo interprete cum annotationibus ... Formulae remediorum quibus vulgo medici utuntur authore Petro Gorraeo ... Parisiis, 1622, apud Societatem Minimam, in fol. – BN. A mű a két kiadás közt is többször megjelent.

85. 5. *Theatrum Anatomicum*

BAUCHINUS, Caspar

Theatrum Anatomicum Caspari Bauchini ... infinitis locis auctum, ad morbos accomodatum et ab erroribus ab authore repurgatum, observationibus et figuris

aliquot novis aeneis illustratum. Ioannes Theodor de Bry, Francofurti ad Moenum, 1621, in 4. – BLC.

A mű 1605-ben Frankfurtban jelent meg először Matthias Beckernél, de az in 8. – HAB.

86. 6. *Institutionum medicinae Lib. 5. Daniele Senerto*

SENNERTUS, Daniel

Institutionum medicinae libri V. ... Daniele Senerto auctore. Witebergae, 1611. Zacharias Schurerus, Wolfgangus Meissner, in 4. – NUC.

1632-ig még 5 kiadás ismert; valamennyi quarto.

87. 7. *Curationum medicinalium Centuria septem*

RULANDUS, Martinus sen.

Martini Rulandi patris ... Curationum empyricarum et historicarum centuria VII. edita, studio et labore Martini Rulandi filii ... Basileae, 1595, Sebastian Henricpetri, in 16. – NUC.

Lásd még e jegyzék 70., 95. és 96. tételét.

88. 8. *Julij Caesaris Claudini Medici Lib. 2*

CLAUDINUS, Julius Caesar

Julii Caesaris Claudini medici De ingressu ad infirmos libri duo; in quibus medici omne, ex tempore medicinam facturi, munis, sive per se curet, sive cum aliis de curando consultet, accuratissime, tanquam in tabula, delineatum continetur; accessit appendix de remediis generosioribus. Adjecta item est coronidis loco quaestio philosophico – medica de sede principum facultatum. Bononiae, 1612, sumpt. H. Tamburini, in 8. – NUC, BN.

1628-ig még két nyolcadrét, s két negyedréti kiadása ismert.

89. 9. *Raymundi Lullij opera*

LULLUS, Raimundus

Rymundi Lullii Opera ea quae adinventam ab ipso artem universalem scientiarum artiumque omnium brevi compendio, firmaque memoria apprehendarum, locupletissimaeque, vel oratione ex tempore pertractandarum, pertinent. Ut et in eadem quorundam interpretum scripti commentarii quae omnia sequens indicabit pagina: et hoc demum tempore coniunctim emendatiora locupletioraque non nihil edita sunt. Accessit huic editioni Valerii de Valeriis patricii Veneti aureum in artem Lulli generalem opus; adiuncto indice ... Argentorati, 1609, sumpt. Lazari Zetzneri, in 4. – NUC.

Ezt egy 1617-es újranyomás követte ugyanott. Folio kiadását nem találtunk.

90. 10. *Problemata Chymica Martini Rulandi*

RULANDUS, Martinus jun.

Progymnasmata alchimiae, sive problemata chymica, nonaginta et quaestionibus dilucidata: cum lapidis philosophici vera conficiendi ratione. Francofurti, 1607, E Collegio Musarum Paltheniano, in 8. – NUC, BLC.

Ívrét kiadását nem találtunk.

91. 11. *Theatrum Chemicum volumen primum*

Feloldását lásd a következő 92. tétel után.

92. *Ejusdem Authore volumen secundum*

ZETZNERUS, Lazarus

Theatrum chemicum, praecipuos selectorum auctorum tractatus de chemiae et lapidis philosophici antiquitate ... continens ... per Lazarum Zetznerum collectum. Vol. I–III. Ursellis, 1602, in 8. – BN, NUC, BLC.

Ívrét kiadását nem találtunk. Lásd e jegyzék 58. tételét.

93. 12. *Quercetanus medicus*

QUERCETANUS, Josephus (Joseph Duchesne)

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek, hiszen nem tudjuk melyik orvosi munkájáról van szó. Lásd még e jegyzék 99., 100., 101. tételét.

94. 13. *Claudianus Aelianus de Animalium na(tu)ra*

AELIANUS Praenestinus, Claudius; GILLIUS, Petrus trad. ed.; GESNERUS, Conradus annot. ed.

Claudii Aeliani De animalium natura libri 17. Graece et Latine. Petro Gillio Gallo et Conrado Gesnero Helveto interpretibus. Coloniae, 1611, Johannes Tornaesius, in 12.

Csanaki haláláig még két bilingvis kiadásról tudunk: Coloniae, 1616; Genevae, 1616. Mindkettő in 12. A csak latin kiadások címleírásai De historia animalium libri 17. kezdetűek. A fordítás Pierre Gilles munkája; a kiadások együtt jelentek meg ... Una cum nova elephantum descriptione. Item Demetrii (Pepagomeni) de cura accipitrum et de cura et medicina canum eodem Petro Gillio interprete. Lugduni, 1562 és 1565. – GPB.

95. 14. *Martinus Rulandus centuria quarta*

RULANDUS, Martinus sen.

Curationum empiricarum novarum in certis locis et notis hominibus ... probatum et expertum, centuria IV. Basileae, 1593, Sebastian Henricpetri, in 16. – NUC.

Lásd még e jegyzék 70., 87. és 96. tételét.

96. 15. *Martini Rulandj Patris medici*

RULANDUS, Martinus sen.

Martini Rulandi Patris medici Palatini Curationum empiricarum novarum in certis locis et notis hominibus ... probatum et expertum, centuria I(–X.) Basileae, 1580(–1610) Sebastian Henricpetri, in 16. – NUC.

De lehet valamelyik filológiai munkája is. Ha az említett feloldás helyes, akkor sem dönthető el, hányadik centuriáról van szó. Lásd e jegyzék 70., 87. és 95. tételét.

97. 16. *Johannis Rudolphi Medicinae*

CAMERARIUS, Johannes Rudolphus

Sylloges memorabilium medicinae et mirabilium naturae arcanorum, centuriae IV(–XII). Augustae Trebecorum, 1624(–1630), sumpt. Eberhardi Zetzneri, in 4. – NUC.

Feltehetően e mű valamelyik kötetét rejti a fenti tétel. Vö. e jegyzék 82., 104. tételével. Ívrét kiadású művét e szerzőnek nem találtunk.

98. 17. *Magiae Naturalis Joanne Baptista Porta Authore*

PORTA, Johannes Baptista de la

Joannis Baptistae Portae Neopolitani Magiae Naturalis libri XX. Ab ipso authore expurgati et superaucti, in quibus scientiarum naturalium diutiae et deliciae demonstrantur ... Neapoli, 1589, Horatius Salvianus, in fol. – NUC, BN, EBL

Gyors utánnyomása: Argenterati, 1589, in fol. Vö. még a Rákóczi katalógus 112. tételével.

99. 18. *Joh(!) Quercetani Pharmacopoea*

QUERCETANUS, Josephus (Josephe Duchesne)

Pharmacopoea dogmaticorum restituta, pretiosis selectisque hermeticorum floribus abunde illustrata, auctore Josepho Quercetano ... Parisiis, 1607, Claudius Morellus, in 4. – BN, EBL

Ezt követően többször megjelent nyolcad-, illetve negyedréte alakban.

100. 19. *Joh(!) Quercetani medici opera medica*

QUERCETANUS, Josephus (Josephe Duchesne)

Josephi Quercetani ... Opera medica, scilicet: ad Jacobi Auberti ... de ortu et causis metallorum contrachymicos explicationem brevis responsio; de exquisita mineralium, animalium et vegetabilium medicamentorum spagyrica praeparatione et usu perspicua tractatio; scolopetarius, sive de curendis vulneribus quae scolopetorum et similium tormentorum ictibus acciderunt; antidotarium spagyricum adversus eosdem ictus ... Francofurti, 1602, sumpt. Lorensi Alberti, in 8. – BN.

További ismert kiadása: Lipsiae, 1614, in 8.

101. 20. *Pestis Alexicaeus Quercetanj*

QUERCETANUS, Josephus (Joseph Duchesne)

Pestis alexiacus, sive luis pestiferae fuga auxiliariis selectorum utriusque medicinae remedium copiosis procurata, auctore Josepho Quercetano. Parisiis, 1608, Claudius Morellus, in 8. – BN, EBL

További kiadásai: Lipsiae, 1609, 1615, in 8; Argentorati, 1615, in 8.

102. 21. *Opera Mineralia Joh(annis) Isachj Hollandij*

ISAACUS Johannes Hollandus

Magistri Ioannis Isaaci Hollandi ... Opera mineralia, sive de lapide philosophico, omnia, duobus libris comprehensa. Nunquam antehac edita, ac nunc primum ex optimis manuscriptis teutonicis exemplaribus fidelissime in latinum sermonem translata a P. M. G. Middelburgi, 1600, Richard Schilders, in 16. – BN, NUC.

Folio kiadását nem találtunk.

103. 22. *Petri Pocerij(!) Centuriae Prima*

POTERIUS, Petrus (Potier)

Petri Poterii insignes curationes et singulares observationes centum. In quibus varia morborum genera, eorum egregia propriaque remedia therapeuticaque ratio explicantur. Coloniae Agrippinae, 1616, Schmitz, in 8. – BSB

Az ugyanitt 1623-ban második kiadáshoz: Accessit Henrici Cornelii Agrippae contra pestem antidotum haud vulgare ... – BSB. Mivel Csanaki maga is írt a pestis ellenszereiről, talán feltehető, hogy ez utóbbi kiadás volt meg neki.

104. 23. *Sylloges memorabilium medicinae et mirabilium naturae Arcanorum Centuriae Quatuor Rudolphj Camerarij*

CAMERARIUS, Johannes Rudolphus

Sylloges memorabilium et mirabilium naturae arcanorum, centuriae IV. Augustae Trebecorum, 1624, sumpt. Eberhardi Zetzneri, in 4. – NUC.

Lásd még e jegyzék 82., 97. tételét.

KtF I. 67.

Kiadta: Veress Endre: A paduai egyetem magyarországi tanulóinak anyakönyve és iratai (1264–1864). – *Matricula et acta Hungarorum in Universitatibus Italiae studentium*. Vol. I. Padua: 1264–1864. Bp., 1915. 294–296.; ADATTÁR 16/3. 181–184.

Mai lelőhelye: Kolozsvár, Erdélyi Múzeum Lt. Ötvös-gyűjtemény; Mikrofilmen: MTAK Mf. A 729/1.

Csanaki Máté (1595?–1636), I. Rákóczi György orvosa, kolozsvári rektor (ADATTÁR I. 277–281.) hosszú peregrinációjáról hazatérve hagyta könyveit Gdańskban.

A tulajdonos életéről, a vásárlás körülményeiről lásd: Monok István: Csanaki Máté könyvjegyzéke. MKSz, 1983. 256–262. Itt is hasznosnak tartjuk idézni azokat a dokumentumokat, amelyek a könyvek vásárlására vonatkoznak. A könyveknek Sárospatakra érkezéséről Tolnai István értesítette a fejedelmet. 1638. április 23.: „Csanaki uram könyvei miatt nem léssen Pisterfeldius uramnak semmi busúlása, mert én azokat Patakra hozattam harminczhat tallért és tizenkét forintot polturás pénzt költöttünk Danckátul fogva reájok, azon az héten érkeztek meg velek, az melyen szegény Aklia uram testét Debrecenben kísértük, én pedig azon útban megbetegedvén meg ez ideig nem registráltathattam, de az jövő héten ha postája jű nagyságodnak, megküldöm nagyságodnak az laistromát. Az mint az ládákat értem mekkorák nem sok az könyv, hanem az mely könyvet maga nyomtatott volt ki, abból vagyon kétszáz exemplár, azaz dereka, annak nem sok kárát vallja nagyságod, sőt ugyan semmit sem, ha ennyi gondviselésünkre az pataki coetusnak engedi is nagyságod.” (Szilágyi Sándor, PEIL 1875. 1349. hasáb) Rákóczi Désről válaszolt a levélre, s intézkedett a könyvek sorsát illetően: válogassák szét őket és (1) Csanaki saját munkáiból 20 darabot tegyen Tolnai a családi könyvtárba, (Csanakinak peregrinációja során öt könyve jelent meg – RMK III. 1387., 1404., 1414., 6128., 6129. – legvalószínűbb az RMK III. 1387., hogy ilyen sok példányban volt, hiszen az jelent meg „impensis autoris”; (2) ami nincs meg Patakon a családi könyvtárban, azokat oda kell tenni, (3) ami megvan és amelyekről jegyzék készült, azokat küldjék Erdélybe, (4) ami megvan és nem kell Erdélybe küldeni, adják a coetusnak: „Az Csanaki maga opusában kegyelmed 20 exemplárt tétessen be az bibliothekánkban, az többi legyen az coetusé, annak mi az árát megadjuk; az másféle könyv, ki 102, abból kegyelmed azokat küldje be az mint leirattuk, az többi közzül is kiválogatván, az kik az mi bibliotékánkban nem volnának, tegye az mi könyveink közzé, ezeknek is megadatjuk árokat, az többi ám légyen az coetusé.” (Szilágyi Sándor, PEIL 1875. 1385. hasáb) Kérdés, hogy „az mint leirattuk”, mire vonatkozik. A Debreceni Tamás által írt jegyzék is 102 sorban(!) sorolja fel a könyveket. Valószínűleg két jegyzék volt. Tolnai beküldte Erdélybe a Debreceni Tamás féle, itt kiadott jegyzéket, s erről választott a fejedelem, s arról külön lista készült (ez nem maradt ránk). Így nem tudjuk, hogy mi került a fenti jegyzékből a pataki gyűjteménybe, s ment Erdélybe a fejedelmi könyvtárba(?) Mindenképpen érdekes, hogy a most is közölt jegyzéknek biztosan 5 tétele (23., 34., 57., 60., 98.) szerepel a pataki (töredék-)katalógusban. Kérdéses a 12., 38. és 39. tétel azonossága, és van közös tételként egy Breviarium (31.), egy Livius (65., 66.), egy Ovidius (75) és az egymásnak nehezen megfeleltethető Biblia-tételek (2., 3., 7., 9.) Csak e bizonytalanság miatt nem számoztuk együtt (egyetlen számsorral) a két jegyzék tételeit. Végülis valószínűbbnek tartjuk, hogy a Csanaki-jegyzéken említett könyvek megvoltak Patakon. Ha előbb nem, akkor e vásárlással kerültek be.

CATALOGUS LIBRORUM ILLUSTRISSIMI SIGISMUNDI RAKOCZI INVENTARIUM

(Tiszáninneni Református Egyházkerület Nagykönyvtára (Sárospatak) Kt. 1113/1.)

In folio

1. 1. *Calepinus 11 Lingvarum*

CALEPINUS, Ambrosius

Ambrosii Calepini Dictionarium undecim linguarum ... Respondent autem Latinis vocabulis, Hebraica, Belgica, Graeca, Hispanica, Gallica, Polonica, Italica, Vngarica, Germanica, Anglica onomasticum vero: hoc est, propriorum nominum regionum, gentium, urbium, montium, fluminum, hominum et similium catalogum, maxima etiam accessione locupletatum, et praecipuarum rerum Germanica explanatione illustratum, seorsim adjunximus, Basileae, 1590, Sebastianus Henricpetri in fol. – LABARRE/CALEPINUS Nr. 152; RMNy 638; RMK I. 231.

További kiadásai in fol.: Basileae, 1598, 1605, 1616, 1627 (LABARRE/CALEPINUS Nr. 162, 168, 178, 186; RMNy 829, 925, RMK I. 300, 395). Harsányi figyelmeztet, hogy e mű címleírását ott találjuk a kollégiumtól 1686-ban elvett könyvek jegyzékén is (vö. ADATTÁR 14. 86. p. Nr. 2.)

2. 2. *Regnum congo idest Vera Descriptio Regni Anglicani(!)*

PIGAFETTA, Philippus

Regnum Congo, hoc est vera descriptio regni Africani, quod ... Congus appellatur. Per Philippum Pigafettam olim ex Edoardi Lopez Acroamatis lingua Italica excerpta; nunc Latio sermone donata ab Augusto Cassiodoro Reinio. Iconibus et imaginibus ... opera et industria Ioannis Theodori et Ioannis Israel Bry fratrum, etc. exornata. Francofurti, 1598, in fol. – BLC.

3. 3. *Atlas novus 3^{bus} Tomis distinctis*

BLAEU, Jansonius Guilielmus; BLAEU, Johannes

Theatrum orbis terrarum, sive Atlas Novus; in quo tabulae et descriptiones omnium regionum, editae a Guilielmo et Joanne Blaeu, in tres partes. Amstelodami, 1641, in fol. – BLC.

Harsányi feloldása helytelen (a fenti mű németnyelvű kiadása: Amsterdam, 1645–1647); ennek sárospataki példánya valóban 1795-ben a Beleznay-könyvtárral került a kollégium gyűjteményébe.

4. 4. *Editio Vulgata Bibliorum antiquis characteribus*

BIBLIA

(Strassburg, 1468 k. Heinrich Eggenstein, in fol.) (Hain-Copinger 3036; GW 4206)

Sárospatak S. 473 jelzeten Harsányi még látta. Lásd még Harsányi 1912. Nr. 7., illetve az 1634-es levél 15. tételét (e kötet 6. oldal).

5. 5. *Cursus Theologici Tom. 5. 9. Francisci Amici Jesuitae*

AMICUS, Franciscus

Cursus Theologici Tomus quintus. De Iure et Iustitia. Duaci, 1642, haer. Balthasar Belleri, in fol. – Cursus Theologici Tomus nonus. De magno Sacramento Matrimonii. Duaci, s. a. haer. Balthasar Belleri, in fol. – SOMMERVOGEL

Az eredetileg kilenc kötetes mű több darabja is hungaricum; a II. (Duaci, 1640!) Lippay György egri püspöknek és a VII. (Duaci, 1640!) Losi Imre esztergomi érseknek szóló ajánlással jelent meg. A megjelenési évekből arra lehet következtetni, hogy volt egy 1640-es teljes kiadás is, de SOMMERVOGEL nem említi.

6. 6. *Sennerti opera omnia in 3 Tomos distincta*

SENNERTUS, Daniel

Danielis Sennerti Vratislaviensis D. et medicinae in Academia Wittebergensi Professoris publici Operum Tomus I–III. Parisiis, 1641, apud Societatem, in fol. – BN.

E mű első kötete ma is megvan a sárospataki könyvtárban (J 16), de Harsányi feltevését, hogy ez az a példány, amely a Rákóczi-könyvtár darabja, nem igazolja semmi. A könyv gerincén a coetus gyűjteményének jelzete található (Th. Th. U. lib. 2.), a címlap rectón pedig: „Liber Illustris Scholae SPatak 1739”.

7. 7. *Alstedii Encyclopaedia in duobus Tomis*

ALSTEDIUS, Johannes Henricus

Encyclopaedia philosophiae septem tomis distincta. Herbornae, 1630, Christophorus Corvinus, in fol. – BLC, GPB.

Egy négykötetes változata Leidenben jelent meg 1649-ben.

8. 8. *Epitome operum de sex mundi aetatibus*

Talán: ADO, episcopus Viennensis

Breviarium chronicorum de sex mundi aetatibus (metszetes előzékcím!) – Breviarium chronicorum ab origine mundi ad sua usque tempora, id est, ad regnum Ludovici Francorum Regis cognomento Simplicis Anno Domini 1353 ... (Edita a Guiljelmo Morelio.) Basileae, 1568, Petrus Perna, in 8(!) – VD 16 A 286.; SUB Göttingen.

9. 9. *Horologium Principum*

GUEVARA, Antonius; WANCKELIUS, Johannes transl.

Horologium principum sive de vita Marci Aurelii imperatoris libri III, ab ... Antonio Guevara ... compositi ... ex lingua Castellana ... Latinam linguam traducti ... a Johanne Wancelio ... Torgae, 1601, Henricus Grosius, in fol. – BLC, NUC.

Ívrét kiadásai még: Torgae, 1611; Lipsiae, 1615. Harsányi feloldása valószínűtlen. Lásd még e jegyzék 16., 311. és 687. tételeit.

10. 10. *Praeconium Gelei duobus Tomis*

GELEJI KATONA István

Praeconium evangelici Tomus Primus–(Secundus) ... Albae Juliae, 1638–(1640), Typis Celsissimi Principis. in fol. – RMK II. 521., 552.

Sárospatak A 54–55. jelzetű példány Harsányi állításával ellentétben nem hozható összefüggésbe a Rákóczi-könyvtárral; a coetus könyvtárának emléke: Super ex libris: „S H SZ 1641” (Hercegszőlősi István); Első táblán belül: „Amplissimi Coetus S. Patakiensis”; „N. B. 02 lib. 2.”; Címlap rectón: „Liber Scholae SPatak 1739”; „Johannis Kassai 1768”; „Stephani Veresmarty die 5 febr. anno 1699”. A kötetben szignálatlan, néhol szellemes megjegyzések, margináliák. A fejedelem e könyv nyomtatási munkájáról már 1636. augusztus 12-én beszámolt Tolnai Istvánnak: „... az püspök uram praedicatio könyvét deakul pünkösdre el fogják végezni ...” (Szilágyi Sándor, PEIL 1875. 802.)

A kinyomtatott példányok elosztásáról a fejedelem rendelkezett. Désről 1642, június 29-én fiának írt levelében a következőket írja: „Fejérvár-ról Koncz András oda fog három láda könyvet küldeni, kettei leszen püspök uram Postillája, egyikben egyikben 100, százsz exemplar; ennek egyik ládáját számon adassad Pécsvárady uram kezében, s mi szonkkal ő kegyelmének parancsold meg, osztassa el ő kegyelme ajándékon ezeket Buda, Kecskemét, Kőrös felő való, religionkon levő ecclesiakban úgy, hogy ne az papé, hanem az falukban vagy varasokban levő ecclesiáé legyen, ha szintén az papok az szokás szerint változnának is, de az könyvek el ne idegenedjenek azoktól az helyektől a hova rendeltetnek. Valamennél nevezetesebb faluk, városok vannak az holdoltsagon, mindenikben küldjön ő kegyelme, ha mi azokból megmarad, ott az partiumban ossza el ő kegyelme. Az más két ládát küldd Patakra a prefectus kezében.” (SZILÁGYI 1875. 99.; Révész Kálmán, Sárospataki Lapok, 1901. 1003–1004.)

11. 11. *Lexicon Juridicum Joannis Calvini*

CALVINUS, Johannes (Johann Kahl)

Lexicon juridicum libri romani, simul et canonici, feudalis item, civilis, criminalis ... collectum ... studio et opera Johannis Calvini, alias Kahl ... Editionem hujus operis effligitantibus ... Dionysio Gothofredo, Hermanno Vulteo. Complementum lexi perfecti ...: I. Liber singularis de vocibus et orthographia, syntaxi et formulis

quibusdam in jure civili romano plane singularibus...; II. Formulae antiquae, seu solennia et hodie inusitata populi romani verba; III. De variis tum verborum tum vero et rerum formulis et antiquitatibus, aliisque priscis Romanorum legibus continentur; IV. De verbis feudalibus praecipue notabilibus aut alias minus usitatis ... Eaque studio Johanni Calvini, alias Kahl ... collecta et adjecta. Francofurti, 1600, haer. Andreae Wechelii, Claudius Marnius, Johannes Aubrius, in fol. – BN.

További kiadásai: Francofurti, 1609; Coloniae, 1612, 1622 (két-szer), 1640; Hanoviae, 1619; és megjelent 1652 után is. Valamennyi említett kiadás in fol.

12. 12. *Archontologia Chosmica Ludovici Gotofredi*

GOTOFREDUS, Johannes Ludovicus; AVITY, Sieur de Montmartin, Pierre d' = D. T. V. Y.

Archontologia cosmica; sive Imperiorum, regnorum, principatum, rerumque publicarum omnium per totum terrarum orbem commentarii luculentissimi, quibus cum ipse regiones, earumque ingenia, ac termini, tum incolarum mores, opes provinciarum, mercimonia ac negotiatio, robur militare, forma dominii, religionis cultusque ratio, successiones denique principum ad nostra usque tempora deducuntur, et veluti speculo quodam lectoris oculis subiiciuntur, opera et studio Joannis Ludovici Gotofredi, qui eos primo gallice per D. T. V. Y. sacri cubiculi apud regem christianissimum equitem conscriptos: nuper vero ex novissimo et auctiore exemplari Parisiensi in sermonem latinum convertit, novisque accessionibus locupletavit et in tres libros divisit ... Francofurti, 1628, sumpt. Lucae Jennisi, in fol. – NUC.

Más latin nyelvű és in folio kiadását nem találtunk.

13. 13. *Cornelii Taciti opera quae extant*

TACITUS, Cornelius; LIPSIUS, Justus ed.

C. Cornelii Taciti Opera quae extant, ex Justi Lipsii editione ultima, et cum ejusdem ab ea omnia commentariis aut notis. Scripta et addita ab eodem, singulis libris breviaria, valde ad memoriam et historiae lucem. Antverpiae, 1585, Christophorus Plantin, in fol. – PP, NUC, BN, BLC.

Ha csak a folio kiadásokat tekintjük és ragaszkodunk az első 5 szó sorrendjéhez, akkor csak a Plantiniana kiadások jöhetnek szóba; az említet-
teken kívül még: 1589, 1607, 1627, 1648.

14. 14. *Concordantiae Bibliorum*

BIBLIA

Concordantiae Bibliorum. Hanoviae, 1618, sumpt. Danielis et Davidis Aubriorum, Clementis Schlechii, in fol. – Sárospatak A 339.

Harsányi azonosítása szerint ez a példány tartozott a Rákóczi-könyvtárhoz; a kötetnek ennek semmi nyoma: Super ex libris: „TSL 1618”; a címlap rectón: „Liber Illustris Scholae SPatak 1739”.

15. 15. *Dialogus Urbani Regii de Conc(ilio Mantuano) ad Discipulos Emaunta proficiscentes, Item Mahumedis Alcoranum*

1. RHEGIUS, Urbanus

Dialogus. Ein lustig und nützlich Gespräch, vom zukünftigen Concilio zu Mantua, zwischen einem Weltfromen, und einem Epicureer, und einem Christen, durch Urbanum Rhegium ... Wittenberg, 1536, Joseph Klug, in 4. – NUC, BN, BLC.

Ugyanitt megjelent még in 4: 1537, 1545; Hamburgban in 8: 1537.

Latin nyelvű kiadását és in foliót nem találtunk. (VD 16 R 1760-tól kezdődően)

2. RHEGIUS, Urbanus

Christus Luc. 24. von Jerusalem bis gen Emaus den zweien Jungern am Ostertag, aus Mose und allen Propheten gethan hat, durch Urbanum Rhegium. Wittenberg, 1537, Joseph Klug, in 4. – NUC, BN, BLC.

Csak negyedréti kiadását találtunk. Németül még ugyanitt: 1539, 1551, 1565, 1573; csehül: Prága, 1573; angolul: London, 1578. Latinul nem ismerjük.

3. KORAN; BIBLIANDER, Theodorus ed.

Machumetis, Saracenorum principis, eiusque successorum vitae, ac doctrina, ipseque Alcoran quae ante annos CCCC d. Petrus abbas Cluniacensis per viros eruditos ex arabica lingua in latinam transferri curavit. His adiunctae sunt confutationes multorum una cum Philippi Melancthonis praemonitione. Adiunctae sunt etiam Turcarum res gestae maxime memorabiles, a DCCCC annis ad nostra usque tempora. (Transl. Robertus Remensis, Hermanus Dalmata). Haec omnia redacta sunt, opera et studio Theodori Bibliandri. Basileae, 1543, Johannes Oporinus, in fol. – NUC, BN, BLC.

Ugyanez ívrét alakban még ugyanitt 1550-ben jelent meg, s ugyanez évben Zürichben is. Harsányi feltételezte, hogy a 15(1) és 15(2–3.) tételek egyetlen kolligátumot képeztek (mivel a katalógus egy tételben említi őket). Teljes bizonyossággal nem állíthatjuk, hogy ez lehetetlen, ám valószínűtlennek tartjuk, hogy a Korán mellé még két kötetet kötöttek; ha igen, akkor persze az utóbbinak is valamelyik negyedréti kiadását kell elképzelnünk.

16. 16. *Horologium Principum*

GUEVARA, Antonius; WANCKELIUS, Johannes transl.

Horologium principum sive de vita Marci Aurelii imperatoris libri III, ab ... Antonio Guevara ... compositi ... ex lingua Castellana ... Latinam linguam traducti ... a Johanne Wancelio ... Torgae, 1601, Henricus Grosius, in fol. – BLC, NUC.

Lásd még e jegyzék 9., 311. és 687. tételeit.

17. 17. *Petrus Martyr in Genesin, Judicum, Roman(os) et 1. Cor(inthios)*

VERMILIUS, Petrus Martyr

1. In primum librum Mosis, qui vulgo Genesis dicitur, commentarii doctissimi D. Petri Martyris Vermilii Florentini ... nunc primum in lucem editi. Addita est initio

operis vita eiusdem a Josia Simlero ... Praeterea accesserunt duo indices ... Tiguri, 1569, Christophorus Froschoverus, in fol. – NUC.

Második kiadása: Heidelbergae, 1606; (de megjelent „... Ludovico Lavatero interprete” is: Tiguri, 1679.) Mindkettő in fol.

2. In librum Judicum d. Petri Martyris Vermilii Florentini ... Commentarii doctissimi, cum tractatione perutili rerum et locorum. Accesserunt praeterea indices duo locupletissimi. Tiguri, 1561, Christophorus Froschoverus, in fol. – NUC.

Második kiadása: Tiguri, 1571. in fol.

3. In epistolam S. Pauli Apostoli ad Romanos commentarii doctissimi, cum tractatione perutili rerum et locorum, qui ad eam epistolam pertinent, Cum duobus locupletibus, locorum scilicet, utriusque Testamenti et rerum et verborum indicibus. Basileae, 1558, Petrus Perna, in fol. – NUC.

További kiadásai: valamennyi in fol.: Basileae, 1560(?), 1568; Heidelbergae, 1612, 1613.

4. In selectissimam D. Pauli priorem ad Corinthios epistolam D. Petri Martyris Vermilii Florentini ... Commentarii doctissimi. Tiguri, 1558, Christophorus Froschoverus, in fol. – NUC.

További kiadásai: Tiguri, 1572, 1579, in fol.

18. 18. *Quinta Pars Indiae Orientalis usque ad Indum*

BRY, Johannes Theodorus; BRY, Johannes Israel; STROBAEUS, Bilibaldus transl.

Quinta pars Indiae orientalis: qua continetur vera et accurata descriptio universae navigationis illius, quam Hollandi ... in terras orientales, praecipue veri in Javanas et Moluccanas insulas, Bantam, Bandam et Ternatem susceperunt. Opus Belgica lingua primo editum postea Germanico idiomate ... redditum; et ex hoc jam Latio donatum Bilibaldo Strobaeo ... Adiectae sunt ... icones ... in aes incisae et editae a J. T. et J. I. de Bry. Francofurti, 1601, in fol. – BLC.

19. 19. *Verulami Novum Organum*

BACON, Franciscus

Francisci de Verulamio ... Instauratio magna. Distributio operis: Eius constituuntur partes sex. Prima: Partitiones scientiarum. Secunda: Novum organum sive indicia de interpretatione naturae. Tertia: Phaenomena universi sive historia naturalis et experimentalis ad condendam philosophiam. Quarta: Scala intellectus. Quinta: Prodrumi sive anticipationes philosophiae secundae. Sexta: Philosophia secunda sive scientia activa. Londini, 1620, Joannes Billius, in fol. – BLC, NUC.

Több ívrét kiadását nem találtunk. A „Novum organum scientiarum” kezdődő címmel kiadottak in 16 jelentek meg: Lugduni Batavorum, 1645, 1650.

20. 20. *Stephani Andrasi 3plex Philosophia*

WESSELÉNYI Miklós, praes.; ANDRÁSI István, resp.

Triplex philosophia rationalis, naturalis et metaphysica in syntagmata redacta. In alma universitate Tyrnaviensi Societatis Jesu ad disputandum proposita a ... Stephano Andrasi ... preside ... Nicolao Vesseleny ... Posonii, 1640, typ. Societatis Jesu, in fol. – RMK II. 559. variánsa!

A szerző, Andrási István 1638-ban tanult Grácban, magyar nemes volt (SZABÓ-TONK 1992. 2627.) Wesselényi Miklós 1640. augusztus 12-én 12 hallgatóját avatta bölcsészdoktorrá (Holovics Flórián, MKsz 1971. 347.), a téziszfüzet eddig három névvel, mint respondenssel ismert (Heltai János segítségét köszönöm az azonosításban.) Andrási István nevével nem maradt fenn példány, az RMNy is a Rákóczi-katalógus alapján veszi fel.

21. 21. *Felix Connubium Georgyi Rakoczi*

Foelix connubium ... Principis Georgii Rakoczi junioris ... cum ... Sophia Bathori ... Nagyvárad, 1643, Szenci Kertész Ábrahám, in fol. – RMK II. 639.

Lásd még a 39. tételt.

22. 22. *Zodiacus Caesarum*

Nem sikerült azonosítani.

Ha nem ragaszkodunk a két szóhoz, akkor több szerző több műve szóba jöhet (pl. Zodiacus christianus – Hieronymus Drexel (lásd e jegyzék 248. tételét), illetve ugyanilyen címmel Raphael Sadeler munkája; Zodiacus vitae – Marcellus Palingenius és Pietrus Manzolli sokszor kiadott könyvei; Zodiacus Sacer – Johannes Stradanus könyve; Zodiacus sive duodecim coeli hortulus – Antonius Mizaldus műve).

23. 23. *Elogium Nicolai Eszterhasi Palatini*

KERESZTES, István(?) (talán!)

Carmen pro die natali Comitiss Nicolai Eszterházy. Posonii, 1637, typ. Societatis Jesu – RMK II. 513e; Holl Béla, MKsz 1989. 186–187.

Csak e feltételezéssel sikerült azonosítani.

24. 24. *Oratio Funebris in exequiis Mariae Drugeth*

Nem sikerült azonosítani.

25. 25. *Americae nova et postrema pars de Novi orbis natura duobus voluminibus*

BRY, Theodorus

Americae nova et postrema pars qua de ratione elementorum: De novi Orbis) natura; de huius incolarum superstitionis cultibus deque forma politicae ac

reipublicae, ipsorum copios pertractantur. Catalogo regum Mexicanarum omnium, a primo usque ad ultimum Motecumam II. additio, cui etiam ritus eorum coronationis ac sepulturae annectitur, cum enumeratione bellorum, quae mutuo indigesserunt. His accessit designatio ... navigationis quam 5 naves Hollandicae Anno 1598 per fretum Magellanicum in Moluccanas insulas tentarunt; quomodo nimirum oborta tempestate capitaneus Sebalt de Weert a caeteris navibus dispulsus, postquam plurimis mensibus in freto infinitis aerumnis misere iactatus fuisset, tandem infecta re post biennium Anno 1600 domum reversus sit. (Omnia per Bernhardum Jancz chirurgum qui navigationis huius pars fuit, congesta sunt et descripta.) Addita est tertio: Navigatio recens, quam 4 navium praefectus Olivier a Noort proxime suscepit, qui freto Magellanico classe transmissa, trienni Orbem seu Globum mira navigationis sorte obivit; annexis illis, quae in itinere isto singularia ac memorabiliora notata sunt. E Germanico Latinitate donata et figuris seu iconibus aeneis pulcherrimis ornata, editaque opera ac sumptibus Theodori de Bry. Francofurti, 1602, Matthaeus Beckerus, in fol. – Sárospatak AA. 38.

Az egyes részek önálló címlappal is. Az első táblán kívül, vaknyomásos címer. Körirata: „Georgius Drugeth de Homonna Comes Comitatus de Wngh 1602”. A címelőzéklap rectón: „Medio tranquillus in aestu etc. Az mea sententia. Stephanus Kowachochy Cancell. mp. A(nn)o 1623 20 Januar.” A gerincen a coetus gyűjteményének jelzete: „O. D. .” A címelőzéklap rectón: „Liber Illustris Collegij Saros Patakiensis Anno Millesimo trigesimo nono”. „Liber Illustris Collegij Saros Patakiensis Anno Millesimo trigesimo nono”. A címlap rectón: „Liber Ill(ustris) Sch(olae) Sp. 1739”. Semmi nem utal tehát arra, hogy ez a Rákóczi-könyvtár példánya volt.

26. 26. *Divinius Pimander Hermetis Mercurii Trismaegisti cum Comment(ariis) Hannibalis Rosselii*

HERMES TRISMEGISTUS, Pimander; ROSSELIUS, Hannibal

Divinus Pymander Hermetis Mercurii Trismegisti cum commentariis Hannibalis Rosselii. pars I–VI. (De Sancrosancta Trinitate; De Spiritu Sancto et angelis; De ente, materia, forma et rebus metaphysicis; De coelo; De elementis et descriptione totius Orbis; De immortalitate animae, qui est primus Asclepii.) Coloniae Agrippinae, 1630, Petrus Cholinus, in fol. – BLC.

A háromkötetes krakkói kiadás (1585–1590) némileg más címszerkezetű.

27. 27. *Campanellae Universalis philosophiae seu opus Metaphysicarum*

CAMPANELLA, Thomas

Thomae Campanellae ... Universalis philosophiae, seu metaphysicarum rerum iuxta dogmata partes tres, libri 18. Parisiis, 1638, Philippe Burelly, in fol. – BN.

A VISEGRÁDI 1910. p. 40. Nr. 34. leírta példányt Harsányi a Rákóczi-könyvtár állományához tartozónak állítja, holott Visegrádi csak annyit jelez, hogy a coetusé volt.

28. 28. Nicolai Istvánfi Pannonii Historiae de rebus Ungaricis

ISTVÁNNFFY Miklós

Historiarum de rebus Ungaricis libri XXXIV. Nunc primum in lucem editi. Coloniae Agrippinae, 1622, Antonius Hierat, in fol. – RMK III. 1350.

A fejedelem említi a Tolnai Istvánnak írt levélben (5. tétel – lásd e kötet 4. oldalán.) A kollégiumtól 1686-ban elvett könyvek közt is szerepel (ADATTÁR 14. p. 87. Nr. 72.)

29. 29. Liber Cartaceus purus pictus

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek. Vö. e jegyzék 51., 167. tételével.

30. 30. Prodromus Rellig(ionis) Triumphantis Johannis Alstedii

ALSTEDIUS, Johannes Henricus

Prodromus religionis triumphantis in quo methodice repetuntur et breviter examinantur libri sex de vera religione; quorum primus à Johanne Crellio, quinque reliqui à Johanne Voelkelio sunt conscripti ... Albae Juliae, 1635 (1641!) Typis Celsissimi Principis, in. fol. – RMK II. 494.; RMNy App. 152.

I. Rákóczi György fejedelem e könyv egy példányát ajándékozta a debreceni Református Kollégium Könyvtárának. Ma is megvan, jelzete: C 34 (RMK 229). Kötésén kívül: „RAKOCZI / GYORGY / KEGYELMES / FEIEDELEM / VRVVK / AZ DEBR / ECCL SZAM / CONF PROD / AN D 1641”; a címlőzéklap rectón: „Illustrissimus ac Celsissimus Princeps Dominus Dominus Georgius Rakoczi DEI gratia Princeps Transylvaniae partium Regni Hungariae Dominus et Siculorum Comes etc. Dominus noster Clementissimus ex pio animi zelo et affectu, hunc LIBRVM ad usum SCHOLAE DEBRECENSIS perpetuum, gratiose contulit et donavit, in Judicatu Nobilis ac Circumspecti Joannis Bornemisza etc. Debrecini die 28 Mensis Decembris Anno D. Supra Millesimum Sexcentesium Quadagesimo primo Ladislaus B. Thuri, Juris Notarius manu propria”; a nyomtatás elkezdését Rákóczi hírül adta Tolnai Istvánnak 1636. augusztus 12-én: „... most is két prelumon nyomtatnak, egyiken az lengyelországi socinianusok könyve ellen Alstedius munkáját ...” (Szilágyi Sándor, PEIL 1875. 802.)

31. 31. Novum Testamentum Graeco-Latinum Ariemontani Hispanensis

BIBLIA; ARIAS MONTANUS, Benedictus

Novum Testamentum, cum Vulgata interpretatione Latina Graeci contextus lineis inserta ... cum praefatione ... Benedicti Ariae Montani ... Editio emendatior. Heidelbergae, 1599, Janus Commelinus, in fol. – BLC.

A Harsányi említette kiadás (Antwerpen, 1609) nyolcadrét. Ívrét kiadását csak a fentit találtunk.

32. 32. *Cornelii Agrippae occulta Philosophia*

AGRIPPA Nettesheim, Henricus Cornelius

H. C. Agrippae a Nettesheym ... De occulta philosophia libri tres, Coloniae, 1510, s. typ. in fol. – NUC, BN.

Átdolgozott változata ugyanott, 1533.

33. 33. *Plutarchi Romanorum Graecorumque Illustrium Vitae*

PLUTARCHUS

Tou szofótatou Ploutarkhou paralléloi bioi Rómaióv kai Hellénón 49. – Sapientissimi Plutarchi paralellum vitae Romanorum et Graecorum quadraginta novem ... Florentiae, 1517, s. typ. in fol. – BN.

Ezután még számtalan ívrét kiadása ismert. Harsányi figyelmeztet, hogy e könyv leírását megtaláljuk az 1686-ban a kollégiumtól elvett könyvek jegyzékén is (vö. ADATTÁR 14. p. 86. Nr. 19.) Lásd még e jegyzék 268. tételét.

34. 34. *Amphitheatrum Sapientiae aeternae*

KHUNRATH, Henricus

Amphitheatrum sapientiae aeternae solius verae, christiano kabalisticum, divino-magicum, nec non physico-chymicum, tertrivinum, catholicon: instructione Henrico Khunrath ... Hanoviae, 1609, Guilelmus Antonius, in fol. – NUC.

35. 35. *Octavii de Strada de Vitis Imperatorum et Caesarum Romanorum*

STRADA a Rosberg, Octavius de

De vitis imperatorum et caesarum Romanorum, tam occidentalium quam orientalium, nec non uxorum et liberorum eorum, item tyrannorum omnium, qui diversis temporibus romanum imperium attentare et occupare conati sunt, inde a C. Julio Caesare, ... usque ad ... Caesarem Matthiam, una cum eorum effigiebus et symbolis; illis quidem ex probatissimis tam Latinis quam Graecis autoribus depromptis, his vero ex antiquissimis numismatibus aureis, argenteis et aeneis bona fide delineatis ... opus ... olim incredibile labore ... Octavii de Strada a Rosberg ... congestum et adornatum, nunc vero ... publici juris factum cura et impensis Octavii de Strada a Rosberg, domini authoris filii. Francofurti, 1615, Johannes Bringerus, in fol. – BLC, NUC, BN.

Harsányi egy frankfurti 1629-es kiadást említ, ezt azonban nem sikerült azonosítanunk.

36. 36. *Chronica Gestorum in Europa Singularium Pauli Pyasecii*

PIASECIUS, Paulus

Chronica gestorum in Europa singularium (1571–1645) a Piasecio Episcopo Praemisiensi accurate ac fideliter conscripta. Cracoviae, 1645, s. typ., in fol. – BN, BLC.

A szerző élete végéig bővítette könyvét, s rendre ki is adta a javított változatokat: Cracoviae, 1646, 1648; Amstelodami, 1648, 1657. Valamennyi in fol.

37. 37. *Icones antiquarum statuarum urbis Romae*

CAVALIERI, Giovanni Battista

Antiquarum statuarum urbis Romae, quae in publicis privatisque locis visuntur icones. (Edidit G. B. Cavalieri). Romae, 1621, Giovanni de Scaichio, in fol. – BLC.

38. 38. *Symbola varia diversorum Principum*

STRADA a Rosberg, Octavius de; TYPOTIUS, Jacobus

Symbola divina et humana pontificum, imperatorum, regum. Accessit brevis et facilis isagoge Jacobi Typotii. Tom.I–III. Ex museo Octavii de Strada. Praegae, 1601–1603. Egidius Sadeler, in fol. – BLC.

További ívrét kiadásai: Francofurti, 1613, 1642.

39. 39. *Felix Connubium Ill(ust)r(issimi) Principis Georgyi Rakoczi cum Ill(ustrissima) Sophia Bathori*

Foelix connubium ... Principis Georgii Rakoczi junioris ... cum ... Sophia Bathori ... Nagyvárad, 1643, Szenci Kertész Ábrahám, in fol. – RMK II. 639.

Lásd még a 21. tételt.

40. 40. *Erdelyi Limitatiok az Mester emberekről*

Az aros emberek, kalmarok es posztovetőknek limmitatiojok ... Gyulafehérvár, 1642 (1641), typ. principis, in fol. – Ferenczi Zoltán, MKSz 1900. 199. p. Nr. 4. RMNy App. 129. jegyzete 1642. évinek mondja; RMK I. 725d.

Lásd még RMK I. 725c.; RMNy 1386.

41. 41. *Acta Dietalia Posoniensia manuscripta*

MANUSCRIPTUM

Sárospatak Kt. 1384. (Sp. Katal. Nr. 1121.) — Címet Harsányi István adott e kézirat-kolligátumnak: „Illustrissimi condam Georgii Rakoczi Acta ad Imperatorem Ferdinando Tertio”. A kéziraton a fejedelem birtoklására nem utal semmi. Börzsönyi József a Sp. Katal. leírásakor átveszi Harsányi állítását, s nem veti fel Zákány András nevét, mint lehetséges possessorét. Mivel a katalógus-tétel leírása hiányos és hibás, szükségesnek tartjuk tartalmának címszerű jelzését:

(1) ff. 1–53b. A rendek sérelmi iratai (gravamina 1639 körül) 165 pontban.

(2) ff. 53b–60a. (56b–57a vacat, de a szöveg folyamatos) A győri egyházmegyei papság sérelmi irata az ott állomásozó császári hadak tisztjei ellen 19 pontban.

(3) ff. 60a–63b. Szepes vármegye sérelmi irata a lengyel urak és a 13 város bérlői ellen.

(4) fol. 63b. Magyar vers:

Ó Jehova Szent Ur Isten,
mindenek(ne)k vagi te jelen,
dolgok sulljan nehessen,
ha tegedet ők szüesszen,

Elő hinak segítségül,
fohaszkodnak hozzád szibül,
<mert> és megh szoktad inseguekbül
öket venni nagí dolgokbul

Mint minketis ezoraban, ki uel(!) az inseguebül,
rajtunk erősödöt, <kegyetlen irasbul suljis es nehez> megh emesztő
nehezsegbül

levamenre minket mostan hozvan Gravamenbül,
kiben giakran <hozzad kialtottunk> szomoru szivün(kbül?) fohasz-
kottunk

(5) ff. 64a–71b. Ófelsége leirata a 165 pontra.

(6) ff. 71b–74b. Replica ... – a rendek válasza a leiratra.

(7) ff. 74b–75b. Ófelsége válasza a replicára.

Eddig a kézirat egyetlen kéz írása.

(8) ff. 76a–83b. A nagyszombati egyezkedést illető iratok. A fejedelem és a császár követutasításai (1644).

ff. 84a–84b. vacat

(9) ff. 85a–97b. Anno Domini 1646 Acta Dietalia Posonii facta à 12 Mensis Septembris inscripta

(10) ff. 98a–124ba. (ff. 108b–109b., 114a–115b. vacat) Az evangélikus rendek sérelmei.

(11) fol. 125a. Zákány András instrukciója címezése (1646), de az irat nincs bemásolva.

fol. 126b. vacat

(12) ff. 126a–127a. III. Ferdinánd 1649. évi leiratai.

fol. 127b. vacat

(13) ff. 128a–137a. A Dunántúlon 1644 és 1646 között elvett, háborgatott protestáns templomok, egyházi javakról jelentés az országgyűlésnek.

fol. 137b. vacat

(14) fol. 138a. Latin verspróbálkozás.

ff. 138b–139a. vacat

(15) fol. 139a. A császár követei által előterjesztett békefeltételek (1644)

(16) ff. 140a–141a. „Jesuita oskolabeli Deakok enekék” Harsányi István írásával: „vö. Szelepcsényi féle Cantus Catholici 1738. kiad. 311–313. lap” fol. 141b. vacat

42. 42. Comitium Glorae centum

WIEDEMAN, Elias

Comitium gloriæ centum qua sanguine qua virtute illustrium heroum icones instructum ... Pozsony(?) (Wien?), 1646, in fol. – RMK II. 669.

Lásd még a 44. tételt.

43. 43. Articuli Posoniensis de Anno 1657

MANUSCRIPTUM

Feltehetően manuscriptum.

44. 44. Comitium Glorae Centum

WIEDEMAN, Elias

Comitium gloriæ centum qua sanguine qua virtute illustrium heroum icones instructum ... Pozsony(?) (Wien?), 1646, in fol. – RMK II. 669.

Lásd még e jegyzék 42. tételét.

45. 45. Oratio Georgyi Drugeth de Homonna, habita coram Ferdinando 4to

DRUGETH György, Homonnai

Oratio quam die XXX. mensis Junii ... coram Magistratu Academico Inclita Natione Ungarica in basilica proto martyris peroravit Viennæ ... Viennæ Austriae, 1647, Matthæus Cosmerovius, in 4(!) – RMK III. 1676.

46. 46. Fortunatissimus Sponsus Jannsii Radzivi

RADZIWIŁUS, Janussius

Nem sikerült azonosítani.

In 4to

47. 47. Opus Chronologicum Sethi Calvisii

CALVISIUS, Sethus

Chronologia, ex autoritate potissimum Sacrae Scripturae, et historicorum fide dignissimorum, ad motum luminarium coelestium, tempora et annos distinguendum, secundum characteres chronologicos contexta et deducta. Cui praemissa est Isagoge Chronologica. Lipsiae, 1605, s. typ., in 4. – BLC.

További kiadásai: Francofurti, 1620, 1650 és 1685.

48. 48. *Francisci Achillis Ducis Wittembergici Consultatio de Principatu inter Provincias Europae*

FRIEDRICH Wilhelm, Herzog von Württemberg; LANSIUS, Thomas
Frederici Achillis Ducis Wurtembergensis etc. Consultatio de principatu inter provincias Europae. Opera et Studio Thomae Lansio ... Tubingae, 1613, s. typ. in 4. – HAB.

További quarto kiadásai ugyanott: 1620, 1635, 1636. A későbbi
edíciók nyolcadrétűek: Amstelodani, 1636, 1635, Janssonius; Tubingae, 1637,
1655 (és majd 1678). Érdemes megjegyezni, hogy hungaricumról van szó:
„Oratio Ernesti Schafelicki contra Hungariam” (1637. évi kiadásban pp. 422–
438.; 1655. évi kiadásban pp. 589–626. – HAB) „Oratio Henrici Alberti
Limpurgi Baronis S. R. I. Pincernae haereditarii et semper liberi pro Hun-
garia” (1637: pp. 328–343.; 1655: 589–626.) – az azonosítás alapja: Norbert
Conrads: Ritterakademien der frühen Neuzeit. Bildung als Standesprivileg im
16. und 17. Jahrhundert. Göttingen, 1982. /Schriftenreihe der historischen
Kommission bei der Bayerischen Akademie der Wissenschaften. 21./ p. 115.

49. 49. *Selectissimae Orationes et Consultationes de Bello Turcico Nicolai Leorini*

REUSNERUS, Leorinus Nicolaus

Selectissimarum orationum et consultationum De bello Turcico variorum et
diversorum auctorum volumina quatuor: I. Ad caesares et principes ordinesque
imperii in comitiis augustalibus inde a Friderico III. imperatore usque ad
Rudolphum II. augustum. II. Ad pontifices Romanos et sacrum collegium cardinalium, aliosque proceres Italiae. III. Ad reges et principes totius orbis christiani. IV. Ad eosdem principes christianos, una cum consiliis quibusdam et disputationibus sive discursus de ratione belli Turcici administrationis. Recensente Nicolao Reusnero Leorino. Lipsiae, 1595–1596, Abraham Lamberg, imp. Henningi Grossii, in 4. – Sárospatak H. 113

A Rákóczi-könyvtár példánya két kötetes volt. Ma az első kötet
(vol. 1–2.) van meg. Az előzéklap hiányzik, de az első táblán belül Szombathy János 1910-ben feljegyezte, hogy ő még látta az elveszett lapot, s rajta a következő bejegyzést: „M(i)sc(el)l(ane)um(?) Georgii II. Rakoczi et Sigismundi 3ⁱⁱⁱ Rakoczi. Vid. in Nicol. Reusneri Orationibus et Consult. de Bello Turcico 1596. 4°.” Erre vonatkozóan lásd még a Tóth János és Lácza József által összeállított 1785-ös katalógust (Sárospatak Kt. 1147). A meglévő kötet címlap rectón: „Liber Illustris Scholae Sp. 1739.” Lásd még a 312. tételt.

Mivel a korszak egyik legolvasottabb török ellenes harcra buzdító beszédgyűjteményéről van szó, nem láttuk feleslegesnek a részletes tartalmi leírást: PIUS II. papa: De Constantinopolitana clade, ... oratio, in conventu Imperii Francofordiae. Vol. I. pp. 1–23. – CAMPANUS, Johannes Antonius: In conventu Ratisponensi, ad exhortandos principes Germanorum contra Turcos ... oratio. Vol. I. pp. 23–49. – MAXIMILIANUS I. imp.: De bello Turcico ... oratio, Augustae Vindelicorum, anno 1518. (Praef. Georgius Sabinus.) Vol. I. pp. 49–64. – CIOLEK, Erasmus Vitellius: Ad Maximilianum I. Caesarem oratio in comitiis Augustae habita, 1518. Vol. I. pp. 65–74.

– BALBI, Girolamo: Oratio habita in imperiali conventu Wormatiensi, 1521. Vol. I. pp. 74–86. – BARTHOLINUS, Richardus: Ad Maximilianum I. Caesarem ... de expeditione contra Turcas suscipienda oratio. Vol. I. pp. 86–107. – PÉRAULT, Raymond: Ad ... senatores Romani imperii Nurenbergae commorantes epistola, ... ne quid temporis amitteretur in deliberanda contra Turcos expeditione. Ad Helvetios epistola. Vol. I. pp. 108–124. – PIMPINELLA, Vincentio: Ad Ferdinandum regem Hungariae ... oratio, Augustae Vindelicorum in publicis comitiis habita, 1530. Vol. I. pp. 124–141. – CAMPEGIUS, Laurentius: Oratio ... ad ordines imperii, Augustae Vindelicorum anno 1530 habita. Ad orationem ... responso. Vol. I. pp. 141–155. – DIETRICHSTEIN, Siegmund von: (Oratio in comitiis imperii Augustae Vindelicorum anno 1530 habita.) Vol. I. pp. 156–159. – AGRICOLA, Georg: De bello adversus Turcas ad Ferdinandum Ungariae ... regem ... oratio. Vol. I. pp. 160–187. – FRANGEPÁN Ferenc: Ad Caesarem, electores ac principes Germaniae oratio in comitiis Ratisbonensibus anni 1541. Vol. I. pp. 190–196. – GEORGIEVICS, Bartholomaeus: Exhortatio contra Turcas, ad Maximilianum II. Bohemiae regem. Deploratio cladis Christianorum. Vol. I. pp. 200–208. – REUSNER, Nicolaus: Germania ad Maximilianum II. Vol. I. pp. 208–224. – KUTASY János – JOÓ János: Ad status et ordines sacri Romani imperii (oratio habita Ratisponae) ... anno 1594. Vol. I. pp. 224–230. – ESTIENNE, Henri: Ad Augustiss. Caesarem Rodolphum II ... de expeditione in Turcas ... oratio (in comitiis Ratisponensibus anno 1594.) Vol. I. pp. 230–265. – TYPOTIUS, Jacobus: Orationes III ... ut Christiani a se mutuo in Turcarum tyrannum arma convertant. (Cum aliis eiusdem orationibus.) Vol. I. pp. 265–311., Vol. III. pp. 152–200. – Imp. Rudolphi II. ad Sacri Rom. Imperii status et ordines exhortatio incerti auctoris. Vol. I. pp. 312–325. – DRESSER, Matthaeus: Explicatio pia et historica dicti, seu vaticinii cuiusdam Lactantii, de delendo nomine Roman. Vol. I. pp. 325–345. – TORQUATUS, Antonius: Regni Turcici catastrophe ... de regnorum Europae mutationibus. Vol. I. pp. 346–348. – BONINCONTRIUS, Laurentius: Vaticinium de Turcis. Vaticinium infidelium lingua Turcica. Vol. I. pp. 348–354. – AURELIUS, Cornelius: Diadema imperatorium, sive de coronatione Maximiliani I. imperatoris ... oratio. Vol. I. pp. 355–369. – PIUS II. papa. Oratio pro passagio contra Turcas militantium impetrando. (Cum aliis eiusdem orationibus.) Vol. II. pp. 1–59., Vol. III. pp. 89–96, 92–96 bis. – PLATINA, Bartholomaeus: Ad Paulum II. Pont. Max ... oratio de pace Italiae confirmanda, et bello Turcis indicendo. Vol. II. pp. 59–69. – JUSTINIANUS, Bernardus: Oratio pro republica Veneta contra Turcas socia auxilia offerente, Vol. II. pp. 69–83. – CALLIMACHUS Experiens: De bello Turcis inferendo oratio. Vol. II. pp. 84–138. – FLORES, Petrus: Oratio ... de summo pontifice eligendo Julii II. pontificis maximi successore. Vol. II. pp. 138–151. – LEO X. papa: Cum coetu cardinalium ... consultatio, pro expeditione contra Turcas suscipienda, 1517. Vol. II. pp. 152–165. – CUSPINIANUS, Johannes: De captu Constaninopoli, et bello adversus Turcas susci-

piendo ... commonefactio. Vol. II. pp. 172–182. – DAMIANUS, Ianus: Ad Leonem X. Pontif. Max. de expeditione in Turcas, elegia. Vol. II. pp. 183–189. – BESSARION, cardinalis: Orationes Turcicae quatuor. Vol. II. pp. 198–239. – SADOLETO, Jacopo: De regno Hungariae a Turcis oppresso et capto ... homilia. Vol. II. pp. 240–257. – VIVES, Johannes Ludovicus: De conditione vitae Christianorum sub Turca. Vol. II. 257–271. – BAPTISTA Mantuanus: Obiurgatio, cum exhortatione ad capienda arma contra infideles. Vol. II. pp. 272–298. – FABRICIUS Chemnicensis, Georgius: Odae aliquot antiturcicae. Vol. II. pp. 304–311. – CASTRIOTA, Georgius: Ad Paulum II. Pont. Max ... pro expeditione Turcica, oratio. (Cum aliis eiusdem orationibus.) Vol. II. pp. 314–318., Vol III. Pars 2. ff. (a1–b3r.) – BARTHOLOMAEUS Epiroticus: Ad Scodrenses a Turcis obsessos oratio. Vol. II. pp. 318–326. – FABRI, Johannes, episcopus Viennensis: Ad Ferdinandum regem ... pro spe victoriae adversus Turcas sermo. Vol. II. pp. 326–338. – REUSNER, Elias: Contra furores Turcicos oratio paramythétiké. Vol. II. pp. 342–359. – PHILELPHUS, Franciscus: Ad Carolum Francorum regem pro bello adversus Turcas suscipiendo, exhortatio. Ad Vladislaum Hungariae regem epistola. Vol. III. pp. 1–24, 97–103. – BAI AZETH II., imp. Turc.: Ad Ludovicum XII. Francorum regem ... epistola. – PHILELPHUS, Franciscus: Ad hanc epistolam peroratio. Vol. III. pp. 28–32. – SADOLETO, Jacopo: De bello suscipiendo contra Turcas ... oratio. Vol. III. pp. 33–89. – BRUNFELS, Otto: Pro Rhodiorum et aliorum a Turcis oppressorum defensione oratio. Vol. III. pp. 103–113. – CAMERARIUS, Joachim: De bello Turcico oratio senatoria. Vol. III. pp. 113–136. – LEUNCLAVIUS, Johannes: De praesentium rerum Turcicarum statu. Vol. III. pp. 136–152. – PAWLOWSKI, Stanislaw-BERKA, Václav: Ad Sigismundum III. regem Poloniae et Sueciae oratio in comitiis generalibus Cracoviae, 1595. Vol. III. pp. 1–15 bis. – KOSITZ, Johannes a – BENCKENDORFF, Johannes a (et alii): De bello sociali Turcico brevis commonitio ad Sigismundum III. regem Poloniae. Vol. III. pp. 16–21 bis. – NAPRÁGYI Demeter–SZOKOLY Miklós–KELLEMESSY Mihály: Hungariae periclitantis legatorum ... ad Sigismundum III. Poloniae ... regem ... oratio. 1595. – SZOKOLY Miklós: Epigramma. Vol. III. pp. 24–38 bis. – VOLANUS, Andreas: Ad equites regni Poloniae ... in comitiis Cracoviae, 6. Febr. 1595 ... oratio. Vol. III. pp. 39–50 bis. – BULOVIUS, Laevinus: Ad Sigismundum III. regem Poloniae et Sueciae oratio. Vol. III. pp. 50–78 bis. – ZAMOYSKI, Jan: De transitu Tartarorum per Pocutiam anni 1594. epistola. Vol. III. pp. 79–88 bis. – CAMPANUS, Johannes Antonius: De bello sociali Turcico ad Ferdinandum regem Aragonum oratio. Vol. III. pp. 96–105 bis. – HUNYADI János: Ad milites suos oratio. Ex Anton. Bonfin. Rerum. Ungar. Dec. 3. lib. 5. Vol. III. pp. 106–109 bis. – CAESARI-NUS, Julianus: Ad Vladislaum regem Hungariae 1443 ... oratio. Ex Anton. Bonfinii Hist. Hungar. Decad. 3. lib. 5. Ad proceres Regni Hungariae ... ante cladem Varrensem ... oratio. Ex Bonfin. lib. 5. dec. 5. Vol. III. pp. 110–117 bis. – (Orationes) de bello Turcico ... ad Sigismundum III. regem Poloniae.

Vol. III. Pars altera. TRIVISANUS, Gabriel: Ad Georgium Castriotum Scanderbegum, principem Epirotarum oratio. Vol. III. Pars 2. ff. (b3v–g1). – ANGELUS, Paulus: Pro bello adversus Mahumetem suscipiendo ad Georgium Castriotum Scanderbegum, principem Epirotarum oratio. Vol. III. Pars 2. ff. (g2–g4). – FOGLIETTA, Uberto: De caussis magnitudinis Turcarum imperii. Vol. IV. pp. 1–17. – ESTIENNE, Henri: Oratio ... adversus lucubrationem Uberti Folietae Genuensis: qua magnitudo imperii ... Turcici ... extollitur. Vol. IV. pp. 24–80. – NANNIUS, Petrus: In eos qui negant bellum Turcae inferendum, ... disputatio. Vol. IV. pp. 80–102. – JOVIUS, Paulus: Ordo ac disciplina Turcicae militiae. Vol. IV. pp. 115–127. – LAUTERBACH, Johann: De bello contra Turcas suscipiendo commentatio. Vol. IV. pp. 127–162. – DRESSER, Matthaeus: De bello Turcico oratio. 1593. Vol. IV. pp. 163–196. – WARSZEWICKI, Krzysztof: Oratio Turcica I–II. Paradoxa duo antiturcica. Vol. IV. pp. 197–251. – CORRADUTIUS, Rudolphus: Commentatio ad Mahumetis bassae epistolam, quibus de causis hoc tempore nulla conditione pax cum Turca ineunda sit. Vol. IV. pp. 251–260. – MAHOMET passa, filius Sinanis passae: Ad Ferdinandum comitem Hardeccium epistola, post occupatum Iaurinum missa. Vol. IV. pp. 260–263. – BARWICIUS, Johannes: Rationes aliquot ... cur tractatio pacificatoria inter S. Caes. Maiest ... et Turcarum imperatorem ... iniri ... non posse videatur. Vol. IV. pp. 264–269. – PEIFER, David: Elegia ad Germaniam. Vol. IV. pp. 270–278. – WOLF, Hieronymus: In stuporem Germaniae elegia. De Christianae classis victoria, anno 1571. nonis octobris, epinicius. Ex epilogo Byzantinae historiae. Vol. IV. pp. 282–284., ff. V3v–Yv. – ZSÁMBOKI János: Leges aliquot imperatoriae. Vol. IV. pp. (6–8) bis. – TARNOWSKI, Jan: De bello ... disputatio. Vol. IV. pp. 1–18 bis. – BOUSBECQ, Auger Ghisselin de: Ad Suleimanum Turcarum tyrannum exclamatio sive de re militari contra Turcam instituenda consilium. Vol. IV. pp. 18–53 bis. – FRANCKEN, Christian: Dolium Diogenis, strepitu suo collaborans dynastis Christianis, bellum in Turcas parantibus. Vol. IV. pp. 53–66. bis. – SCHWENDI, Lazarus von: Quomodo Turcis sit resistendum, consilium. Vol. IV. pp. 66–84 bis. – BRUSSIUS, Gulielmus: De bello adversus Turcos gerendo. Vol. IV. pp. 84–115 bis. – PETANTIUS, Felix: Ad Vladislaum Hungariae et Boemiae regem libellus de itineribus aggrediendi Turcum. Vol. IV. pp. 116–126 bis. – MURET, Marc Antoine: Oratio ... habita in reditu ... M. Antonii Columnae post Turcas navali praelio victos, 1571. Vol. IV. pp. 126–136 bis. – RASARIUS, Johannes Baptista: De victoria Christianorum ad Echinadas oratio, 1571. Vol. IV. pp. 137–157 bis.

50. 50. Thomae Campanellae Philosophia Rationalis

CAMPANELLA, Thomas

Thomae Campanellae ... Philosophiae rationalis partes quinque, videlicet: grammatica, dialectica, rhetorica, poetica, historiographia, juxta propria principia. Suorum operum tomus I. Parisiis, 1638, Jean et Toussaint Du Bray, in 4. – BN, BLC.

51. 51. *Liber Cartaceus purus pictus*

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

Vö. e jegyzék 29. és 167. tételével.

52. 52. *Jacobi Simancae Pacensis de Republica Libri 6*

SIMANCAS, Jacobus (Diego de Simancas)

Jacobi Simancae Pacensis ... Collectaneorum de republica libri novem, ex illustribus theologis, legumlatoribus, iurisconsultis, philosophis, poetis, historicis aliisque bonarum artium peritis. ... Venetiis, 1569, Bologninus Zalterius, in 4. – NUC.

Ha a jegyzék összeírója nem tévedett a formátum megadásában is (mert a „libri 6” tévedés), akkor csak ez a kiadás lehet. A Harsányi is említette első kiadás (Valdoliti, 1565) negyedréti ugyan, de a szerző akkor Zamora püspöke (Civitateni ep.) volt és nem Badajozé (Pacensis ep.). A 3–6. kiadások pedig in 8. jelentek meg: Antverpiae, 1574; Salmanticae, 1582, 1598; Coloniae, 1609, – NUC, PP.

53. 53. *Fel serdült Keresztyen Kereszturi Pálé*

KERESZTÚRI Pál

Fel-sördült keresztyen ... Nagyvárad, 1641, s. typ. in 4. – RMK I. 722.

Lásd még az 529., 542. és 549. tételeket.

54. 54. *Titkok Titka Gelei Istváné*

GELEJI KATONA István

Titkok titka. Az az: Az öröktől fogva valo, és meg-oszladozhatatlan egységű Jehovai természetben lévő ... személyeknek, háromi többségek felől valo menyei titkos tudomány ... Gyulafehérvár, 1645, s. typ., in 4. – RMK I. 772.

Lásd még az 558. tételt.

55. 55. *Hannaei Lucani de Bello Civili libri 10*

LUCANUS, Marcus Annaeus; SULPITIUS Verulanus, Johannes annot. ed.;

OMNIBONUS Leonicensis annot.; MYCILLUS, Jacobus annot.

M. Annaei Lucani De bello civili libri decem. Cum scholiis integris quidem Joannis Sulpitii Verulani, certis autem locis etiam Omniboni, una cum annotationibus quibusdam adiectis Jacobi Mycilli. Francofurti, 1551, Christianus Egenolphus, in 4. – NUC, BLC, BN.

Ha nem számítjuk a „Pharsalia sive de bello civili libri 10” és a „De bello civili vel Pharsalia libri 10” című kiadásokat, tehát ha ragaszkodunk a fenti leírásban szereplő szavak sorrendjéhez is, akkor csak a jelölt kiadás jöhet szóba az általunk ismertek közül. Olyan editiót, amelyben az „Annaei” helyett „Hannaei” szerepel, nem találtunk.

56. 56. *Friderici de Merlak Equiti Legatus Libri 2 ad Philippum 4um Hispanorum Regem*

MARSELAER, Fredericus

Kérukeion sive legationum insigne libri 2. (*A metszetes előzéklapon:*) Friderici de Marselaer equitis Legatus libri duo ad Philippum IV. Hispaniarum regem. Antverpiae, 1624, off. Plantiniana, in 4. – HAB.

További in 4. kiadásai: ugyanott 1626 (majd ugyanott 1666); az első, 1618-as antwerpeni kiadás LIPENIUS juris szerint in 8. Az amszterdami 1626-os biztosan in 12. – HAB, BLC.

57. 57. *Sylloge variorum Tractatum quibus Caroli magnae Britanniae Regis Innocentia illustratur*

I. V. A. R.

Sylloge variorum tractatum anglico quidem idiomate et ab auctoribus Anglis conscriptorum sed in linguam Latinam translatorum; quibus Caroli Magnae Britanniae, Franciae et Hiberniae regis innocentia illustratur et parricidium injustissime et immanissime in illum perpetratum a Pseudo-Parlamento et perudelli exercitu luce clarius declaratur. Accessit responsum pernecessarium ad declamationem seu provocationem Mr Joannis Cooke autore I. V. A. R. Amstelodami, 1649, Elzevir, in 4 – R 1107, W 1093, BLC.

A könyvet Mednyánszky Jónás vette meg Rákóczi Zsigmondnak Bécsben 1649 decemberében. Vö. Szilágyi Sándor, TT 1888. 112–113.

58. 58. *Consideratio Ca(us)ar(um) belli Anno 1618 in Bohemiae suspecti*

CAMERARIUS, Ludovicus

Consideratio causarum huius belli, quod anno Domini 1618 in Bohemia ... exortum ... ipsam Dei Civitatem, vastando consumeret, nisi Dei manus ... inhiheret ... (per Ludovicum Camerarium). In liberate (Pragae?) 1647, in 4. – BLC.

59. 59. *Lelki legeltetés Keresztúri Pálé*

KERESZTÚRI Pál

Lelki legeltetés, az az: A David Király XXIII soltaranak rövid magyarázattya ... Nagyvárad, 1645, Szenci Kertész Ábrahám, in 4 – RMK I. 780.

Ugyancsak: Nagyvárad, 1649. (RMK I. 827.) Lásd még a 535. és 551. tételeket.

60. 60. *Iter Encomiasticum Seren(issimi) Princ(ipis) Georgyi Rakoczi*

Nem sikerült azonosítani.

Vö. RMNy 1472. Nem tartjuk valószínűnek, hogy a két kiadvány azonos lenne.

61. 61. *Johannis Cruderi(!) Historiarum totius mundi Epitome*

CLUVERUS, Johannes

Johannis Cluveri Historiarum totius mundi epitome, a prima rerum origine, usque ad annum Christi MDCXXX ... (Lugduni Batavorum, 1634 előtt, Jacobus Marcus, in 4.)

A könyv első kiadásának adatait nem sikerült megtalálnunk. Kiegészített változata: „.... Accessit per ipsum authorem continuatio historiae ad annum MDCXXXIII.” először megjelent 1637-ben, majd: 1639, 1640, 1641, 1645, 1649 (1657 s még 1668, Amstelodami). Az 1652 előtti kiadások: Lugduni Batavorum, Elzevir (apud Jacobum Marcum), s valamennyi in 4. – NUC, BN, BLC, BR, BSB, HAB. Megjegyzendő, hogy az Elzevir-katalógusok nem mindegyik kiadásról tudnak (lásd R s. n. p. 105., W 964; R 967). – A fejedelem említi 1634. október 31-én Tolnai Istvánnak írt levelében; 14. tétel (lásd e kötet 5–6. oldalait)

62. 62. *Thomae Campanellae Astronomia*

CAMPANELLA, Thomas

Thomae Campanellae ... Astrologicorum libri VI (VII) in quibus astrologia, omni superstitione Arabum et Iudeorum eliminata, physiologice tractatur, secundum Sacras Scripturas et doctrinam S. Thomae, Alberti et summorum theologorum, ita ut absque suspitione mala in ecclesia Dei multa cum utilitate legi possint. Lugduni, 1629, sumpt. Jacobi, Andreae et Matthaei Prost (id est: Romae, excudebat Andreas Brugiottus), in 4. – BN, NUC, BLC.

Ezt követően számos negyedréti kiadása ismert.

63. 63. *Commentarius brevis Rerum Polonicarum Johannis Demetri Archiepiscopi Leopoliensis*

SOLIKOVIUS, Johannes Demetrius (Jan Dymitr Solikowski)

Ioannis Demetrii Sulikovii Archiepiscopi Leopoliensis Commentarius brevis rerum Polonicarum a morte Sigismundi Augusti Poloniae Regis, anno 1572 mense Julio Knisini mortui. (sc. 1590. pp. 225–231.: Ioannis Demetrii Solikovii ... Testamentum). Dantisci, 1647, sumpt. Georgii Forsteri, in 4. – NUC.

Lásd még a 86. tételt.

64. 64. *Septem Jesu Christi effusiones Sangvinis*

CUSTOS, Dominicus

Septem Christi Jesu Servatoris(!) nostri effusiones sangvinis. (Per Dominicum Custum. Augsburg) 1597, in 8. – BLC.

Negyedréti kiadása nincs, illetőleg egy metszet-albumról van szó, s a formátum megadásában a modern katalógusok is eltérnek egymástól.

65. 65. *Andreae Riveti Apologia pro Sanctissima virgine Maria Matre Christi*

RIVETUS, Andreas

Andreae Riveti Apologia pro sanctissima virgine Maria matre Domini adversus veteres et novos antidicomarianitos, collyridianos et christianocategoras libris duobus absoluta ... Lugduni Batavorum, 1649, Franciscus Hegerus, Franciscus Hackius, in 4. – BN, NUC, BLC.

66. 66. *Acta Synodi Dioecesisanae Strigoniensis*

ACTA

Acta et decreta synodi diocoesianae Strigoniensis, autoritate ... Petri Pazmany ... Posinii, 1629, Typis S. J. in 4. – RMNy 1448.

67. 67. *Anonymus quidam de Pacis Tractatibus Monasterii institutis*

Amici ad amicum super epistola de statu tractatum pacis amici ad amicum responsio. Nec non solita et ex actis ipsis deprompta informatio, qua contra Ioannem Adlerum Salvium legatum Suecicum et Claudium de Mesmes comitem de Avaux, ministrum Gallicum, culpam retardatorum pacis tractatum, penses regem Galliae et regiminam Sueciae residere ostenditur. Adiuncta est amico-critica admonitio ad Galliae legatos Monasterium Westphalorum pacis tractatum, penes regem Galliae et regiminam Sueciae residere ostenditur. Adiuncta est amico critica admonitio ad Galliae legatos Monasterium Westphalorum pacis tractandae titulo missos. Item observationes N. N. Germani Franci ad epistolas quas iidem Galliae legati ad singulos Sa. Imp. Princ. et dietam Francofurtensem scripsere die 6 Aprilis 1645. S: loco, 1645, s. typ., in 4. – SUB Göttingen.

1644-től számos hasonló frás megjelent. Vö. a 96. tétellel.

68. 68. *Responsio Johannis Szőlősi opposita disputationi Andreae Horvath*

SZŐLŐSI János

Responsio ad ea quae cl. d. Andreae Horvat ... in disputatione de omnipraesentia carnis Christi contra reformatos concinnata ... Patakini, 1651, typ. principis, in 4. – RMK II. 755d.

Horváth András erre adott válasza: RMK II. 778.

69. 69. *Theatrum Fortitudinis*

Theatrum fortitudinis in quo septem fratres Machabaei, una cum Matre, et fortissimo Eleazaro constantissime pro Deo, ac patriis Legibus, vitam prius gloriosa per vulnera, quam cultum veri numinis, sibi olim eripi passi. ... Kolozsvár, 1641, Heltai haer. in 4 – RMK II. 574.

70. 70. *Icones variae*

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

Ha nem ragaszkodunk a megadott első két szóhoz (*Icones variae*), akkor számos szerző, számtalan műve jöhet szóba „*Icones*” címkezdettel még akkor is, ha csak a negyedréti kiadottakat tekintjük. Csak néhány példa: *Icones Biblicae* (Melchior Küsel); *Icones historiarum Veteris Testamenti* (Hans Holbein); *Icones Imperatorum* (Nicolaus Gerbel); *Icones Livianae* (Jost Amman); *Icones stirpium seu Plantarum* (Matthias de l’Obel). Nálunk leginkább elterjedt persze Theodor de Bèze és Nicolaus Reusner „*Icones*”-e volt, utóbbinak nem találtunk quarto kiadását. Mivel egy református fejedelem könyvtára esetén az előbbi kézenfekvőbbnek tűnik, ide iktatjuk címeírását: *Icones, id est verae imagines virorum doctrina simul et pietate illustrium, quorum praecipue ministerio partim vera religio in variis orbis christiani regionibus, nostra patrumque memoria fuit instaurata: additis eorundem vitae et operae descriptionibus, quibus adiectae sunt nonnullae picturae quas emblemata vocant. Theodoro Beza auctore. Genevae, 1580, Johannes Laonius, in 4. – BR.*

71. 71. *Vesinbecii(!) Comment(aria) in Pandectas Juris Civilis*

WESENBECIUS, Matthaeus; BACHOVIVS ECHTIUS, Reinhardus annot. ed.

Matthaei Wesenbecii Juris Consulti Commentaria in Pandectas Juris Civilis, et Codicis Iustiniani libros olim Paratitla dicta, ex postrema recognitione Academiae Duacenaе. Cum notis et animadversionibus Reinhardi Bechovii Echti ... cum indice gemino, rerum et titulorum. Coloniae Agrippinae, 1640, Joannes Kirchiuss, in 4. – NUC, BLC.

Az ugyancsak negyedréti antverpeni kiadás (1621) némileg más címszerkezetű. Szövegolvasatunk helyességét (Harsányi: „*Vesimoecii*”) a cím azonossága is igazolja. Lehet, hogy ezt a könyvet említi Rákóczi György a Tolnai Istvánnak írt levelében a 8. tételként („*Juris consultus*”). Lásd e kötet 4. oldalán.

72. 72. *Althusii Dicaeologia*

ALTHUSIVS, Johannes

Dicaeologicae libri tres, totum et universum jus, quo utimur methodice cemplectens ... Herbornae, Christophorus Corvinus, in 4. – BLC.

További kiadásai: Francofurti, 1618, 1649. Mindkettő in 4.

73. 73. *Biblia Francofurti edita*

BIBLIA

Bibliorum codex sacer et authenticus ... in linguam Latinam translatus (per Sanctum Pagninum et Theodorum Bezam). Francofurti, 1614, A. Cambiery, in 4.

Vagy: *Testamenti Veteris Biblia sacra, sive libri canonici ... Latini ... facti ab Immanuele Tremellio et Francisco Junio. Accesserunt libri qui vulgo dicuntur Apocryphi, Latine redditi ... a F. Junio ... Quibus etiam*

adjunximus Novi Testamenti libros ex sermone Syro ab eodem Tremellio et ex Graeco a Theodoro Beza in Latinum versos ... Secunda cura F. Junii. Genevae apud J. Tornaesium; imp. Andreae Wecheli haer. Claudii Marnii et Johannis Aubrii: Francofurti, 1590, in 4. – NUC, BLC, BN, BR. Ez utóbbi tehát kettős impresszummal jelent meg. A Harsányi említette 1618-as Pagnini-féle kiadás ívrét. Vö. Harsányi 1912. Nr. 8.

74. 74. Valtsag titka Gelelé

GELEJI KATONA István

Valtsag titka (– második volumenje, – harmadik volumenje) az az: Az az örök igenek, a megváltó Messiás Christus Jesusnak ... megtestesülése ... Nagyvárad, 1645 (1647, 1649), Szenci Kertész Ábrahám, in 4 – RMK I. 779., 799., 826.

75. 75. *Mysterium Pietatis Bisterfeldii*

BISTERFELD, Johannes Henricus

De uno Deo, Patre, Filio ac Spiritu Sancto, Mysterium pietatis contra Johannis Crellii ... De uno Deo Patre libros, breviter defensum. Lugduni Batavorum, 1639, Elsevir, in 4. – R 471, W 474, Sárospatak B 240

Rákóczi Zsigmond példánya. Superexlibris: „S(igismundus) R(ákóczi) 1639.” A címlap rectón: „Liber illustris Scholae Sp 1739”. A gyulafehérvári professzor Johannes Crellius rakowi sociniánus rektor Rakowban, 1631-ben megjelent munkája elleni művében újraközi a vitatott szöveghelyeket is (kéthasábos kiadás; Crellius szövegével párhuzamosan a fáfolat).

76. 76. *Szent Atyák öröme Medgyesie*

MEDGYESI Pál

Sz. Atyák öröme, az az: Az Messias Jesus Christusnak Maria előtt személy szerént létének ... megmutatása ... Albae Juliae, 1640, Typis Celsissimi Principis, in 4 – RMK I. 701.

Lásd még az 536. és 600. tételeket.

77. 77. *Camerarii operae horarum succisivarum S(ive) Medit(ationes) historiae*

CAMERARIUS, Philippus

Philippi Camerarii Operae horarum succisivarum, sive Meditationes historicae, auctiores quam antea editae. Continentes accuratum delectum memorabilium historiarum et rerum tam veterum, quam recentium, singulari studio invicem collatarum ... Centuria prima. una cum indice locupletissimo. Noribergae, 1599, Christophorus Lochnerus, in 4. – BLC, NUC.

Ugyancsak az első centuriának ismerjük egy 1602-es frankfurti kiadását, majd az első és második jelent meg ugyancsak Frankfurtban 1606-ban. 1609-ben követte a harmadik. Együtt a három jelent meg ugyanott: 1615–1618; 1624–1625; 1644–1650. Valamennyi in 4. A Rákóczi-könyvtárban valószínűleg valamelyik utóbbi volt meg.

78. 78. *Calendarium in voluminibus 23*

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

A többi kalendárium leírása megmondja az évet, és többször a szerzőt is: 403. tétel: 1641; 405. tétel: 1643; 407. tétel: 1644; 531. tétel: 1642; 576. tétel: 1599; 578. tétel: 1645 – David Frölich. – Nem elképzelhetetlen, hogy Damian Pajeczki 1645. évre szóló, Rákóczi Györgynek ajánlott kalendáriuma volt meg 23 példányban a fejedelemnek. Erről a fejedelemnek Szalai Pál makovicai provisorhoz 1645. január 7-én Ónodban kelt leveléből tudunk: „Az krakkai astronomus es medicinae Doctor Damianus Pajeczky dedikálván nevünkre ez új esztendőre valo kalendariomot, mi is in remunerationem rendeltünk száz tallért hűséged által adatni neki, melyet hűséged Máriássy Ferencz uram kezébe szolgáltatván ő kegyelme küldje meg neki.” (Szilágyi Sándor, MKsz 1884. 56.)

79. 79. *Christianus Lactans bis*

KERESZTÚRI Pál (praesens); RÁKÓCZI Zsigmond (defendens); RÁKÓCZI György (defendens)

Christianus lactens, quem ... Georgius et Sigismundus Rakoci ... repraesentarunt ... 15. Augusti Anno 1637. ... Praeunte Paulo B. Kereszturi, praeceptore Illustrum Dominorum. Albae Juliae, 1637, Typis Celsissimi Principis, in 4. – RMK II. 508.

Lásd még a 505., 533. és 548. tételeket.

80. 80. *Dialogus de Presbyterio bis. Item 30 etiam*

MEDGYESI Pál

Dialogus politico-ecclesiasticus. Az az: Két keresztyén embereknek egymással való beszélgetések ... Beszélgetések vagon egyházi igazgató presbyterekről ... Bártfa, 1650, s. typ. in 4. – RMK I. 831.

Lásd még a 94. tételt.

81. 81. *Pax Germano-Gallica*

Pax Germano-Gallica, per deputatos ad id tum Sacrae Caesareae Maiestatis et Regis Franciae Christianissimi; tum electorum quoque Principum et Statuum Imperii plenipotentarios et legatos conclusa, subscripta, subsignata at publicata Monasterii Westphalorum die 24. et 25. Octobris Anno MDCXLVIII. fideliter cum authentico exemplo collata ... Viennae Austriae, 1648, Matthaeus Cosmerovius, in 4. – BLC.

82. 82. *Ket Halotti Praedicatio Prinyi Gabor felett*

SZIKSZAI FABRICIUS Vazul

Orationes duae funebres, quarum prior: De vita et obitu Gabrielis Pereny; Posterior: De vita et morte Helenae Ország a Basilio Fabritzio Zikzoviano. Wittebergae, 1570 – Kézirat, Sárospatak Kt. 402. (Sp. Katal. 397.)

Nyomtatott változata nem ismert, a kézirat elveszett. A Perényi Gábor holtteste feletti beszéd ismert nyomtatványként is: *Oratio de vita et obitu ... Gabrielis Perenii ... Wittenberg, 1568, Johannes Crato, in 4 – RMK III. 579.*

83. 83. *Oratio Funebris in exequiis Palatini Eszterhasi*

KERESZTES István

Oratio funebris in exequiis ... Nicolai Eszterhazi ... Viennae Austriae, 1645, Matthaeus Cosmerovius, in 4 – RMK III. 1648.

84. 84. *Cosmographia P(etri) Apiani*

APIANUS, Petrus; GEMMA, Frisius ed.

P. Apiani ... *Cosmographia, per Gemmam Phrysium, apud Louanienses medicum ac mathematicum insignem, restituta. Additis de eadem re ipsius Gemmae Phrysii libellus. Antverpiae, 1539, Arnoldus Berckmannus, in 4. – BN, NUC, BLC.*

A műnek számtalan negyedréti kiadása ismert még, valamennyi Gemma Frisius jegyzeteivel. A többi kiadás címe azonban „*Cosmographiae introductio*” vagy „*Cosmographicus liber*” szavakkal kezdődik. Vö. a Rákóczi Pál javaival Patakra vitt könyvek 1642. évi összeírásában az 5. tétellel (e kötet 203. lapján).

85. 85. *Polonia Defensa contra Barclayum*

OPALINSKI, Lukasz

Polonia defensa contra Joannem Barclaium ubi occasione iste de regno genteque Polona multa narrantur, hactenus litteris non tradita. Dantisci, 1648, Georg Förster, in 8. – BSB, HAB.

John Barclay munkája, amely ellen e fent említett fródott: *Iudicium de Polonia et ingeniis Polonorum. In: Respublica, sive Status Regni Poloniae ... Lugduni Batavorum, 1627, Elsevir, in 24 (pp. 436–439.) – BLC; az 1642. évi kiadásban a 404–407. lapokon olvasható – HAB.*

86. 86. *Commentarius Rerum Polonicarum*

SOLIKOVIUS, Johannes Demetrius (Jan Dymitr Solikowski)

Ioannis Demetrii Sulikovii Archiepiscopi Leopoliensis Commentarius brevis rerum Polonicarum a morte Sigismundi Augusti Poloniae Regis, anno 1572 mense Julio Knisini mortui. (sc. 1590. pp. 225–231.: Ioannis Demetrii Solikovii ... Testamentum). Dantisci, 1647, sumpt. Georgii Forsteri, in 4. – SUB Göttingen, NUC.

Ha nem ragaszkodunk a három szó közelségéhez a címlapon, vagy megengedjük a „commentarius” helyett a „historia” szót, akkor sok szerző sok munkája szóba kerülhet. Lásd még a 63. tételt.

87. 87. *Pici Mirandulae 2 Libri Physici*

PICUS Mirandula, Johannes Franciscus; BEMBUS, Petrus

Joannis Francisci Pici Mirandulae ... Physici libri duo. De appetitu primae materiae. De elementis et rhetorici quoque duo. De imitatione ad P. Bembum cum ipsius ea de re liber. Romae, ca. 1515, s. typ. in 4. – BN, NUC, BLC.

Ezután még számos negyedréti kiadás.

88. 88. *Oratio de Ladislao Rege Hungariae*

ERDŐDY, Gábor Ignác

In sacris feriis Divi Ladislai Hungariae Regis. Oratio ab ... Gabriele Ignatio Erdoedy de Moniorokerek etc. eloquentiae studioso habita in basilica S. Stephani 27. Iunii. Viennae Austriae, 1631, Matthaeus Formica, in 4 – RMK III. 1462

89. 89. *Lipsii Monita et Exempla Politica*

LIPSIUS, Justus

Monita et Exempla politica libri duo, qui virtutes et vitia principum spectant. Antverpiae, 1605. Johannes Moretus, in 4. – BN, BLC, NUC, BN, BR.

További quarto kiadásai: Antverpiae, 1606, 1613.

90. 90. *Chotinensis Belli libri 3*

SOBIESKI, Jakob

Commentariorum Chotinensis belli libri tres. Jacobo Sobieski autore. Dantisci, 1646, Georg Förster, in 8. – HAB.

91. 91. *Moses és a Propheták*

LORÁNTFFY Zsuzsanna

Moses és az propheták, az az: Az igaz keresztyeni vallásnak negyven öt ágazatának szent Írásbeli győzhetetlen bizonság-tétele. ... Gyulafehérvár, 1641, typ. principis, in 4. – RMK I. 716.

92. 92. *Georgyi Ducis in Ossolin orationes 6*

OSSOLINUS, Georgius

Orationes habitae apud Summum Pontificem, Imperatorem, Reges, Principes, ac Venetam Rempubicam cum nomine duorum regum ... Sigismundi III. patris et Vladislai IV. filii ... publicas obiret legationes. Dantisci, 1647, sumpt. Georgii Försteri, in 4. – NUC, BN, BLC.

Újabb kiadása 1648-ban ugyanott. Olyan kiadást, amelynek címében az „orationes 6” lenne, nem találtunk. Elképzelhető tehát, hogy az önállóan már korábban megjelent beszédekből volt hat egy kötetbe kötve, vagy a fenti kötetből volt 6 példány (vö. például a 98. tétellel).

93. 93. *Joannis David Jesuitae occasio arrepta, neglecta*

DAVID, Johannes

Occasio arrepta, neglecta. Huius commoda; illius incommoda. Auctore R. P. Joanne David, S. J. Sacerdote. Antverpiae, 1605, Joannes Moretus, in 4. – SOMMERVOGEL.

94. 94. *Dialogus Medgyesi*

MEDGYESI Pál

Dialogus politico-ecclesiasticus. Az az: Két keresztyén embereknek egymással való beszélgetések ... Beszélgetések vagy on egyházi igazgató presbyterekről ... Bártfa, 1650, s. typ. – RMK I. 831.

Lásd még a 80. tételt.

95. 95. *Metamorphoseon Ovidii Icones*

OVIDIUS Naso, Publius; TEMPESTA, Antonio ill.

Metamorphoseon, sive Transformationum Ovidianarum libri quindecim, aeneis formis ab Antonio Tempesta Florentino incisi, et in pictorum antiquitatisque studiosorum gratiam nunc primum exquisitissimis sumptibus a Petro de Jode Antverpiano in lucem editi. (Antverpiae, 1606), in 4. – BLC.

Ugyanez évben újra kiadta Wilhelmus Janssonius Amszterdamban is. Ezen kívül szóba jöhet még a Johann Wilhelm Baur metszeteivel (150 darab) Bécsben kiadott (1641) gyűjtemény (ezt azután a században többször kiadták), de ennek címe „Metamorphosis Ovidiana” szavakkal kezdődik. Valószínűbbnek tartjuk az előbbi. Vö. a Csanaki jegyzék 75. tételével e kötet 23. lapján.

96. 96. *Instrumentum Pacis Monasteriensis*

Instrumentum Pacis, a Sacrae Caesareae et Sacrae Christianissimae Maiestatis, nec non Sacri Romani Imperii deputationum extraordinariorum et aliorum electorum, principum, et statuum legatis plenipotentiaris Monasterii Westphalorum 24. Mensis Octobris, anno 1648. actu publico solenniter subscriptum. Moguntiae, 1648, Nicolas Heyll, imp. P. J. Fischeri, in 4. – NUC.

Ezt azután még többször kiadták. Lásd még a 67. tételt.

97. 97. *Declaratio Jurium Societatis Jesu*

BELLETZI, Peter

Declaratio jurium Societatis Jesu, quae in regno Hungariae, atque etiam Transylvania habet, ad bona stabilia possidenda. Viennae Austriae, 1646, Matthaeus Cosmerovius, in 8. – HAB.

98. 98. *Lessus parentalis ex obitu Georgyi Rakoczi 5*

ERNESTIUS, Johannes; ALESIUS, Johannes; MEDER Péter

Lacrymae super tristem at beatum obitum ... Georgii Rakoci ... Coronae, 1648, Typis Michaelis Hermanni, in 4. – RMK II. 681.

Elképzelhető egy eddig nem ismert gyászversgyűtemény is, amely I. vagy II. Rákóczi György halálakor jelent meg. Vagy elírás a név, és a Rákóczi Pál halálakor megjelent kötetről van szó: „Lessus quem ... Paulo Rakoczi ... almi Homonnensis Gymnasij Illustris, generosa nobilisque iuventus extremum pietatis officium praestitura maestissime gemebat ... Bártfa, 1636, Jakob Klöss, in 4. – RMK II. 504.

99. 99. *Doce nos orare quin et praedicare*

MEDGYESI PÁL

Doce nos orare quin praedicare etc. az az, Imadkozásra és praedikazio írásra s tételre, és a'nak megtanulására való mesterséges tablak ... Bártfa, 1650, s. typ. in 4. – RMK I. 832.

100. 100. *Pallas Dacica*

RÁKÓCZI Zsigmond

Pallas Dacica quam ... Sigismundus Rakoci ... a. d. 7. Maji anno MDCXL praecinente schola aulica ... praestitit, porroque praestabit. Albae Juliae, 1640, Ex typographia Suae Celsitudinis, in 4. – RMK II. 553.

101. 101. *Classicum Paciferum Daniae*

PURA, Christianus de

Classicum paciferum Daniae, quo octo ratio cur S. C. Maiestati cum Christiano IV. Rege Daniae ... pax ferienda. Lubecae, 1627, s. typ., in 4. – SUB Göttingen.

102. 102. *Disputationes de sepultura mortuorum*

MAETS, Carolus de, praesens; SZATHMÁRI István, respondens

Disputatio theologica de sepultura mortuorum. Pars prima (–tertia) ... sub praesido Caroli de Maets ... defendere conabitur Stephanus Szathmari ... Ultrajecti, 1651, Johannes à Waesberge, in 4. – RMK III. 1790.

Lásd még a 104. tételt.

103. 103. *Canones Ecclesiastici Gelei*

GELEJI KATONA István ed.

Canones Ecclesiastici ex veteribus qua Hungariensibus, qua Transylvaniensibus in unum collecti ... (Appendix:) (Acta Synodi Nationalis ... Szathmár-Némethium Anno MDCXLVI ...) Albae Juliae, 1649, Typis Celsissimi Principis, in 4. – RMK II. 700.

104. 104. De sepultura mortuorum disputationes

MAETS, Carolus de, praesens; SZATHMÁRI István, respondens
Disputatio theologica de sepultura mortuorum. Pars prima (–tertia) ... sub praesido
Caroli de Maets ... defendere conabitur Stephanus Szatthmari ... Ultrajecti, 1651,
Johannes à Waesberge, in 4. – RMK III. 1790.

Lásd még a 102. tételt.

In 8^{tavo}

105. 105. Slejdani Comment(arii) Historici

SLEIDANUS, Johannes

Johannis Sleidani De statu religionis et reipublicae Carolo Quinto Caesare, commen-
tarii libri XXVI. Argentorati, 1555, Wendelinus Richelius, in 8. – NLC, NUC, BN.

Számos kiadás követte: Octavo: Argentorati, 1557, 1621; Genevae,
1559, 1580; Francofurti, 1610; Ívrét: Argentorati, 1555, haer. Richelii (tehát
egy évben két különböző formátumú kiadás), 1556, 1559; Basileae, 1556.
Lásd még e jegyzék 392. (in fol.) és 327., 564. (in 8.) tételét. Harsányi
figyelmeztet, hogy e mű címléírása megtalálható a kollégiumtól 1686-ban
elvett könyvek jegyzékén is (vö. ADATTÁR 14. p. 87. Nr. 46.)

106. 106. Rhetorica Kekermani et Alstedii

1. KECKERMANN, Bartholomaeus

Rhetoricae Ecclesiasticae, sive artis formandi et habendi conciones sacras libri
duo; methodice adornati per praecepta et explicationes a Bartholomaeo Kecker-
manno ... Editio tertia emendatior. Additae in fine tres eiusdem argumenti
utilissimae dietribae: una incerti auctoris; altera ... Georgii Sohnii; tertia ... Antonii
Schori. Hanoviae, 1606, Guilielmus Antonius, in 8. – BLC, NUC, BN.

Az első két kiadás leírását nem találtuk meg.

2. ALSTEDIUS, Johannes Henricus

Rhetorica, quatuor libris proponens universum orate dicendi modum ...
Herbornae Nassoviorum, 1616, s. typ. in 8. – BLC.

Harsányi feloldása helytelen. A Sárospatak B. 568 jelzeten található
mű Alstedius: Theologia prophetica exhibens: I. Rhetoricam ecclesiasticam; II.
Politicam Ecclesiasticam ... Hanoviae, 1622. egy negyedréti kiadás; másrészt
egyetlen possessor-bejegyzése „Liber Scholae Spatakinæ” (XVIII. század).

107. 107. Florilegium Langii

LANGIUS, Josephus

Anthologia; sive Florilegium rerum et materialium selectarum. Praecipue:
sententiarum, apophtegmatum similitudini exemplorum hieroglyphicon. Studio et

opera Josephi Langii Caesaremontani. Additus est index tabularum, emblematum ac symbolorum. Argentorati, (1598), s. typ. in 8. – NUC.

Ugyanilyen címszerkezettel in 8. kiadták még: Argentorati, 1621, (majd 1655, 1674), de a „Loci communes seu potius Florilegium ...” kezdetű címmel is megjelentek nyolcadrétűek (Argentorati, 1598, 1625). A Harsányi említette „Florilegii magni, seu poliantheae floribus novissimis sparsae libri XX” címűek kivétel nélkül in fol. alakúak. – NUC, BLC, BN. Vö. e jegyzék 284. tételével.

108. 108. *De rerum aeternitate Taurelly*

TAURELLUS, Nicolaus

De rerum aeternitate Nicolai Taurelli Montbelgardensis, Metaphysicae universalis partes quatuor. In quibus placita Aristotelis, Vallesii, Piccolominei ... discutiuntur ... Accessit Rodolphi Goclenii epistula ad authorum. Marburgi, 1604, Paulus Egenolphus, in 8. – NUC.

A Harsányi említette 1594-es marburgi kiadás adatait nem találtuk meg.

109. 109. *Lexicon Comoenii Januale*

COMENIUS, Johannes Amos (Jan Komensky)

Johannis Amos Comenii Lexicon atriale latino–latinum. Amstelodami, 1657, Janus Janssonius, in 8. – NUC, BN.

Harsányi feloldása (RMK I. 860.) valószínűtlen. Lásd még a 157. tételt.

110. 110. *Apulei operum Medicorum 2da Pars*

APULEIUS Barbarus

Apuleius Platonius De viribus herbarum, ad veterum exemplarum fidem magna diligentis excusus, cui adscripta est nomenclatura, quae officinae, herbarii et vulgus Gallicum efferre solent. Parisiis, 1543, Petrus Drouart, in 8. – HAB.

A szerzőnek csak ezt a munkáját ismerjük. Ez többször megjelent, mint orvosi művek gyűjteményének része (lásd pl. az Alban Thorer által összeállított kötetet: De re medica ... Basileae, 1528, in fol.) Feltehetően a Rákóczi-könyvtárban is egy hasonló gyűjteményes kötet volt meg, amelynek első tagja Apuleius műve volt. Sajnos ilyet nem találtunk: BN, BLC, NUC, PCC, GPB, EBL, BRUNET, VD 16, IndAur, DURLING (Libr. Medicine), ZACHERT (Wolfenbüttel).

111. 111. *Rhetorica Camerarii*

CAMERARIUS, Joachimus sen.

Elementa Rhetoricae, sive Capita exercitationum studii puerilis et stili, ad comparandam utriusque linguae facultatem, collecta a Joachimo Camerario, nuncque denuo cum emendatiora, tum locis aliquot auctiora, in lucem edita. Accessit quo-

que locuples rerum et verborum in his memorabilium index. Basileae, 1545, Johannes Oporinus, in 8. – NUC.

További, ugyancsak octavo kiadásai: Lipsiae, 1564, 1580. A Harsányi által említett 1562. évi kiadásról nem tudunk.

112. 112. *Baptistae Portae Magia Naturalis*

PORTA, Johannes Baptista

Magiae naturalis, sive De miraculis rerum naturalium libri IIII. Joanne Baptista Porta Neopolitano auctore. Antverpiae, 1561, Christophorus Plantin, in 8. – PP, NUC.

Ez után számtalan octavo kiadás ismert még. Vö. a Csanaki jegyzék 98. tételével e kötet 27. lapján.

113. 113. *Epigrammata Philippi Melanth(onis) Item Erasmi Dialogus de Pronuntiatione*

1. MELANCHTHON, Philippus

Philippi Melanthonis Epigrammatum libri tres collecti ab Hibrando Grathusio. Vitebergae, 1560, Johannes Crato, in 8. – NUC; BLC.

Vagy az ugyanitt megjelent Petrus Vincentius-féle kiadások egyike: 1563, 1579, 1592.

2. ERASMUS Roterodamus, Desiderius

De recta latini graecique sermonis pronuntiatione Desiderii Erasmi ... dialogus. Ejusdem dialogus cui titulus Ciceronianus sive de optimo genere dicendi, cum aliis nonnullis quorum nihil non est novum. (Deploratio mortis Joannis Frobenii per Erasmum; Epitaphia ejusdem; Quaerimonia de obitu immaturo Martini Dorpii per Adrianum Barlandum; Rudolphi Agricolae oratio in laudem Matthiae Richili.) Basileae, 1528, Hieronymus Frobenius, in 8. – NUC.

Ezután még számos nyolcadrét kiadása ismert (pl. Coloniae, 1529: Parisiis, 1528, 1530; Lugduni, 1531). Vö. e jegyzék 158. tételével.

114. 114. *Janua Lingvarum Comoenii cum Graeca et Gallica versionibus*

COMENIUS, Johannes Amos (Jan Komensky)

Johannis Amos Comenii Janua Lingvarum reserata, cum Graeca versione Theodori Simonii Holsati innumeris in locis emendata a Stephano Curcellaeo; qui etiam Gallicam novam adjunxit. Amstelodami, 1643, Elsevir, in 8. – R 989, W 995, NUC.

Következő kiadása: ugyanott, 1644, in 8., majd 1649-ben is kiadták – BLC.

115. 115. *Gemmulae Lingvarum 4*

GARNERIUS, Philippus; DONATUS, L.

Gemmulae linguarum, latinae, gallicae, italicae et germanicae. Studio et opera Philippi Garnerii Galli et L. Donati Itali. Lugduni Batavorum, 1637, Elzevir, in 8. – R 453, W 457

Megjelent még 1641-ben és 1648-ban ugyanott változatlan formában (R 520, 636, W 521, 638).

116. 116. *Lipsii Epistolarum Selectarum Chilias*

LIPSIUS, Justus

Justi Lipsii Epistolarum selectarum chilias, in qua I. II. III. centurias ad Belgas, Germanos, Gallos, Italos, Hispanos, IV. singularis ad Germanos et Gallos, V. miscellanea, VI. VII. VIII. ad Belgas, IX. et X. miscellanea, postumae, epistolica institutio ejusdem Lipsii. Accessit ... rerum ... index locupletissimus. Avenionae, 1609, s. typ. in 8. – BN.

Ezután megjelent még in 8.: ugyanott, 1611; Lugduni, 1616; Coloniae, 1616. – BLC, BN.

117. 117. *Chirkneri Orationes 36 duobus voluminibus comprehensae*

KIRCHNER, Hermann

H. Kirchneri ... Orationes XXXVI. duobus voluminibus comprehensae. Quorum unum contrarias, alterum panegyricas continet. Marpurgi, 1614, Paulus Egenolphus, in 8. – NUC.

A következő kiadása: ugyanott, 1617, in 8.

118. 118. *Aurora Trilacenta Tsoevii(?) Franciscani*

Nem sikerült azonosítani.

119. 119. *Rerum nuper in Scotia Gestarum historia*

BUCHANANUS, Georgius

Rerum Scoticarum historia, libris XX descripta, qui regionum situs, quod solicaelique sit ingenium quae vetusta gentis nomina, moris, leges et instituta, quique primi cultores fuerint insularum, quae veteribus Britanniae vocantur, a primordio repetens ... Auctore Georgi Buchanano Scoto. Accessit de iure regni apud Scotos dialogus ... Francofurti, 1584, Joannes Wecheliuss, imp. Sigismundi Feyerabendii, in 8. – NUC, BLC.

További nyolcadrét kiadásai: ugyanott, 1594, 1624, 1638; Edinburgi, 1643; Amstelodami, 1643 (R 986, 987; W 949) s 1652 után is kiadták többször.

120. 120. *Lipsii Politicorum Libri 6*

LIPSIUS, Justus

Justi Lipsii Politicorum sive Civilis doctrinae libri sex, qui ad principatum maxime spectant. Justi Lipsii Ad libros politicorum breves notae. Lugduni Batavorum, 1589, Franciscus Raphalengius, in 8. – BB, BLC.

Ezután számos octavo és más formátumú kiadása ismert.

121. 121. *Erasmi Sarcerii Rhetorica Rongyos*

SARCERIUS, Erasmus

Rhetorica plena ac referta exemplis quae succinctarum declamationum loco esse possunt, autore Erasmo Sarcerio ... Marpurgi, 1537, Eucharius Cervicornus, in 8. – NUC.

További kiadásai: Francofurti, 1546, 1561, in 8.

122. 122. *Rodolphi Agricolae de Invent(ione) Dial(ectica) libri 6*

AGRICOLA, Rudolphus

Rudolphi Agricolae De inventione dialectica libri omnes et integri et recogniti, qui iam olim quidem in publicum prodierunt ... nunc demum ad autographi exemplaris fidem, per Alardum Aemstelredamum accuratius emendata et additamentis annotationibus illustrata. Cum aliis non parum multis eodem pertinentibus. Tom. I–II. Coloniae, 1539, Joannes Gymnicus, in 8. – GPB.

A műnek létezik egy korábbi in 8. kiadása is (Coloniae, 1518), de ennek címlapján „Rudolphus” szerepel a „Rodolphus” helyett. A jegyzéken szereplő „libri 6” kiadást nem sikerült azonosítanunk, de „libri 3” címmel sok octavo kiadása volt 1520-tól (Coloniae) kezdődően, főképpen Johannes Matthaeus Phrissemius jegyzeteivel iskolai használatra. Elképzelhető, hogy volt egy „libri 6” kivonata is.

123. 123. *Actus Promotionis 22 Magistrorum Promotore Chombachio*

COMBACHIUS, Ludovicus

Nem sikerült azonosítani.

Külön-külön több, Combach elnökletével promoveált diák tézisfüzetét ismerjük, ilyen című gyűjtőkötetet nem találtunk. Talán: Tractatus aliquot singulares summum philosophorum arcanum continentes. 1. Liber de principiis naturae et artis chemicae, incerti authoris. 2. Johannis Belye Angli tractatulus novus et alius Bernhardi Comitis Trevirensis ex Gallico versus. Cum fragmentis Eduardi Kellaci, H. Aquilae Thuringi, et Johannis Isaaci Hollandi. 3. Fratris Ferrarii tractatus integer, hactenus fere suppressus, et in principio et fine plus quam dimidia parte mutilatus. 4. Johannis Daustenii Angli Rosarium etc. Opuscula partim nondum in lucem producta a Ludovico Combachio. Geismariae, 1647, Typis Salamonis Schadewitz, sumpt. Sebaldi Köhlers, in 8. – BLC, NUC.

124. 124. *Apollonius de Controversiis Anglicanis*

APOLLONIUS, Guilielmus (Willem Apollonius Zealand)

Guilielmi Apollonii ... Consideratio quarundam controversiarum ad regimen Ecclesiae Dei spectantium, quae in Angliae regno hodie agitantur. Ex mandato et jussu classis Walachrianae conscripta, et ab Ecclesiis Walachris ad ecclesiarum suarum sensum et consensum judicandum transmissa ad Synodum Londinensem 16. Octobris anni 1644. Londini, 1644, sumpt. Georgii Tomason, in 8. – BLC.

125. 125. *Motus Britannici*

SPANG, William (feltételezett szerző)

Motuum Britannicorum verax Cushi ex ipsis Joabi et oculati testis prototypis totus translatus ... Roterodami, 1647, Arnoldus Reers, in 8. – NUC, BLC.

126. 126. *Coloquia Corderii*

CORDERIUS, Maturinus

Colloquiorum scholasticorum libri III, ad pueros in sermone Latino paulatim exercendos Mathurini Corderii. Colloquiorum seu dialogorum Graecorum specimen Henrici Stephani. Lugduni, 1564, Thomas de Straton, in 8. – NUC.

További octavo kiadásai: Parisiis, 1568, 1585; Edinburgi, 1632; Londini, 1651. Lásd még e jegyzék 145. tételét.

127. 127. *Vestibulum Comoenii in ma(teri)a*

COMENIUS, Johannes Amos (Jan Komensky)

Januae Lingvae Latinae Vestibulum primum, in usum Illustris Paedagogei Alben-sis Hungarice redditum. Deinde orthodoxarum in Hungaria Scholarum usui accommodatum. Bátfá, 1643, Jakob Klöss, in 8. – RMK II. 615.

Ugyancsak in 8.: Nagyvárad, 1643 (RMK II. 638.); Lőcse, 1649 (RMK II. 702.); Sárospatak, 1652 („in usum Scholae Patakinæ editum” RMK II. 770.) Harsányi olvasata: „... in mat.” Lásd még e jegyzék 160. tételét.

128. 128. *Mercurii Gallo belgici Tomi 20. liber Primus*

LUNDORP, Michael–Gaspar; BEATUS, Georgius; ABELIN, Johann Philipp;

REINMANN, Johann David; SCHLEDER, Johann Georg

Mercurius Gallobelgicus, M. Gothardo–Arthusio p. m. succentariatus, sive rerum in Gallia et Belgio potissimum: Hispania quoque, Italia, Anglia, Germania, Ungaria, Transylvania vicinisque locis ab anno 1635 usque ad annum 1636 gestarum historicae narrationis continuatae tomus 20. Francofurti ad Moenum, 1636, in 8. – NUC, EKÉvk 1970. 241.

E 1592-től megjelenő periodikának számos kötete megvolt a Rákóczi könyvtárban. A ma Patakon lévő kötetek nem ezek közül valók. A XVI. századi kötetek főként Michael von ISSELT szerkesztésében jelentek meg. A folyóirat történetéről magyarul lásd: Pajkossy Györgyné, EKÉvk 1970. 239–241. Lásd még a 168, 336, 400, 570, 572, 575. tételeket.

129. 129. *Gregorii Tolossani Comment(aria) in Syntaxes artis mirabilis 3^{bus} voluminibus*

GREGORIUS Tolosanus, Petrus

Commentaria in Syntaxes artis mirabilis, per quas de omnibus disputatur habeturque ratio, in quatuor tomos, octo libros continentes digesta ... Auctore Petro Gregorio Tholosano ... Coloniae, 1610, sumpt. Lazari Zetzneri, in 8. – NUC.

A Harsányi jelezte sárospataki könyv (KK 62) azon túl, hogy nem található rajta Rákóczi-bejegyzés (csak a coetus jelzete, s az 1739-es katalógizáláskor tett beírás), Gregoriusnak nem is ez a műve, hanem a „Syntaxes” maga.

130. 130. *Johannes Bodinus de Republica*

BODINUS, Johannes

Johannis Bodini ... De republica libri sex, Latine ab auctore redditi, multo quam antea locupletiores, cum indice locupletissimo. Editio quinta. Francofurti, 1609, Nicolaus Hoffmannus sen., in 8. – Sárospatak EE 72

BLC és NUC is ezt a kiadást említi először octavoként. A pataki példány bejegyzései: címlap recto: „Ex libris Colleg. Ref. S. Patak”; utolsó lapon: „M H 1666 Aeternitatem cogita”. Nem biztos tehát, hogy ez volt a Rákóczi-könyvtár része.

131. 131. *Melchioris Junii Orationes*

JUNIUS, Melchior

Aliquot orationes in Argenteratensi Academia exercitii gratia, scriptae et recitatae ab illustrissimis generosissimis nobilibus et aliis et ad tractandum propositae a Melchiore Junio. Pars I–II. Argenterati, 1590–1592, Lazarus Zetzner, in 8; – BLC, NUC.

Ugyanott megjelent még octavo: 1596–1598, 1620; három részes változatban: 1606–1611. Vö. a Csanaki jegyzék 57. tételével e kötet 18. lapján.

132. 132. *Bertzii Tabulae Geographicae*

BERTIUS, Petrus

Petri Bertzii Tabulae geographicae cum luculentis singularum tabularum explicationibus. Amstelodami, 1600, C. Nicolai, in 4. – BN, BLC, NUC.

További kiadásai ugyanott: 1602, 1606. „Tabularum geographicarum contractarum libri septem” címmel ugyanott 1616, 1618. Valamennyi in 4. – octavo kiadást nem találtunk.

133. 133. *Biblia Hebraica*

BIBLIA

Brescia, 1494, Gershon Soncino (Hain 3030, GW 4200) után BLC 14 octavo kiadást említi.

Harsányi figyelmeztet, hogy egy héber Bibliát említenek a kollégiumtól 1686-ban elvett könyvek jegyzékén is (ADATTÁR 14. p. 86. Nr. 1.) Lásd még e jegyzék 135, 346. tételét. Vö. Harsányi 1912. Nr. 9.

134. 134. *Lingvarum novissima Methodus Ioh(anni) Comoenii*

COMENIUS, Johannes Amos (Jan Komenský)

Lingvarum methodus novissima .. latinae linguae exemplo realiter demonstrata ...
a Johanne Comenio ... Sine loco, 1649, s. typ. in 12. – BN.

A Harsányi említette 1648-as kiadást nem találtuk meg.

135. 135. *Biblia Hebraica sine punctis*

BIBLIA

Brescia, 1494, Gershon Soncino (Hain 3030, GW 4200) után BLC 14 octavo kiadást említ.

Harsányi figyelmeztet, hogy egy héber Bibliát említenek a kollégiumtól 1686-ban elvett könyvek jegyzékén is (ADATTÁR 14. p. 86. Nr. 1.)
Lásd még e jegyzék 133, 346. tételét. Vö. Harsányi 1912. Nr. 10.

136. 136. *Leonis Hebraei de Amore Libri 3.*

LEO Hebraeus; CAROLUS Saracenus, Johannes

Leonis Hebraei ... De amore dialogi tres, nuper a Joanne Carolo Saraceno ... latinitate donati. Necnon ab eodem et singulis dialogis argumenta sua praemissa, et marginales annotationes suis quibusque locis insertae, alphabetico et locupletissimo indice his tandem adiuncto, fuerunt. Venetiis, 1564, Franciscus Senensis, in 8. – BLC, NUC.

137. 137. *Sethi Calvisii Lexicon Latino-Germanicum*

CALVISIUS, Sethus sen.; CALVISIUS, Sethus jun.

Enchiridion lexici latino-germanici Sethi Calvisii ... auctore Setho Calvisio filio. Quedlinburgi, 1652, Johannes Ockelius, in 8. – BN.

138. 138. *Caroli Karapha Commentaria de Germania Sacra*

CARAFA, Carolus

Caroli Carafa episcopi Aversani Commentaria de Germania Sacra restaurata et ad annum 1641 continuata, sub Pontificiis Gregorio XV. et Urbano VIII. regnantibus Ferdinandis II. et III. Imperatoribus decesserunt decreta privilegia ex Cancellario Imperiali emanantia. Francofurti, 1641, Cornelius ab Egmond, in 8. – NUC.

Egy, az eseményeket 1639-ig tárgyaló változata jelent meg ugyanott 1639-ben. Rákóczinak a teljesebb változat volt meg, hiszen Jancsovits (...) 1641. november 23-án írja Pozsonyból a fejedelemnek, hogy elküldte neki Carafa könyvét két példányban: „Két exemplár egy historicust vétettem Nagyságod számára »De Germania Sacra Restaurata Nuntius Apostolicus« irta Karafa, kit én személye szerint is jól ösmertem, Egri uram megviszi Nagyságodnak; az bizony dolog: nekünk azon írási merő tükör, mert az én emlékezetemre is olyakat ír igazán kiknek politice az ő részek javára nem kellett volna publice áruba menni.” (–yi.: Apróságok a Rákóczi-levéltárból. Sz 1873. 443.)

139. 139. *Aedonis Neuhusii Theatrum ingenii humani*

NEUHUSIUS, Aedon

Aedonis Neuhusii Theatrum ingenii humani, sive de cognoscenda hominum indole et secretis animi moribus. Amstelodami, 1633, Janus Janssonius, in 8. – NUC.

A későbbi kiadások nem octavo formátumúak.

140. 140. *Idea universae Medicinae Iohannis Jonstonii*

JONSTONIUS, Johannes

Idea universae medicinae practicae libris XII absoluta Johannes Jonstonius concinnavit. Amstelodami, 1644, Elzevir, in 8. – R 1011, W 1012.

1652 előt megjelentek még ugyanott: 1648 (R 1079, W 1069), illetve Venetiis, 1647; valamenny octavo.

141. 141. *Adolescens Academicus Caroli Musart*

MUSART, Carolus

Adolescens Academicus sub institutione Salomonis. Authore Carolo Musart Belga S. J. ... interprete. Duaci, 1633, Balthasarus Bellerus, in 8. – SOMMERVOGEL.

142. 142. *Caroli Scribani Politica Christiana*

SCRIBANUS, Carolus

Caroli Scribani S. J. Christianus politicus liber I. Antverpiae, 1614, Martinus Nutius jun., in 8. – SOMMERVOGEL.

További nyolcadrét kiadásai: Antverpiae, 1619, 1620, 1625, 1626.

143. 143. *Novi Orbis historia*

Recentes Novi Orbis Historiae, hoc est I. Inquisitio navigationis septentrionalis, an et quomodo ea feliciter perfici possit. II. Relatio super detectione novi ad Caurum transitus ad terras Americanas in Chinam atque Japonem ducturi. III. Memorialis libellus Hispaniarum regi oblatu per P. F. de Quir, super detectione quartae Orbis terrarum partis, cui nomen Australis incognita. IIII. Rerum ab Hispanis in India Occidentali hactenus gestarum, libri tres primum ab Hieronymo Bencone Italico sermone conscriptae, nunc in Latinum translatae per Urbanum Calvetum. (V. Brevis insularumquae Canariae appellantur descriptio, VI. De Gallorum expeditione in Floridam historia.) Coloniae Allobrogum, 1612, s. typ. in 8. – BLC.

Ha nem ragaszkodunk a három jelölt szóhoz, és a formátumhoz, akkor persze több szerző műve szóba jöhet; pl. J. de Laet, Claude-Barthelemy Morisot stb. A Harsányi által említett „Rotterdam 1616”-os kiadású művet nem sikerült azonosítanunk. Lásd még e jegyzék 151. tételét.

144. 144. *Institutiones Lingvae Hebraicae Bellarmini*

BELLARMINUS, Robertus

Institutiones Lingvae Hebraicae ex optimo quoque auctore collecti, et ad quantam maximam fieri potuit brevitatem, perspicuitatem, atque ordinem revocatae, a Roberto Bellarmino S. J. Romae, 1578, Franciscus Zanettus, in 8. – SOMMER-VOGEL.

Ezután még 10 kiadása ismert, valamennyi nyolcadrét. Vö. a Csanaki jegyzék 60. tételével e kötet 19. lapján.

145. 145. *Maturini Corderii Coloquia*

CORDERIUS, Maturinus

Colloquiorum scholasticorum libri IIII, ad pueros in sermone Latino paulatim exercendos Mathurini Corderii. Colloquiorum seu dialogorum Graecorum specimen Henrici Stephani. Lugduni, 1564, Thomas de Straton, in 8. – NUC.

További octavo kiadásai: Parisiis, 1568, 1585; Edinburgi, 1632; Londini, 1651. Lásd még e jegyzék 126. tételét.

146. 146. *Euripidis Tragoediae*

EURIPIDES

Euripidou tragódiai hentakaideka. Euripidis tragoediae septendecim, ex quibus quaedam habent commentaria, et sunt hae: Hecuba, Orestes, Phoenissae, Medea, Hippolytus, Alcestis, Andromache, Supplices, Iphigenia in Aulide, Iphigenia in Tauris, Rhesus, Troades, Bacchae, Cyclops, Heraclide, Helena, Ion. Venetiis, 1503, Aldus Manutius, in 8. – BLC.

Ezután számos octavo kiadás is.

147. 147. *Ovidii Opera*

OVIDIUS Naso, Publius

P. Ovidii Nasonis Opera quae extant omnia. Tom. I–III. Venetiis, 1502–1503, Aldus Manutius, in 8. – BLC, BN.

Ezután rengeteg octavo kiadása ismert. Vö. a Csanaki jegyzék 75. tételével e kötet 23. lapján.

148. 148. *Vulteus de Pheudis*

VULTEIUS, Hermannus

Hermanni Vultei ... De pheudis earundemque jure libri duo. Marpurgi, 1595, Paulus Egenolphus, in 8. – NUC, BLC.

Kiegészítve: ... quibus accessit ejusdem auctoris Exegesis feudalís. Marpurgi, 1597, Paulus Egenolphus, majd ez ugyanott: 1602, 1609, 1617; Francofurti, 1629. Teljesen átdolgozva Marpurgi, 1630. Valamennyi in 8.

149. 149. *Prima Concertatio Antisociniana Polyandri*

POLYANDER a Kerckhoven, Johannes

Prima concertatio anti-sociniana Johannis Polyandri a Keckhove, ... Disputationibus XLVIII. In Academia Leidensi ab ipso publice agitata, ac symmystarum suorum hortatu in hoc volumen redacta, omnibusque verae fidei Christianae indagatoribus exhibita. Amstelodami, 1640, Janus Janssonius, in 8. – NUC.

Harsányi feloldása (Leyden 1625) félreértés. E mű több szempontból hungaricum. Ajánlása I. Rákóczi Györgynek szól, s a disputációk közt számos magyar is van (második kiadásban: Thályai Z. Márton (1. kiad. 1632 RMK III. 1483); Tölcscki Mihály (1. kiad. 1632 RMK III. 1485); Uzoni I. Boldizsár (1. kiad. 1632 RMK III. 1486); Esztergomi N. István (1. kiad. 1632 RMK III. 1482); Jenei G. István (1. kiad. 1633 RMK III. 1495); Tolmácsi M. György (1. kiad. 1633 RMK III. 1496); Géresi B. Mihály (1. kiad. 1634 RMK III. 1502); Marosvásárhelyi Szócs János (1. kiad. 1636 RMK III. 1515); Kecskeméti C. Miklós (1. kiad. nem ismert); Zabolai C. Miklós (1. kiad. 1639 RMK III. 1550) Vö. Monok István, ADATTÁR 23. 105.; RMK III. pótlások 6215. Vö. még a regéci inventárium 9. tételével e kötet 213. lapján.

150. 150. *Caroli Scribani Coenobiarcha*

SCRIBANUS, Carolus

Caroli Scribani Coenobiarcha religionis seu de prudentia et religione gubernandi. Antverpiae, 1620, s. typ. – SOMMERVOGEL.

Második kiadása ugyanott négy év múlva követte.

151. 151. *Novi Orbis Historia*

Recentes Novi Orbis Historiae, hoc est I. Inquisitio navigationis septentrionalis, an et quomodo ea feliciter perfici possit. II. Relatio super detectione novi ad Caurum transitus ad terras Americanas in Chinam atque Japonem ducturi. III. Memorialis libellus Hispaniarum regi oblatu per P. F. de Quir, super detectione quartae Orbis terrarum partis, cui nomen Australis incognita. II. Rerum ab Hispanis in India Occidentali hactenus gestarum, libri tres primum ab Hieronymo Bencone Italico sermone conscriptae, nunc in Latinum translatae per Urbanum Calvetum. (V. Brevis insularumquae Canariae appellantur descriptio, VI. De Gallorum expeditione in Floridam historia.) Coloniae Allobrogum, 1612, s. typ. in 8. – BLC.

Ha nem ragaszkodunk a három jelölt szóhoz, és a formátumhoz, akkor persze több szerző műve szóba jöhet; pl. J. de Laet, Claude-Barthelemy Morisot stb. A Harsányi által említett „Rotterdam 1616”-os kiadású művet nem sikerült azonosítanunk. Lásd még e jegyzék 143. tételét.

152. 152. *Officina Iohannis Ravisii*

TEXTOR, Johannes Ravisius

Joannis Ravisii Textoris ... Officina, vel potius naturae historia, in qua copiosissime est dispositum, quicquid habent autores in omnibus disciplinis omnes, quod et ad rerum et verborum cognitionem ullo modo facere potest. Basileae, 1538, Bartholomaeus Westhemerus, in 8. – NUC, BLC.

Ezután számos octavo kiadása ismert (csak Lyonban hétszer jelent meg). Quarto változataira lásd e jegyzék 546. tételét.

153. 153. *Argumentorum Ludicrorum Scriptores varii*

Argumentorum ludicrorum et amoenitatum scriptores varii. In gratiam studiosae juventutis collecti et emendati. Lugduni Batavorum, 1623, Govert Basson, in 8; – NUC.

154. 154. *Medulla Geographiae Practicae. in 8*

FRÖLICH, David

Medulla geographiae practicae, peregrinantium imprimis usui, deinde historiarum et rerum hoc tempore bellicosissimo gestarum, gerendarumque pleniori cognitioni accommodata ... Bátfá, 1639, imp. Bartholomaei Bertrami, in 8. – RMK II. 536.

Lásd még e jegyzék 574. tételét.

155. 155. *Georgyi(!) Spalatini Consolatoria exempla ex vitis sanctorum*

SPALATINUS, Georgius

Magnifice consolatoria exempla et sententia ex vitis sanctorum collectae. Cum praefatione Martini Lutheri. Vitebergae, 1544, Nickel Schirletz, in 8. – BEN-ZING/LUTHER 3456; PEGG (GB, IR.) 462.

156. 156. *Dionisi Charthusiani Comment(aria) in Acta Apostolorum*

DIONYSIUS Carthusianus

Dionysii Carthusiani luculenta juxta ac compendaria in Acta Apostolorum exegesis sive commentaria. Ejusdem in omnes utriusque Testamenti libros epitome. Coloniae, 1532, Petrus Quentel, in 8. – BN.

Octavo még Parisiis, 1542; Coloniae, 1565.

157. 157. *Lexicon Januale Lingvae Latinae*

COMENIUS, Johannes Amos (Jan Komensky)

Joannis Amos Comenii Lexicon atriale latino–latinum. Amstelodami, 1657, Janus Janssonius, in 8. – NUC, BN.

Harsányi feloldása (RMK I. 860.) valószínűtlen. Lásd még a 109. tételt.

158. 158. *Erasmi Rotherdami Dialogus*

ERASMUS Rotherodamus, Desiderius

Desiderii Erasmi Roterdami Dialogus cui titulus est Ciceronianus sive de optimo genere dicendi, cui honorarii arbitri adjuncti Petrus Ramus, Joachimus Camerarius, Joannes Sturm, Joannes Oecolampadius de imitatione. Edente et notis illustrante Meliore Adamo ... Neapoli Nemetum, 1617, H. Starckius, in 8. – BN, NUC.

Feltehetően Erasmusnak erről a művéről van szó. Elvileg lehet még a Dialogus Julius, de ennek csupán egyetlen önálló kiadását találtunk: s. l. et d. in 8. – BN. Természetesen nem zárhatóak ki azok a művek sem, amelyeknek címében szerepel ugyan a „dialogus” szó, de nem első szóként (pl. De recta latini graecique sermonis pronuntiatione ... dialogus; De puero instituendo ... dialogus). Vö. e jegyzék 113/2. tételével.

159. 159. *Architectura Militaris Elementa*

GOLDMANNUS, Nicolaus

Elementorum architecturae militaris libri IV. Ex conctu Nicolai Goldmanni. Tom. I–III. Lugduni Batavorum, 1643, Elzevir, in 8. – R 547, W 553.

160. 160. *Janua Lingvae Latinae Comoenii*

COMENIUS, Johannes Amos (Jan Komenský)

Januae Lingvae Latinae Vestibulum primum, in usum Illustris Paedagogei Albensis Hungarice redditum. Deinde orthodoxarum in Hungaria Scholarum usui accommodatum. Bártfa, 1643, Jakob Klöss, in 8. – RMK II. 615.

Ugyancsak in 8.: Nagyvárad, 1643 (RMK II. 638.); Lőcse, 1649 (RMK II. 702.); Sárospatak, 1652 („in usum Scholae Patakiniae editum” RMK II. 770.) Lásd még e jegyzék 127. tételét.

161. 161. *Academiarum Universi terrarum orbis Libri 3 Jacobi Middendorfi*

MIDDENDORPIUS, Jacobus

Academiarum universi terrarum orbis libri tres, nunc recens locupletati et recogniti ... Jacobi Middendorffii. Coloniae, 1583, Maternus Cholinus, in 8. – BLC, NUC, BN.

Octavo ugyancsak az ugyanitt 1594-ben megjelent kiadás is. A Harsányi említette „Köln, 1567, 1572” kiadások „... libri VIII”; a „Köln, 1602” pedig „Academiarum orbis christiani libri duo” címmel jelentek meg.

162. 162. *Dialogus de vita decete aetatem puerilem Camerarii Joachimi*

CAMERARIUS, Joachimus sen.

Dialogus de vita decete aetatem puerilem, quodque hoc studium Deo placeat, cum respondentibus figuris quibusdam Germanici et Latini sermonis, expositis aliquando a Joachimo Camerario in domestica disciplina. Lipsiae, 1563, Ernestus Voegel, in 8. – BLC, NUC.

További octavo kiadásai ugyanott: 1570, 1572.

163. 163. *Johannis Sariesberiensis Polycraticus seu: De Nugis Philosophorum*

JOHANNES Saresberiensis

Johannis Saresberiensis ... Policraticus, sive de nugis curialium et vestigiis philosophorum, continens libri octo. Curavit ... Constantinus Fradin. Lugduni Batavorum, 1595, Johannes Moretus, in 8. – BN, NUC.

E művet már 1513-ban Lyonban is kiadták nyolcadrét formában, valószínűbb azonban, hogy a Rákóczi-könyvtárban valamelyik németalföldi kiadás (ugyanott megjelent még 1639-ben is), vagy a párizsi 1610-es editio volt meg.

164. 164. *Diarium manuscriptum*

MANUSCRIPTUM

1633. Első Rákóczi György maga Diáriuma

A marosvásárhelyi Teleki-téka tulajdona volt (1479/b), ott nem találják. Koncz József szövegkiadását (EM 1900. 466–472., 524–528.) Gulyás Károly rövid híradása követte, lapszéli díszéről készült rajzzal (Uránia 1913. 388–389. 5. kép) Koroknay Éva szakszerű leírást adott a kötésről, s fotókat is közölt (Az Iparművészeti Múzeum Évk. II. 1955. 106–121. 7. kép) Nem keverendő össze azzal a naplónak szánt, de I. Rákóczi György által üresen hagyott, neki 1622-ben kötött könyvvel (OSzK Oct. Hung. 491), amelyről képeket Koroknay az említett publikációjában közölt (3–4. kép), s amelyben csak XVIII. századi bejegyzések vannak. Ugyanerről készült A Gyűjtő 1913. évi évfolyamának különszámaként közölt képmelléklet is: Az ex-libris Magyarországon és külföldön. – L'Ex-libris en Hongrie et en étranger. Rédigé par Ladislav de Siklóssy. Numéro spécial du Collectionneur publié par la Guilde-Saint-Georges Société des Amateurs et Collectionneurs Hongrois. Bp., 1913. 160. (különszám: p. 12.) Lásd még Siklóssy László: Gyorskocsin Erdélyben. Cluj-Kolozsvár, 1927. 32.

165. 165. *Libellus Manualis Ill(ustrissimi) Sigismundi Rakoczi Manuscriptus*

MANUSCRIPTUM

166. 166. *Independentia aeternarum confusionum*

COMENIUS, Johannes Amos (Jan Komensky)

Independentia aeternarum confusionum ... Leszno, 1650. – Harsányi

Nem találtuk meg ezt a kiadást.

167. 167. *Liber Cartaceus purus pictus*

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

Vö. e jegyzék 29, 51. tételével.

168. 168. *Mercurius Gallo-Belgicus*

Bármely Mercurius kötet lehet.

Lásd a 128. tételnél írtakat.

169. 169. Magyar imátságos könyv kinek az fedele ezüstös

SZENCI MOLNÁR Albert

Imadsagos könyveczke ... Haydelbergaban, 1621, Johann Georg Geyder, in 8. – RMNy 1238.

Ez a könyv Patakról Marosvásárhelyre került, ahol 1835-ig megvolt. Ez év őszén betörték a könyvtárba, s eltulajdonították. Az esetről készült feljegyzést közli Koncz József (A marosvásárhelyi Helv. Hitv. Főtanoda értesítője az 1876/77. évről. Marosvásárhely, 1877. 47.) illetve erre hivatkozva Harsányi a katalógus kiadásakor (38. p. 1. jegyzet.) Nem tudjuk pontosan, hogy milyen nyomtatványról van szó; a fenti feloldás Harsányi feltevése. Lásd még a 630. tételt.

170. 170. Praefatio Comoenii ad Academias

COMENIUS, Johannes Amos

Nem találtunk ilyen című művét.

In 12mo et 16mo

171. 171. Vendelini Politica

WENDELINUS, Marcus Fridericus

Institutionum politicarum libri III, e septem Georgii Schonborneri, icti libris a capite ad calcem resolutis, in praecepta et commentarios, secundum artis normam, distinctis, explicatis, contractis, auctis: olim in privati collegii usum a Marco Friderico Wendelino ... concinnati et jam... in lucem publicam missi ... Amstelodami, 1645, Janus Janssonius, in 12. – NUC.

1652 előtt még egy in 12 (Amstelodami, 1651) és egy quarto kiadása (Francofurti, 1638) ismert.

172. 172. Rex Platonicus sive: Musae Regnantes

WAKE, Isaac

Rex platonicus, sive de potentissimi Principis Iacobi Britannicarum Regis, ad illustrissimam Academiam Oxoniensem adventur. Augusti 27. anno 1605. Oxoniae, 1605, Josephus Barnensis, in 12. – BSB, NUC, BLC.

Ed. 2. ugyanott 1607.; ed. 3. ugyanott 1615; ed. 3. correctior, ugyanott 1615: Appendix: Oratio funebris in Templo Beatae Mariae Oxoniensi ab Isaaco Wake ... Maii 25. anni 1607 quum moesti Oxoniensies piis manibus Johannis Rainoldi parentarent.; ed. 4. Oxoniae, 1627, Johannes Lichfield.; ed. 5. ugyanott 1635.; ed. 5. emendatior, ugyanott 1635(!); (ed. 6. Oxoniae, 1663, W. Hall).

173. 173. *Livii historiarum Tomus 2^{dus}*

LIVIUS, Titus

Historiarum ab urbe condita libri

A kiadás azonosítását nem tartjuk lehetségesnek. Megjegyezzük azonban, hogy e jegyzék 373. tételeként ugyancsak ilyen kis formátumú kötetet említene, s ez a formátum hogy a leydeni Elzevireknél többször megjelent a Daniel Heinsius (in 12, 1634, Vol. 1–3.) és a Johannes Fridericus Gronovius-féle (in 12, 1644-től többször, Vol. 1–4.) kiadás. Vö. még e jegyzék 272., 329., 343., és 373., továbbá a Csanaki-jegyzék 65., 66. tételeivel.

174. 174. *Bellarminus Enervatus Amesii*

AMESIUS, Guilielmus

Guilielmi Amesii ... *Bellarminus enervatus* in quatuor tomos. Amstelodami, 1628, Janus Janssonius, in 12. – BLC.

Ezután még sok kiadása ismert (pl. Londini, 1629, 1632, 1633; Oxoniae, 1629; Amstelodami, 1629, 1638).

175. 175. *Itinerarium Thomae Carvae Tipperariensis*

CARVE, Thomas

Itinerarium Thomae Carve Tipperariensis ... cum historia facti Butleri, Gordon, Lesly et aliorum ... Pars I(–II.) Moguntiae, 1639(–1641), Nicolas Heyll, in 12. – NUC, BLC.

Egy pars I–III. változatban megjelent kiadás: *Moguntiae*, 1640–1646, in 12.

176. 176. *Aurifodina Artium et Scientiarum omnium Drexelii*

DREXELIUS, Hieronymus

Aurifodina artium et scientiarum omnium: Excerpendi sollertia, omnibus litterarum amantibus monstrata. Monachii, 1638, s. typ. in 12. – SOMMERVOGEL.

Ezután még kiadták 1652 előtt: *Antverpiae*, 1638, in 12., 1641, in 16., 1642, in 12.; továbbá más formátumokban többször.

177. 177. *Althingii Methodus Theologiae Didacticae*

ALTINGIUS, Henricus

Henrici Altingii Methodus theologiae didacticae, perpetuus S. Scripturae testimoniis explicata et confirmata. Groningae, 1645, Johannes Nicolaus, in 12. – GPB.

178. 178. *Erasmi Enchiridion Militis Christiani*

ERASMUS Roterodamus, Desiderius

Enchiridion militis christiani, saluberrimis praeceptis refertum, autore Desiderio Erasmo Roterodamo. Coloniae Agrippinae, 1553, Petrus Horst, in 12. – BB

A BB által említett kiadások közt ez az első, ami kisebb a nyolcad-rétúnél. Ezután még számos editio ismert.

179. 179. *Drexelius de Jejunio*

DREXELIUS, Hieronymus

Aloe Amari sed salubris succi Jeunium, quod in aula ... Bavariae Ducis Maximiliani ... explicavit, et latine scripsit Hieremias Drexelius S. J. Monachii, 1637, Cornelius Leysserus; in 12. – SOMMERVOGEL.

Megjelent még Antwerpenben: 1650, in 16.; és még más formátumban is.

180. 180. *Eöt Papista Praedikatio*

FEUCHTIUS, Jacobus; TASI Gáspár transl.

Öt rövid predikáció, húsz színes okokról, miért nem akarnak most némelly emberek Catholikusokká ... lenni ... Lelki hasznokra ki-bochátott Feuktius Jakab ... Magyarrá pedig fordított Tasi Gáspár ... Posenban, 1640, s. typ. in 8. – RMK I. 705.

181. 181. *Tripartiti operis Compendium*

OKOLICZNAI János

Tripartiti operis iurium consvetudinariorum Regni Hungariae compendium, rythmis vulgaribus ... editum. ... Bartphae, 1636, Jacob Klöss, in 8. – RMK II. 503.

RMK II. 691.: Lőcse, 1648, in 12.

182. 182. *Pentataucus Mosis Hebraice*

BIBLIA

Quinque libri Mosis. (Leiden, 1613, Franciscus Raphalengius) in 16. – BLC.

Latin címlap nélkül tizenhatodréti kiadásai a BLC-ben: Constanti-nople, 1516; Sabbioneta, 1554, 1557. Harsányi említ még két kiadást: Velen-ce, 1640; Amsterdam, 1645.

183. 183. *Bibliothecae Peregrinantium libri 2. Frölichii duobus Tomis*

FRÖLICH, David

Bibliotheca, seu Cynosura peregrinantium ... in dua partes digestum: quarum prior, quatuor libris constans, complectitur I. Centuriam cum decuria problematum apodemorum. II. Multiplicia peregrinationis praecepta. III. Methodum reum explorandum. IV. Indicem viarum duplicem, vulgarem et mathematicum, cum nundinarum et monetarum consignatione. Posterior pars totidem libris exhibet I. Geographiam apodemiam. II. Historiographiam apodemiam. III. Diarium Apodemicum perpetuum, nec non ejusdem applicationis prognosticon quadruplex, scilicet meteorologicum, physiognomicum, chiromanticum et oneirocriticum. IV. Precationes et hymnos apodemicos. ... Ulmae, 1644, Typis Wolffgangi Endteri, in 12. – RMK III. 1628.

184. 184. *Decem Tragoediae Senecae*

SENECA, Lucius Annaeus

L. Annaei Senecae ... Tragoediae decem, summa diligentia castigata. Lugduni, 1548, Antonius Gryphius, in 16. – BN.

Ezután számtalan hasonló méretű kiadás létezik.

185. 185. *Princeps ex Tacito deformatus*

CELSUS, Johannes

Princeps ex Cornelio Tacito. Florentiae, 1634, s. typ. in 12. – BSB.

186. 186. *Az lelkiismeret akadekirol Perkinsius*

PERKINSUS, Guilielmus

Ama Szent Iras feitegeteseben hatalmas ... Perkinsusnak a lelki ismeretnek akadekirol irott drága szép tanításainak első könyvében ... letött istenes orvoslasi ... Amsterodamban, 1648, Jansonius Janos által, Tsepregi Turkovitz Mihaly költségével, in 12. – RMK I. 800.

Lásd még a 205. tételt.

187. 187. *Florus Polonicus*

PASTORIUS ab Hirtenberg, Joachimus

Florus Polonicus, seu Polonicae Historiae Epitome nova. Lugduni Batavorum, 1641, Franciscus Hegerus, in 12. – NUC, BN. BLC.

Ez a lengyel történelmet 1572-től tárgyaló munka számos javított változatban jelent meg a fenti első kiadástól kezdve (végleges variáns: Gedaci, 1679), de 1652 előtt csak egy évvel az első kiadás után, ugyanott, in 12.

188. 188. *Aristot(elis) Problemata imperfecta*

ARISTOTELES

Problemata Aristotelis ac philosophorum medicorumque complurium ... (Transl. Bartholomaeus de Messina) Coloniae, 1571, haer. Arnoldi Birckmanni, in 16. – CRANZ/SCHMITT

In 8-nál kisebb formátumban jelent meg: Lugduni Batavorum, 1579; Coloniae, 1601. A XVII. századi edíciók közül az amsterdami 1643-as (ez újra megjelent: 1650) jöhet szóba: Aristotelis aliorumque problemata; cui de novo accessere Julii Caesaris Scaligeri problemata Gelliana.

189. 189. *Malvezzi Virgilii Princeps ejusque arcana*

MALVEZZI, Virgilius; KRUUS, Johannes transl.

Virgilii Malvezzi Marchionis Princeps ejusque arcana in vita Romuli repraesentata. Latinitate donavit Johannes Kruus. Lugduni Batavorum, 1636, Elzevir, in 12. – R 436, W 444.

190. 190. *Speculum Jesuitarum Et Hannibal Carthagensis Imperator*

1. OWEN, Lewis

Speculum jesuiticum: or The Jesuitss looking-glasse. Where in they way behold Ignatius (their patron) his progresse, their owne pilgimage: his life, their beginning, proceedings, propagation, and present state, or greatnesse ... London, 1629, Printed by T. Ceotes, for M. Sparke, in 4. – NUC, BLC.

2. NABBES, Thomas

Hannibal et Scipio: An historicall tragedy. London, 1637, Greene, in 4. – BLC, BSB.

Másként ezt a kolligátumot nem tudjuk elképzelni, mert egyrészt kisebb kiadását a nyolcadrétünél egyik műnek sem találtunk, s hogy mindkettő egyforma nagyságú, csak a fentit. „*Speculum Jesuiticum*” címmel ismerjük Simon SCHARD munkáját, amelyet Joachimus BERINGER (alias Joachimus Ursinus) adott ki: *Speculum Jesuiticum, Pontificum Romanorum erga Imperatores Germanicos perfidiam, insolentiam ac tyrannidem representans: et Romam Babylonem; Papam autem Romanum ipsum esse Antichristum, demonstrans. Una cum appendice ...* Edente haec Joachimo Ursino anti-jesuita. Ambergae, 1609, Johannes Schönfeldius, in 12. – NUC; Ugyanott megjelent még 1611-ben is. – – Lehetne még Ernest ZEPHYRIUS: *Speculum Jesuiticum, hoc est demonstratio Esaviticae profanitatis, Pelagianae levitatis, Blasphemiae impietatis Bellarminianae et Gretserianae.* Wittenbergae, 1609, s. typ. in 8. – LIPENIUS Theol. – – Hannibálról önálló művet latinul csak egyet találtunk: Donato ACCIAJUOLI: *Hannibalis atque Scipionis praestantissimorum ducum historiae eleganti dulcique stilo conscripte.* In oppido Swollensi, 1502, Arnoldus Kempen, in 4. – BSB.

191. 191. *Imago Regis Caroli*

EARLE, Johannes transl.

Eikón basziliké vel Imago Regis Caroli, in illis suis aerumnis et solitudine. Tradidit Johannes Earle. Hagae-Cornitis, 1649, Samuel Broun, in 12. – BLC.

192. 192. *Novum Testamentum Italicum*

BIBLIA; BRUCIOLI, Antonio transl.

Il Nuovo Testamento ... di greco nuovamente tradotto in lingua toscana, per Antonio Brucioli ... Vinegia, 1539, Francesco et Agostino Bindoni et Maffeo Pasini, in 16. – BLC.

Ezután csak a BLC sorol fel 11 kiadást. A Harsányi feloldásában szereplő „Leyden, 1565, 1558” elírás; Lyonban jelentek meg ez években. Vö. Harsányi 1912. Nr. 11.

193. 193. *Drexelii rosae selectissimarum virtutum*

DREXELIUS, Hieronymus

Rosae selectissimarum virtutum quas Dei Mater Orbi exhibet. pars I(–II.) quam coram ... Bavariae Duce ... Maximiliano, et ... conjuge Elisabetha explicavit et

latine scripsit Hieremias Drexelius S. J. Monachii, 1636, Cornelius Leysserus, in 12. – SOMMERVOGEL.

Ezután még három kiadása ismert, ugyancsak duodecimo: Monachii, 1637; Antverpiae, 1636, 1637.

194. 194. *Symbola Heroica*

PARADINUS, Claudius; SYMEON, Gabriel

Symbola heroica Claudii Paradini Belliocensis canonici et Gabrielis Symeonis. Multo quam antea, fidelius de Gallica lingua in latinum conversa. Antverpiae, 1567, Christophorus Plantinus, in 16. – PP.

Megjelent még ugyanott 1583-ban is.

195. 195. *Iosephi Halli Meditatiunculae subitaneae*

HALL, Josephus

Iosephi Halli Exoniensis episcopi autoszkhediaszmata vel meditatiunculae subitaneae. Londini, 1635, Nathaniel Butter, in 12. – BLC.

196. 196. *Johannis Davidis Rulandi Pharmacopoea de Stercore et urina*

RULANDUS, Johannes David

Johannis Davidis Rulandi Ratisponensis Pharmacopoea nova: in qua reposita sunt stercora et urinae tá enporiota, pro omnibus totius corporis morbis, internis et externis perfacile ac optime curandis. Jam primum edita pro pauperibus, militantibus et omnibus, quibus in militia, itineribus, venationibus, rure, solitudine, vel alibi alia medicamenti non suppetunt ... Noribergae, 1644, Michael Endter, in 12. – NUC.

197. 197. *Adagia Erasmi*

ERASMUS Rotherodamus, Desiderius

Adagiorum omnium tam Graecorum quam latinorum aureum flumen, ex novissima D. Erasmi Roterodami aeditione, sub certos locos, velut in cohortes aut centurias secundum seriem literarum digestum, brevissimisque ipsius Erasmi scholiis, qua proluxius videbatur, nuper in compendium redactum a Theodorico Cortehevio. At nunc demum multis in locis in gratiam studiosorum auctum ac locupletatum, ut facile is advertet, qui priorem editionem cum hac contulerit. Coloniae, 1530, Johannes Prael, in 16. – BB.

A BB. által említett kiadások közt ez az első, ami kisebb a nyolcad-rétűnél. Ezután még számos editio ismert.

198. 198. *Francisci Sanhez Tractatus Philosophici*

SANCHEZ, Franciscus

Francisci Sanchez ... Tractatus philosophici, quod nihil scitur, De divinatione somnum ad Aristotelem. In librum Aristotelis Physiognomicon commentarius. De longitudine et brevitate vitae. Roterodami, 1649, Arnoldus Reers, in 12. – NUC.

199. 199. *Deliciae Gentis Humanae Jesus Christus duobus voluminibus*

DREXELIUS, Hieronymus

Deliciae gentis humanae Pars I(–III.) Christus Jesus resurgens. ... Bavariae Duce ... Maximiliano, et ... conjuge Mariae Annae Austriacae inscriptus et consecratus ab Hieromia Drexelio S. J. Monachii, 1638, Cornelius Leysserus, in 12. – SOMMERVOGEL.

Még egy háromkötetes változata ismert, in 16.: Antverpia, 1639.
Egyes részei többször, s különböző formátumban ezután is megjelentek.

200. 200. *Francisci de Verulanni Silva Silvarum*

BACON, Francis; GRUTERUS, Jacobus transl.

Sylva sylvarum, sive historia naturalis, nunc latino transscripta a Jacobo Grutero, et Novus Atlas. Cum praefatione Walteri Rawley. Pars I–II. Lugduni Batavorum, 1648, Franciscus Hackius, in 12. – BLC.

201. 201. *Antimachiavellus de Regno recte et tranquille administrando*

GENTILLET, Innocentius

Innocentii Gentilleti Commentariorum de regno aut quovis principatu recte et tranquille administrando, libri tres. Adversus Nicolaum Machiavellum Florentinum. Parisiis, 1578, Claudius Micard, in 12. – NUC.

További tizenkettő kiadásai: Ursellis, 1599; Argentorati, 1611; Lugduni Batavorum, 1647. Olyan kiadást, amely az „Antimachiavellus” szóval kezdődik, csak a nyolcadrét németnyelvűt találtunk: Antimachiavellus, das ist Regentenkunst und Furstenspiegel ... Strassburg, 1624.

202. 202. *Gazophilacium Christi Drexelii*

DREXELIUS, Hieronymus

Gazophilacium Christi eleemosyna quam in Aula ... Bavariae Ducis Maximiliani ... explicavit et latine scripsit Hieremias Drexelius e S. J. Monachii, 1637, Cornelius Leysserus, in 12. – SOMMERVOGEL.

Még három in 16. kiadása ismert: Monachii, 1638, 1640; Antwerpen, 1641.

203. 203. *Laelius Zechius de Principatus administratione*

ZECCHI, Laelius

Politicorum sive de principatus administratione libri III, theologice, juridice et historice tractati, autore Laelio Zecchio ... Coloniae Agrippinae, 1600, Johannes Gymnicus, in 12. – NUC.

Harsányi említ még egy frankfurti (1600) és egy kölni (1607) tizenkettődről kiadást is.

204. 204. *Petri Baptistae Genevensis de Bello Swecciko comment(arii)*

BURGUS, Petrus Baptista

Petri Baptistae Burgi ... De bello Suecico commentarii. Leodii, 1639, Elzevir, apud Henricum Edelmannum, in 24. – R 956, W 963.

205. 205. *Lelki ismeret akadáki Magyarul*

PERKINSUS, Guilielmus

Ama Szent Iras feitegeteseben hatalmas ... Perkinsusnak a lelki ismeretnek akadekirol irott drága szép tanításainak első könyvében ... letött istenes orvoslasi ... Amsterodamban, 1648, Jansonius Janos által, Tsepregi Turkovitz Mihaly költsé-gével, in 12. – RMK I. 800.

Lásd még a 186. tételt.

206. 206. *Amesius de Conscientia et ejus jure*

AMESIUS, Guilelmus

Amesii de conscientia et ejus jure vel casibus libri quinque. Amstelodami, 1631, Janus Janssonius, in 12. – BLC, BN.

Néhány további kiadás: ugyanott 1634, 1635, 1643.

207. 207. *Manipulus Stratagematum Aeliae Vinstrupii*

WINSTRUPIUS, Aelias Petrus

Aeliae Vinstrupii Manipulus stratagematum. Amstelodami, 1632, Janus Jansso-nius, in 12. – NUC.

1637-ben ugyanott megjelent változatlan formában.

208. 208. *Legatus Caroli Paschalii*

PASCHALIUS, Carolus

Legatus. Opus Caroli Paschalii, regis in sacro consistorio consiliarii et apud Rhaetos legati. Editio tertia. Amstelodami, 1645, Elzevir, in 12. – NUC.

Az első két kiadás (Rothomagi, 1598; Parisiis, 1612) negyedré.

209. 209. *Respublica Graecorum ab Ubbone Emmio*

EMMIUS, Ubbo

Graecorum respublicae ab Ubbone Emmio descriptae. Pars I-II. Lugduni Batavo-rum, 1632, Elzevir, in 12. – R 345, W 364

Egy éven belül kétszer jelent meg: R 346, W 364. Elképzelhető, hogy az e jegyzék 376. tételeként leírt mű, s a fenti, a két rész külön-külön történt összeírásának eredménye; vagy egyszerűen két példány volt a könyvtárban.

210. 210. *Respublica Imperii Romano-Germanici*

Respublica et status imperii Romano-Germanici. Lugdunum Batavorum, 1634, Elzevir, in 24. – ez évben kétszer jelent meg (R 394, 395, W 408).

A Harsányi említette 1640-es kiadást nem sikerült azonosítanunk.
Lásd még e jegyzék 244. tételét.

211. 211. *Respublica Namurecensis Hannoviae et Lucimbersis*

Respublica Namurcensis, Hannoviae et Lutsenburgensis. Amstelodami, 1634, Elzevir, apud Janum Janssonium, in 24. – R 1864.

Egy év múlva ugyanott megjelent (R 1870), de némileg változtatott címszerekezettel.

212. 212. *Respublica Bohemiae*

STRANSKIUS, Paulus (Pawel Sztransky)

Respublica Bohemiae a Paulo Stranschio descripta. Lugduni Batavorum, 1634, Elzevir, in 24. – R 402, W 414.

Az 1643-as kiadás címlapján „Bojema” olvasható (R 555, W 563).

213. 213. *Respublica Leovinensis*

BOXHORNIUS, Marcus Zuerius ed.

De Leodiensi republica, auctores praecipui partim nunc primum editi, in quibus descriptae antiquitates, antistium historia et alia habentur, edidit Marcus Zuerius Boxhornius. Amstelodami, 1633, Elzevir, apud Janum Janssonium, in 24. – R 1858, W 1859.

Ez évben kétszer kiadták – a Harsányi említette 1634-es editio nem létezik; a modern katalógusok is feltüntetik néha kérdőjellel, ám ez az 1633-as második kiadás.

214. 214. *Respublica Ponia(!)*

Respublica Poloniae, Litvaniae, Prussiae, Livoniae etc. diversorum autorum. Lugduni Batavorum, 1627, Elzevir, in 24. – ez évben kétszer jelent meg (R 249, 250, W 286)

Még két kiadása ismert, 1642-ből (R 541, 542, W 546).

215. 215. *Respublica Venetorum duobus voluminibus*

1. CONTARENUS, Casparus; COTOVICUS, Johannes
Casparis Contareni ... De republica Venetorum libri quinque. Item synopsis reipublicae Venetae autore Joanne Cotovico, et alii de eadem discursus politici. Lugduni Batavorum, 1626, Elzevir, in 24. – R 213, W 250.

Javított kiadás ugyanott 1628 (R 259, W 291).

Vagy: 2. JANNOTIUS, F.

D. Jannotii F. Dialogi de republica Venetorum. Lugduni Batavorum, 1631, Elzevir, in 24. – egy év alatt négyszer jelent meg (R 327, 328, 329, 330, W 353).

Vagy: 3. VERUS, Johannes Baptista

J. B. Veri Rerum Venetarum libri quatuor. Amstelodami, 1644, Elzevir, in 24. – R 1016, W 1017.

Mivel egyik mű sem két kötetes, vagy két példány volt valamelyikből, vagy a háromból megvolt kettő.

216. 216. *Respublica Romana*

SCRIVERIUS, Petrus

Respublica Romana. Honori urbis aeternae Petrus Scriverius restituit. Lugduni Batavorum, 1626, Elzevir, in 24. – R 225, W 263.

1629-ben még kétszer megjelent ugyanott (R 292, 293, W 321).

217. 217. *Respublica Moscoviae*

Respublica Moscoviae et urbes. Accedunt quaedam Latine nunquam antehac edita. Lugduni Batavorum, 1630, Elzevir, apud Joannem Maire, in 24. – egy év alatt kétszer jelent meg (R 1844, 1845)

Vagy: Russia seu Moscovia itemque Tartaria, commentario topographico atque politico illustratae. Lugduni Batavorum, 1630, Elzevir, in 24. – egy év alatt háromszor jelent meg (R 311, 312, 313, W 336). Lásd még e jegyzék 238. tételét.

218. 218. *Respublica Hansiaticae*

WERDENHAGEN, Johannes Angelius von

Johannis Angelii Werdenhagen De republicis Hanseaticis. pars I-IV. Tractatus generalis. Lugduni Batavorum, 1631, Elzevir, apud Joannem Maire, in 24. – R 1850.

Lásd még e jegyzék 231, 233. tételét.

219. 219. *Respublica Daniae et Hispaniae*

1. De regno Daniae et Norvegiae, insulisque adjacentibus ... tractatus varii. Lugduni batavorum, 1629, Elzevir, in 24. – ez évben kétszer jelent meg (R 290, 291, W 320).

Lásd még e jegyzék 377/1. tételét.

2. Hispania, sive de regis Hispaniae et opibus commentarius. Lugduni Batavorum, 1629, Elzevir, in 24. – ez évben kétszer jelent meg (R 283, 284, W 313).

Lásd még e jegyzék 225. tételét.

220. 220. *Respublica Arabiae*

Arabia, seu Arabum vicinarumque gentium orientalium leges, ritus, sacri et profeani mores, instituta et historia. Accedunt praeterea varia per Arabiam itinera, in quibus multa notatu digna enarrantur. Amstelodami, 1633, Elzevir, apud Janum Janssonium, in 24. – R 1856.

Megjelent még ugyanott 1635 (R 1867).

221. 221. *Respublica Vallesiae*

SIMLERUS, Josias

Josiae Simleri Vallesiae et Alpium descriptio. Lugduni Batavorum, 1633, Elzevir, in 24. – R 376, W 390.

222. 222. *Respublica Angliae*

SMITH, Thomas

De respublica Anglorum libri tres. Auctore Thoma Smith. Lugduni Batavorum, 1630, Elzevir, in 24. – R 314, W 337.

Megjelent még 1641-ben ugyanott változatlan formában (R 526, W 529). A Harsányi említette 1625-ös kiadás Guilielmus Camdenus Annales rerum Anglicarum-ja, amelynek csak ezt a quarto (R 194, W 227) és az 1639-es octavo (R 373, W 475) kiadását ismerjük. Az 1640 Harsányi feloldásában bizonyosan nyomdahiba, az 1641 helyett.

223. 223. *Respublica Sveciae*

Suecia, sive de Suecorum regis dominis et opibus. Commentarius politicus. Lugduni Batavorum, 1631, Elzevir, in 24. – R 340, W 359.

Megjelent még ugyanott változatlan formában 1633-ban (R 380, W 394). Lásd még e jegyzék 337/2. tételét.

224. 224. *Respublica Retiae*

SPRECHERUS, Fortunatus

Fortunati Sprecheri Rhetia, ubi ejus verus situs, politia, bella, foedera et alia memorabilia accuratissima describuntur. Lugduni Batavorum, 1633, Elzevir, in 24. – R 379, W 392.

225. 225. *Respublica Hispaniae*

CAMPANELLA, Thomas

Thomae Campanellae De monarchia Hispanica discursus. Amstelodami, 1640, Elzevir, in 12. – R 959, W 967.

Megjelent még 1652 előtt, 1641-ben ugyanott változatlan formában (R 964, W 971). De lehet: lásd e jegyzék 219/2. tételét.

226. 226. *Respublica Galliae*

Respublica, sive status regni Galliae diversorum auctorum. Lugduni Batavorum, 1626, Elzevir, in 24. – R 279, 280, W 311.

227. 227. *Respublica Helvetiae*

Helveticorum respublica diversorum auctorum quorum nonnulli nunc primum in lucem prodeunt. Lugduni Batavorum, 1627, Elzevir, in 24. – R 242, W 278.

228. 228. *Respublica Africae*

LEO Africanus, Johannes

Johannis Leonis Africani de totius Africae descriptione libri IX, recens in Latinam lingvam conversi, J. Floriano interprete. Pars I-II. Lugduni Batavorum, 1632, Elzevir, in 24. – R 355, W 371.

229. 229. *Respublica Sabaudiae*

Sabaudiae respublica et historia. Lugduni Batavorum, 1634, Elzevir, in 24. – 398, W 411.

230. 230. *Respublica Persiae*

Persia, seu regni Persici status, variaque itinera in atque per Persiam. Lugduni Batavorum, 1633, Elzevir, in 24. – R 374, W 386. A Harsányi említette 1647-es kiadást nem sikerült azonosítanunk.

231. 231. *Respublica Hansiaticae*

WERDENHAGEN, Johannes Angelius von

Johannis Angelii Werdenhagen De respublicis Hanseaticis. pars I-IV. Tractatus generalis. Lugduni Batavorum, 1631, Elzevir, apud Joannem Maire, in 24. – R 1850.

Lásd még e jegyzék 218, 233. tételét.

232. 232. *Respublica Scotiae et Hyberniae*

Respublica, sive status regni Scotiae et Hiberniae. Diversorum autorum. Lugduni Batavorum, 1627, Elzevir, in 24. – R 251, W 287.

Megjelent még 1630-ban ugyanott, de változatlan címlappal (tehát 1627-es dátummal – R 252, W 287).

233. 232(!). *Johannis Angelii de <Respublica> Rebuspubl(icis) Hansiaticis*

WERDENHAGEN, Johannes Angelius von

Johannis Angelii Werdenhagen De respublicis Hanseaticis. pars I-IV. Tractatus generalis. Lugduni Batavorum, 1631, Elzevir, apud Joannem Maire, in 24. – R 1850.

Lásd még e jegyzék 218., 231. tételét.

234. 233. *Cunaeus de Republica Hebraeorum*

CUNAEUS, Petrus

Petri Cunaei De republica Hebraeorum libri III. Editio altera, priore emendatio. Lugduni Batavorum, 1632, Elzevir, in 24. – ez évben háromszor jelent meg (R 342, 343, 344, W 362).

Az első kiadás a sorozaton kívüli nyolcadrétű volt ugyanott, 1617-ben (R 96, W 119).

235. 234. *Hobogrocus(!) de Mare Libero*

GROTIUS, Hugo; MERULA, Paulus; BOXHORNIIUS, Marcus Zuerius

Hugo Grotius De mare libero et Paulus Merula De maribus. (M. Z. Boxhornii Apologia pro navigationibus Hollandorum, adversus Petrum Henterum, ... Tractatus pacis et mutui commercii, sive intercurus navigationum, conclusus inter Henricum Septimum regem Angliae, et Philippum archiducem Austriae). Lugduni Batavorum, 1633, Elzevir, in 12. – ez évben háromszor jelent meg (R 370, 371, 372, W 385).

236. 235. *Belgii Foederati Respublica*

LAET, Johannes de

Belgii confoederati respublica, autore J. de Laet. Lugduni Batavorum, 1630, Elzevir, in 24. – egy év alatt háromszor jelent meg (R 301, 302, 303, W 326).

237. 236. *Introductio Universalis in omnes Respublicas*

WERDENHAGEN, Johannes Angelius von

Introductio universalis in omnes respublicas, sive politica generalis. Auctore Johanne Angelio Werdenhagen. Amsterdami, 1632, Elzevir, apud Guilielmum Blaeu, in 24. – R 1854.

Ugyanebben az évben újra megjelent (R 1855), de akkor a szerző nevével kezdődő címmel. Harsányi feloldása (Philippus Cluverius) téves; az ő munkáját lásd e jegyzék 245. tételénél.

238. 237. *Moscoviae Descriptio*

Respublica Moscoviae et urbes. Accedunt quaedam Latine nunquam antehac edita. Lugduni Batavorum, 1630, Elzevir, apud Joannem Maire, in 24. – egy év alatt kétszer jelent meg (R 1844, 1845)

Vagy: Russia seu Moscovia itemque Tartaria, commentario topographico atque politico illustratae. Lugduni Batavorum, 1630, Elzevir, in 24. – egy év alatt háromszor jelent meg (R 311, 312, 313, W 336). Lásd még e jegyzék 217. tételét.

239. 238. *Gillius de Bosphoro Tracico*

GILLIUS, Petrus

Petri Gyllii de Bosporo Thracico libri III. Lugduni Batavorum, 1632, Elzevir, in 24. – ez évben négyszer jelent meg (R 347, 348, 349, 350, W 366).

240. 239. *Gilli Constantinopoleos Typographia(!)*

GILLIUS, Petrus

Petri Gyllii de Constantinopoleos topographia libri IV. Lugduni Batavorum, 1632, Elzevir, in 24. – ez évben háromszor jelent meg (R 351, 352, 353, W 367).

241. 240. *De Principatibus Italiae Tractatus varii*

De principatibus Italiae tractatus varii. Lugduni Batavorum, 1628, Elzevir, in 24. – R 272, W 301.

Második és harmadik kiadása ugyanott 1631 (R 336, 337, W 356).

A ma is meglévő második kiadás (Sárospatak I. 246) egyetlen bejegyzése: címlap verso: „Liber Kollegii Ref. S. Patak sig. Anno 1793”.

242. 241. *Descriptio Indiae verae*

De imperio Magni Mogolis sive India Vera commentarius, e variis auctoribus. Lugduni Batavorum, 1631, Elzevir, in 24. – ez évben háromszor jelent meg (R 331, 332, 333, W 354).

243. 242. *Arabicum Manuscriptum*

MANUSCRIPTUM

244. 243. *Imperium Romano-Germanicum*

Respublica et status imperii Romano-Germanici. Lugdunum Batavorum, 1634, Elzevir, in 24. – ez évben kétszer jelent meg (R 394, 395, W 408).

Lásd még e jegyzék 210. tételét.

245. 244. Cluveri Introductio in Geographiam

CLUVERIUS, Philippus

Philippi Cluverii Introduction in universam geographiam. Lugduni Batavorum, 1627, Elzevir, in 16. – R 235, W 274.

További kiadásai ugyanott 1629, 1641 (R 278, 513, 514 (mert 1641-ben kétszer adták ki), W 309, 513) és Amstelodami, 1651 (R 1140, W 1124).

246. 245. Imperium Turcicum

Turcici imperii status seu discursus varii de rebus Turcarum. Lugduni Batavorum, 1630, Elzevir, in 24. – R 317, W 340.

Megjelent még ugyanott 1634-ben (R 404, W 616).

247. 246. Infernus Damnatorum

DREXELIUS, Hieronymus

Infernus damnatorum carcer et rogos aeternitatis pars II. coram ... Bavariae Duce ... Maximiliano et ... Coniuge Elisabetha explicata. Coloniae, 1632, Bernardus Gualterus, in 16. – SOMMERVOGEL.

1633-ban változatlan formában ugyanott újra kiadták.

248. 247. Zodiacus Christianus seu: Signa 12 Praedestinationis

DREXELIUS, Hieronymus

Zodiacus Christianus locupletatus: seu signa XII divinae praedestinationis, totidem symbolis explicata ab, Hieremia Drexelio e S. J. Monachii, 1622, formis Annae Bergiae, cum figuris Egidii Sadeler, in 12; – SOMMERVOGEL.

Az ezt követő tíz évben még 5 kisformátumú (in 12, 16, illetve 24.) kiadása ismert.

249. 248. Libellus precum Germanice

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

250. 249. Consilium de eripienda universa armatura Pontificii Johannis Kuzera

KUZERA, Johannes

Consilium I., quomodo universa Papismi armatura prudenter sit diripienda. ... Lőcse, 1645, Lorenz Brewer, in 12. – RMK II. 661.

251. 250. Ignatii beneficia in suos Cluentes

Nem sikerült feloldani.

252. 251. *Busbequius De Republica*

GISLENIUS Busbequius, Augerius

Talán: Opera omnia quae extant A. G. Busbequii. Lugduni Batavorum, 1633, Elzevir, in 24. – kétszer jelent meg ez évben (R 362, 363, W 380).

Mivel „De republica” című munkáját nem sikerült azonosítanunk, feltehetjük, hogy az Elzevirek Respublica sorozatával való hasonlósága miatt írta így le a jegyzék összeállítója.

253. 252. *Aulicus Inculpatus*

REFUGE, Austach de; PASTORIUS, Joachimus transl.

Aulicus inculpatus, ex Gallico auctoris anonymi traductus a Joachimo Pastorio. Amstelodami, 1644, Elzevir, in 12. – R 998, W 1001.

Ugyanott még 1649: R 1086, W 1077.

254. 253. *Bell. Jehovae S. medit. Sacrae contra vitia*

Nem sikerült feloldani.

255. 254. *Psalterium Hebraeum*

BIBLIA

Venetiae 1546, Marco A. Guistiniano, in 16. után számos kiadás. – BLC.

A XVII. századiak közül megemlíthjük: Lugduni Batavorum, 1637, in 12.; Amstelodami, 1634, in 16.

256. 255. *Opuscula Drexelii II Tomis*

DREXELIUS, Hieronymus

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

Valószínűleg Drexel valamelyik két (s nem tizenegy) kötetes munkájáról van szó. Harsányi, JÖCHERre hivatkozva említ ugyan egy antwerpeni 11 kötetes duodecimo (1657) kiadást, ezt azonban nem ismeri: SOMMER-VOGEL, BR, BT, BB, NUC, BN, BLC, s számos más kézikönyv sem.

257. 256. *Virgilii opera*

VERGILIUS, Publius Maro

Virgilius diligenter ad Aldinum exemplar denuo recognitus per Parvum Rosae-fontanum. Parisiis, 1522, Petrus Viartius, in 16. – BLC.

A BLC által említettek között ez az első duodecimonál kisebb, utána még számos ismert.

(10. lapon, más kéz írása:) Libros juxta Numerationum proveni sc. vol. 331. (Mind-en bizonnyal Tolnai János kézírása. Lásd a 448. tételhez fűzött jegyzetünket!)

(11–15. lap üres, a 16. is, de felső szélén:) Nr. 8.

(A jegyzék a 17. lapon folytatódik.)

In folio

258. 1. *Exempla Virtutum et Vitiorum etc.*

GUILIELMUS Peraldus (Perault)

Virtutum vitiorumque exempla: ex utriusque legis promptuario decerpta. Lugduni, 1608, s. typ. in 4. – BN, BSB.

További in 4 kiadásai: Coloniae, 1614; Moguntiae, 1618; Parisiis, 1629. – BN, BSB. LIPENIUS Theol. említi a következőt: FAYAE, Alexander: *Exempla virtutum et vitiorum ...* Tomi III. Hispali, 1632, s. typ. in 4. Ezt a szerzőt azonban a modern katalógusok nem ismerik.

259. 2. *Cosmographia Universalis Musteri(!)*

MUNSTERUS, Sebastianus

Cosmographiae universalis libri VI. in quibus, iuxta certioris fidei scriptorum traditionem describuntur, omnium habitabilis orbis, partium situs, propriaeque dotes. Regionum topographicae effigies. Terra ingenia, quibus fit ut tamen differentes et varias specie res et animatas et inanimatas, ferat. Animalium peregrinorum naturae et picturae. Nobiliorum civitatum icones et descriptiones. Regnorum initia, incrementa et translationes. Omnium gentium mores, leges, religio, res gestae, mutationes, item regum et principum genealogiae. Autore Sebastiano Munstero. Basileae, 1550, Henricus Petri, in fol. – NUC.

Ezen kívül csak a BLC említi 9 ívrét kiadást. Vö. a Rákóczi Pál javaival Patakra vitt könyvek 1642. évi összeírásában a 5. tételével (e kötet 203. lapján).

260. 3. *Bonfii(!) Decades*

BONFINI, Antonio; ZSÁMBOKY János

Rerum Ungaricarum decades quatuor cum dimidia ... Joannis Sambuci ... opera et studio ... Una cum rerum ad nostra usque tempora gestarum Appendicibus ... Basileae, 1568, off. Oporiana, in fol. – RMK III. 570.

1648-ig 7 kiadása ismert. Például: Frankfurt, 1581. (RMK III. 706.); Hanau, 1606. (RMK III. 1027.) Lásd még a 275. és 283. tételüket.

261. 4. *De visibili Monarchia Ecclesiae Sanderus*

SANDERUS, Nicolaus

De visibili monarchia ecclesiae libri VIII. In quibus diligens instituitur disputatio de certa et perpetuae ecclesiae Dei tum successione, tum gubernatione monarchia, ab ipso mundi initio usque ad finem. Deinde etiam civitatis diaboli persaepe interrupta progressio proponitur, sectaeque omnes et haereses confutantur, quae unquam contra veram fidem emeruerunt. Denique de antichristo ipso et membris eius; deque vera Dei et adulteria diaboli ecclesia, copiose tractatur. Si quid

praeterea difficile et scopulosum vel in pontificum Romanorum historia, vel in consiliorum generalium ratione accidit; idipsum ex proposito discutitur et examinatur. Cum indice. Auctore Nicolao Sandero. Antverpiae–Parisiis, 1578, Christophorus Plantinus, Michael Sonnius, in fol. – PP, NUC.

A Sárospatak C 289 jelzetű példány bejegyzései: Super ex libris: I. TH. C. E. S. 1591; címelőzék: „Ex Bibliotheca Ill. Scholae Ref. Spatak”; címlap recto: „Georgij Ciriaci(?) Hertensis Canonici Agriensis”, „Liber Ill. Scholae Ref. 1739”. Nincs tehát valószínűsége annak, hogy ez a példány volt a Rákócziaké.

262. 5. *Theatrum vitae humanae 3^{bus} distinctis Tomis Zvingeri*

ZWINGERUS, Theodorus; ZWINGERUS, Jacobus

Theodorus Zuingerus *Theatrum humanae vitae*, novem voluminibus locupletatum, interpolatum, renovatum Jacobi Zuingeri filii auctoris recognitione. (Libri I–XXIX.) Basileae, 1604, Sebastianus Henricpetri, in fol. – Sárospatak E 312–318.

A pataki példány hat kötetbe rendezett a következőképpen: Vol. I.: Libri I–II., Vol. II.: Libri III–IV., Vol. III.: Libri V–VII., Vol. IV.: Libri VIII–XI., Vol. V.: Libri XII–XVIII., Vol. VI.: Libri XIX–XXIX., Vol. VII.: Indices. Az első hat kötet talán a Rákócziaké volt, a hetedik pedig a Beleznay-könyvtárból való. Valamennyi kötet címlap rectóján ugyanez a szöveg olvasható: „... 1631 catalogo inscriptus list. T” (a könyvtár neve kivakarva, de elég nagy könyvtár lehetett, ha már „T” jegyzék is volt – ha ez a pataki coetus lett volna, akkor miért vakarták volna ki?); és a másik bejegyzés „Ill. Coll. Ref. SPatak. Vol. VII. Accessit e Bibl. Belezniana Sig. Gabor Kovacs Ao. 1832(?) Bibliothecar.” Megjegyzendő, hogy VISEGRADI 1910. p. 48. Nr. 118. említ egy X. kötetet, mint ami a coetusé volt, s egy szerepel (vlsz. ugyanaz) a kollégiumtól 1686-ban elvett könyvek jegyzékén is (vö. ADATTÁR 14. p. 86. Nr. 15.) Lásd még e jegyzék 282. és 525. tételeit.

263. 6. *Nicephori Ecclesiastica historia*

NICEPHORUS Callistus Xanthopolus; LANGIUS, Johannes transl., ed.;

CASSIODORUS Senator, Flavius Magnus Aurelius

Nicephori ... *Ecclesiasticae historiae libri decem et octo* ... opera vero et studio ... Johanni Langi e Graeco in Latinum sermonem translati ... Adiecimus quoque ad Nicephorum, magni Aurelii Cassiodori tripartitam, quam vocant historiam ... Francofurti, 1558, Sigismundus Feyerabendus, in fol. – BLC, NUC.

Néhány további ívrét kiadás: Basileae, 1560, 1561; Parisiis, 1562, 1630; Francofurti, 1618. Harsányi figyelmeztet, hogy a mű címléírása megtalálható a kollégiumtól 1686-ban elvett könyvek jegyzékén is (vö. ADATTÁR 14. p. 86. Nr. 20.)

264. 7. *Catalogus Testium Veritatis Illyrici et Praelectiones Molleri in Psalmos*

1. FLACIUS Illyricus, Matthias; GOULART, Simon ed.

M. Flacii Illyrici Catalogus testium veritatis, qui ante nostram aetatem, Pontificum Romanorum primatui variisque papismi superstitionibus, erroribus, ac impiis fraudibus reclamarunt: nova hac editione emendatior, et prioribus duplo auctior redditus ... Studio et cura Simonis Goulart. Accessit appendix ... ab anno 1517 ad annum 1600. Genevae, Jacobus Chouet, in fol. – BLC.

Több más ívrét kiadása is ismert (Basileae, 1562, 1608; Francofurti, 1573), de mivel valószínűleg Moller művével kolligátumot képezett, olyan kiadást választottunk, amely ugyanabban a nyomdában jelent meg, mint az alábbi.

2. MOLLERUS, Henricus (Heinrich Möller)

Enarrationes Psalmorum Davidis ex praelectionibus Henrici Molleri exceptae. Postrema editio prioribus emendatior, cui nunc primum accesserunt theses seu observationes locorum doctrinae Theodori Bezae eorundem Psalmorum paraphrasis poetica. Genevae, 1603, Jacobus Chouet, in fol. – BLC.

Megjelent még ugyanott, más nyomdában 1573, 1591; s ugyanabban: 1610, 1619. Végző megjegyzésként megemlítjük, hogy ha valóban kolligátumról van szó, akkor az 11800 lapos kötet volt.

265. 8. *Thucydides de Bello Peloponesiaco*

THUCYDIDES

Thycididis de bello Peloponnesiaco libri VIII, interprete Laurentio Valla. Tarvisii, 1483, Johannes Rubeus, in fol. – Hain-Copinger 15511.

Ezután rengeteg kiadás, főleg Valla, Bartholomaeus Parthenius, Joachim Camerarius, Henricus Stephanus, Vitus Winshenius és Georgius Acacius Enenckel jegyzeteivel. Néhány ívrét kiadás: Parisiis, 1513 (Parthenius); Basileae, 1540 (Camerarius); Witebergae, 1569 (Winshenius). Néhány octavo kiadás (vö. e jegyzék 339. tételével): Witebergae (Winshenius); Francofurti, 1589 (Valla – Stephanus); Argentorati, 1614 (Enenckel). Lásd még e jegyzék 339. tételét.

266. 9. *Theophilacti in 4 Evangelii Enarrationes*

THEOPHYLACTUS de Achrida; OECOLAMPADIUS, Johannes ed.

Theophylacti archiepiscopi Bulgariae in quattuor Evangelia enarrationes, denuo recognitatae Joanne Oecolompadio interprete. Coloniae, 1525, s. typ.

Számos ívrét kiadás követte ugyanott 1527, 1528, 1536, 1541, de megjelent másutt is.

267. 10. *Europae Descriptio*

BUSSEMACHER, Johannes

Europae totius orbis terrarum partis ... descriptio ... Coloniae, 1592, in 4. – BSB.

2. kiadás ugyanott 1594.

268. 11. *Plutarchi Graecorum Romanorumque illustrium vitae*

PLUTARCHUS

Tou szofótatou Ploutarkhou paralléloi bioi Rómaióv kai Hellénón 49. – Sapientissimi Plutarchi paralellum vitae Romanorum et Graecorum quadraginta novem ... Florentiae, 1517, s. typ. in fol. – BN.

Ezután még számtalan ívrét kiadása ismert. Harsányi figyelmeztet, hogy e könyv leírását megtaláljuk az 1686-ban a kollégiumtól elvett könyvek jegyzékén is (vö. ADATTÁR 14. p. 86. Nr. 19.) Lásd még e jegyzék 33. tételét.

269. 12. *Laurea Austriaca de Bello Germanico*

SCHÖNVETTERUS, Johannes Theobaldus

Laurea Austriaca sive commentaria de bello germanico nostri temporis libri XIII. Francofurti, 1627, in fol. – NUC.

Sárospatak H 433. A pataki példány címlapja hiányzik. Ma is olvasható bejegyzések: első táblán belül: „Anno 1710 die 15. Novembris”; „O. B. O. 2. lib. 25.”; címelőzéklap és a szennycímlap rectón (XVII. illetve XVIII. századi kéz): „Liber Illustris Scholae Saros Patachinae a Serenissima Rakocziana domo in usui praefatae Juventutis Coetus edicatus. A. 1637. Ipsi Calend. Jan.”; „Leopoldus, Leopoldus”; „Salutem et pacem cujus est ipsa etc. Losoncz Komaromy Johann etc. etc. etc.” Lásd még e jegyzék 380. tételét, továbbá Rákóczinak Tolnai Istvánhoz írt levele 6. darabját e kötet 4. lapján. Vö. még CZEGLE 1981. 14.

270. 13. *Thuani Historiarum sui temporis opera duobus voluminibus*

THUANUS, Jacobus Augustus (Jacques August de Thou)

J. A. Thuani Historiarum sui temporis tomus primus (-secundus). Parisiis, 1606, Ambrosius et Hieronymus Drouart, in fol. – BN, NUC.

Kétkötetes ívrét még: Offenbachi Ysenburgicorum, 1609-1610. A Harsányi említette frankfurti 1625-ös editio quarto. E mű címléírását megtaláljuk a kollégiumtól 1686-ban elvett könyvek jegyzékén is (vö. ADATTÁR 14. p. 86. Nr. 3.)

271. 14. *Hierosolymitana peregrinatio Radvizili(!)*

RADZIVILUS, Nicolaus Christophorus; TRETERUS, Thomas annot.

Hierosolymitana peregrinatio illustrissimi domini Nicolai Christophori Radzivili ... IV epistolis comprehensae ex idiomate Polonico in Latinam linguam translata est nunc primum edita Thoma Tretero interprete. Brunsbergae, 1601, Georgius Schönfels, in fol. – Sárospatak K 515.

E példány címlapja hiányzik; ma is olvasható bejegyzései: super ex libris: ... 1615 (betűk kivakarva); első táblán belül: O X – a coetus könyvtár-jegye?; első lapon: „Liber III. Coll. Saros Patak”.

272. 15. *Livij historia*

LIVIVS, Titus

Historiarum ab urbe condita libri – A kiadás azonosítását nem tartjuk lehetségesnek.

Megjegyezzük azonban, hogy e formátumban a XVII. század első felében a legtöbbször a Janus Gruterus-féle kiadás jelent meg (pl. Genevae, 1623; Parisiis, 1625; Francofurti, 1628. Lásd még e jegyzék 173. tételét, és az ahhoz fűzött megjegyzéseinket.

273. 16. *Sarmatiae Descriptio Gwagnini*

GUAGNINUS, Alexander

Sarmatiae Europaea descriptio quae regnum Poloniae, Litvaniam, Samogitiam, Russiam, Masoviam, Prussiam, Pomeraniam, Livoniam et Moschoviae Tartariaeque partem complectitur. Alexandri Guagnini Veronensis ... diligentia conscriptae. Cracoviae, 1578, Matthias Wierzbiet, in fol. – BLC, NUC.

Következő kiadása (Spirae, 1581, Bernardus Albinus, in fol.) bővített volt: ... Cui supplementi loco, ea quae gesta sunt superiori anno inter regem Poloniae et magnum ducem Moschoviae breviter adjecta sunt. Item genealogia regum Poloniae.

274. 17. *Historia Hussitarum*

COCHLEUS, Johannes

Historia Hussitarum libri duodecim per Joannem Cochlaeum ... collecti ... Quibus adiuncti sunt duo de septem sacramentis et de caeremoniis ecclesiae tractatus ... commentaria de actis et scripta Martini Lutheri. Apud S. Victorem prope Moguntiam, 1549, Franciscus Behem, in fol. – Sárospatak L 473.

A kötetten semmi direkt bizonyíték nem található arra nézve, hogy a Rákóczi-könyvtár része lett volna. Bejegyzések: címlap recto: „... Hynensis”; „Dionysij Agriensis P.B.M. Virginis”; „Liber III. Scholae Ref. Sp. 1739”. A gerincen a coetus jelzete: B.B.O.2.lib.8. A Lutherről szóló részben egy katolikus (Luther-ellenes) olvasó (XVI. századi kéz) margójegyzetei találhatók.

275. 18. *Bonfius(!) et Caelii Augustini Saracenicae historiae libri 3*

1. BONFINI, Antonio; ZSÁMBOKY János

Rerum Ungaricarum decades quatuor cum dimidia ... Joannis Sambuci ... opera et studio ... Una cum rerum ad nostra usque tempora gestarum Appendicibus ... Basileae, 1568, off. Oporiana, in fol. – RMK III. 570.

Lásd még a 260. és 283. tételeket.

2. CURIONE, Celio Augustino

Caelii Augustini Curionis Saracenicae historiae libri tres, ab autore innumeris locis emendati atque expoliti. His accessere Wolfgangi Dreschleri earundem rerum chronicon sive breviarium. Item Caelii Augustini Curionis Marochensis regni in Mauritania nobilissimi à Saracenis conditi descriptio, nunquam antehac edita.

Caelii Secundi Curionis de bello Melitensi à Turcis gesto, historia nova. Basileae, 1568, Johannes Oporinus, in fol. – NUC.

276. 19. Valerius

VALERIUS Maximus

Valerii Maximi factorum et dictorum memorabilium ... liber I-IX. Argentinae, 1470, Johannes Mendelin, in fol. – Hain 15773

Ez után rengeteg kiadás, főleg Jodocus Badius Ascensius jegyzeteivel és fordításában.

277. 20. Rerum Hungaricarum Scriptores Varij, historici, Geographici

BONGARSIUS, Jacobus ed.

Rerum Hungaricarum scriptores varii, historici, geographici. Ex veteribus plerique, sed iam fugientibus editionibus revocati: quidam nunc primum editi a Jacobo Bongarsio ... Francofurti, 1600, haer. Andreae Wechelii, in fol. – RMK III. 943a.

A kötet fontosságáa miatt ide iktatjuk a tartalomjegyzékét is: THURÓCZY János: Chronica Hungarorum. – KÜKÜLLEI János: Chronica Ludovici regis. – ROGERIUS: Epistola ... seu ut ipse vocat miserabile carmen super destructione regni Hungariae per Tartaros facta. pp. 1–198. – RANSANO, Pietro: Epitome rerum Hungaricarum. (Praef. János Zsámboki.) pp. 199–268. – HARTVIK, episcopus: Vita S. Stephani primi regis Hungarorum. – Vita S. Emerici, beati Stephani filii. (Praef. Laurentius Surius.) pp. 268–283. – CALLIMACHUS Experiens: De rebus gestis a Vladislao Polonorum atque Hungarorum rege libri tres. (Praef. Giovanni Michele Bruto.) pp. 284–354. – Regis Hungariae Matthiae nuptiae et coronatio reginae a Palatini comitis legato ... descripta. pp. 354–362. – MARZIO, Galeotto: De egregie sapienter iocose dictis ac factis Matthiae regis. (Praef. Zsigmond Gyalui Torda.) – JANUS Pannonius: Ad Galeotum. pp. 362–390. – GYALUI TORDA Zsigmond: In divum Ioannem Baptistam hymnus. pp. 390–394. – SOITERUS, Melchior: Belli Pannonici ... contra Solymannum Turcarum tyrannum gesti libri II. pp. 394–422. – STELLA, Johannes Martinus: De Turcarum in regno Hungariae successibus anno 1543. et 1544. epistolae. pp. 422–438. – LAZIUS, Wolfgang: Rei contra Turcas gestae anno 1556. brevis descriptio. pp. 438–443. – HEROLD Basilius, Johannes: Rerum contra Turcas auspiciis Ferdinandi Austriaci ... anno 1556 ... gestarum historiola dialogo. pp. 444–467. – BIZARI, Pietro: Bellum Pannonicum sub Maximiliano II. Romanorum et Solymanno Turcarum imp. gestum. pp. 467–520. – CRNKA, Fran: Historia Sigethi capti anno 1566. (Trad. Samuel Budina.) pp. 521–535. – JACOBINUS, Joannes: Brevis enarratio rerum a Sigismundo Transilvaniae principe anno 1595. gestarum. pp. 536–547. – PISTORIUS, Johannes (de Nidda): Regum Hungariae ... genealogia. pp. 549–564. – REICHERSDORFF, Georg: Chorographia Transylvaniae. Moldaviae

chorographia. pp. 565–589. – WERNHER György: De admirandis Hungariae aquis. – GYALUI TORDA Zsigmond: (Ad Sigismundum ab Herberstein.) pp. 590–607. – STELLA, Johannes Martinus: Descriptio et munitiones Altenburgi, arcis dotalis ... Hungariae reginae Mariae. pp. 607–610. – PETANTIUS, Felix: De itineribus aggrediendi Turcam. pp. 610–615. – Appendix ad res Hungaricas, in qua Transylvanicae inscriptiones veteres nonnullae et annales exscripti de templis Leutschoviensi et Coronensi. pp. 617–631. – Egy példánya ott szerepel a pataki iskolától 1686-ban elvett könyvek között: ADATTÁR 14. p. 86. Nr. 35.

278. 21. *Johannis Wolffij Lectionum memorabilium Tomi 2*

WOLFFIUS, Johannes

Johannes Wolfius Lectionum memorabilium et reconditarum centenarii XVI, cum indice Joannis Jacobi Linsii. Tomus II. Lavingae, 1608, in fol. – Sárospatak, ZZ 840.

Bejegyzései: Super ex libris; ... 1609 (kivakarva); első táblán belül: „Anno 1627 die 31 Julij Emi hunc librum a plebano niag Sarosien, per fl. 12 d. 50 Georgius Rákóczy m(anu) pr(opria) Non est currentis neque volentis sed miserentis DEI”. A fejedelem autográfja.

279. 22. *Pauli Jovii Elogia Virorum bellica virtute illustrium et vitae eorundem*

JOVIUS, Paulus

1. Pauli Jovii ... Elogia virorum bellica virtute illustrium, septem libris iam olim ab authore comprehensa, et nunc ex eiusdem Musaeo ad virum expressis imaginibus exornata. Basiliae, 1575, Petrus Perna, in fol. – NUC.

Más ívrét kiadásai: Florentiae, 1551; Basileae, 1577, 1596.

2. Pauli Jovii ... Vitae illustrium virorum tomis duobus comprehensae et propriis imaginibus illustratae. Basileae, 1577-1578, Petrus Perna, in fol. – NUC.

Harsányi figyelmeztet, hogy Jovius műveinek címléírását ott találjuk a kollégiumtól 1686-ban elvett könyvek jegyzékén (vö. ADATTÁR 14. p. 86-87. Nr. 26, 30, 52.) Lásd még a következő két tételt.

280. 23. *Pauli Jovii opus*

JOVIUS, Paulus

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

Lásd az előző (279.) és a következő (281.) tételt.

281. 24. *Ejusdem vitae Imperatorum et Elogia Virorum doctorum*

JOVIUS, Paulus

1. Pauli Jovii ... Illustrium virorum vitae, quibus accesserunt Turcarum imperatorum vitae, eodem autore ex Italico in Latinum conversae cum gemino indice. Basileae, 1567, Petrus Perna, in fol. – NUC.

2. Elogia doctorum virorum ab avorum memoria publicatis ingenii monumentis illustrium. Authore Paulo Jovio ... Praeter nova Joannis Latomi Bergami in

singulos epigrammata, adiecimus ad priora Italicae editionis, illustrium aliquot poetarum alia. Basileae, 1571, Petrus Perna, in fol. – NUC.

Lásd az előző két tételt.

282. 25. *Theatrum vitae humanae Zvingeri*

ZWINGERUS, Theodorus; ZWINGERUS, Jacobus

Theodorus Zuingerus Theatrum humanae vitae, novem voluminibus locupletatum, interpolatum, renovatum Jacobi Zuingeri filii auctoris recognitione. (Libri I-XXIX.) Basileae, 1604, Sebastianus Henricpetri, in fol. – Sárospatak E 312-318.

Lásd még e jegyzék 262. és 525. tételeit.

283. 26. *Bonfinius de rebus hungaricis. in fol.*

BONFINI, Antonio; ZSÁMBOKY János

Rerum Ungaricarum decades quatuor cum dimidia ... Joannis Sainbuci ... opera et studio ... Una cum rerum ad nostra usque tempora gestarum Appendicibus ... Basileae, 1568, off. Oporiana, in fol. – RMK III. 570.

Lásd még a 260. és 275. tételeket.

284. 27. *Polyanthea Langij*

LANGIUS, Josephus

Polyanthea nova, hoc est opus suavissimus floribus celebriorum sententiarum tam Graecarum quam Latinarum refertum, quod ... summa fide olim collegere ... Dominicus Nanus Mirabellus, Bartholomaeus Amantis et Franciscus Tortius ... Nunc vero, sublata omnium titulorum et materiarum confusione, ordine bono digestum, et innumeris prope cum sacris tum profanis sententiis, apophtegmatibus, similitudinibus, adigiis, exemplis, emblematis, hieroglyphicis et fabulis auctum, locupletatum, exornatum. Studio et opera Josephi Langii. Francofurti, 1607, sumpt. Lazari Zetzneri, in fol. – NUC.

Harsányi szerint a Rákóczi-könyvtár példánya került a sátoraljaújhelyi piaristák könyvtárába, jöllehet Visegrádi csak annyit jelez, hogy a coetusé volt (VISEGRÁDI 1910. p. 44. Nr. 76.). A műnek egyébként számos kiadása ismert még ívrét alakban: Francofurti, 1604, 1612, 1628; és még több „Polyanthea novissimarum novissima”, „Florilegii seu Polyanthea” illetve „Nova Polyanthea” címkezdettel. Vö. még e jegyzék 107. tételével.

285. 28. *Arbor Aniciana Johannis Seifridi*

SEIFRIDUS, Johannes

Arbor aniciana, seu genealogia serenissimorum augustissimae Austriae domus principum ab anicia antiquissima nobilissimaque urbis Romae familia deducta, septemque libris explicata. Auctore Joanne Seifrido. Viennae Austriae, 1613, Joannes Fidlerus, in fol. – NUC, BLC.

286. 29. *Historia Olai Magni*

MAGNUS, Olaus

Historia Olahi Magni ... De gentium septemtrionalium variis conditionibus statibusque et de morum ... mirabili diversitate. Basileae, 1567, Henricus Petri, in fol. – NUC, BLC.

A többi kiadás címleírásában az első három szó sorrendje más.
Lásd még e jegyzék 366. tételét.

287. 30. *Marcus Aurelius*

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

Nem eldönthető még az sem, hogy Marcus Aurelius Antonius császárról, vagy Marcus Aurelius Severinusról, számos orvosi mű szerzőjéről van szó.

288. 31. *Fortificatio Theodori de Bry*

ERRARD, Jean

La fortification reduicte en art et demonstree ... mis en lumiere par le vefve et les deux fils de Theodor de Bry. Francfort, 1604, in fol. – BLC.

Vagy: PERRET, Jacques: *Architectura et perspectiva des fortifications et artifices de Jacques Perret, mis en lumiere par la vefve et les deux fils de Theodor de Bry.* Francfort, 1602, in fol. – BLC.

289. 32. *Ortelii Descriptio Orbis terrarum*

ORTELIUS, Abraham

Abrahami Ortelii Antverpiani Thesaurus Geographicus, in quo omnium totius terrae regionum, montium ... urbium ... oceani, marium ... fluviorum ... lacuum ... nomina et appellationes veteres, additis magna ex parte etiam recentioribus. Ex libris ... marboribus vetustis, nummis atque tabulis antiqui aeris ... Antverpiae, 1596, Joannes Moretus, in fol. – NUC.

290. 33. *Civitates orbis terrarum 8 Tomis*

BRAUN, Georg; HOGENBERG, Abraham; HOGENBERG, Franciscus;

HIERAT, Antonius; NOVELLANUS, Simon

Civitates orbis terrarum. Liber I. Civitates orbis terrarum. Liber II. De praecipuis, totius universi urbibus. Liber III. Urbium praecipuarum totius mundi liber. Liber IV. Urbium praecipuarum totius mundi liber. Liber V. Urbium praecipuarum mundi theatrum. Liber VI. Theatri praecipuarum totius mundi urbium liber. Coloniae Agrippinae, 1581–1618, Gotfridus Kempensis, in fol. – NUC.

További ívrét kiadásai ugyanott: 1612–1618; 1633–1639. Nyolckötetes változatát nem sikerült azonosítanunk.

291. 34. *Theatrum quintum orbium praecipuarum mundi*

BRAUN, Georg

Urbium praecipuarum mundi Theatrum quintum auctore Georgio Braunio. Coloniae, 1599, s. typ. in fol. – VD 16.

1572–1612 közt jelent meg 6 kötetben. Ugyanez azután: Coloniae Agrippinae, 1612–1618 közt ugyancsak 6 kötetben ismét piacra került. A fenti munka lehet ennek 5. darabja is – HAB.

292. 35. *Abrahami Ortelii Tabulae Geographicae*

ORTELIUS, Abraham

A. Ortelii Tabulis aliquot novis vitae auctoris illustratum. Editio ultima. Antverpiae, 1603, Joannes Baptista Vrientius, in fol. – NUC.

293. 36. *Theatrum Orbis terrarum Ortelii*

ORTELIUS, Abraham

Theatrum orbis terrarum. Antverpiae, 1570, Coppenius Diesth, in fol. – NUC.

Csak a NUC további 14 (számos javított) kiadást említ 1605-ig.

294. 37. *Imperatorum, Regum etc. Imagines et Descriptiones Authore Jacobo Schrenkhio*

SCHRENCK a Nozingen, Jacobus

Augustissimorum imperatorum, serenissimorum regum, atque archiducum, illustrissimorum principum, necnon comitum, baronum, nobilium, aliorumque clarissimorum virorum, qui aut ipsi cum imperio bellorum duces fuerunt, aut in iisdem praefecturis insignioribus laudabiliter functi sunt, verissimae imagines, et rerum ab ipsis domi, forisque gestarum succintae descriptiones ... Opus ... a Jacobo Schrenckhio a Nozingen continuatum et absolutum. Oeniponti, 1601, Jacobus Agricola, in fol. – NUC.

Megjelent még ugyanott változatlan formában 1606-ban.

295. 38. *Imperatorum Romanorum Imagines et Descriptiones*

STRADA, Jacobus

Imperatorum Romanorum omnium orientalium et occidentalium verissime imagines ex antiquis numismatis quam fidelissime delineatae. Addita cuiusque vitae descriptione ex thesauro Jacobi Stradae et per brevi elogio unius cuiusque carmine. Tiguri, 1559, Andreas Gesnerus, in fol. – NUC.

A nagyon elterjedt Johann Huttich és Johann Meyssens-féle gyűjtemények kiadásai negyedrétiük. Vö. még e jegyzék 294. tételével.

296. 39. *De aetatibus mundi Tabula*

Nem sikerült azonosítani.

Talán lehet: CANDIDUS, Pantaleon: *Annales seu tabulae chronologicae continentes seriem annorum mundi et brevem annotationem tanquam indicem praecipuarum personarum et rerum memorabilium ab initio mundi usque ad praesentem annum Christi 1602. ... addita sunt quaedam epigrammata historica ...* Argentinae, 1602, Rietsch, in fol. – SUB Göttingen

297. 40. *De aetatibus mundi historiae*

Nem sikerült azonosítani.

Lásd az előző, 296. tételt.

298. 41. *Epitome rerum hungaricarum Descriptio Randzani*

RANSANUS, Petrus

Epitome rerum Ungaricarum velut per indices descripta, autore Petro Ransano, apud Mathiam regem olim triennium legato. Nunc primum edita, una cum appendice quadam, opera Joannis Sambuci ... Viennae Austriae, 1558, Raphael Hofhalter, in fol. – RMK III. 448.

299. 42. *Constitutiones Polonicae Ladislai 4^{ti}*

VLADISLAUS IV.: 1632–1648

Constitucie Seymowe zá Pánowánia ... Wladyslaw IV. roku ... 1633. A Piotrkowczyk w Krakowie 1633. in fol. – NUC.

Latin nyelvű kiadását nem sikerült azonosítani.

In 4to

300. 1. *Pierii Hieroglyphica*

VALERIANUS, Johannes Pierius; CURIONE, Celio Agostino; HOESCHEL, David Joannis Pierii Valeriani Bellinensis *Hieroglyphica, sive de sacris Aegyptorum aliarumque gentium literis, commentariorum libri LVIII cum duobus aliis ab eruditissimo viro (scilicet Caelio Augustino Curione) annexis. Accesserunt loco auctarii Hieroglyphicorum collectanea, ex veteribus et recentioribus auctoribus descripta, et in sex libros digesta. Horapollinis item hieroglyphicorum libri duo, ex postrema Davidis Hoeschelii correctione. Praeterea eiusdem Pierii declamatiuncula pro barbis sacerdotum, et reliqua opuscula sive poemata omnia. Editio novissima. Pars I-II. Coloniae Agrippinae, 1613–1614, sumpt. Antonii Hierati, in 4. – NUC.*

További quarto kiadásai: Francofurti, 1613–1614; Coloniae, 1631. Emellett csak NUC 12 in fol. kiadást említ.

301. 2. *Historia Hugonis de rebus in Sicilia gestis*

FALCANDUS, Hugo

Historia ... de rebus gestis in Siciliae regno ... Parisiis, 1550, Jacques Dupuys, in 8.
– SUB Göttingen.

További kiadásai a többször megjelent *Sicularum rerum Scriptores* gyűjteményben, s nem önálló műként.

302. 3. *Mallificium historicum Lampadum*

LAMPADIUS, Johannes

Mallificium historicum integrum pars prima (-tertia). Nunc vero sub incudem revocatum et perfectum ... a Johanne Lampadio. Marpurgi, 1616–1617, Paulus Egenolphus, in 4. – NUC.

Megjelent még ugyanott 1628-ban in 4. Mivel az 1629-es kiadás címléírása többet elárul a mű tartalmáról, nem láttuk feleslegesnek közölni: *Mallificium historicum integrum ... Collecto flore et succo ex optimis et praestantissimis autoribus ... Olim quidem a Christophoro Pezelio ... in explicatione Epitomes Sleidani, De summis orbis terrarum imperiis, propositum; nunc vero sub incudem revocatum et perfectum ac Chronologia Scaligeriana, et prophetiarum Veteris et Novi Testamenti complementis illustratus et locupletatus cum indice* a Johanne Lampadio. Francofurti, 1629, Nicolaus Hampelius, in 4. – NUC.

303. 4. *Corona hungarica de Reva*

RÉVAI Péter

De Sacrae Coronae regni Hungariae ortu, virtute, fortuna, annos ultra DC. clarissimae brevis commentarius Petri de Rewa ... Augustae Vindelicorum, 1613, Christophorus Mangus, in 4. – RMK III. 1118.

Következő kiadása 1652: RMK III. 1795. Lásd még a 313. és 320. tételeket.

<304. s. n. *D(...)*a Angeli Historia Hungariae(!)>

Áthúzott tétel. Nem sikerült azonosítani.

Vö. a 218., 231. és 233. tételekkel.

305. 5. *De Situ orbis Pomponius Mela*

MELA, Pomponius

Pomponii Melae de situ orbis libri tres. Andreas Schottus Antverpianus recensuit et spicilegio illustravit. Additae Harmolei Barbari Veneti et Ferdinandi Nonii Pintiani castigationes. Geographica et historica Herodoti, quae Mela exscripsit, parallélósz concinnata ab Andrea Schotto. Antverpiae, 1582, Christophorus Plantinus, in 4. – PP, NUC, BLC.

Más quarto kiadásai: Parisiis, 1556, 1557; az incunabulum editiok közt is több in 4 van, de némileg más címszerkezetűek.

306. 6. *Colloquium Ratisbonense*

Colloquium De Norma Doctrinae E. Controversiarum Religionis Iudice ... Ratisbonae Habitum Mense Novembris Anno Domini. 1601. Ratisbonae, 1601, in 4. – Sárospatak L. 534.

Ma is megvan. A címlapon alul I. Rákóczi György írásával: „Anno 1629. vettem Lednicen egy segen morvából ki üttetett predicatorból. R. G.”

307. 7. *Hieronymi Cardani opera*

CARDANUS, Hieronymus

Hieronymi Cardani ... Opera quaedam lectu digna, nempe De libris propriis. De orationibus et praedictionibus admirandis. Neronis encomium. Geometriae encomium. De uno. Actio in Thessalicum medicum. De secretis. De gemmis et coloribus. Dialogus de morte. Humanis consiliis. Tetim inscriptus. De minimis et propinguis. De summo bono. Basileae, 1562, Henricus Petri, in 4. – NUC.

Ugyanott megjelent még quarto 1585-ben is.

308. 8. *De rebus hungariae Provinciae Ferrarius*

FERRARIUS, Sigismundus

De rebus Hungariae Provinciae ordinis Praedicatorum partibus quatuor et octo libris distributi commentarii. Viennae Austriae, 1637, in 4. – BLC, Apponyi II. 830.

Lásd még a 310. tételt.

309. 9. *Historia de ortu, progressu et ruina Haereseon, Florimundus Raemundus*

RAEMUNDUS, Florimundus (Rémond, Raemond)

Historia de ortu, progressu et ruina Haereseon hujus saeculi ... E Gallica lingua in Latinum conversa. Coloniae, 1614, G. Grvenbruck, in 4. – NUC, BSB.

310. 10. *De rebus hungariae Provinciae Ferrarius*

FERRARIUS, Sigismundus

De rebus Hungariae Provinciae ordinis Praedicatorum partibus quatuor et octo libris distributi commentarii. Viennae Austriae, 1637, in 4. – BLC, Apponyi II. 830.

Lásd még a 308. tételt.

311. 11. *Horologium Principum*

GUEVARA, Antonio; WANCKELIUS, Johannes transl.

Horologium principum, sive de vita Marci Aurelii imperatoris libri III, ab ... Antonio de Guevara ... compositi ... ex lingua Castellana adhibitibus Gallicis et

Italicis versionibus Latinam linguam traducti et myriade, cui nunc chiliades aliquot accesserunt, lectissimarum sententiarum exornati atque illustrati, indicibus necessariis et notatione locorum deprompta sunt. Opera et studio Johannis Wanckelii. Ed. quinta. Lipsiae, 1624, sumpt. Henningi Grossii, in 4. – NUC, BN, BLC.

Ismereteink szerint ez az első latin nyelvű quarto kiadás. Lásd még e jegyzék 9., 16. és 687. tételeit. Harsányi említi a magyar fordításokat (Draskovics János, Prágai András), de feltehető, hogy ha azokról lenne szó, azt az inventárium összeállítója jelezte volna (mint számos más esetben tette). Tolnai István, 1634. február 20-án a fejedelemhez írt levelében említi: „Az Horologiumot immár tudom, hogy az nagyságod bibliothecájában való.” (Szilágyi Sándor, PEIL 1875. 618–619.)

312. 12. *De Bello Turcico Volumen tertium Nicolai Reussneri*

REUSNER, Nicolaus ed.

Selectissimarum orationum et consultationum De bello Turcico variorum et diversorum auctorum volumina quatuor: I. Ad caesares et principes ordinesque imperii in comitiis augustalibus inde a Friderico III. imperatore usque ad Rudolphum II. augustum. II. Ad pontifices Romanos et sacrum collegium cardinalium, aliosque proceres Italiae. III. Ad reges et principes totius orbis christiani. IV. Ad eosdem principes christianos, una cum consiliis quibusdam et disputationibus sive discursus de ratione belli Turcici administrationis. Recensente Nicolaeo Reusnero Leorino. Lipsiae, 1595–1596, Abraham Lamberg, imp. Henningi Grossii, in 4. – Sárospatak H. 113

Lásd még e jegyzék 49. tételét.

313. 13. *Emblematica Descriptio Coronae Hungaricae*

RÉVAI Péter

De Sacrae Coronae regni Hungariae ortu, virtute, fortuna, annos ultra DC. clarissimae brevis commentarius Petri de Rewa ... Augustae Vindelicorum, 1613, Christophorus Mangus, in 4. – RMK III. 1118.

Következő kiadása 1652: RMK III. 1795. Lásd még a 303. és 320. tételeket.

314. 14. *Theatrum Historicum Hondorfii*

HONDORFFIUS, Andreas; LONICERUS, Philippus

Theatrum historicum, sive Promptuarium illustrium exemplorum ... ex antiquis simul ac recentioribus sacrarum et prophanarum historiarum monumentis collectum, et in decem classes, secundum Mosaicae legis praecepta, distinctum; initio quidem a reverendo viro, Andrea Hondorffio ... idiomate Germanico conscriptum, iam vero, labore et industria Philippi Loniceri ... Latinitate ductum, multisque in locis auctum, et illustratum. Editio tertia, prioribus emendatior. Francofurti, 1598, Johannes Feyrabendius, in 4. – NUC, BLC.

Az első két latin kiadás ívrétű; quarto vizont: Francofurti, 1607, 1616; Witebergae, 1604. Vö. a Rákóczi Pál javaival Patakra vitt könyvek 1642. évi összeírásában a 6. tételével (e kötet 204. lapján).

315. 14.(!) *Justi Lipsii de machinis, telis Tormentis etc.*

LIPSIUS, Justus

Justi Lipsii Poliorceticon sive de machinis tormentis, telis libri quinque. Ad historiarum lucem. Antverpiae, 1596, Joannes Moretus, in 4. – BB

Ezután még számos kiadása ismert (ugyanott pl. 1599, 1605, 1625).

316. 15. *Actiones et monumenta Martyrum*

CRISPINUS, Johannes

Actiones et monumenta martyrum, eorum, qui a Wicleffo et Husso ab nostram hanc aetatem Germania, Britannica Flandria, Italia et ipsa demum Hispania veritatem evangelicam sanguine suo constanter obsignaverunt. Genevae, 1560, Johannes Crispinus, in 4. – NUC.

A Harsányi említette Genevae, 1640-es kiadást nem sikerült azonosítanunk.

<317. s. n. *Imago totius terae(!)*>

Áthúzott tétel. Nem tartjuk azonosíthatónak.

318. 16. *Atlas Gallicae Minor*

MERCATOR, Gerardus

Atlas minor de Guerard Mercator, traduit de Latin en Francois par le Sieur de la Popeliniere gentilhomme francois anno 1608. Amstelodami, 1608, Jodocus Hondius, in 4. – BN, NUC.

319. 17. *Aurea Bulla*

Aurea Bulla Karoli III. ... ex archivo Illustrissimi Principis Electoris Palatinae. Heidelbergae, 1594, s. typ. in 4. – BLC.

További negyedréti kiadásai 1652-ig: Spirae, 1611; Francofurti, 1612.

320. 18. *De Sacra Corona hungarica Commentarius*

RÉVAI Péter

De Sacrae Coronae regni Hungariae ortu, virtute, fortuna, annos ultra DC. clarissimae brevis commentarius Petri de Rewa ... Augustae Vindelicorum, 1613, Christophorus Mangus, in 4. – RMK III. 1118.

Következő kiadása 1652: RMK III. 1795. Lásd még a 303. és 313. tételeket.

321. 19. *Aliud opus incerti Authoris conquirens quadam historica*

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

322. 20. *Delitiae Italiae Cypriani Eichovii*

EICHOVIUS, Cyprianus

Cypriani Eichovii ... *Delitiae Italiae et index viatorius, indicans itinera ab urbe Roma ad omnes in Italia; aliquas quoque extra Italiam civitates et oppida ...* Huic libello visum fuit addere tabellas geographicas Italiae. Ursellis, 1603, Casparus Sutorius, in 4. – BLC.

Egy év múlva ugyanott újra kiadták.

323. 21. *De Conjunctionibus Planetarum*

LEOWITZ, Cyprian von

De coniunctionibus magnis insignioribus superiorum planetarum, Solis defectionibus et Cometis, in quarta Monarchia, cum eorundem effectuum historica expositione. His ad calcem accessit Propositiones ab anno Domini 1564 in Viginti sequentes annos ... Lavingae, 1564, Emmanuel Salczer, in 4. – VD 16 L 1257 (L 1268)

Ugyancsak in quarto: Londini, 1573.; Marburgi, 1618. – BN

324. 22. *Alphabetum varium*

Nem sikerült azonosítani.

In 8tavo

325. 1. *Josephus de Antiquitatibus Iudaeorum*

FLAVIUS, Josephus; GELENIUS, Sigismundus transl.

Opera Josephi flavii quae ad nostram aetatem pervenerunt omnia: de Antiquitatibus judaicis libri XX. ... Francofurti, 1590, Johannes Feyerabendt, in 8. – NUC, BLC.

Ugyanitt octavo: 1617. Mindkettő Sigismundus Gelenius jegyzetével. Olyan kiadást, amelyben csak a szóbanforgó mű van, és octavo, nem láltunk.

326. 2. *Bucholceri Chronologia*

BUCHOLCERUS, Abrahamus

Cronologia, hoc est annorum supputatio, continua serie deducta ab orbis conditi primordiis usque ad exilium Israelitarum in Babylone; insertis passim historiae

Graecae et Romanae eventibus insignioribus. Opus ex sacrarum literarum monumentis aliorumque probatorum auctorum scriptis exstructum studio ... Abrahami Bucholceri. Heidelbergae, 1594, Petrus Sanctandreas, in 8. – NUC, BLC, EBL.

További octavo kiadásai: Gorlicii, 1599; Francofurti, 1612, 1616, 1634. Megjegyzendő, hogy e mű első kiadása 1580-ban volt (in fol.), s hogy a szerző halála után a kiadásokat a fia, Gottfried Bucholzer gondozta. Lásd még e jegyzék 334. tételét.

327. 3. *Johannes Sleidanus de Statu Religionis*

SLEIDANUS, Johannes

Johannis Sleidani De statu religionis et reipublicae Carolo Quinto Caesare, commentarii libri XXVI. Argentorati, 1555, Wendelinus Richelius, in 8. – NLC, NUC, BN.

Számos kiadás követte: Octavo: Argentorati, 1557, 1621; Genevae, 1559, 1580; Francofurti, 1610; Ívrét: Argentorati, 1555, haer. Richelii (tehát egy évben két különböző formátumú kiadás), 1556, 1559; Basileae, 1556. Lásd még e jegyzék 392. (in fol.) és 105., 564. (in 8.) tételét. Harsányi figyelmeztet, hogy e mű címleírása megtalálható a kollégiumtól 1686-ban elvett könyvek jegyzékén is (vö. ADATTÁR 14. p. 87. Nr. 46.)

328. 4. *Veteris Graeciae Regionum Commentarius*

EMMIUS, Ubbo

Vetus Graecia, illustrata, studio et opera Ubbonis Emmii Frisii. Pars I–II. Lugduni Batavorum, 1626, Elzevir, in 8. – R 214, W 252.

329. 5. *Historia Livij*

LIVIUS, Titus

Historiarum ab urbe condita libri

A kiadás azonosítását nem tartjuk lehetségesnek. Megjegyezzük azonban, hogy e formátumban a XVII. század első felében a legtöbbször a Janus Gruterus és a Franciscus Modius-féle kiadások jelentek meg. Lásd még e jegyzék 173. tételét és az ahhoz fűzött megjegyzéseinket.

330. 6. *Taciti opera*

TACITUS, Cornelius

C. Cornelii Taciti Historiarum et Annalium libri qui extant, Justi Lipsii studio emendati ... Ejusdem Taciti liber de moribus Germanorum, Julii Agricolae vita. Incerti scriptoris Dialogus de oratoribus sui temporis. Antverpiae, 1574, Christophorus Plantin, in 8. – PP.

Természetesen lehet bármelyik octavo Tacitus kiadás; a Lipsius-féle editio elterjedtsége miatt jelöltük ennek a címleírását. Lásd még e jegyzék 13. és 399. tételét.

331. 7. *Decades de Vitis Theologorum Melioris(!) Slesij(!)*

ADAMUS Silesius, Melchior

Vita germanorum Theologorum qui superiori seculo ecclesiam Christi voce scriptisque propagarunt et propugnarunt congestae et ad annum usque 1618 deductae ... Haidelbergae, 1620, Johannes Gregorius Geyder, in 8. – HAB.

LIPENIUS Theol. tud egy frankfurti 1653-as kiadásról is.

332. 8. *Commentarius Suriij de Rebus gestis in orbe terrarum*

SURIUS, Laurentius

Commentarius brevis rerum in orbe gestarum ab anno salutis 1500 usque in annum 1567 ex optimis quibusque scriptoribus congestus et nunc recens multis locis non parum auctus et locupletatus per F. Laurentium Surium carthusianum ... Coloniae, 1567, Gerwin Calenius, in 8. – NUC, BLC.

Ugyanez ugyanott: 1568; de ebben már 1568-ig található az események leírása. Az 1574-ig bővített változata ugyanott jelent meg: 1574, 1586, 1598. Valamennyi octavo.

333. 9. *Matthei Dresseri Isagoges Historicae Millenarius Sextus*

DRESSER, Mattheus

Matthei Dresseri Isagoges historicae millenarius sextus ... ab Othone III. usque ad annum 1591. Addita est oratio de bello Turcico De praecipuis Germaniae urbibus pene ducentis ... Lipsiae, 1606, Jacobus Apelius, in 8. – BLC.

Az első öt millenarius ugyanott 1598-tól jelent meg.

334. 10. *Bucholceri Chronologia*

BUCHOLCERUS, Abrahamus

Cronologia, hoc est annorum supputatio, continua serie deducta ab orbis conditi primordiis usque ad exilium Israelitarum in Babylone; insertis passim historiae Graecae et Romanae eventibus insignioribus. Opus ex sacrarum literarum monumentis aliorumque probatorum auctorum scriptis exstructum studio ... Abrahami Bucholceri. Heidelbergae, 1594, Petrus Sanctandreas, in 8. – NUC, BLC, EBL.

További octavo kiadásai: Gorlicii, 1599; Francofurti, 1612, 1616, 1634. Megjegyzendő, hogy e mű első kiadása 1580-ban volt (in fol.), s hogy a szerző halála után a kiadásokat a fia, Gottfried Bucholzer gondozta. Lásd még e jegyzék 326. tételét.

335. 11. *Georgii Fabrici Historiae Sacrae*

FABRICIUS, Georgius

Georgii Fabricii Chemnicensis Virorum illustrium seu historiae sacrae libri X. Lipsiae, 1564, Johannes Steinmann, in 8. – BLC, NUC.

További octavo kiadásai ugyanott: 1571, 1582, 1596, 1601. Lásd még e jegyzék 345. tételét.

336. 12. Mercurii Gallobelgici Tomi 14^{ti} Liber Primus et Secundus et 16. et 18. etc.

LUNDORP, Michael-Gaspar; BEATUS, Georgius; ABELIN, Johann Philipp; REINMANN, Johann David; SCHLEDER, Johann Georg
Mercurius Gallobelgicus, M. Gothardo-Arthusio p. m. succentariatus, sive rerum in Gallia et Belgio potissimum: Hispania quoque, Italia, Anglia, Germania, Ungaria, Transylvania vicinisque locis ab anno 1621 usque ad annum 1623 (–1627–1628; 1631–1634) gestarum historicae narrationis continuatae tomus 20. Francofurti ad Moenum, 1636. in 8. – NUC, EKÉvk 1970. 241.

Lásd a 128. tételhez írtakat.

337. 13. Tomus I^{mus} orationum in funere Illustrissimorum Principum Germaniae etc.

SCHARDIUS, Simon ed.

Tomus primus orationum ac elegiarum in funere illustrissimorum principum Germaniae ab obitu Maximiliani I. Imperatoris usque ad haec tempore scriptarum ... Francofurti ad Moenum, 1566, Georg Corvinus, Sigmund Feyerabend, haer. Wigandi Galli, in 8. – VD 16 S 2283., HAB.

A Tertius Tomus ma is megvan Debrecenben a Református Nagykönyvtárban (A 524). Leírását lásd e jegyzék 681. tételként.

338. 14. Polidorus Virgilius de rerum Inventoribus

VERGILIUS, Polydorus

Polydori Vergilii ... De rerum inventoribus libri octo per auctorem tertio jam recogniti et locupletati ... Basileae, 1532, Johannes Bebelius, in 8. – NUC, BLC.

Az első két kiadás (Basileae, 1523, 1525) ívrét volt; a fent leírttól kezdve jelentek meg az octavo edíciók ugyanott: 1536, 1540, 1544, 1545, 1546, 1550 stb. – rengeteg másutt is; 1652-höz legközelebbi: Coloniae, 1626.

339. 15. Thucydidis de Bello Peloponnesiaco Libri VIII.

THUCYDIDES

Thucydidis de bello Peloponnesiaco libri VIII, interprete Laurentio Valla. Tarvisii, 1483, Johannes Rubeus, in fol. – Hain-Copinger 15511.

Ezután rengeteg kiadás, főleg Valla, Bartholomaeus Parthenius, Joachim Camerarius, Henricus Stephanus, Vitus Winshenius és Georgius Acacius Enenckel jegyzeteivel. Néhány ívrét kiadás: Parisii, 1513 (Parthenius); Basileae, 1540 (Camerarius); Witebergae, 1569 (Winshenius). Néhány octavo kiadás (vö. e jegyzék 339. tételével): Witebergae (Winsenius); Francofurti, 1589 (Valla – Stephanus); Argentorati, 1614 (Enenckel). Lásd még e jegyzék 265. tételét.

340. 16. *Totius terrarum orbis historica descriptio Schröteri*

SCHRÖTERIUS, Sebastianus

Historica totius terrarum orbis, in primis V. nova Germaniae juxta 10 circulos matricula Sancti Romani Imperii descriptio Sebastiani Schroteri. Historiae geographiae conscriptae per Sebastianum Schroterum tomus alter. Erffurti, 1620, Johannes Birckner, in 8. – BLC.

341. 17. *Hegesippus de Bello Judaico*

HEGESIPPUS; GUALTERUS, Cornelius

Hegesippi scriptoris gravissimi de bello iudaico, et urbis Hierosolymitanae excidio, libri quinque. Accesserunt nunc primum annotationes, quibus ab innumeris mendis auctor vindicatur, obscuriora loca commode explicatur, ac scholiis illustratur per Cornelium Gualtherum Gandanensem. Coloniae, 1559, Maternus Choliuss, in 8. – NUC.

Megjelent még ugyanott octavo: 1575.

342. 18. *De jure Magistratum in Subditos*

De jure magistratum in subditos et officio subditorum erga magistratus. Tractatus brevis et perspicuus his turbulentis temporibus utrique ordini, apprime necessarius. E Gallico in Latinum conversus. Lugduni Batavorum, 1576, s. typ. in 8. – Harsányi feloldása.

343. 19. *Livi(!) historiarum Decas 4ta*

LIVIUS, Titus

Titi Livii ... Historiarum ab urbe condita decas 4^a (et 5^a), cum indice. Lugduni, 1605, Johannes Pillehotte, in 16(!) – BN.

Több olyan kiadást, amelyben csak a 4. decas szerepel a címlapon, nem sikerült találnunk. Elképzelhető persze, hogy valamelyik teljes kiadás egyik kötetéről van szó. Lásd e jegyzék 173. tételét és az ahhoz fűzött megjegyzéseinket.

344. 20. *Popularis Theologia Martinij*

MARTINIUS, Matthias

Theologia popularis universa Matthiae Martinii ... Bremae, 1618, s. typ. (Johann Wessel?) in 8. – EBL.

Harsányi említ még egy hernborni 1603-as kiadást, ezt azonban nem sikerült azonosítanunk.

345. 21. Fabricii historiae Sacrae Libri X

FABRICIUS, Georgius

Georgii Fabricii Chemnicensis Virorum illustrium seu historiae sacrae libri X. Lipsiae, 1564, Johannes Steinmann, in 8. – BLC, NUC.

További octavo kiadásai ugyanott: 1571, 1582, 1596, 1601. Lásd még e jegyzék 335. tételét.

<346. 22. Biblia Hebraica>

Áthúzott tétel. Lásd e jegyzék 133. és 135. tételeinél.

347. 22.(!) Quinti Curcii(!) de rebus gestis Alexandri Magni Supplementum

CURTIUS Rufus, Quintus; FREINSCHEMIUS, Johannes annot.

Alexander Magnus duobus tomis repraesentatus, quorum hic historiam Quinti Curtii Rufi cum supplementis ... complectitur; alter Johannis Freinshemii commentarios in Q. Curtii libros superstites exhibet. Argentorati, 1640, haer. Lazari Zetzneri, in 8. – BLC.

A Curtius-kiadások címleírásai alapján ez tűnik legvalószínűbbnek. Harsányi feloldása („Ez a Supplementum a Christophorus Cellarius munkája, mely a Curtiusé elé helyeztetett. 1652 előtti kiadás”) elképzelhetetlen, tekintve, hogy ez a Cellarius 1638–1707-ig élt.

348. 23. Aulae Turcicae Descriptio Godelevaei

GEUFFRAEUS, Antonius; GODELEVAEUS, Guilielmus transl.; HONIGERUS, Nicolaus ed.

Pars I. Aulae Turcicae Othomannicque Imperii descriptio, qua Turcarum palatina officia, mores, religio, sectae item Mahumeticae, imperiorumque IIII ex ea prodeuntium status luculenter enarrantur. Primum ab Antonio Geufraeo Gallice edita, deinde per Guilielmum Godelevaeum Latine reddita, postremo nunc aucta, Mahometicaeque sectae refutatio utilissima addita. Pars II. Solymani XII. et Selymi XIII. Turcarum Imperatorum contra christianos ... res gestae, bella, praelia et expeditiones, ab anno MDXX usque in praesentem annum in unum opusculum collectae per Nicolaum Honigerum ... Basileae, 1573, Sebastianus Henricpetri, in 8. – NUC.

Megjelent ugyanott változatlan formában: 1577.

349. 24. Thesaurus Christianae Religionis et Sacrorum Pontificum Speculum

ALVAREZ GUERRERO, Alfonso

De iure ac potestate Romanae Pontificum, sive Thesaurus Christianae religionis. Coloniae, 1586, Maternus Cholinus, in 8. – NUC, HAB.

De lehet, hogy kolligátum, amelynek első fele a Thesaurus Christianae religionis, Coloniae, 1581, Maternus Cholinus, in 8., a második fele pedig:

Utriusque dignitatis, tam ecclesiasticae, quam politicae speculum: in que ius et potestas Romanorum Pontificum, imperatorum, regum, episcoporum etc. proponuntur ... Coloniae Agrippinae, 1608, Petrus Cholinus – NUC.

<350. 26. *Historicae narrationum Mercurij*>

Áthúzott tétel. Lásd e jegyzék 128. és 336. tételeinél.

351. 25. *Itinerarium Italiae*

SCHOTTUS, Franciscus; HIERONYMUS Capugnanus
Itinerarium nobiliorum Italiae regionum, urbium, oppidorum ... nunc serio auctum et tabellis ... complectatum ... auctoribus Francisco Schotto S. J. ... et Hieronymo ex Capugnano ... Vicentiae, 1601, Petrus Bertelius, in 8. – BN.

E mű többi kiadása más formátumú.

352. 26. *Decreta Sacro Sancti Concilii Tridentini*

Canones et decreta sacrosancti oecumenici et generalis Concilii Tridentini sub Paulo III, Julio III, Pio IIII. Pontificibus Maximis. Romae, 1564, Paulus Manutius, in 8. – NUC, BLC.

Ezután sok octavo kiadás is ismert. Vö. még e jegyzék 369., 469. tételével.

353. 27. *Reformationis Ecclesiasticae Decreta Melchioris Hittorprii*

BONHOMIUS, Johannes Franciscus; HITTORPIUS, Melchior
Reformationis ecclesiae decreta generalia omnium ecclesiarum usibus accommodata a Francisco Bonhomio ... nuncio nuper in Comensis civitatis et dioecesis visitatione edita; nunc autem ad collapsam hoc tempore cleri disciplinam restituendam Melchioris Hittorprii ... cum ac diligentia revisa et recusa. Coloniae, 1585, Godefridus Kempensis, in 8. – BLC.

354. 28. *Symbolorum haeticorum(!) Centuria Gemina*

NEUGEBAUREUS, Salomon
Selectorum symbolorum heroicorum centuria gemina ... Francofurti, 1619, De Zetter, in 8. – SUB Göttingen.

Egészen biztos, hogy elírás az eredeti irat címfelvétele.

355. 29. *Herodoti et Thucydidis Chronologia historica Authoris Davidis Chytraei*

CHYTRAEUS, David
Chronologia historiae Herodoti et Thucydidis, authoris Davidis Chytraci. Argentorati, 1563, Christianus Mylius, in 8. – BLC.

1573-ban Rostockban jelent meg egy octavo bővített változata: „... Recognita et additis ecclesiae Christi ac Imperii Romani rebus praecipuis, ab initio mundi, usque ad nostram aetatem contexta.” A Harsányi említette helmstedti 1586-os kiadás quarto.

356. 30. *Colloquia lectiona ex Colloquiis Ludowici Ursini*

URSINUS, Guilielmus

Colloquia lectiona, omnis materiae verborumque varietate tincta, ex colloquiis Ludovici Vivis, scriptis Erasmi ... et tribus progymnasmatum voluminibus Jacobi Pontani ... in unum volumen pro scholiis nassoicosaraepontanis compostata a Guilielmo Ursino. Francofurti, 1606, Matthaeus Becker, sumpt. Laurentii Bassaei, in 8. – NUC, BLC.

357. 31. *De Turco Papismo Liber unus*

SUTLIVIVUS, Matthaeus

De Turco-Papismo, hoc est de Turcarum et papistarum adversus Christi ecclesiam et fidem coniuratione ... liber unus. Eidem adjuncti sunt de Turco-Papistarum maledictis et calumniis, adversus Guilielmi Giffordi ... volumen ... quod ille Calvino-Turcismum inscripsit libri quatuor. Londini, 1604, Georgius Bishop, Radulphus Newberie, Robertus Barker, in 8. – BLC.

E mű első kiadása (Londini, 1599) quarto. William Rainolds Calvino-Turcismus-a egyébként 1597-ben Antwerpenben jelent meg William Gifford kiadásában Petrus Bellerusnál; újra kiadták Kölnben 1603-ban Antonius Hieratnál.

358. 32. *Historia Justini*

JUSTINUS, Marcus Junianus

Justini Historiarum ex Trogo Pompeio libri XLIV, cum selectissimis variorum observationibus et accurata recensione Antonii Thysii ... Lugduni Batavorum, 1650, Andreas Wijngaerden, in 8. – BLC, NUC.

Ez előtt rengeteg octavo kiadás ismert, főként Simon Grynaeus, Johann Sichard, Jacques Bongars, Victor Strigel, Johannes Isaacus Pontanus, Matthias Bernegger és Isaacus Vossius jegyzeteivel, kiadásában.

359. 33. *Liber unus Johannis Lensaei de variis generibus, causis etc.*

LENSAEUS, Johannes

De variis generibus causis, atque exitu persecutionum, quas pii hoc in mundo peregrinantes patiuntur. Lovani, 1579, Servatius Sassaeus jun., in 8. – BT, BLC.

360. 34. Felicitas ultimi Seculo(!)

STOUGHTON, Johannes; HARTLIB, Samuel ed.

Felicitas ultimi saeculi: epistola in qua, inter alia, calamitosus aevi praesentis status serio deploratur, certa felicioris posthac spes ostenditur ... Londini, 1640, Daniel Frere, in 8. – HAB.

361. 35. Turbatus Status Romani Imperij

A. P. A.

Status Turbatus Imperii Romani eiusque origo et causa. Autore A. P. A. s. loco, 1613, s. typ., in 8. – BSB.

Ugyancsak sine loco, 1614, in 8. – BSB.

362. 36. Iter Constantinopolitanum Busbequii

GISLENIUS Busbequius, Augerius

Itinera Coponstantinopolitanum et Amasianum ab Augerio Busbequio .. Eiusdem Busbequii De acie contra Turcam instruenda consilium. Antverpiae, 1581, Christophorus Plantinus, in 8. – PP, BLC.

Egy év múlva ugyanitt megjelent változatlan formában; más címszerkezettel számos további nyolcadrés kiadása létezik.

In 12^{cimo}

363. 1. Summa Conciliorum Carranzae Idem. Idem.

CARRANZA, Bartholomaeus

Summa conciliorum et pontificium a Petro usque ad Julium tertium ... per Bartholomaeum Carranzam Myrandulam ... Parisiis, 1555, Guillaume Thibout, in 12. – NUC.

Ezután még számos kis formátumú kiadása ismert.

364. 2. Mureti Orationes 2 To(mis)

MURETUS, Marcus Antonius

Oratione XXIII ... Eiusdem interpretatio libri ethicorum Aristotelis ad Nicomachum. Coloniae Agrippinae, 1576, Joannes Gymnicus, in 12. – NUC, BLC.

Ugyanez megjelent Lyonban is in 16: 1559, 1591.

365. 3. Plinii Historiae 3 Tomis absolutae

PLINIUS Secundus, Cajus

C. Plinii Secundi Historiae mundi libri XXXVII, a Sigismundo Gelenio summa fide castigati, veterumque tum excusorum tum manuscriptorum codicum attentissima collatione restituti. Accessere ad marginem variae lectiones, ex Pintiani, Turnebi, Lipsii, aliorumque doctissimorum ... scriptis fideliter exceptae. Vol. I–III. Genevae, 1593, Jacobus Stoer, in 12. – NUC, BLC, BN.

Ez a (Joannes Nicolaus Victorius (Lyon, 1553) és Jacques Dalechamps (Lyon, 1587) kiadásokra alapozott) variáns megjelent még ugyanott változatlanul 1616-ban. Duodecimo, 3 kötetes még a Jean de Laet gondozta Elzevir (Lugduni Batavorum, 1635 – R 420, W 428). Lásd még e jegyzék 370. tételét.

366. 4. *Historiae de Gentibus Septemtrionalibus(!) Graphaei*

MAGNUS, Olaus; SCRIBONIUS Graphaeus, Cornelius

Historia de gentibus septemtrionalibus auctore Olao Magno ... A Cornelio Scribonio Graphaeo in epitomen redacta libri XXII. ... Antverpiae, 1558, Joannes Beller, in 12. – BT, NUC.

Ugyanitt még in 12: 1562, 1570.

367. 5. *Julij Caesaris de Bello Gallico*

CAESAR, Caius Julius

C. Julii Caesaris Commentarii de bello Gallico et civili. Eiusdem librorum, qui desiderantur, fragmenta. Omnia nunc opera et iudicio viri doctri emendata et edita. Antverpiae, 1585, Christophorus Plantinus, in 16. – PP, NUC, BN, BLC.

Olyan kiadást, amely octavonál kisebb, és a címlapon szerepel a „de bello Gallico”, csak ezt találtuk.

368. 6. *Chronicum Carionis*

CARION, Johannes

Chronicorum libellus, maximas quasque res gestas ab initio mundi ... complectens ... Francofurti, 1543, Petrus Brubachius, in 16. – BLC.

Csak a BLC említ még 8 kis formátumú kiadást; Philipp Melancthon átdolgozásában.

369. 7. *Canones Concilii Tridentini*

Canones et decreta ... concilii Tridentini ... cum citationibus ... ampliatis ab Horatio Lutio ... Additis ... Pii IV. et Pii V. ... bullis ... cum indice prohibitorum. Venetiis, 1570, Jordanus Zilletus, in 12. – BLC.

Ezután még számos duodecimo kiadás is ismert. Vö. még e jegyzék 352. és 469. tételével.

370. 8. *Plinii historiae naturales libri 26*

PLINIUS Secundus, Cajus

C. Plinii Secundi Historiae mundi libri XXXVII, a Sigismundo Gelenio summa fide castigati, veterumque tum excusorum tum manuscriptorum codicum attentissima collatione restituti. Accessere ad marginem variae lectiones, ex Pintiani, Turnebi, Lipsii, aliorumque doctissimorum ... scriptis fideliter exceptae. Vol. I–III. Genevae, 1593, Jacobus Stoer, in 12. – NUC, BLC, BN.

Ez a (Joannes Nicolaus Victorius (Lyon, 1553) és Jacques Dalechamps (Lyon, 1587) kiadásokra alapozott) variáns megjelent még ugyanott a

változatlanul 1616-ban. Duodecimo, 3 kötetes még a Jean de Laet gondozta Elzevir (Lugduni Batavorum, 1635 – R 420, W 428). Lásd még e jegyzék 365. tételét. – Megjegyzendő, hogy „libri 26” variánst nem sikerült azonosítanunk.

371. 9. *Quintus Curtius*

CURTIUS Rufus, Quintus

Quinti Curtii Rufi De rebus gestis Alexandri Magni libri quae extant ... Lugduni Batavorum, 1595, Franciscus Raphalengius, in 12. – BLC.

A BLC ezen kívül említ még számos duodecimo kiadást említ; több Elzevirt is.

372. 10. *Johannis Bodini Methodus historica*

BODINUS, Johannes; WOLFIUS, Johannes ed.

Johannis Bodini Methodus historica, duodecim ejusdem argumenti scriptorum tam veterum quam recentiorum commentariis adaucta ... a Joanne Wolfio. Basilieae, 1576, Petrus Perna, in 8. minori – BN.

Miután olyan kiadást, amelynek címleírásában az első négy szó pontosan egyezne az inventáriumban szereplővel, csak ezt találtuk, s a formátum is egyezik (a könyvek elhelyezését tekintve a kis octavo és a duodecimo kerülhet ugyanarra a polcra), nem tartjuk feleslegesnek a kötet tartalmának részletezését: Bodini Methodus historica. – Franciscus Haldinus De historia universa. – Johannes Pontanus De historia. – Franciscus Patricius Dialogi X. de historia. – Sebastianus Foxius Morzilius De historica institutione. – Johannes Antonius Viperanus De scribenda historia. – Franciscus Robertellus De historia. – Dionysius Halicarnassaeus De Thucydidis historia iudicium. – Vbertus Folietta De ratione scribendae historiae, et de similitudine normae Polybianae. – David Chytraeus De recte instituenda historiae lectione. – Lucianus Samosatensis De scribenda historia. – Simon Grynaeus De utilitate legendae historiae. – Caelius Secundus Curione De eadem.

373. 11. *Livii historia*

LIVIUS, Titus

Historiarum ab urbe condita libri

A kiadás azonosítását nem tartjuk lehetségesnek. Megjegyzéseinket lásd e jegyzék 173. tételénél.

374. 12. *Damasceni historia de vitis Eremitarum*

JOHANNES Damascenus; BILLIUS, Jacobus annot.

Sancti Johannis Damasceni Historia de vitis et rebus gestis Sanctorum Barlaam eremitae et Josaphat, Indiae regis, Jacobo Billio interprete. Coloniae, 1593, in off. Birckmanniana, sumpt. Arnoldi Mylii, in 12. – BN.

Ugyanott megjelent még duodecimo: 1602, 1643.

375. 13. *Epistola ad Stephanum Primum Poloniae*

POSSEVINO, Antonio

Epistola ad Stephanum I. Poloniae Regem adversos Volanum Haereticorum.
Ingolstadii, 1583, s. typ. in 12. – BSB.

376. 14. *Graecorum Respublica*

EMMIUS, Ubbo

Graecorum respublicae ab Ubbone Emmio descriptae. Pars I-II. Lugduni Batavorum, 1632, Elzevir, in 12. – R 345, W 364

Egy éven belül kétszer jelent meg: R 346, W 364. Elképzelhető, hogy az e jegyzék 209. tételeként leírt mű, s a fenti, a két rész külön-külön történt összeírásának eredménye; vagy egyszerűen két példány volt a könyvtárban.

377. 15. *Daniae et Norvegiae et Svetiae Descriptio*

1. *De regno Daniae et Norvegiae, insulisque adjacentibus ... tractatus varii.* Lugduni batavorum, 1629, Elzevir, in 24. – ez évben kétszer jelent meg (R 290, 291, W 320).

A Harsányi említette 1630-as kiadást nem sikerült azonosítanunk.

Lásd még e jegyzék 219. tételét.

2. *Succia, sive de Suecorum regis dominis et opibus. Commentarius politicus.* Lugduni Batavorum, 1631, Elzevir, in 24. – R 340, W 359.

Megjelent még ugyanott változatlan formában 1633-ban (R 380, W 394). Lásd még e jegyzék 223. tételét.

(Más kéz írása:) *Libros vol. 139. proveni sc. juxta numerationem.*

(A 21–24. lapok üresek, de a 24. alján:) C

(A jegyzék a 25. lapon folytatódik.)

In folio

379. 1. *Operum Galeni Tomus primus et 6us et 3us*

GALENUS, Claudius

Omnia Claudii Galeni ... opera ... in Latinum linguam conversa ... quibus praemissa est praefatio dedicatoria medicinae primam inventionem ejusque incrementa, tum ipsam quoque Galeni vitam, ex ejus operibus passim decerptam, prolixè depingens ... Vol. I–VIII. Basileae, 1542, Hieronymus Frobenius, Nicolaus Episcopus, in fol. – NUC.

Ezután számos legalább 6 kötetes kiadása ismert, pl. Basileae, 1549; Lugduni, 1550; Venetiis, 1565, 1625.

380. 2. *Laurea Austriaca*

SCHÖNVETTERUS, Johannes Theobaldus

Laurea Austriaca sive commentaria de bello germanico nostri temporis libri XIII. Francofurti, 1627, in fol. – NUC.

Lásd még e jegyzék 269. tételét.

381. 3. *Articuli rerum Hungariae Manuscripti*

MANUSCRIPTUM

Harsányi jegyzete: Valószínűleg az a gyűjtemény, amelyről Szilágyi Sándor tesz említést az EOE I. XV. lapján.

382. 4. *Pedacii Dioscorides de Medicam(enti)s* 5. *De lethalibus et curationibus liber unus*

DIOSCORIDES, Pedacius; CORNARIUS, Janus

Pedacii Dioscoridae de materia medica libri V, jano Cornario interprete. Ejusdem Jani Cornarii emblemata singulis capitibus adjecta. Dioscorides de bestiis venenum ejaculantibus et letalibus medicamentis libri II, eodem interprete. Ejusdem in eosdem libros expositionum. Basileae, 1557, Hieronymus Frobenius, in fol. – BLC.

Külön-külön számos más kiadása ismert, de ha feltételezzük, hogy kiadói kolligátumról van szó, akkor ez a kiadása valószínűbb.

383. 5. *Polyanthea Gruteri Tomus 2^{dus}*

GRUTERUS, Janus

Florilegii magni, seu Polyanthea tomus secundus Jani Gruteri formatus, concinnatusque ex quinquaginti minimum auctoribus vetustis, Graecis, Latinis, sacris, profanis, quorum tamen nullus fere comporet in tomo primo. Argentorati, 1624, haer. Lazari Zetzneri, in fol. – BLC, NUC.

Az 1625-ös kiadás (ugyanitt) némileg más címszerkezetű.

384. 6. *Rerum Criminalium praxis Francisci Modij*

MODIUS, Franciscus

Rerum criminalium praxis, et tractatus omnium nobiliorum qui ad hunc diem exiverunt iureconsultorum, in quibus processus publicorum iudiciorum, maleficiorumque et supplicorum omnium ... repurgatum, et coniunctim in lucem editum a Francisco Modio. Francofurti, 1587, Joannes Wecheliuss, imp. Sigismundi Feyrabendii, in fol. – NUC.

385. 7. *Francisci Petrarchi(!) de vita*

PETRARCA, Franciscus

De vita solitaria. Strassburg(?), 1473, s. typ. in fol. – BN, (Hain-Copinger 12 792)

Ez után többször kiadták önállóan is in fol. Minden bizonnyal erről a művéről van szó, hiszen a „Vita Caesaris”-t Julius Celsis álnéven adták ki 1827-ig.

386. 8. *In Esaiam Comment(arii) Calvini In Acta Apostolorum*

CALVINUS, Johannes

1. Joannis Calvini Commentarii in Isaisam prophetam, ad Edvardum VI, Angliae regem. Additus est sententiarum et locorum index. Genevae, 1551, Johannes Crispinus, in fol. – BLC.

Megjelent még ívrét formában ugyanott: 1559.

2. Joannis Calvini Commentarii in Acta Apostolorum ... Genevae, 1552, Johannes Crispinus, in fol. – BLC.

További ívrét kiadásai ugyanott: 1560, 1584, 1609.

387. 9. *4to Majori De militia Romana Lipsii Libri 5.*

LIPSIUS, Justus

Justi Lipsii De militis Romana libri quinque, commentarius ad Polybium. E parte prima historicae facis. Antverpiae, 1595, Joannes Moretus, in 4. – BB.

Ezután még számos kiadása ismert (ugyanott pl. 1596, 1614, 1630).

A könyv, mint az az eredeti inventáriumbeli címléírásából is kiderül, az ívrét könyvek között volt elhelyezve a könyvtárban.

388. 10. *Decretum Latino-Hungaricum Regni Hungariae*

WERBŐCZY István

Decretum Latino Hungaricum, sive Tripartitum opus juris consuetudinarii Incltyi Regni Hungariae et Transilvaniae ... – Magyar és Erdély országnak törvény könyve ... (Telegdi Miklós:) Index seu enchiridion omnium decretorum et constitutionum ... Bátfá, 1632, Jakob Klöss, in 4. – RMNy 1521.

További kiadásai (valamennyi negyedré): Lőcse, 1637 (RMK II. 511.); Debrecen, 1639 (RMK II. 537.); Bátfá, 1643 (RMK II. 616.) Lásd még e jegyzék 390. tételét.

389. 11. *Scholarum Mathematicae Petri Rami libri unus et 3^{ginta}*

RAMUS, Petrus (Pierre de La Ramée)

Petri Rami Scholarum mathematicarum libri unus et triginta ... Basileae, 1569, Eusebius Episcopus, in 4 majori, – BLC, NUC.

Számos további quarto kiadás ismert; pl. a Harsányi is említette Francofurti, 1599, majd ugyanitt 1627.

390. 12. *Tripartitum Hungariae <in folio>*

WERBÓCZY István

Decretum Latino Hungaricum, sive Tripartitum opus juris consuetudinarii Inclyti Regni Hungariae et Transilvaniae ... – Magyar és Erdély országnak törvény könyve ... (Telegdi Miklós:) Index seu enchiridion omnium decretorum et constitutionum ... Bártfa, 1632, Jakob Klöss, in 4. – RMNy 1521.

További kiadásai (valamennyi negyedré): Lőcse, 1637 (RMK II. 511.); Debrecen, 1639 (RMK II. 537.); Bártfa, 1643 (RMK II. 616.) Lásd még e jegyzék 388. tételét.

391. 13. *Tanátkskozás de religione Michaelis Veresmarti*

VÖRÖSMARTI Mihály

Tanáchkozás, melyet kellyen a különböző vallások közzül választani ... Pozsony, 1611, typ. archiepiscopalis, in 8. – RMNy 1025

Ugyancsak octavo kiadása: Pozsony, 1640 (RMK I. 706.) Lásd még e jegyzék 657. tételét.

392. 14. *Sleidani Commentariorum libri 26 de statu religionis et reipublicae*

SLEIDANUS, Johannes

Johannis Sleidani De statu religionis et reipublicae Carolo Quinto Caesare, commentarii libri XXVI. Argentorati, 1555, Wendelinus Richelius, in 8. – NLC, NUC, BN.

Számos kiadás követte: Octavo: Argentorati, 1557, 1621; Genevae, 1559, 1580; Francofurti, 1610; Ívrét: Argentorati, 1555, haer. Richelii (tehát egy évben két különböző formátumú kiadás), 1556, 1559; Basileae, 1556. Lásd még e jegyzék 105., 327. és 564. (in 8.) tételét. Harsányi figyelmeztet, hogy e mű címleírása megtalálható a kollégiumtól 1686-ban elvett könyvek jegyzékén is (vö. ADATTÁR 14. p. 87. Nr. 46.)

393. 15. *Salustii opera*

SALLUSTIUS, Caius Crispus

C. Crispi Salustii ... Opera quae quidem extant omnia, videlicet: L. Sergii Catilinae contra senatum Romanum conjuratio, seu Bellum Jugurthinum una cum commentariis ... Laurenti Vallae, Jodoci Badii Ascensii, Joannis Christophori Soldi, Jacobi Bononiensis, Omniboni Leonicensi, Bartholomaei Zanchi, Vincentii Castilionei, Johannis Rivii, Henrici Glareani, Quibus accesserunt praeter ejusdem Sallustii Marci Tullii Ciceronis orationes contrarias, item Ciceronis et Porcii Latronis in Catilinam invectivas et fragmenta quaedam et libris historiarum Salustii. Basileae, 1564, Henricus Petri, in fol. – NUC.

Ezen kívül több ívrét kiadása létezik, főleg az e címleírásban említettek jegyzeteivel.

394. 16. Smetii(!) Astronomicarum institutionum Tomi 3.

METIUS, Adrianus

Institutionum Astronomicarum tomi 3. in quibus praecepta et praxis per sphaeram, ... tam triangulorum doctrinam partim in planisphaerio ... partim numeris exhibitam, declarantur ... Autore Metio ... (Tomus 2. De fabrica planisphaerii et trigonometria Astronomica ... in partes 3 distincta. – Tomus 3. sive Historia astronomica quae 4 modis historiam de astrorum sitibus explicat.) Franekerae, 1606–1608, s. typ. in 8. – HAB.

395. 17. De bonis operibus Controv(ersiis) Bellarmini

BELLARMINUS, Robertus

Disputationes Roberti Bellarmini Politiani S. J. de controversiis Christianae fidei adversus huius temporis haereticos, tribus tomis comprehensae. Ingolstadii, 1586, David Sartorius, in fol. – SOMMERVOGEL.

Ezután még számos ívrét kiadása ismert. A VISEGRÁDI 1910. p. 27. Nr. 7., p. 46. Nr. 96., p. 39. Nr. 16-24. jelezte példányokról csak annyit tudunk biztosan, hogy a coetusé voltak. Harsányi figyelmeztet, hogy e könyv címleírását ott találjuk a kollégiumtól 1686-ban elvett könyvek jegyzékén is (vö. ADATTÁR 14. p. 86. Nr. 17.)

396. 18. Farrago in Genesin Zvinglii

ZWINGLIUS, Ulricus

Farrago annotationum in Genesin ex ore Huldrichii Zwinglii per Leonem Judae et Casparem Megandrum excerptarum. Tiguri, 1527, Christophorus Froschoverus, in 4. – HAB, NUC BSB.

Ez önálló kiadás, de lehet a 423. tételnél említett Opera omnia III. kötete is.

397. 19. Alcinoi Philosophi de doctrina Platonis liber

ALBINUS Platonicus (Alcinous); FICINUS, Marsilius

Alcinoi Philosophi de doctrina Platonis liber Marsilio Ficino interprete. Parisii, 1560, Thomas Richardus, in fol. – IndAur.

További ívrét kiadásai ugyanott: 1561, 1562, 1566, 1567, 1573. Szövegolvasatuk helyességét (Harsányi: Alcuini) a feloldás is igazolja: Alcuinus Flaccus-nak egyébként nem ismert ilyen című műve.

398. 20. Fons vitae incerti auctori

Fons Vitae. Az életnek kutfeje. Debrecen, 1589, typ. Hoffhalter, in 12(!) – RMNy 623.

Korábbi kiadása: Debrecen, 1574 (RMNy 337b.); majd Bécs, 1577 k. (RMNy 373.), Brassó, 1580 k. (RMNy 453.)

399. 21. *Cornelii Taciti libri 3 Annalium*

TACITUS, Cornelius

Nem sikerült azonosítanunk olyan kiadást, amely csak ezt tartalmazta volna.

Lásd még e jegyzék 13. és 330. tételét.

400. 22. *Mercurius Gallobelgicus. Idem.*

Bármely kötetek lehetnek.

Lásd a 128. tételnél írtakat. Megjegyzendő, hogy e periodikumnak nem ismert ívrét kiadása.

401. 23. *Florus Germanicus Vassemborgii*

WASSENBERGIUS, Eberhardus

Florus Germanicus continens res gestas Ferdinandorum II. et III. imperatorum ab excessu Caesaris Matthiae contra hostes eorundem feliciter obtentas. Coloniae, 1640, Henricus Krafft, in 12. – NUC, BLC.

Az 1648-as frankfurti kiadásig nyolc másik ismert, duodecimonál nagyobb nem. Vö. még Apponyi.

402. 24. *Novum Itinerarium*

VERTHEMA (BARTHEMA), Ludovicus

Novum itinerarium Aethiopiae: Aegypti: utriusque Arabiae, Persidis, Siriae ac Indiae, intra et extra Gangem. Mediolani, 1511, imp. Johannis et Jacobi fratrum de Legnano, in fol. – NUC, BSB.

403. 25. *Calend(arium) Anni 1641.*

FRÖLICH, David

Kalendarium ... Kolozsvár, 1641, off. Heltai, in 16. – RMK I. 717.

Vagy: Calendariom. Bécs, 1641, in 8. (RMK I. 710.); Kalendarium.

Csepreg, 1641, in 8 (RMK I. 712.)

404. 26. *Samuelis Scheid Bassus pars prima*

SCHEIDIUS, Samuel

Samuelis Scheidii Pars prima concertuum sacrorum II. III. IV. V. VIII. et XII. vocum, adiectis symphoniis et choris instrumentalibus, cum Basso continuo seu generali pro organo. Hamburgi, 1622, off. Heringiana, in fol. – NUC.

405. 27. *Calendarium Anni 1643.*

FRÖLICH, David

Kalendarium ... Várad, 1643, Szenci Kertész Ábrahám, in 16. – RMK I. 750.

Ugyanaz Lőcse, 1643, in 16 (RMK I. 743.) és Bécs, 1643, in 8. (RMK I. 736.)

406. 28. *Nap várása Kaszonyi Jánosé*

KÁSZONYI János

Feltehetően manuscriptum!

407. 29. *Froelichij Haemerologium historicum*

FRÖLICH, David

Haemerologium Historicum, in computum ecclesiasticum, sive Calendarium perpetuum ... Bártfa, 1644, Jakob Klöss, in 4. – RMK II. 640.

408. 30. *Disputatio de Jesu Christo Deisperföldi(?)*

Nem sikerült azonosítani.

Harsányi olvasata: „Disputatio de Jesu Christo Deitate(?) Frölichij(?)”

409. *Egi ládában Gelei István Pastillaji vel Praeconium Deákul Cruda materiaban in folio vol. 5. I. vol. 5.*

GELEJI KATONA István

Praeconium Evangelicum In quo Evangelica Omnia Anniversaria, vulgo Dominicalis vocitata ... Gyulafehérvár, 1638(–1640), Princ. typ. in fol. – RMK II. 521.

Libri in folio

410. 1. *Bibliotheca expositionum Novi Testamenti*

MARLORATUS, Augustinus

Bibliotheca expositionum, sive catholica expositio ecclesiastica Novi Testamenti ... Genevae(?), 1561, Henricus Stephanus, in fol. – BN.

További kiadásai ugyanott Henri Estienne-nél 1570-ben, majd 1593-ban Petrus Sanctandreas műhelyében – SUB Göttingen.

411. 2. *Tomus 5us librorum Ecclesiasticorum Prov(erbiae) Tobiae Judith etc.*

BIBLIA

Talán: Postilla Nicolai de Lyra super totam Bibliam ...

Valamelyik, legalább 5 kötetes kiadása; ilyen számos volt (pl. Basileae, 1502; Lugduni, 1520, 1590; Parisiis, 1590, 1645; Antverpiae, 1634). Olyan kommentált Biblia-kiadást, amelynek 5. kötetében a fenti Ótestamentumi könyvek lennének, nem találtunk. Vö. még a Csanaki jegyzék 2., 3., 7. és 9. tételeivel e kötet 7–9. lapján.

412. 3. *Novum Testamentum cum annotationibus Bezae*

BEZA, Theodorus

Novum Domini Nostri Jesu Christi Testamentum Latine iam olim a veteri interprete, nunc denuo a Theodoro Beza versum, cum eiusdem annotationibus in quibus ratio interpretationis redditus. Genevae, 1556, Robertus Stephanus, in fol. – NUC, BN.

Sokszor megjelent még ívrét alakban is; pl. Genevae, 1588, 1589; Tiguri, 1559; Basileae, 1559, 1560.

413. 4. *Missale Romanum*

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

Lásd még e jegyzék 444. tételét, továbbá Rákóczinak Tolnai Istvánhoz írt levele 4. és 10. darabját (e kötet 3., 5. lapján). Ugyancsak a Rákóczi Pál javaival Patakra vitt könyvek 1642. évi összeírásában a 3. tételt (e kötet 203. lapján).

414. 5. *Tomus 4us operum Ambrosii*

AMBROSIUS Mediolanensis

Quartus tomus divi Ambrosii Mediolanensis episcopi, operum, continens explanationes, hoc est, ea quae faciunt ad interpretationem divinarum scripturarum Veteris Testamenti, cum aliis quibusdam, quae versa facie licet videre. Basileae, 1567, Eusebius Episcopus et haer. Nicolai Episcopii, in fol. – Külön címlappal: Quintus tomus divi Ambrosii ... operum, complectens scholiorum seu commentariorum in Evangelium Lucae libros X, tum Commentarios in omnes Pauli epistolas. Basileae, 1567, ugyanott, in fol. – Sárospatak O. 918.

A kötetten semmi nyoma annak, hogy ez a példány valóban a Rákóczi-könyvtár része volt; kizárni természetesen nem lehet. Bejegyzés a címlap rectón: „Ill. Scholae Ref. Spatak 1739” Vö. a Csanaki jegyzék 23. tételével e kötet 11. lapján.

415. 6. *Dionisii Carthusiani enarrationes in libros Mosi*

DIONYSIUS Carthusianus

Dionysii Carthusiani enarrationes piae ac eruditae, in quinque Mosiaticae legis libros ... Coloniae, 1534, Petrus Quentel, in 4. majori – Sárospatak S 476.

E példány egyetlen bejegyzése a címlap rectón: „Ill. Scholae Ref. Spatak 1739”

416. 7. *Gualterus in Evangelium secundum Lucam*

GUALTERUS, Rudolphus

Divinus Lucas Evangelista. Rudolphi Gualtheri Tigurini in Evangelium Jesu Christi secundum Lucam Homiliae CCXV. Tiguri, 1570, Christophorus Froschovetus, in fol. – BLC, NUC.

További ívrét kiadásai: ugyanott 1575, 1579; Heidelbergae, 1601.
Harsányi figyelmeztet, hogy e mű címléírását ott találjuk a kollégiumtól
1686-ban elvett könyvek jegyzékén (vö. ADATTÁR 14. p. 86. Nr. 18.).

417. 8. *Opera Theologica Zanchii*

ZANCHIUS, Hieronymus

H. Zanchii Operum theologicorum tomus primus: De tribus Elohim: aeterno Patre, Filio et Spiritu Sancto; uno eodemque Jehova. Tomus secundus: De natura Dei seu de divinis attributis, libros quinque complectens. Tomus tertius: De operibus Dei intra spacium sex dierum creatis. Opus tres in partes distinctum. Tomus quartus: In quo de primi hominis lapsus, de peccato et de lege Dei prolixè agitur. Tomus quintus: Commentariorum in Hoseam prophetam continens. Tomus sextus tripartitus: Commentarios in epistolas apostolicas continens. Tomus septimus: Miscellaneorum partes duas complectens. Tomus octavus: Orationes et epistolarum libri. Genevae, 1613, Stephanus Ganionetus, in fol. Vol. I–II. – Sárospatak B 256–257.

Vol. I.: Tom. I–V. Super ex libris: I. S. M. 1618; Első címlap (minden tomus önálló címlappal szerepel) recto: „Liber III. Scholae Ref. SPatak 1739”. Vol. II.: Tom. VI–VIII. A bejegyzések pontosan ugyanazok. Vö. e jegyzék 525. tételével.

418. 9. *Defensio Eucharistae(!) Petri Martyris*

VERMILIUS, Petrus Martyr (Pietro Martire Vermigli)

1. *Defensio doctrinae veteris et apostolicae de sacrosancto Eucharisticae Sacramento*, Petri Martyris Vermilii Florentini, in quatuor distincta partes, adversus Stephani Cardineri, quondam Vintoniensis episcopi, sub nomine M. Antonii Constantii editum. Tiguri, 1562, Christophorus Froschoverus, in vol. – Sárospatak C 555a.

Előtte megjelent ugyanott: 1559 – NUC.

2. BULLINGERUS, Henricus

De origine erroris libri duo, Henrici Bullingeri ... Accesserunt his insuper eiusdem authoris libri duo de conciliis, opus varium, utile et nostro seculo tantum non necessarium. Tiguri, 1568, Christophorus Froschoverus, in fol. – Sárospatak C 555b.

A pataki példány bejegyzései: super ex libris: P M T 1580; coll. 1. címlap recto: „Liber III. Scholae Ref. Spatak 1739”; első tábla belső oldala: „Lucas Egeresi” (XVII. századi kéz).

419. 10. *Sebastiani Barradii Commentaria in historiam Evangelistarum*

BARRADIUS, Sebastianus (Sebastian Barradas)

Sebastiani Barradii Commentaria in concordiam et historiam evangelicam quatuor Evangelistarum. Vol. I–IV. Moguntiae, 1601–1611, sumpt. H. M. Birckmanni, in fol. – BLC, NUC.

További 14 ívrét kiadását említi BLC és NUC.

420. 11. Ponticiale Romanum

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

421. 12. Theodori Bezae tractatus Theologici

BEZA, Theodorus

Theodori Bezae ... Volumen tractationum theologiarum, in quibus pleraque christianae religionis dogmata adversus haereses nostris temporibus renovatas ... defenduntur ... Genevae, 1573, Eustache Vignon, in fol. – BLC.

További ívrét kiadásai ugyanott: 1576, 1581, 1582, 1626.

422. 13. Calvini Tractatus Theologici

CALVINUS, Johannes; BEZA, Theodorus ed.

Ioannis Calvini Tractatus theologici omnes, in unum volumen certis classibus congesti, quorum aliqui nec Latine nec Gallice prius editi fuerunt. Altera editio, emendatior, cui accesserunt eiusdem Calvini in libros Senecae de clementia commentarii. Edidit Theodorus Beza. Genevae, 1597, Petrus Santandreas, in fol. – BLC.

Néhány további kiadása ugyanott ívrét: 1611, 1612, 1613.

423. 14. Tomus 2us operum Zwinglii

ZWINGLIUS, Ulrichus; GUALTHERUS, Rudolphus

Opera Huldrychii Zwinglii ... partim quidem ab ipso latine conscripta, partim vero e vernaculo sermone in latinum translata Rudolpho Walthero; omnia novissime recognita et multis adjectis quae hactenus vita non sunt ... Vol. I-IV. Tiguri, 1545, Christophorus Froschoverus, in fol. – NUC, BLC.

Négykötetes folio még ugyanott: 1581. Tomus secundus: Tá polemiká id est pugnas, quae ipsi cum pontificiis, anabaptistis et aliis adversariis suis intercesserunt. Az Opera omnia III. kötetét lásd e jegyzék 396., a IV.(?)-et pedig a 435. tételénél.

424. 15. Eucherii Episcopi Commentaria in Genesim et libros Regum

EUCHERIUS, Sanctus; GALESINIUS, Petrus ed.

Divi Eucherii ... Commentarii in Genesim, et in libros Regum. Formularum spiritualium liber. Quaestiones in Veterem et Novum Testamentum. Nominum Haebraicorum et aliorum quae in sacris litteris sunt, interpretatio. Epistola ad Valerianum de contemptione rerum humanorum. Edidit Petrus Galesinius. Romae, 1564, Paulus Manutius, in fol. – BLC.

Megjelent még: Coloniae, 1618. A Harsányi említette „Basel, 1538” kiadás más címszerkezetű.

425. 16. *Beda Venerabilis in Lucam et Acta*

BEDA Venerabilis

Beda Venerabilis ... Secundus operum tomus, in quo continentur eiusdem commentarii in evangelium Marci libri IIII. In evangelium Lucae libri VI. In Acta Apostolorum liber I. Expositio nominum locorum in Actis contentorum, sive eiusdem alterius auctoris in epistolas canonicas, in Apocalypsim Beati Joannis apostoli. Vaenundatur ab Jodoco Badio Ascensio et Johanne Parvo. Parisiis, 1521, J. Badius Ascensius, in fol. – GPB.

Természetesen lehet bármelyik ívrét „Opera omnia” aktuális kötete is. Olyat, amelyben csak a Lukács és az ApCsel kommentár van, nem találunk.

426. 17. *Philippi Melanchthonis opera Theologica*

MELANCHTHON, Philippus

Omnium operum ... Philippi Melanthonis ... Pars prima ((continens) Catechesis. Augustanae Confessionis editio prima ... anno 1530. Augustanae Confessionis editio postrema ... anno 1538. Confessio doctrinae Saxonicarum Ecclesiarum ... anno 1551. Locorum theologicorum postrema editio absoluta anno 1545. Examen theologicum. De coniugio. De controversia Stancari. Definitiones apellationum in doctrina ecclesiae usitatarum. Responsiones ad articulos inquisitionis Bavaricae. Enarratio symboli Niceni prior, edita anno 1550.) Pars secunda Continens enarrationes aliquot librorum Testamenti Veteris et nonnulla alia opuscula. Pars tertia quae continet enarrationes Evangeliorum Dominicalium. Evangelij secundum Matthaeum. Evangelij secundum Joannem. Epistolae Pauli ad Romanos. Pars quarta continens Epistolae ad Romanos, ad Corinthios, ad Colossenses, ad Timotheum et nonnulla alia ... Wittebergae, 1562–1564, Johannes Crato, in fol. – HAB, Sárospatak A. 356–358a.

A 2., 3. és 4. rész ma is megvan. Mindhárom rész címlap rectóján: „Samuel Rochotius a Rochitzenberg”; „Anno 1629 vetettem Lednicen egi segen morvabol ki üsettetet predikatorol. R. G.” (autográf); „Liber Ill. Ref. Scholae Spatak 1739”. A 3. rész kötetén super ex libris: „H F A 1573” (Harsányi közlésében a Sárospatak A 359. jelzet csak véletlenül kerülhetett, hiszen a 4. rész jelzete A 358a. Az A 359, Melanchthon Összes műveinek Tigurini, 1670(!)-es edíciója.)

427. 18. *Concordantiae Majores utriusque Testamenti*

BIBLIA; BESSAEUS, Petrus

Concordantiae Bibliorum utriusque Testamenti generales. Opus ... labore et industria Petri de Besse ... suis numeris restitutum, et ab ... erroribus expurgatum. Parisiis, 1611, Michael Sonnius, in fol. – BLC.

A cím hasonlósága miatt említjük csupán ezt a kiadást; természetesen bármelyik ívrét editio lehet. Lásd még a következő 5 tételt (428–432.)

428. 19. *Concordantiae Bibliorm secundum Vulgatam versionem*

BIBLIA; LUCAS Brugensis, Franciscus

Concordantia Bibliorum Sacrorum Vulgatae editionis, ad recognitionem iussu Sixti V. Pontificis maximi Bibliis adhibitam recensitae atque emendatae opera et studio Francisci Lucae Brugensis. Antverpiae, 1617, Balthasar et Joannes Moretus, in fol. – NUC, BLC.

További ívrét kiadásai: Hanoviae, 1618; Antverpiae, 1642. Lásd még a 427., illetve 429–432. tételeket.

429. 20. *Concordantiae Majores Bibliorum*

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

Lásd még a 427–428., illetve 430–432. tételeket.

430. 21. *Concordantiae <Majores> Bibliorum*

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

Lásd még a 427–429., illetve 431–432. tételeket.

431. 22. *Concordantiae Bibliorum*

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

Lásd még a 427–430., illetve 432. tételeket.

432. 23. *Concordantiae Bibliorum*

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

Lásd még a 427–431. tételeket.

433. 24. *Conciones Dominicales 3^{bus} voluminibus*

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

Harsányi feloldása (RMK I. 601–602.) valószínűtlen.

434. 25. *Sermones in Dominicas*

OSVALDUS de Lasko

Sermones dominicales. Hagenau, 1498, Henricus Gran, in 4. – RMK III. 39., Hain 9052.

Quarto kiadásai még ugyanott 1499 (RMK III. 48.); 1502 (RMK III. 108.); 1506 (RMK III. 136.); 1515 (RMK III. 200.); 1516 (RMK III. 211.) Lásd még e jegyzék 439., 462. és 508. tételeit.

435. 26. Zwinglius in Jeremien

ZWINGLIUS, Ulricus

Complanationis Jeremiae prophetae futura prima, cum apologia quur(!) quique sic verum sit per Huldrychum Zwinglium. Tiguri, 1531, Christophorus Froschoverus, in fol. – NUC, BN.

Vagy az e jegyzék 423. tételénél említett Opera Omnia IV. kötete.

436. 27. Repertorium alphabeticum sententiarum praestantium

HORNOLD, Sebastianus

Repertorium sententiarum, regularum, conclusionum itemque axiomatum, sive locorum communium ex universo Juris utriusque corpore ... Tomi I–IV. Spirae, 1609, Augustinus Scheiderus, in fol. – BSB, HAB.

De ugyanígy lehet: BREDERODIUS, Petrus Cornelius: Repertorium sententiarum et regularum itemque definitionum, divisionum, differentiarum ... ex universo juris civilis corpore et glossis tam veteribus quam recentioribus collectarum, tributum in tomos duos ... a Petro Cornelio Brederodio ... Francofurti ad Moenum, 1587, Sigismundus Feyerabend, in fol. – VD 16 B 7392.; SUB Göttingen.

437. 28. Thomas in Magistrum Sententiarum

THOMAS Aquinas, Sanctus; PETRUS Lombardus

Scriptum Sancti Thomae de Aquino super primum(–quartum) Magistri sententiarum (Petri Lombardi). Venetiis, 1503, Simon de Luere, in fol. – NUC, BLC.

És még számos más kiadás, általában más címszerkezettel.

438. 29. Demonstratio Principiorum fidei Authore Thoma Stapletono

STAPLETON, Thomas

Principiorum fidei doctrinalium demonstratio ... Authore Thoma Stapletono. Parisiis, 1578, Michael Sonnius, in fol. – Sárospatak C 550.

E példány bejegyzései: címlap recto: O. D. O. 2 Lib. 6.”; „Liber III. Scholae Ref. Spatak”. Nem bizonyos tehát, hogy a Rákóczi-könyvtár része volt. (Harsányi közleményében a C 559 jelzet minden bizonnyal nyomdahiba.)

439. 30. Sermones in dominicas

OSVALDUS de Lasko

Sermones dominicales. Hagenau, 1498, Henricus Gran, in 4. – RMK III. 39., Hain 9052.

Quarto kiadásai még ugyanott 1499 (RMK III. 48.); 1502 (RMK III. 108.); 1506 (RMK III. 136.); 1515 (RMK III. 200.); 1516 (RMK III. 211.) Lásd még e jegyzék 434., 462. és 508. tételeit.

440. 31. *Missale Romanum cum Calendario Gregoriano*

Missale Romanum ex decreto Sacrosancti concilii Tridentini restitutum ... Cum Calendario Gregoriano accomodatum. Venetiis, 1585, Bernardus Junta, in fol. – BLC.

Ezután számos más ívrét kiadás megjelent. Harsányi feloldása (Mediolani, 1474) bizonyára félreértés; olvasata („... ad Calendario ...”) is hibás. Lásd még e jegyzék 413. és 444. tételeit, továbbá Rákóczinak Tolnai Istvánhoz írt levele 4. és 10. darabját (e kötet 3., 5. lapján). Ugyancsak a Rákóczi Pál javaival Patakra vitt könyvek 1642. évi összeírásában a 3. tételt (e kötet 203. lapján).

441. 32. <Opera> *Lactantius*

LACTANTIUS, Lucius Caelius Firmianus

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

Megjegyezzük azonban, hogy legtöbbször a „Divinarum institutionum libri VII” jelent meg. Vö. Csanaki 34. tételével: L. Coelii Lactantii Firmiani Divinarum institutionum libri VII. De ira Dei liber I., De opificio Dei liber I., Epitome in libros suos, liber acephalos. Poenix, Carmen de dominica resurrectione. Carmen de Passione Domini. Basileae, 1524, Andreas Cratander, in 4. – BN.

442. 33. *Homilae in Evangeliae Dominicalia et Festivalia*

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

443. 34. *Breviarium Ecclesiae Strigoniensis*

BREVIARIUM

Breviarium Strigoniense.

1480–1558-ig az RMK 11 kiadást említ (Venetiis: RMK III. 1., 9., 30., 174., 184., 195., 206., 232., 258., 263.; Viennae: RMK III. 447.) Vö. még a Csanaki jegyzék 31. tételével e kötet 13. lapján. Ugyancsak a Rákóczi Pál javaival Patakra vitt könyvek 1642. évi összeírásában a 3. tételével (e kötet 203. lapján).

444. 35. *Missale Romanum*

MISSALE

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

Lásd még e jegyzék 413. és 440. tételeit, továbbá Rákóczinak Tolnai Istvánhoz írt levele 4. és 10. darabját (e kötet 3., 5. lapján). Ugyancsak a Rákóczi Pál javaival Patakra vitt könyvek 1642. évi összeírásában a 3. tételt (e kötet 203. lapján).

445. 36. *Dionisii Carthusiani homiliae*

DIONYSIUS Carthusianus

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

Annai bizonyos, hogy bibliakommentár, de nem eldönthető, hogy melyik bibliai könyvhöz írtól van szó.

446. 37. *Aureum Rosarium Theologiae in libros Sententiarum*

PELBARTUS de Temesvar

Rosarium Theologiae ad libros Sententiarum ... libri I–IV. I–II. Hagenau, 1503–1508, Henricus Gran, in fol. – RMK III. 114., 125., 145., 151.

Ugyanez: Venetiae, 1589. (RMK III. 792.); Brixiae, 1590. (RMK III. 803.)

447. 38. *Lyra in omnes prophetas*

BIBLIA; NICOLAUS de Lyra

Nicolai de Lyrae Glossae in universa Biblia. Vol. I–V. Romae, 1472, Petrus de Maximis, in fol. – Hain-Copinger 10 363. egyik része.

A műnek számos további ívrét kiadása is ismert. Vö. e jegyzék 411. tételével. Vö. még a Csanaki jegyzék 2., 3., 7. és 9. tételeivel e kötet 7–9. lapján.

448. 39. *Pellicani Commentaria in Esaiam duobus voluminibus*

PELLICANUS, Conradus

Commentaria Bibliorum et illa brevia quidem ac catholica ... Chunradi Pellicani Rubeaquisensis, qui et Vulgatum commentariis inseruit aeditionem, sed ad Heraicam lectionem accurate emendatam ... Tiguri, Vol. I–IX. 1532–1540, Christophorus Froschoverus, in fol. – NUC, BLC, BN.

Külön Ézsaiás kommentárokat nem találtunk; feltehetően e kilenc kötetes kiadás 2. és 3. kötete volt meg, amelyekben az említett rész található. – Figyelemre méltó, hogy a Sárospatak B 511. jelzetten található Pellicani Commentaria Bibliorum Tomus I. bejegyzése („Ex libris R. D. Johanni Tholnaji”) ugyanaz a kézírás, mint aki a 256. tétel utáni megjegyzést írta.

449. 40. *Liber in Jus Canonicum*

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

450. 41. *Practicae Conclusiones Juris Onophri(!)*

Nem sikerült megtalálni.

Szerintünk a szerző neve rosszul lett leírva. A cím alapján egyetlen művet találtunk, amely szóba jöhet: GREVEN, Bernhard: Practicae conclu-

sionis juris, singulis Andreae Galli observationibus practicis materia et serie continua respondentes ... libri 2. (Vol. I–II.) Francofurti, 1603–1611, Zacharias Palthenius, in fol. – NUC, BSB, SUB Göttingen. — Későbbi kiadása: Norimbergae, 1644–1645. – NUC, SUB Göttingen.

451. 42. *Constitutiones et Articuli regni Hungariae*

Decreta, Constitutiones et Articuli Regum Inclyti Regni Ungariae. Nagyszombat, 1584, Typ. Archiepiscopalis, in fol. – RMNy 549.
Lásd a 453., 455. és 456. tételeket.

452. 43. *Decretum Regum Hungariae etc.*

Decretorum seu Articulorum aliquot Priscorum Ungariae Regum, ad contextum Bonfinii illustrandum ... Francofurti, 1581, Andreas Wechelus, in fol. – RMK III. 705.

Ugyanez: Hanau, 1605. in fol. (RMK III. 1019.)

453. 44. *Decreta Regni Hungariae*

Decreta, Constitutiones et Articuli Regum Inclyti Regni Ungariae. Nagyszombat, 1584, Typ. Archiepiscopalis, in fol. – RMNy 549.
Lásd a 451., 455. és 456. tételeket.

454. 45. *Magyar Decretum Verbőczy*

WERBŐCZY István; VERES Balázs transl.

Magyar decretum, kyt Weres Balas a deakbol ... forditot ... Debrecen, 1565, Raphael Hoffhalter, in fol. – RMNy 207.

További kiadásai: Gyulafehérvár, 1568. (RMNy 255.), Kolozsvár, 1571. (RMNy 307.)

455. 46. *Decreta Regni Hungariae*

Decreta, Constitutiones et Articuli Regum Inclyti Regni Ungariae. Nagyszombat, 1584, Typ. Archiepiscopalis, in fol. – RMNy 549.
Lásd a 451., 453. és 456. tételeket.

456. 47. *Decreta Regni Hungariae*

Decreta, Constitutiones et Articuli Regum Inclyti Regni Ungariae. Nagyszombat, 1584, Typ. Archiepiscopalis, in fol. – RMNy 549.
Lásd a 451., 453. és 455. tételeket.

457. 48. *Manu Scriptum de Juribus et Constitutionibus Hungariae*

MANUSCRIPTUM

Harsányi e tételt a Sárospatak Kt. 1383. jelzeten található kézirattal azonosította, jöllehet ebben számos, a XVII. század második feléből való dokumentum is olvasható.

458. 49. *Francisci Hottomanni Commentaria in institutiones Juris*

HOTTOMANNUS, Franciscus

Francisci Hottomanni ... Commentarius in quatuor libros institutionum iuris civilis ... Basileae, 1560, Joannes Hervagius, in fol. – BLC, NUC, BN.

E mű 1567-től 1588-ig még négy ívrét kiadásban megjelent Lyonban; a Harsányi említette („Genf, 1599–1600. 3 köt. 2-r.”) editio bizonyára félreértés, mert ez években jelent meg 3 kötetben a Jacobus Lectius-féle Hottmann Opera omnia, Lyonban.

459. 50. *Harmonia Evangelistarum Calvini*

CALVINUS, Johannes

Harmonia ex tribus evangelistis composita, Matthaeo, Marco et Luca; Adjuncto seorsim Johanne, quod pauca cum aliis communia habeat, cum Johannis Calvini commentariis. Genevae, 1555, Conradus Badius, in fol. – BLC.

Néhány további ívrét kiadása ugyanott: 1560, 1595, 1614. Harsányi figyelmeztet, hogy e könyv címleírását ott találjuk a kollégiumtól 1686-ban elvett könyvek jegyzékén (vö. ADATTÁR 14. p. 86. Nr. 33.)

460. 51. *Opera Chrysostomi*

JOHANNES Chrysostomus

Joannis Chrysostomi ... Opera nunc primum Graece et Latine edita (per Frontum Ducaem). Vol. I–X. Parisiis, 1603–1617, Claudius Morellus, in fol. – BN, NUC.

A XVII. században a Fronton Duduc-féle kétnyelvű Opera omnia számos alkalommal megjelent, 8, 10, 12 kötetes változatokban: Heidelbergae, 1603–1617; Parisiis, 1609–1624, 1621–1633, 1633–1636, 1636–1642. Nem valószínű, hogy Rákóczinak korábbi kiadás volt meg. Lásd az 1634-es Tolnainak írt levelet, e kötet 3. oldalán (1. tétel).

461. 52. *Graduale Latīnum Romanum*

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

Vö. a regéci inventárium 12. tételével e kötet 214. lapján.

462. 53. *Sermones in Dominicis*

OSVALDUS de Lasko

Sermones dominicales. Hagenau, 1498, Henricus Gran, in 4. – RMK III. 39., Hain 9052.

Quarto kiadásai még ugyanott 1499 (RMK III. 48.); 1502 (RMK III. 108.); 1506 (RMK III. 136.); 1515 (RMK III. 200.); 1516 (RMK III. 211.) Lásd még e jegyzék 434., 439. és 508. tételeit.

463. 54. *Martinus Peresius de divinis Ap[osto]licis atque Ecclesiasticis traditionibus*

PEREZ de Ajala, Martinus

De divinis Apostolicis atque ecclesiasticis traditionibus deque autoritate ac vi earum sacrosancta adsertiones ceu libri decem. In quibus fere universa ecclesiae antiquitas, circa dogmata apostolica, orthodoxe elucidatur. Authore Martino Peresio Aiala, Guidixiensio episcopo. Coloniae, 1549, Jaspas Gennepaeus, in fol. – NUC.

Más ívrét kiadását nem találtunk, de rengetegszer megjelent.

464. 55. *Sermones de tempore et de Sanctis*

PELBARTUS de Temesvar

1. Sermones Pomerii de Sanctis ... Hagenoe, 1499, Henricus Gran, in 4. – RMK III. 49.
Ezután 1520-ig 18 kiadás.
2. Sermones Pomerii de tempore ... s. loco, 1489, in 4. – RMK III. 19., Hain 12 550.
Ezután 1521-ig 19 kiadás.

465. 56. *Calvinus in Genesin et Exodum*

CALVINUS, Johannes

Mosis libri V. cum Johannis Calvinii commentariis. Genesis seorsim, reliqui quatuor in formam harmonicae digesti ... Genevae, 1554, Johannes Crispinus, in fol. – BLC.

További ívrét kiadásai ugyanott: 1563, 1573, 1583.

466. 57. *Praelectiones Calvinii in libros Prophetarum*

CALVINUS, Johannes

Joannis Calvinii praelectiones in duodecim prophetas, quos vocant minores ... Genevae, 1559, Johannes Crispinus, in fol. – BLC.

További ívrét kiadásai ugyanott: 1561, 1589.

467. 58. *Johannis Calvinii Epistolae et Responsa*

CALVINUS, Johannes; BEZA, Theodorus ed.

Joannis Calvinii epistolae et responsa, quibus interiectae sunt insignium in ecclesia Dei virorum aliquot epistolae. Eiusdem Joannis Calvinii vita a Theodoro Beza ... descripta. Index rerum insigniorum. Omnia nunc primum in lucem edita. Genevae, 1575, Petrus Santadreanus, in fol. – BLC.

További ívrét kiadásai ugyanott: 1576, 1617.

468. 59. *Flavii Josephi opera omnia*

FLAVIUS, Josephus

Josephi Flavii Opera omnia

Nem eldönthető, hogy a csak latin, vagy csak görög, vagy bilingvis szövegkiadásról van szó. Legtöbbször Arnoldus Peraxylus Arlenius és Sigismundus Gelenius gondozásában jelent meg (latin: Velence, 1502; görög: Basileae, 1544); Az említettek után rengeteg ívrét kiadás létezik.

469. 60. *Examen Concilii Tridentini per Chemnitzium*

CHEMNITZIUS, Martinus

Examinis consilii Tridentini per Martinum Chemnitzium scripti opus integrum, quatuor partes, in quibus praecipuorum capitum totius doctrinae papisticae, firma et solida refutatio, tum ex Sacrae Scripturae fontibus, tum ex orthodoxorum patrum consensu, collecta est; uno volumine complectens. Ad veritatis christianae, et antichristianae falsitatis cognitionem, perquam utile et necessarium ... Francofurti, 1578, s. impr., in fol. – NUC.

Néhány további ívrét kiadás ugyanott: 1585, 1609; Genevae, 1634.

470. 61. *Petrus Martyr in Genesin*

VERMILIUS, Petrus Martyr; SIMLERUS, Josias

In primum librum Mosis, qui vulgo Genesis dicitur, commentarii ... Petri Martyris Vermilii ... nunc primum in lucem editi. Addita est initio operis vita ejusdem a Josia Simlero ... descripta. Praeterea accesserunt duo indices ... Tiguri, 1569, Christophorus Froschoverus, in fol. – NUC, BLC.

Ugyanitt megjelent még ívrét: 1579; és Heidelbergae, 1609.

471. 62. *Benedicti Aretii Commentaria in Acta*

ARETIUS, Benedictus

Commentarii in sacram Actuum Apostolicorum historiam facili et perspicua methodo conscripti a Benedicto Aretio Bernensi ... Genevae, 1587, Johannes Le Preux fil. in fol. – NUC.

További ívrét kiadásai ugyanott: 1590, 1600, 1607, 1618.

472. 63. *Herbarium Germanicum*

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

473. 64. *Confessio Ducis Christophori Vittenbergensis*

LAURENTIUS, Casparus

Corpus et syntagma confessionum fidei quae in diversis regnis et nationibus, ecclesiarum nomine fuerunt authentice editae: in celeberrimis conventibus

exhibitae, publicaue auctoritate comprobatae. Quibus annectitur, in omnibus christianae religionis articulis, catholicus consensus, ex sententiis veterum qui patres vocantur, desumptus ... per Gasparem Laurentium. Pars I–III. Genevae, 1612, Petrus et Jacobus Chouet, in 4 majori. – BLC.

Ennek egy része: Confessio illustrissimi principis Christophori Ducis Wirtenbergensis et Theccensis.

474. 65. *Julius Tsaszarnak munkái magyarul*

Julius Tsaszarnak munkái magyarul. – RMK I. 1786i.

E mű más forrásból nem ismert, nem tudunk fennmaradt példányról.

475. 66. *Iustus Lipsius de Constantia magyarul*

LASKAI János

Iustus Lipsiusnak-az Alhatatossagrol Irt Ket könyvei ... Debrecen, 1641, Fodorik Menyhart, in 12. – RMK I. 714.

476. 67. *Opus egregius de Christi et Sp(iritus) S(ancti) divinitate A(uthoris?) Ambrosii De Penalosa*

PENALOSA, Ambrosius de

Opus egregium de Christi et Spiritus Sancti divinitate nec non Sacrocantae Trinitatis Mysterio contra judeos, Photium, Socinum, Eniedinum aliosae veteres et novos arianos ... Ambrosii de Penalosae S. J. Viennae Austriae, 1635, Matthaeus Formica, in fol. – SOMMERVOGEL.

Ezt a könyvet említi Bercsényi Imre a fejedelemnek 1636. február 14-én Pozsonyból írt levelében: „Az Arianusok ellen irtak mostanság egy könyvet, s noha Pápista az Authora, de hiszem, hogy nagyságod szintén ugy kívánja azoknak az nyavalyás embereknek Christus ismeretére való jutását, mint szinte mi pápisták. Kihez képest azokban az nyomtatott könyvekben Nagyságodnak küldöttem egyet. Kérem Nagyságodat töllem alázatos szolgáljától méltotassék kegyelmesen venni.” Tolnai István 1641. március 2-án írt levelében kéri a könyvet Rákócztól: „Ugy esék értésemre kegyelmes uram, hogy Penalosa írásának egynéhány exemplara volna nagyságod körül; megszolgálom nagyságodnak mint kegyelmes uramnak ha egyet küld nagyságod. Pápista írást én az arianusok ellen, olyant a ki csak arról tractálna, soha nem láttam.” (Szilágyi Sándor, PEIL 1875. 1444.) Ezek szerint a fejedelemnek tetszett a könyv, s az unitárisok elleni törekvéseinek sikere érdekében több példányt is beszerzett belőle. Lásd még e jegyzék 478., 479. tételeit.

477. 68. *Jus Provinciale Ducatum Oppoliensis et Ratiboriensis*

Nem sikerült megtalálni.

478. 69. *Opus egregium de Christi et Sp(iritus) S(ancti) Deitate Ambrosii de Penalosae*

PENALOSA, Ambrosius de

Opus egregium de Christi et Spiritus Sancti divinitate nec non Sacrocantae Trinitatis Mystério contra judeos, Photium, Socinum, Eniedinum aliosauē veteres et novos arianos ... Ambrosii de Penalosae S. J. Viennae Austriae, 1635, Matthaeus Formica, in fol. – SOMMERVOGEL.

Lásd még e jegyzék 476. és 479. tételeit.

479. 70. *Opus egregium de Christi et Sp(iritus) S(ancti) Deitate Penalosae*

PENALOSA, Ambrosius de

Opus egregium de Christi et Spiritus Sancti divinitate nec non Sacrocantae Trinitatis Mystério contra judeos, Photium, Socinum, Eniedinum aliosauē veteres et novos arianos ... Ambrosii de Penalosae S. J. Viennae Austriae, 1635, Matthaeus Formica, in fol. – SOMMERVOGEL.

Lásd még e jegyzék 476. és 478. tételeit.

480. 71. *Pazmann Peter Kalauzza <duobus libris> quatuor exemplaria*

PÁZMÁNY Péter

Isteni igazságra vezérleo Kalauz ... Pozsony, 1613, typ. archiepiscopalis, in fol. – RMNy 1059.

Ugyanez még: Pozsony, 1623 (RMNy 1293.); Pozsony, 1637 (RMK I. 673.) Lásd a Rákóczi Pál javaival Patakra vitt könyvek 1642. évi összeírásában a 4. tétel (e kötet 207. lapján).

In 4to

481. 1. *Abrahami Sculteti et Johannis Bostadi Conciones in Epistolam ad Romanos*

SCULTETUS, Abrahamus; BOCKSTADIUS, Johannes; ECCIUS, Nicolaus ed.

Abrahami Sculteti et Johannis Bockstadii ... in epistolam ad Romanos concionum ideae confectae studio ... Nicolai Eccii ... Heidelbergae, 1619, sumpt. Jonae Rosa, in 4. – NUC.

Lásd még e jegyzék 490. tételét.

482. 2. *Bartholomaei Pitisci et Sculteti Conciones in Psalmos*

PITISCUS, Bartholomaeus; SCULTETUS, Abrahamus; ADAMUS, Johannes ed.

Bartholomaei Pitisci et Abrahami Sculteti ... Meletemata Psalmiaca, sive idea concionum in Psalmos Davidis, confecta Joannis Adami ... opera ... Francofurti, 1616, Jonas Rosa, in 4. – BN.

Ugyanitt megjelent még: 1627. Lásd még e jegyzék 483., 498. tételeit.

483. 3. Bart(holomaei) Pitisci et Abrahami Sculteti melethemata Psalmi in duobus voluminibus

PITISCUS, Bartholomaeus; SCULTETUS, Abrahamus; ADAMUS, Johannes ed. Bartholomaei Pitisci et Abrahami Sculteti ... Melethemata Psalmiaca, sive idea concionum in Psalmos Davidis, confecta Joannis Adami ... opera ... Francofurti, 1616, Jonas Rosa, in 4. – BN.

Ugyanitt megjelent még: 1627. Lásd még e jegyzék 482., 498. tételeit.

484. 4. Conceptus Theologici Petri Bessei duobus voluminibus

BESSAEUS, Petrus

Conciones, sive Conceptus Theologici ac praedicabiles de sanctorum festivitibus anni totius et aliis solemnitatibus ... habitae per Petrum Bessaeum ... interprete Matthia Martinez. Tomus primus(–tertius). – Conciones ... de quatuor hominum novissimis ... Tomus quartus. Coloniae Agrippinae, 1610, Johannes Kinckius, in 4. – BN, BLC.

Ezután számos quarto kiadása ismert. Csak a Kinckius nyomdában: 1611, 1613, 1620, 1624, 1629. E mű egyes kötetait lásd e jegyzék 487., 501. és 502. tételénél.

485. 5. Iacobus Grettzerus de Cruce Christi

GRETZER, Jacobus

Jacobi Gretseri S. J. ... De Cruce Christi, tomus primus. Ingolstadii, 1598, Adam Sartorius, in 4. – SOMMERVOGEL.

Ugyanitt megjelent még változatlan formában 1599-ben, majd: ... De Cruce Christi, tomus primus accurate recognitus et auctus, et in quinque libros distributus; in quorum primo agitur de ipsa Cruce, in qua Dominus passus est, tum de ejus adjunctis. In secundo de imaginibus Crucis Dominicae. In tertio de oppositionibus Crucis. In quarto de signo eiusdem Crucis. In quinto de Cruce spirituali. Ingolstadii, 1600, Adam Sartorius, in 4. – SOMMERVOGEL.

486. 6. Iraenicum Paraei

PAREUS, David

Irenicum, sive de unione et synodo evangelicorum concilianda liber votivus paci ecclesiae et desideriiis pacificorum dicatus a Davide Paraeo. Heidelbergae, 1615, imp. Jonae Rosae, in 4. – Sárospatak D 54.

E példány bejegyzései: címelőzéklap rectón Szinyei Gerzson jegyzete 1879-ből: „Ez a könyv az 1671-es elűzetés előtti könyvtárból való. Régi könyvtárjegye Q J O 5 lib. 27. A sarkán az a könyvtári jegy áll, melyet az 1726-os összeíráskor használtak.”; címlap recto: „Liber Scholae Illustris S. Pathacinae”; super ex libris: „I B SZ 1615.” Nem bizonyos tehát, hogy a Rákóczi-féle példány. Harsányi figyelmeztet, hogy e mű címleírása ott

szerepel a kollégiumtól 1686-ban elvett könyvek jegyzékén is (vö. ADAT-TÁR 14. p. 86. Nr. 36.)

487. 7. *Conciones de 4 Novissimis Petri Bessei*

BESSAEUS, Petrus

Conciones, sive Conceptus Theologici ac praedicabiles de sanctorum festivitibus anni totius et aliis solemnitatibus ... habitae per Petrum Bessaeum ... interprete Matthia Martinez. Tomus primus(–tertius). – Conciones ... de quatuor hominum novissimis ... Tomus quartus. Coloniae Agrippinae, 1610, Johannes Kinckius, in 4. – BN, BLC.

Ezután számos quarto kiadása ismert. Csak a nyomdában: 1611, 1613, 1620, 1624, 1629. E mű egyes köteteit lásd e jegyzék 484., 501. és 502. tételénél.

488. 8. *Loci Communes Francisci Labbata ordine alphabetis digesti*

LABATA, Franciscus

Loci communes ad conciones ordine alphabetico digesti ... Opus distinctum ab Apparatu concionatorum, in quo Divini Verbi praeconibus utilissima, nec non egregii eiusdem auctoris laboribus superioris, tanquam curae posterioris continentur. Primo lucem videt Coloniae Agrippinae, 1621, ex off. Crithiana, sumpt. Petri Henningii et haer. Joannis Crithii, in 4. – SOMMERVOGEL.

Második kiadása ugyanott: 1627.

489. 9. *Thomae A'Villa nova Conciones Sacrae*

THOMAS de Villanova, Sanctus; MAGNATONIUS, Johannes

Conciones Sacrae Thomae a Villanova ... cura Petri Uzeda Guerrero editae, cum Joannis Magnatonii praefatione de vita et rebus gestis a Thoma a Villanova. Brixiae, 1603, apud Societatem Brixensem, in 4. – BN.

Más quarto kiadást nem találtunk; ívrét több volt.

490. 10. *Abrahami Sculteti et Johannis bosthadi Conciones in Epistolam ad Romanos*

SCULTETUS, Abrahamus; BOCKSTADIUS, Johannes; ECCIUS, Nicolaus ed.

Abrahami Sculteti et Johannis Bockstadii ... in epistolam ad Romanos concionum ideae confectae studio ... Nicolai Eccii ... Heidelbergae, 1619, sumpt. Jonae Rosa, in 4. – NUC.

Lásd még e jegyzék 481. tételét.

491. 11. *Homiliae Chrysostomi*

JOHANNES Chrysostomus

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

Valószínűleg bibliakommentár. Lásd még e jegyzék 460. tételét.

492. 12. Consultatio Paterna Christophori Lachner

LACKNER, Christoph

Cura Regia seu Consultatio paterna amore et caussa gnatorum. Kassa, 1616, Johannes Festus – RMNy 1112.

493. 13. Instructio Cels(issimi) Prin(cipi) Georgij Rakoczi quam tradidit Sigismundo Rakoczi

RÁKÓCZI György

Instructio quam ... Georgius Rakoci ... tradidit Sigismundo Rakoci ... Gyulafejevár, 1640, s. typ. in 4. – RMK II. 554.

Lehet még: Gyulafehérvár, 1638 (RMK II. 522.) Lásd még az 532., 550. és 557. tételeket.

494. 14. Johannis Loseli tractatus de Podagra

LÖSELIUS, Johannes

Johannis Löselii ... de podagra tractatus ... Rostochii, 1638, sumpt. J. Hallerfordi, in 4. – BN.

A másik ismert kiadás (Leyden, 1639) in 12.

495. 15. Theophilactj enarrationes in Epistolas Pauli

1. AUGUSTINUS Hipponensis, Aurelius; BADIUS Ascensius, Jodocus ed.; PARVUS, Johannes ed.

Liber epistolarum beati Augustini episcopi Hipponensis ecclesiae. Venundatur ab Joanne Parvo et Jodoco Badio Ascensio. Parisiis, 1505, in 4. – Sárospatak A 351a.

2. THEOPHYLACTUS de Achrida; PORSENA, Christophorus annot.

Theophylacti archiepiscopi Bulgariae in omnes Divi pauli epistolas enarrationes divinae prorsus tamque diligenti nunc demum studio recognitae ut ad praecedentium collationem, longe perfectus, in lucem exiisse videantur. Christophoro Porsena Romano interprete. Coloniae, 1529, s. typ. in 4. – Sárospatak, A 351b.

A címelőzéklap rectón: „S Rakoczy Mp.”, de az írás XX. századnak tűnik. Érthetetlen továbbá, hogy (ha ez a példány volt meg a könyvtárban) az összeíró miért a második darabot jelölte a jegyzéken, s miért nem az első. Nem valószínű, hogy Rákóczi-példány.

496. 16. Theodorus Peltanus in Apocalypsin

ANDREAS Caesariensis; PELTANUS, Theodorus Antonius ed.

Andrae Caesareae Cappadociae episcopi in Divi Joannis apostoli et evangelistae Apocalipsin commentarii. Antehac quidem nunquam in lucem editi, nunc vero

Theodori Peltani S. J. ... studio et opera, luce simul et latinitate donati. Ingolstadii, 1584, David Sartorius, in 4. – SOMMERVOGEL.

497. 17. *Homiliae Catholicae in Religionis Christianae arcana Johannis de Carthagena*

CARTHAGENA, Johannes

F. Johannis de Carthagena ... Homiliae catholicae in universa christianae religionis arcana in libros XVI divisae. Coloniae Agrippinae, 1613, sumpt. Bernardi Gualteri, in 4. – NUC.

Más negyedréti kiadást nem találtunk.

498. 18. *Pitisci et Sculteti Melethemata Psalmiaca*

PITISCUS, Bartholomaeus; SCULTETUS, Abrahamus; ADAMUS, Johannes ed. Bartholomaei Pitisci et Abrahami Sculteti ... Melethemata Psalmiaca, sive idea concionum in Psalmos Davidis, confecta Joannis Adami ... opera ... Francofurti, 1616, Jonas Rosa, in 4. – BN.

Ugyanitt megjelent még: 1627. Lásd még e jegyzék 482., 483. tételét.

499. 19. *Breviarium Romanum*

BREVIARIUM

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

Lásd még e jegyzék 510. tételét, továbbá Rákócziak Tolnai Istvánhoz írt levele 7. darabját (e kötet 4. lapján). Vö. még a Csanaki jegyzék 31. tételével e kötet 13. lapján. Ugyancsak a Rákóczi Pál javaival Patakra vitt könyvek 1642. évi összeírásában a 3. tételével (e kötet 207. lapján).

500. 20. *Hieronimi Plati de bono status religiosi*

PLATUS, Hieronymus

Hieronimi Plati ex S. J. de bono status religiosi libri tres. Romae, 1590, Jacobus Tornerius, in 4. – SOMMERVOGEL. Negyedréti alakban másutt nem jelent meg.

501. 21. *Supplementum Concionum de Sanctorum festivitatibus Bessei*

BESSAEUS, Petrus

Novi et rari conceptus theologici in singulos dies Quadragesima et festa Paschalia ... cum indice quadruplici ... Coloniae Agrippinae, 1630, Joannes Kinckius, in 4. – BLC.

E mű felfogható Bessaeus beszédgyűjteménye ötödik kötetének (supplementumának) is. Az első négy kötetet lásd e jegyzék 484., 487. és 502. tételénél.

502. 22. *Besseus de festivitibus Sanctorum*

BESSAEUS, Petrus

Conciones, sive Conceptus Theologici ac praedicabiles de sanctorum festivitibus anni totius et aliis solemnitatibus ... habitae per Petrum Bessaeum ... interprete Matthia Martinez. Tomus primus(–tertius). – Conciones ... de quatuor hominum novissimis ... Tomus quartus. Coloniae Agrippinae, 1610, Johannes Kinckius, in 4. – BN, BLC.

Ezután számos quarto kiadása ismert. Csak a nyomdában: 1611, 1613, 1620, 1624, 1629. E mű egyes köteteit lásd e jegyzék 484., 487. és 501. tételénél.

503. 23. *Ritus et ordo Ecclesiae Strigoniensis*

Rituale Strigoniense, seu Formula agendorum in administratione sacramentorum, ac ceteris publicis functionibus. Pozsony, 1625, Societas Jesu – RMNy 1346.

Lásd Rákóczinak Tolnai Istvánhoz írt levele 12. darabját e kötet 5. lapjain.

504. 24. *Sacrae Harmoniae sive Monita Abrahami Scadaei(?)*

Nem sikerült megtalálni.

505. 25. *Christianus Lactans Pauli Kereszturi*

KERESZTÚRI Pál (praesens); RÁKÓCZI Zsigmond (defendens); RÁKÓCZI György (defendens)

Christianus lactens, quem ... Georgius et Sigismundus Rakoci ... repraesentarunt ... 15. Augusti Anno 1637. ... Praesente Paulo B. Kereszturi, praeceptore Illustrum Dominorum. Albae Juliae, 1637, Typis Celsissimi Principis, in 4. – RMK II. 508.

Lásd még a 79., 533. és 548. tételeket.

506. 26. *Codicis Imperialis recogniti ar(gumen)tum*

Nem sikerült megtalálni.

507. 27. *Decisiones aureae Casuum Conscientiae Jacobi de Graffiis*

GRAFFIIS a Capua, Jacobus de

Decisionum aurearum casuum conscientiae in IV libris distributarum pars prima. Venetiis, 1600, s. typ. in 4. – SZINYEI 1884. 12. p. Nr. 36.

Olvasatunk helyességét (Harsányi: „Gatfiis”) a feloldás is bizonyítja. A Szinyei említette példány Losy Imre egri püspöktől került a coetus könyvtárába. Nem Rákóczi-példány.

508. 28. *Sermones in Dominicis Authore Nescio*

Talán: OSVALDUS de Lasko

Sermones dominicales. Hagenau, 1498, Henricus Gran, in 4. – RMK III. 39., Hain 9052.

Quarto kiadásai még ugyanott 1499 (RMK III. 48.); 1502 (RMK III. 108.); 1506 (RMK III. 136.); 1515 (RMK III. 200.); 1516 (RMK III. 211.) Lásd még e jegyzék 434., 439. és 462. tételeit.

509. 29. *Tropum Schematum idiomatique liber Bartholomaei Westmeri(!)*

WESTHEMERUS, Bartholomaeus

Troporum, schematum, idiomatumque communium liber, ex omnibus orthodoxis ecclesiae patribus singulari industria tam collectus, quam in ordinem convenientissimum, hoc est alphabeticum dispositum, ut sine omni scrupulo studiosis rerum divinarum, veteris et novi testamenti scripta, ... dissolvere quaeat. Basileae, 1551, Johannes Hervagius, in fol. – HAB.

Ugyancsak, ugyanott 1561. Szövegolvasatunk helyességét (Harsányi: „... Bartholomaei Trostmeci”) a feloldhatóság igazolta.

510. 30. *Breviarium Romanum*

BREVIARIUM

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

Lásd még e jegyzék 499. tételét. Vö. még a Csanaki jegyzék 31. tételével e kötet 13. lapján. Ugyancsak a Rákóczi Pál javaival Patakra vitt könyvek 1642. évi összeírásában a 3. tételével (e kötet 207. lapján).

511. 31. *Conciones Dominicales Germanicae*

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

512. 32. *Opera Homeri Graece*

HOMERUS

Homérou Iliász. Homeri Ilias. Homérou Odüsszeia, batrakhomüomakhia, Hümnoi 32. Homeri Ulyssea, Batrachomyomachia, Hymni XXXII. Basileae, 1535, Johannes Hervagius, in 4. – BLC, NUC.

Ezután számos quarto kiadás, főként Jacobus Mycillus és Joachimus Camerarius gondozásában.

513. 33. *Francisci Toleti Commentaria in Epistolam ad Romanos*

TOLETUS, Franciscus

Francisci Toleti e S. J. ... Commentarii et annotationes in epistolam Beati Pauli apostoli ad Romanos. Quibus accesserunt eiusdem cardinalis sermones quindecim

in Psalmum primum et tricesimum, ac duo in eiusdem epistolae loca tractatus ... Romae, 1602, ex off. Camerae Apostolicae, sumpt. Paulini Arnolphi Lucensis, in 4. – SOMMERVOGEL.

Kiadták még in 4: Lugduni, 1603; Venetiae, 1603; Moguntiae, 1603.

514. 34. *Justus Lypsius de Constantia*

LIPSIUS, Justus

Justi Lipsi De constantia libri duo, qui alloquium praecipue continent in publicis malis. Lugduni Batavorum, 1584, ex off. Plantini, apud Franciscum Raphalengium, in 4. – PP, BB.

Ezután még számos negyedréti kiadása ismert.

515. 35. *Bartholomaei Czappe eruditae notae in Psalmos*

COPPEN, Bartholomaeus; BIBLIA

Bartholomaei Coppen ... Eruditae notae in Psalmorum sacrorum librum ... Heidelbergae, 1619, Jonas Rosa, in 4. – NUC.

A Zsoltárok szövegkiadásával.

516. 36. *Parei Commentarius in Genesin*

PAREUS, David

In Genesin Mosis commentarius quo praeter accuratam textus sacri analysin atque interpretationem theoricam at practicam controversiae et dubia fidei plurima perspicue explicantur: argutiae judaeorum et haeticorum contra fidem, cum primis Fausti Socini et Georgii Eniedini samosatenianorum, nec non Roberti Bellarmini et Benedicti Pererii jesuitarum solide refutantur, et ad Josephi Scaligeri chronologica respondetur ... Authore Davide Pareo. Francofurti, 1609, Rhodes, in 4. – NUC, BLC.

További quarto kiadásai: Genevae, 1614; Francofurti, 1615.

517. 37. *Analysis Typica V(eteris) et N(ovi) T(estamenti) librorum historicum Mosis Phlakeri*

PFLACHER, Moses

Analysis typica omnium cum Veteris tum Novi Testamenti librorum historicorum ... authore Mose Pflachero. Basileae, 1587, Conradus Waldkirch, in 4. – BLC, NUC.

Megjelent még quarto: Londini, 1587.; Tubingae, 1587.; Basileae, 1621. Lásd még e jegyzék 547. tételét.

518. 38. *Monile Gemmeum divae virginis Sacrum Abrahami Bzovii*

BZOVIVUS, Abraham (Bzowski)

Monile Gemmeum divae Virginis Deiparenti Sacrum ... Coloniae Agrippinae, 1615, sumpt. A. Boetzeri, in 4. – BN, BSB.

Szövegolvasatunk helyességét (Harsányi: „Moriale ... Bzovii”) a feloldás is igazolja.

519. 39. *Theologia Moralis Pauli Layman*

LAYMAN, Paulus

Theologia moralis in quinque libros partita, quibus materiae omnes practicae, cum ad externum ecclesiasticum, tum internum conscientiae forum spectantes, nova methodo explicantur auctore Paulo Laymann S. J. Monachii, 1625, Nicolaus Henricus, in 4. – SOMMERVOGEL.

Egy év múlva ugyanott javított változata jelent meg.

520. 40. *Apparatus Concionatorum Francisci Labata*

LABATA, Franciscus

Magnus apparatus concionatorum seu loci communes ad conciones ordine alphabetico digesti. Auctore Francisco Labata S. J. ... In hoc opere de virtutibus, vitiis, quatuor novissimis, variis statibus personarum, mysteriis Christi, Beatae Mariae Virginis et aliorum sanctorum diffuse agitur ... Coloniae Agrippinae, 1621, sumpt. P. Henningii et haer. Johannis Crithii, in 4. – SOMMERVOGEL.

További quarto kiadásai ugyanott: 1627, 1628.

521. 41. *Axiomata et Politica Gerogyi(!) Rikterii*

RICHTERUS Gorlicius, Gregorius

1. Editio nova Axiomatum politicorum, accessine CLXXIII. novarum regularum, multarumque sententiarum et exemplorum aucta et locupletata a Gregorio Richtero Gorlecio. Accessit index ... Gorlicii, 1604, Johannes Rhamba, in 4. – Sárospatak CC 521.

Super ex libris: „I. B. SZ: 1610”; címlap recto: „Liber Scholae

Illustris Sarospatachina”; „O Z” (a coetus jelzetének maradványa?)

2. Editio nova Axiomatum oeconomicorum, accessione multarum novarum regularum, multarumque sententiarum et exemplorum aucta et locupletata a Gregorio Richtero Gorlecio ... Gorlicii, 1604, Johannes Rhamba, in 4. – NUC, BN.

Richter e két munkája először a kétrészes „Axiomata historica” címmel jelent meg 1599–1600-ban; a politica a fenti 2. kiadás után harmadszor is nyomdafestéket látott 1615-ben ugyanott (negyedszer Jénában 1654-ben). Lásd még a következő, 522. tételt.

522. 42. *Axiomata Historica ejusdem Authoris*

RICHTERUS Gorlicius, Gregorius

Axiomatum historicum pars tertia, continens axiomata ecclesiastica, collecta a Gregorio Richtero Gorlecio. Goslariae, 1602, Johannes Rhamba, in 4. – NUC, BN.

Megjelent még ugyanott változatlan formában: 1614, 1623. Ha figyelembe vesszük az előző, 521. tételt, akkor minden bizonnyal e három kiadás valamelyike volt meg a fejedelmi könyvtárban. Természetesen nem lehet kizárni az „Axiomata politica” és „Axiomata oeconomica” első kiadását sem, amelyek a következő címmel jelentek meg: Axiomata historica, eaque

politica, hoc est regulae de eventibus megociorum politicorum, in quibus regulae fere omnes ... suis illustrantur historiis et exempla a Gregorio Richtero ... Pars I–II. Gorlicii, 1599–1600, Johannes Rhamba, in 4. – A pars II.: „Axiomatum historicum pars secunda, continens axiomata oeconomica ...”
Lásd az előző, 521. tételt.

523. 43. *Johanni Piscat(oris) Comment(arii) in N(ovum) T(estamentum)*

PISCATOR, Johannes

Johannis Piscatoris ... Commentarii in omnes libros Novi Testamenti ... (I. Analysis logica singulorum librorum et capitum. II. Scholia in singula capita. III. Observationes locorum doctrinae e singulis capitibus.) Herbornae, 1613, Christophorus Corvinus, in 4. – NUC, BLC.

Quarto megjelent még ugyanott 1621-ben, de a harmadik kiadástól egy kötetbe összevontan „omnia ante obitum ab auctorem recognita” in fol. adták ki (Herbornae, 1638, 1644, 1646). Lásd még e jegyzék 526. tételét.

524. 44. *Georgii Grossii Theatrum Biblicum*

GROSSIUS, Johannes Georgius

Johannis Georgii Grossii ... Theatrum Biblicum, ac scriptis theologorum veterum atque recentium, maximam vero partem Adami Polani concinnatum; quo vindictio totius Scripturae Sacrae a corruptelis seu falsis interpretationibus pia menti exhibetur. Opus novum a multis doctissimis viris summo desiderio hactenus expectatum ... Tom. I–II. Basileae, 1614–1618. Johannes Jacobus Genathius, sumpt. Ludovici König, in 4. – BLC, NUC.

525. 45. *Zanchius de operibus sex dierum spatio creatis*

ZANCHIUS, Hieronymus

H. Zanchii De operibus Dei intra spatium sex dierum creatis opus tres in partes distinctum. Hac secunda editione a pluribus mentis purgatum, addito indice locupletissimo. Hanoviae, 1597, sumpt. Josuae et Wilhelmi Harnisiorum, in 4. – BLC, NUC.

Az első kiadás adatait nem sikerült azonosítanunk. Vö. e jegyzék 417. tételével (e mű ott a Tomus tertius).

526. 46. *Johannis Piscatoris Comment(arii) in N(ovum) T(estamentum)*

PISCATOR, Johannes

Johannis Piscatoris ... Commentarii in omnes libros Novi Testamenti ... (I. Analysis logica singulorum librorum et capitum. II. Scholia in singula capita. III. Observationes locorum doctrinae e singulis capitibus.) Herbornae, 1613, Christophorus Corvinus, in 4. – NUC, BLC.

Quarto megjelent még ugyanott 1621-ben, de a harmadik kiadástól egy kötetbe összevontan „omnia ante obitum ab auctorem recognita” in fol. adták ki (Herbornae, 1638, 1644, 1646). Lásd még e jegyzék 523. tételét.

527. 47. Davidis Parei Comment(arius) in Epistolam ad Romanos

PAREUS, David

Davidis Parei in divinam ad Romanos S. Pauli apostoli epistolam commentarius. Quo praeter accuratam textus sacri analysin atque interpretationem de quaestionibus controversis dubia CLXXIX explicantur; et antiquae Romanorum fides adversus nunc-Romanistarum opiniones, praecipue Roberti Bellarmini jesuitae argutias, et Thomae Stapletoni antidota, nec non Socini, Eniedini et Osterodii haereticorum samosatensianorum blasphemias vindicatur. Francofurti, 1608, Rhodes, in 4. – NUC, BLC.

További Quarto kiadások: Wittebergae, 1611, 1620; Heidelbergae, 1613, 1620; Genevae, 1617. Vö. a regéci inventárium 1. tételével e kötet 216. lapján.

528. 48. Ejusdem Comment(arius) in Epistolam ad Galatas

PAREUS, David

Davidis Parei in Divinam ad Galatas S. Pauli Apostoli epistolam commentarius. Quo praeter accuratam textus sacri analysin atque interpretationem, de quaestionibus controversis dubia plurima explicantur, et antiqua fides catholica a corruptelis sophistarum papisticorum et jesuitarum, nec non haereticorum samosatensianorum Socini et Eniedinae vindicatur, nunc primum ab autore in lucem editus. ... Genevae, 1614, Petrus Aubertus, in 4. – NUC, BLC.

Quarto kiadás még: Heidelbergae, 1613, 1621.

529. 49. Fel serdült keresztyen Pauli Kereszturi

KERESZTÚRI Pál

Fel-sördült keresztyen ... Nagyvárad, 1641, s. typ. in 4 – RMK I. 722

Lásd még az 53., 542. és 549. tételeket.

530. 50. Meisneri Conciones Dominicales Magyarul

MADARÁSZ Márton

A ... Boldisar Meisner Sz. Elmelkedesinek a Vasárnapi Evangéliumokba Magyar nyelvvél való megajándékozása. Lőcse, 1635, Lorenz Brewer – RMNy 1629.

531. 51. Fasti Reformata vulgo Calendarium novum Davidis Frelikii novem voluminibus in diversos Annos

FRÖLICH, David

Fasti sive Calendarium, exhibens menses, hebdomadas, festa fixa, mobiliaque numerationem dierum triplicam (Gregorianam, Julianam et Romulianam). Motus, ortus, occasus, culminationes, configurationes, conjunctiones aliasque habitudines planetarum ... Noribergae, 1642, Wolfgang Endtner, in 4: – RMK III. 1598.

Frölich Calendariumainak számos kiadása ismert, de azok címei nem „Fasti sive Calendarium”-al kezdődnek. A kilenc különböző évre szóló kalendárium ettől függetlenül létezett, 1623-tól évente adott ki egyet, vagy többet is.

532. 52. *Instructio C(elsissimi) Georgii Rakoczi ad Sigismundum Rakoczi Filium sex exemplaria*

RÁKÓCZI György

Instructio quam ... Georgius Rakoci ... tradidit Sigismundo Rakoci ... Gyula-Fejérvár, 1640, s. typ. in 4. – RMK II. 554.

Lehet még: Gyulafehérvár, 1638 (RMK II. 522.) Lásd még az 493., 550. és 557. tételeket.

533. 53. *Christianus Lactans duo exemplaria*

KERESZTÚRI Pál (praesens); RÁKÓCZI Zsigmond (defendens); RÁKÓCZI György (defendens)

Christianus lactens, quem ... Georgius et Sigismundus Rakoci ... repraesentarunt ... 15. Augusti Anno 1637. ... Praeunte Paulo B. Kereszturi, praeceptore Illustrum Dominorum. Albae Juliae, 1637, Typis Celsissimi Principis, in 4. – RMK II. 508.

Lásd még a 79., 505. és 548. tételeket.

534. 54. *Discursus necessarius incerto Autore*

CRUSIUS, Daniel (Krusius)

Discursus necessarius ex quo, omnibus patriae nostrae amatoribus verisque patriotis, patebit, quantum utilitatis universa Republica Regni Poloniae ex plausibili instituta telonii maritimi exactione capere: quaque vicissim diu jam usitatae exorbitantiae, quas maritimae civitates multis adhinc annis, obsoletis suis consuetudinibus, cervicibus nostris imposuere, nunc demum antiquari atque abrogari possint, ad tuendam liberae salutem, summam auctoritatem atque libertatem. (Gedani?) cca. 1638, s. typ., in 4. – ESTREICHER 20. 307.

Harsányi megoldása (Szenczi Molnár Albert: Discursus de summo bono) valószínűtlen. A szerző nevét innen tudjuk: Mare Balticum: Ide est Historia deductio utri Regum Daniae ne an Poloniae praedictum mare à multis jam annorum centenariis, asserente non fallaci hominum censura, sed ipsa nunquam fallibili natura, se desponsatum fateatur et agnoscat, Poloni cujusdam (id est: Daniel Crusius) nuper typis excuso tractatui qui discursus necessarius inscribitur opposita. sine loco, 1638, s. typ., in 4. – BR, SUB Göttingen.

535. 55. *Lelki legeltetés Kereszturi Pálé*

KERESZTURI Pál

Lelki legeltetés, az az: A David Király XXIII soltaranak rövid magyarázattya ... Nagyvárad, 1645, Szenci Kertész Ábrahám, in 4 – RMK I. 780

RMK I. 827.: Nagyvárad, 1649. Lásd még a 59. és 551. tételeket.

536. 56. Szent Atyák öröme Pauli Medgyesi

MEDGYESI Pál

Sz. Atyák öröme, az az: Az Messias Jesus Christusnak Maria előtt személy szerént létének ... megmutatása ... Albae Juliae, 1640, Typis Celsissimi Principis, in 4 – RMK I. 701

Lásd még a 76. és 600. tételeket.

537. 57. Az Apostoli Credonak igaz magyarázattya Karolyi Peter által

KÁROLYI Péter

Az apostoli credonak avagy vallásnak igaz magyarázattia praedicationiok szerint ... Debrecen, 1584, Rudolph Hoffhalter, in 4. – RMNy 539.

Ugyancsak: Debrecen, 1600 (RMNy 865.) Lásd még e jegyzék 606. tételét.

538. 58. Psalterium Davidicum ex Hebraeo in Idioma hungarica translata

SZENCI MOLNÁR Albert

Psaltericum Ungaricum, Szent David Kiralynak es Prophetanac Szaz ötven Soltari. Herborn, 1607, Christoph Corvinus, in 12. – RMNy 962(1)

Ugyancsak: Amsterdam, 1650, in 12. (RMK I. 828.)

<B(...) Cara(...)?)>

Áthúzott sor, nem tudunk mint kezdeni vele.

539. 59. Liber de Invocatione et Veneratione Sanctorum Andreae Monoszlai magyarul

MONOSZLÓY András

De Invocatione, et Veneratione Sanctorum. Az Szenteknek hozánk való segetsegekrül hasznos Könyü ... Nagyszombat, 1589, typ. capituli, in 4. – RMNy 633.

Lásd még e jegyzék 597. tételét.

540. 60. Sötet hajnal tsillag utan bujdoso Lutheristak Authoe Pazmanno

PÁZMÁNY Péter

A setet haynal-csillag-utan budoso luteristak vezetője, mely utba igazíttya a vittebergai academiának Fridericus Balduinus-által ki-bocsátot feleletit a Kalaúzra ... Bécs, 1627, Matthaeus Formica, in 4. – RMNy 1376.

541. 61. Conciones Dominicales magyarul obsolet(?) (A? K? Authore?)

KÁLDI György(?)

Az vasarnapokra-valo predikatziooknak első része ... (Bécs–) Pozsony, 1631, Michael Rickhes, in fol. – RMNy 1509.

vagy: ALVINCI Péter(?)

Quadragesima vasarnapra tartozo szent evangeliomnak magyrazattya ... Kassa, 1632, vidua Schultz, in 4. – RMNy 1536.

Harsányi olvasata: „... absoluto Authore” elképzelhetetlen, ugyanis a lap sarka hiányzik, és az „Authore” szóból, ha ugyan az volt, csak egy jobbra hajló vonal látszik; lehet akár „A”-val, vagy „K”-val kezdődő szó is. Vagy a lap sarka az után szakadt le, miután Harsányi látta. – Elvileg szóba jöhet még Zvonarics Mihály „Magyar Postillá”-ja is (RMNy 1380, és 1404), de ha maradunk az „A”, vagy „K” névkezdésnél, akkor a fenti kettő közül valamelyik. E jegyzék 565. tétele valóban „Authore obsoleto” olvasatú.

542. 62. *Fel serdült keresztyen Kereszturi Pálé*

KERESZTÚRI Pál

Fel-sördült keresztyen ... Nagyvárad, 1641, s. typ. in 4 – RMK I. 722.

Lásd még az 53., 529. és 549. tételeket.

543. 63. *Calvinus Janos Magyarul*

CALVINUS, Johannes; SZENCI MOLNÁR Albert tranl.

Az Keresztyenyi Religioe es igaz hitre valo tanitas ... Hanau, 1624, Daniel és David Aubry, Clemens Schleich, in 4. – RMNy 1308.; Ráday-Könyvtár RMK 2,25–5.

Ma is megvan. A címelőzéklap rectón: „Illustrissimo ac Magnifico Domino Domino Georgio Rakoczi de Felső Vadász Comiti Comitatus Borso-diensis etc. serenissimi Principis ac Domini Gabrielis Consiliario intimo etc. Domino in Saras Patach, Szerencz, Sáros, Onad, Makovicaeque Domino et Patrono suo gratioso humilis observantiae erga obtulit Interpres Albertus Molnar m(anu) Pr(opria) Sáros Patachini die 2 Novembris Anno Christi 1624.”; alatta Rákóczi György írása: „11 die Aprillis Anno 1627”; az első táblán belül Rákóczi György írásával: „Anno 1624 die 2 novembris attá ez koniuet it Sarospatakon Molnar Albert uram, melliet (...) kezdettem olvasni, meiet az ur isten engedgien az eo niag neuenek diciretíre lelkem epeletíuel uigan es eorüendetesen el vegeznem Amen Amen Amen. Rakoczy Georgi keze Irasa die 6 Nouembris anno ut supra Hora matutina 10 Etate suo XXXI Non est currentis neque uolentis sed miserentis dei.”; a címlap rectón: „J. Pápai 1685”. A magyar Calvinus terjesztésében is szerepet vállalt Rákóczi. Fiának, Györgynek 1644. március 26-iki levelében Kassáról írja: „... Calvinus Institutiojat is magyarul küldj egyet, Gyaluban az mely ládákban könyvek vannak, vagy on ott kettő is, Bálpataki uram felkeresheti ...” (SZILÁGYI 1875. 136.)

544. 64. *Alvinczi Peter Postillája*

ALVINCZI Péter

Postilla. Kassa, 1633, vidua Danielis Schultz, in 4. – RMNy 1566.

Ugyancsak: Kassa, 1634. (RMNy 1583) Lásd még az e könyv kapcsán a bevezetésben írtakat.

545. 65. *Gradual Romanum Magyarul*

Cantus Catolici Régi és Uj Deák, és Magyar Ajitatos Egyházi Enekek es Litaniak. s. loco, 1651, s. typ. in 4. – RMK I. 856.

546. 66. *Officina Johannis Ravisii*

RAVISIUS Textor, Johannes (Jean Tixier, Sieur de Ravisy)

Officina Johannis Ravisii Textoris Nivernensis nunc demum post tot editiones diligenter emendata, aucta, et in longe commodiorem ordinem redacta, cui hac editione accesserunt ejusdem Ravisii cornucopiae libellus, quo continentur loca diversis rebus per orbem abundantia. Venetiis, 1584, Marcus Antonius Zalterius, in 4. – NUC, BLC, BN.

Ugyanitt még quarto: 1588, 1606. Ha ragaszkodunk az első három szó sorrendjéhez, akkor csak a velencei kiadások jöhetnek szóba. Amúgy quarto még: Basileae, 1552, 1562, 1566, 1581. Octavo kiadásaira lásd e jegyzék 152. tételét.

547. 67. *Analysis Typica V(eteris) et N(ovi) T(estamenti) Flackery(!)*

PFLACHER, Moses

Analysis typica omnium cum Veteris tum Novi Testamenti librorum historicorum ... autore Mose Pflachero. Basileae, 1587, Conradus Waldkirch, in 4. – BLC, NUC.

Mégjelent még quarto: Londini, 1587.; Tubingae, 1587.; Basileae, 1621. Lásd még e jegyzék 517. tételét.

548. 68. *Christianus Lactans Pauli Kereszturi*

KERESZTÚRI Pál (praesens); RÁKÓCZI Zsigmond (defendens); RÁKÓCZI György (defendens)

Christianus lactens, quem ... Georgius et Sigismundus Rakoci ... repraesentarunt ... 15. Augusti Anno 1637. ... Praeunte Paulo B. Kereszturi, praeceptore Illustrum Dominorum. Albae Juliae, 1637, Typis Celsissimi Principis, in 4. – RMK II. 508.

Lásd még a 79., 505. és 533. tételeket.

549. 69. *Fel serdült keresztyen Pauli*

KERESZTÚRI Pál

Fel-sördült keresztyen ... Nagyvárad, 1641, s. typ. in 4 – RMK I. 722.

Lásd még az 53., 529. és 542. tételeket.

550. 70. *Instructio C(elsissimi) Georgii Rakoczi ad Sigismundum Filium*

RÁKÓCZI György

Instructio quam ... Georgius Rakoci ... tradidit Sigismundo Rakoci ... Gyula-Fejérvár, 1640, s. typ. in 4.– RMK II. 554.

Lehet még: Gyulafehérvár, 1638 (RMK II. 522.) Lásd még az 493., 532. és 557. tételeket.

551. 71. *Lelki legeltetés Kereszturi Pálé*

KERESZTÚRI Pál

Lelki legeltetes, az az: A David Kiraly XXIII soltaranak rövid magyarázattya ...
Nagyvárad, 1645, Szenci Kertész Ábrahám, in 4 – RMK I. 780.

Nagyvárad, 1649. (RMK I. 827.) Lásd még az 59. és 535. tételeket.

552. 72. *Cronica ez vilagnak jeles dolgairol*

SZÉKELY István

Cronica ez Vilagnac yeles dolgairol ... Krakko, 1559, Lazarz Andrysowic, in 4. –
RMNy 156.

Lásd még e jegyzék 599. tételét.

553. 73. *Impressum Magyarul*

Nem lehetséges feloldani.

554. 74. *Aran Tamas tevelgesinek meg cafolasi az Debreczeni Tanitok által*

MELIUS JUHÁSZ Péter

Az Aran Tamas hamis es eretnek tevelgesinec es egyeb soc teuelgeseknekc ... meg
hamissitasi ... Debrecen, 1562, Huszár Gál, in 4. – RMNy 181.

555. 75. *Petri Lauremberg apparatus Plantarius*

LAURENBERGIUS, Petrus

Petri Laurembergii ... Apparatus plantarius primus, tributus duos libros. I. De
plantis bulbosis. II. De plantis tuberosis. Quibus exhibentur praeter nomenclaturas,
multiplices earum differentiae et species, vires, usu tam culinaris tam medicus;
cultura sive ratio eas plantandi, conservandi, propagandi. Itemque quae poetae,
philologi, philosophi, sacrae litterae etc. de iis memoratu digna annotarunt.
Adiunctae sunt plantarum quarundam novarum nova iconographiae et descriptio-
nes. Francofurti, 1632, sumpt. Matthiae Meriani, in 4. – NUC, BLC.

Ugyanitt megjelent még 1654-ben.

556. 76. *Strigil Etiologiae Kircherianae*

LANI, Zacharias

Strigil Aetologiae Kircherianae. Sive orthodoxa depulsio causarum et argumen-
torum, quibus M. Joannes Kircherus Tubingensis, permotum se jactitat, cur e
Synagoga, ut ait Lutherana, transmigraverit in Ecclesiam Catholicam ... Trencsén,
1641, imp. Casparis Illésházi. – RMK II. 588.

E tétellel szembenlévő lapon (33. lap a mostani számozás szerint)
későbbi, XVIII. század végi megjegyzés (Harsányi szerint Szombathi írása):
„Titulus integer libri: Zachariae Lani, Aetiologiae Kircherianae Strigilis.
edi(tus) Anno 1649(!)” – ez évből a mai szakirodalom nem ismer kiadását.

557. 77. *Instructio C(elsissimi) Georgii Rakoczi ad Filium etc.*

RÁKÓCZI György

Instructio quam ... Georgius Rakoci ... tradidit Sigismundo Rakoci ... Gyula-Fejérvár, 1640, s. typ. in 4. – RMK II. 554.

Lehet még: Gyulafehérvár, 1638 (RMK II. 522.) Lásd még az 493., 532. és 555. tételeket.

558. 78. *A titkok titkainak kinyilatkoztatása*

GELEJI KATONA István

Titkok titka. Az az: Az öröktől fogva valo, és meg-oszladozhatatlan egységü Jehovai természetben lévő ... személyeknek, háromi többségek felől valo menyeyi titkos tudomány ... Gyulafehérvár, 1645, s. typ., in 4 – RMK I. 772

Lásd még az 54. tételt.

559. 79. *Narratio rei admirabilis ad Posonium gestae*

KOPCSÁNYI Mihály

Narratio rei admirabilis ad Posonium gestae ... Posonii, 1643, typ. Capituli, in 4. – RMK II. 629.

560. 80. *Josephi Eccardi ostentatio de Bello Bohemico continuatio manuscriptum*

ECCARD, Josephus

MANUSCRIPTUM

561. 81. *Confutationes thel(!) inventior(es?) thes(es?) longitudinis Gallicae*

Nem sikerült feloldani.

In 8^{tavo}

562. 1. *Institutio Calvinii*

CALVINUS, Johannes

Joannis Calvinii Christianae religionis institutio, totam fere pietatis summam, et quicquid est in doctrina salutis cognitu necessarium, complectens ... Praefatio ad Christianissimum regem Franciae, qua hic ei liber pro confessione fidei offertur. Basileae, 1536, Thomas Platterus, Balthasar Lasius, in 8. – BLC.

További octavo kiadások pl. Genevae, 1554, 1561, 1585, 1637. Harsányi figyelmeztet, hogy az Institutio négy példányát jelzi a kollégiumtól 1686-ban elvett könyvek inventáriuma (vö. ADATTÁR 14. p. 86–87. Nr. 8., 12., 42., 43.)

563. 2. *Dictionarium Hungaricum Alberti Molnár*

SZENCI MOLNÁR Albert

Dictionarium Latinoungaricum ... Item vice versa Dictionarium Ungaricolatinum ... Norimbergae, 1604, Elias Hutter, in 8. – RMNy 919.

De lehet a latin-görög-magyar szótár is Heidelberg, 1621. RMNy 1239), vagy a latin-magyar szótár hanaui 1611-es kiadása is (RMNy 1012.)

564. 3. *Slejdanus de statu religionis*

SLEIDANUS, Johannes

Johannis Sleidani De statu religionis et reipublicae Carolo Quinto Caesare, commentarii libri XXVI. Argentorati, 1555, Wendelinus Richelius, in 8. – NLC, NUC, BN.

Számos kiadás követte: Octavo: Argentorati, 1557, 1621; Genevae, 1559, 1580; Francofurti, 1610; Ívrét: Argentorati, 1555, haer. Richelii (tehát egy évben két különböző formátumú kiadás), 1556, 1559; Basileae, 1556. Lásd még e jegyzék 392. (in fol.) és 105., 327. (in 8.) tételét. Harsányi figyelmeztet, hogy e mű címléírása megtalálható a kollégiumtól 1686-ban elvett könyvek jegyzékén is (vö. ADATTÁR 14. p. 87. Nr. 46.)

565. 4. *Liber de Jure Sacro Authore obsoleto*

Nem sikerült megtalálni.

566. 5. *Bocardi(?) brevis Summa in 2^{dum} 2^{dae} Thomae*

Nem sikerült megtalálni.

Harsányi olvasata „Berardi ...”

567. 6. *Dini Muxlani Commentarius in regilas Juris*

MUGELLANUS, Dinus (Dynus de Muxella)

Commentarius in regulas juris pontificii cum notis Nicolai Boerii, Gabrielis Saraynae et Caroli Molinaei. Lugduni, 1533, off. Giunti, in 8. – BSB.

Rengeteg octavo kiadás: Lyon, 1545, 1556, 1562, 1568, 1577, 1583, 1612.; Köln, 1578, 1594, 1604, 1617.; Velence, 1585. – BSB, NUC. Olvasatunk helyességét (Harsányi: „Divi Bluxani ...)” a feloldhatóság igazolta.

568. 7. *Idnepekre valo elmelkedesek magyarul*

Talán: KECSKEMÉTI C. János

Harom fü es nevezetes, esztendös innepekre valo praedicationok ... Debrecen, 1643, Fodorik Menyhárt, in 8. – RMK I. 738.

569. 8. *Justus Lipsius de Politica magyarul*

LIPSIUS, Justus; LASKAI János transl.

Justus Lipsiusnak a Polgari tarsasagnak tudomanyarol irt hat könyvei ... Bártfa, 1641, Jakob Klöss, in 8. – RMK I. 709.

570. 9. *Mercurius Gallo Belgicus*

Bármely kötet lehet.

Lásd a 128. tételhez írtakat.

571. 10. *Enarratio in Epistolam Johannis Aegyedii(!) Hunnii*

HUNNIUS, Aegidius

Epistola canonica Joannis evangelistae et apostoli perspicua enarratione illustrata, et nunc primum edita ... Francofurti ad Moenum, 1586, Johann Spies, in 8. – NUC, BSB.

Harsányi olvasata „... Aegyedii Itumaei” hibás.

572. 11. *Mercurius Gallobelgicus tribus voluminibus Georgyi(!) Sklederi*

SCHLEDER, Georgius

Olyan kötete a Mercurius Gallobelgicusnak, ami 1626 utáni időket tárgyal, hiszen Schleder ettől a kötettől kezdve vett részt a szerkesztésben.

Lásd a 128. tételhez írtakat.

573. 12. *Ki tett czégér contra Paulum Kereszturi*

HAJNAL Mátyás

Ki-tett czégér. Melly-alatt fel-találylya akárki-is, minemü poshatt és mérges tejet fejt Kereszt-úri Pál Erdélyben egygy Cathecismus-nak tömlőjébe ... Pozsony, 1640, s. typ., in 8. – RMK I. 704.

574. 13. *Medulla Geographiae Practicae Frellikii. in 8*

FRÖLICH, David

Medulla geographiae practicae, peregrinantium imprimis usui, deinde historiarum et rerum hoc tempore bellicosissimo gestarum, gerendarumque pleniori cognitioni accommodata ... Bártfa, 1639, Imp. Bartholomaei Bertrami, in 8. – RMK II. 536.

Lásd még e jegyzék 154. tételét.

575. 14. *Mercurius Gallobelgicus Skelederi(!)*

SCHLEDER, Georgius

Olyan kötete a Mercurius Gallobelgicusnak, ami 1626 utáni időket tárgyal, hiszen Schleder ettől a kötettől kezdve vett részt a szerkesztésben.

Lásd a 128. tételhez írtakat.

In 12

576. *Keresztyen hitnek summaja Petri Kanisii*

CANISIUS, Petrus; VÁSÁRHELYI Gergely transl.

Catechismus. Canisius Petertől irattatott keresztyéni tudománynac rövid summája magyar kalendariummal és az egy igaz hitnec bizonyos ismeretiuel. ... Kolozsvár, 1599, typ. Heltai, in 12. – RMNy 860.

Ugyancsak: Bécs, 1617. RMNy 1128.

577. *Dialogus inter Diaphanem et Scotodulum magyarul*

PATHAI István

Amaz het feiev es tiz sarw fene bestian ülő, barsonnyal s draga keoveckel fel ruháztatot parázna Babillónak, ... tüköre. Pápa, 1626, Bernhard Máté, in 12. – RMNy 1372.

Lásd még a 659. tételt.

In 16

578. *Kalendarium Frelikii ad annum 1645*

FRÖLICH, David

Kalendarium. Christus Urunk születése után, 1645. Esztendőre való ... Lőcse, 1645, Lorenz Brewer, in 16. – RMK I. 777.

579. *Variae sententiae Patrum de variis rebus per R. Henricum Stralendorf*

STRALENDORF, Heinrich von

Ilyen művét nem találtunk.

Harsányi olvasata hiányos („Variae sententiae Patrum Stralendorf”)

(Más kéz írása:) Libros juxta numerationem proveni sc. vol. 217.

(34–35. lapok üresek.)

(36. lap:) Nr. 9. K

(A jegyzék a 37. lapon folytatódik!)

In folio

580. *Bornemisza Peter Magjar Postillaja*

BORNEMISZA Péter

Első (– Oeteodic) része az Evangeliomokból és az epistolakból való tanusagoknak ... (Komjáti–) Sempte, (–Detrekő), 1573(–1579), in 4. (Huszár Gál), typ. Bornemisza – RMNy 333., 355., 362., 422., (431), 432.

E tételnél nem lehet megállapítani, hogy melyik részről van szó. Lásd még 585., illetve 586. tételt, ahol megmondja a katalógus írója, hogy négy kötet volt meg. Lásd továbbá a 592. tételt.

In 4to

581. 1. Telekdi Miklos Magyar Postillajanak <2^{dik} resze> első és második resze

TELEGDI Miklós

1. Az evangeliomoknak, melyeket vasarnapokon es egyeb innepeken esztendoe által az anyaszentegyhazba oluasni es predicalni szoktanac, magyarazattyanc elseo resze ... Bécs, 1577, Michael Apffel, in 4. – RMNy 374.

2. Az evangeliomoknak, melyeket vasarnapokon es egyeb innepeken esztendoe által az anyaszentegyhazba oluasni es predicalni szoktanac, magyarazattyanc masodic resze ... Nagyszombat, 1578, Telegdi Miklós házánál, in 4. – RMNy 418.

Lásd még a következő (582.) tételt.

582. Idem ejusdem első resze 3^{tium}(?) idem

TELEGDI Miklós

1. Az evangeliomoknak, melyeket vasarnapokon es egyeb innepeken esztendoe által az anyaszentegyhazba oluasni es predicalni szoktanac, magyarazattyanc elseo resze ... Bécs, 1577, Michael Apffel, in 4. – RMNy 374.

2. Az evangeliomoknak, melyeket vasarnapokon es egyeb innepeken esztendoe által az anyaszentegyhazba oluasni es predicalni szoktanac, magyarazattyanc harmadic resze ... Nagyszombat, 1580, Telegdi Miklós házánál, in 4. – RMNy 474.

Lásd még az előző (581.) tételt. Harsányi olvasata: „... része. Idem.

Idem.”

583. 2. Kulczar György Postillaja

KULCSÁR György

Postilla, az az evangeliomoknak, mellicet esztendő által a keresztyénec gyöleközetibe szoktac oluasni es hirdetni, prédicatio szerint valo magyarazattia. ... Alsó-Lindva, 1574, Rudolph Hoffhalter, in 4. – RMNy 334.

Ugyancsak: Bártfa, 1579. RMNy 426.; Bártfa, 1597. RMNy 793.

584. 3. Dereczkei Ambrus <P> Magyar Praedikacziói ad Romanos

DERECSKEI Ambrus

Az szent Pal Apostol levele, mellyet irt az Romabeli keresztyeneknek Magyar prédikatiokra rendtetet es az Szent Iras szerint meg magyaraztatot ... Debrecen, 1603, Rheda Pál, in 4. – RMNy 895.

585. <Magyar Postillaja fölső(!) része Bornemisza Peternek>

BORNEMISZA Péter

Oeteodic része az Evangeliomokból és az epistolakból való tanusagoknak ... (Sempte–) Detrekő, 1579, typ. Bornemisza, in 4. – RMNy 432.

Áthúzott sor. Lásd az 580., illetve a következő 586. tételeket, továbbá az 592-diket. Elképzelésünk szerint a „fölső” az „utolsó” jelentette volna, ezért azonosítottuk az 5. résszel.

586. 4. Bornemisza Peter Magyar Postillaja 4 Volumenben

BORNEMISZA Péter

1. Első része az Evangeliomokból és az epistolakból való tanusagoknak ... (Komjáti–) Sempte, 1573, Huszár Gál, typ. Bornemisza, in 4. – RMNy 333.

2. Másik része az Evangeliomokból és az epistolakból való tanusagoknak ... Sempte, 1574, typ. Bornemisza, in 4. – RMNy 355.

3. Harmadik része az Evangeliomokból és az epistolakból való tanusagoknak ... Sempte, 1575, typ. Bornemisza, in 4. – RMNy 362.

4. Negyedik része az Evangeliomokból és az epistolakból való tanusagoknak ... Sempte, 1578, typ. Bornemisza, in 4. – RMNy 422

Ugyancsak a 4. rész: Detrekő, 1579. RMNy 431. Lásd még az 580. és az 585. tételeket, továbbá az 592-diket.

587. 5. Felegyházi Thamas Locus Comm(unis) Magyarul 2 Volumenben

FÉLEGYHÁZI Tamás

Loci Communes Theologici, az az az keresztyeni igaz hitnek részeiről való tanítás kérdésekkel és feleletekkel, ellenvetésekkel és azoknak meg feytesivel ... Debrecen, 1601, Rheda Pál, in 4. – RMNy 874.

588. 6. Milotai István Oltvanya

MILOTAI NYILAS István

Az mennyei tudomány szerint való irtovány ... Debrecen, 1617, Rheda Pál, in 4. – RMNy 1132.

Lásd még a következő (589.) tételt.

589. Idem

MILOTAI NYILAS István

Az mennyei tudomány szerint való irtovány ... Debrecen, 1617, Rheda Pál, in 4. – RMNy 1132.

Lásd még az előző (588.) tételt.

590. 7. Lepes Balint Pokoltul rettentő Tüköre

LÉPES Bálint

Pokoltul rettentő és mennyei bodogsagra edesgető tükör ... Prága, 1617, Paulus Sessius, in 4. – RMNy 1146.

591. 8. *Aegidius L(!) az igaz Szent Egyházról*

HUNNIUS, Aegidius; ESZTERHÁZI Tamás transl.; KÜRTI István transl.

Az igaz aniaszentegyházról, es ennek feieröl az Christusrol, ismeg az romai aniaszentegyházról, es ennek feieröl az romai paparol valo articulus, ... Irattatot Aegidius Hunnius által ... Sárvár, 1602, Johannes Manlius, imp. Illyésházi István, in 4. – RMNy 888.

592. 9. *Bornemisza Peter Magjar Postillaja 3 Volumenben*

BORNEMISZA Péter

Első (– Oeteodic) resze az Evangeliomokból es az epistolakból valo tanusagoknak ... (Komjáti–) Sempte, (–Detrekő), 1573(–1579), in 4. – RMNy 333., 355., 362., 422., (431), 432.

E tételnél nem lehet megállapítani, hogy melyik 3 részről van szó.

Lásd még 580., 585., illetve 586. tételeket.

593. 10. *Pecswardai(!) Peter Pazmány ellen*

PÉCSVÁRADI Péter

Pecs-Varadi Peternek ... feleleti Pazmany Peternek ... ket könyvetskeire ... Debrecen, 1629, Rheda Pál, in 4. – RMNy 1427.

Rákóczi György a mű egy példányát Butkai Istvánnak, Zemplén megye alispánjának: „Anno 1630 die 7 Septembris attam ez könivet Butkai István Uramnak Zemplen varmegyenek Vice Ispanianak. Rakoczi Georgius. Non est currentis neque volentis sed miserentis Dei.” (Esztergom, Főszékes-egyházi Könyvtár, Inc. Hung. II. 75. Leírta: Kovách Zoltán, Komárom megyei Múzeumok Közleményei, 1(1968) 341–342.)

594. 11. *Magjar Praedikacziok Melius Peteré*

MELIUS JUHÁSZ Péter

Nem eldönthető, hogy melyik kötetről van szó.

Krisztus közbenjárásáról (Debrecen, 1561. RMNy 169.); Szent János evangéliumáról (Debrecen, 1561–1562. RMNy 170.); Szent Pál kolosszabeliekhez írott leveléről (Debrecen, 1561. RMNy 171.); Az apostolok írásairól (Debrecen, 1563. RMNy 196.) vagy a János jelenésekről (Nagyvárad, 1566–1567. RMNy 259.)

595. 12. *Soos Christoph Majar praedikacziói Hoseasra Amosra etc.*

SOÓS Kristóf

Az szent prophetaknak kik szam szerint tizenketten vadnak, és ... minoreseknek szoktanak neueztetni predicatiók szeint valo magyarázattiának első resze, Oseas, Ioel, Amos. ... Bártfa, 1601, Jakob Klöss, in 4. – RMNy 873.

596. 13. Gyarmati Miklos Feleleti Monostori Andras ellen

GYARMATHI Miklós

Keresztyeni felelet Monozloi Andras ... könyve ellen, az mellyet irt De invocatione Sanctorum ... Debrecen, 1598, Rheda Pál, in 4. – RMNy 830.

597. 14. Idem Monoszlai Andras de Invocatione Sanctorum

MONOSZLÓY András

De Invocatione, et Veneratione Sanctorum. Az Szenteknek hozánk valo segetsegekrül hasznos Könyü ... Nagyszombat, 1589, typ. capituli, in 4. – RMNy 633.

Lásd még e jegyzék 539. tételét.

598. 15. Wittembergai Akademianak az szamkivetet csehekhez valo vigasztalása Tholnai Isván által fordittatot

TOLNAI PAP István transl.

Az witebergai academianak az evangelika religio-ert szam ki-vetést szenvedő csehökhöz és morvaiaikhoz küldett vigasztalasa, mellyet ... magyarul forditot Tolnai Istvan ... Gyulafehérvár, 1632, typ. principis, in 4. – RMNy 1534.

599. 16. Hafenreffen <Magj> Mátyás irasának forditasa Zvonaricz Imre által

HAFFENREFFER, Matthias; ZVONARICS Imre transl.

Az szent irasbeli hitunk againak bizonyos moddal es rendel harom konyvekre osztasa ... Irattattak es magyar nyelvre fordettattak Zvonarits Imre ... által ... Hafenreffer Matheas irasabol. Keresztúr, 1614, Farkas Imre, in 4. – RMNy 1072.

600. 17. Pazmány Peter Pionsága

ZVONARICS Imre; NAGY Benedek

Pazman Peter pionsagi, az az azokra az szitkos karomlasokra es orczatlan pantolasokra, mellyeket Szyl Miklos neue alatt Hafenreffer tudos doctornak könyue eleiben függesztet ... derek felelet ... Keresztúr, 1615, Farkas Imre, in 4. – RMNy 1091.

601. 18. Székely István Chronicaja

SZÉKELY István

Cronica ez Vilagnac yeles dolgairol ... Krakkó, 1559, Lazarz Andrysowic, in 4. – RMNy 156.

Lásd még e jegyzék 552. tételét.

602. 19. Csepregi Iscola Balásfi Thamas Bosznai Püspök által (későbbi kéz írása:) bis

BALÁSFÍ Tamás

Csepregi iskola, kiben az lutheranus es calvinista praedikatoroknak tanusagokra ... az csepregi szitok szaporító morgó praedikátort az igaz hüt ellen és Pázmány

Péterre való hazugságiértis az igazságnak ióra tanító ostorául iskolázza Balasfi Tamas ... Pozsony, 1616, typ. archiepiscopalis, in 4. – RMNy 1116.

Lásd a következő (603.) tételt.

603. *Idem*

BALÁSFÍ Tamás

Csepregi iskola, kiben az lutheranus es calvinista praedikatoroknak tanusagokra ... az csepregi szitok szaporító morgó praedikátort az igaz hűt ellen és Pázmány Péterre való hazugságiértis az igazságnak ióra tanító ostorául iskolázza Balasfi Tamas ... Pozsony, 1616, typ. archiepiscopalis, in 4. – RMNy 1116.

Lásd az előző (602.) tételt.

604. 20. *Szent atyák öröme*

MEDGYESI Pál

Sz. Atyák öröme, az az: Az Messias Jesus Christusnak Maria előtt személy szerint létének ... megmutatása ... Albae Juliae, 1640, Typis Celsissimi Principis, in 4 – RMK I. 701

Lásd még a 76. és 536. tételeket.

605. 21. *Halotti Pompa Bethlen Gaborne temetesen*

Exequiarum coereimonialium Serenissimae Principis ac Dominae Susannae Caroli ... libelli duo, in quibus orationes et carmina ... continentur. Albae Juliae, 1624, typ. principis, in 4. – RMNy 1307.

A ma is meglévő sárospataki példány (S 963.) nem tartozott a Rákóczi-könyvtár állományába. Bethlen Gábor fejedelemé volt. Lásd Szentimrei Mihály cikkét: MKsz 1974. 29–39.

606. 22. *Apostoli Credonak Magyarázattja Karoli Peter által*

KÁROLYI Péter

Az apostoli credonak avagy vallasnak igaz magiarazattja praedicationok szerint ... Debrecen, 1584, Rudolph Hoffhalter, in 4. – RMNy 539.

Ugyancsak: Debrecen, 1600 (RMNy 865.) Lásd még e jegyzék 537. tételét.

607. 23. *Papa nem Papa Hosiander Andras által*

OSIANDER, Andreas; ZVONARICS Mihály transl.

Papa nem papa, az az a papanak es az papa tisztelőinek Luther ertelme zerent valo vallasok az keresztyeni tudomannak fő rezeirul, kikrül az euangeliomi tudomanibeliek es az romaihütbeliek között veteködes es különözes vagon ... egybe szedetttetöt ... Osiander Andras ... által, magyar nielure penig fordettatot Zuonarich Mihal ... által. Keresztúr, 1603, Johannes Manlius, imp. Ferenc Nádasdy, in 4. – RMNy 902.

608. 24. *Simon Pal Deak Postillaja az Evangeliumokra*

SIMON, Paul; MIHÁLYKÓ János transl.

Magyarazattia az evangeliomoknak, mellyek az apostaloknak és egyéb szenteknek napjara rendeltettek ... Simon Pál deák Postillaiából magyar nyelwre fordétatot. Bártfa, 1608, Jakob Klöss, in 4. – RMNy 967.

609. 25. *De Gratia et Libero arbitrio Monostori(!) András által*

MONOSZLÓY András

De gratia, ac libero hominis arbitrio, et de voluntate Dei. Az Isten malasztyarol, az szabad akarattol, es az Istennec akaratyarol valo tudomany. ... Nagyszombat, 1600, typ. capituli, in 4. – RMNy 868.

610. 26. *Az halando emberi Nemzetseg fenyos Tüköre Lepes Bálint által*

LÉPES Bálint

Az halando es iteletre menendo tellyes emberi nemzetnek fenyos tükörö ... Prága, 1616, Paulus Sessius, in 4. – RMNy 1119.

Lásd még a következő (611.) tételt.

611. *Idem*

LÉPES Bálint

Az halando es iteletre menendo tellyes emberi nemzetnek fenyos tükörö ... Prága, 1616, Paulus Sessius, in 4. – RMNy 1119.

Lásd még az előző, (610.) tételt.

612. 27. *Monostori(!) Andras Apologiaja*

MONOSZLÓY András

Apologia. A közönseges kerestyen hit agazatinac es az anyaszentegyhaz bizonyos fő vallasinac oltalma David Janos feletele ellen, ki ellenezte Telegdi Miklos ... irasat ... Nagyszombat, 1588, typ. capituli, in 4. – RMNy 620.

613. 28. *De cultu imaginum Monoszlai András által*

MONOSZLÓY András

De cultu imaginum. Az idvössegre intö kepeknek tiszteletiröl valo igaz tudomany. ... Nagyszombat, 1589, typ. capituli, in 4. – RMNy 632.

614. 29. *Magyar Predikacziok*

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

Harsányi Mélius Pétert említi, de sok más is elképzelhető.

615. 30. *Hellopaeus Magjar Tractatusa*

SZIKSZAI HELLOPOEUS Bálint

Az my kereztieni hitönknek es vallasonknak harom fü articulussarol: I. Az igaz Istenről. II. Az valasztasrol. III. Es az Ur vaczoraiarol valo könueczke. ... Debrecen, 1574, Komlós András, in 4. – RMNy 347

A Gyulafehérvár, 1632-es kiadás (RMNy 1533.) in 12!

616. 31. *Agendarius De ritibus Sacramentorum*

Agedarius. Liber continens ritus et caeremonias, quibus in administrandis sacramentis, benedictionibus et aliis quibusdam ecclesiasticis functionibus parochi et alii curati in dioecesi et provintia Strigoniensi utuntur ... Tirnaviae, 1583, typ. Tegledi, in 4. – RMNy 528.

617. 32. *Lucae Péczy Agendarius*

Agedarius. Liber continens ritus et caeremonias, quibus in administrandis sacramentis, benedictionibus et aliis quibusdam ecclesiasticis functionibus parochi et alii curati in dioecesi et provintia Strigoniensi utuntur ... Complacentia et expensis Ioannis Kuttassi ... eliminatione vero et relectione Lucae Peechi ... secundario impressus. Tirnaviae, 1596, typ. capituli, in 4. – RMNy 781.

618. 33. *Alexandri Magni historia hungarico idiomate contenta*

Az Nagy Sandornak, Macedonak győzhetetlen királynak historiaia, mely mostan uyjonnan ki nyomtattatot. Löcsen, 1627, Lorenz Brewer, in 4. – RMNy 1395.

A munka első kiadása (Kolozsvár, 1672–1574, RMNy 324.) és a Háportoni Forró Pál-féle fordítás is (Debrecen, 1619, RMNy 1174.) octavo méretű. Ezek meglétét e jegyzék 640. és 642. tételei bizonyítják.

619. 34. *Kintstartocska Frater Lajos munkája által*

FRÁTER Lajos transl.

Kincz tartoczka az vilagos czestehoy egyhazanak, mely magaban foglal historiáját Bóldog Aszony képéről, régi historiákból szorgalmatosan ki szették ... Frater Laios által lengyelből magyarrá fordítottot. ... (Krakow?), 1627, s. typ. in 4. – RMNy 1391.

Lásd még a következő (620.) tételt.

620. *Idem*

FRÁTER Lajos transl.

Kincz tartoczka az vilagos czestehoy egyhazanak, mely magaban foglal historiáját Bóldog Aszony képéről, régi historiákból szorgalmasan ki szették ... Frater Laios által lengyelből magyarra fordítottot. ... (Krakow?), 1627, s. typ. in 4. – RMNy 1391.

Lásd még az előző (619.) tételt.

621. 35. *Ketskemeti Janos Magyar Praedikacioja*

KECSKEMÉTI ALEXIS János

Az Daniel propheta ... könyvenek, az Szent iras szerint valo igaz magyarázattya ... Debrecen, 1621, Rheda Péter, in 4. – RMNy 1236.

622. 36. *Pazmány Péter munkája az mostani uj Tudományok hamissagáról*

PÁZMÁNY Péter

Az mostan tamat uy tudomaniok hamissaganak tiiz nilvan valo bizonsaga es reovid intes a teoreok birodalomrul es vallasrul. ... Graz, 1605, Georg Widmannstetter, in 4. – RMNy 933.

623. 37. *Karolji Peter munkája az Egy Igaz Istenről*

KÁROLYI Péter

Az eg igaz Istenroel, es az Iesus Christusnak eoreok istensegereol es fiasagarol valo praedicatiok ... Debrecen, 1570, Komlós András, in 4. – RMNy 277.

624. 38. *Pazmanj Peter munkája az Sz(ent) Irasrol és Ecclesiárul*

PÁZMÁNY Péter

Az Sz. Irasrul es az Anyaszentegyházrul két rövid könyvecskék ... Bécs, 1626, Gregor Gelbhaar, in 4. – RMNy 1351.

625. 39. *Alvinczi Peter egynehány Praediká(ció)ja*

ALVINCZI Péter

Egy rövid uti praedicatiu, viz kereszt utan harmadik dominicából ... Melle iarul az meltosagos grof Bethlen Peter urnak ... grof Illyéshazi Catharina aszszonyal hüttel löt házasságbeli frigy kötése elöt való intés Trincsin varaban ... Kassa, 1632, vidua Schultz, in 4. – RMNy 1535.

Vagy: Quadragesima vasarnapra tartozo szent evangeliomnak magyarázattya hét praedicatiu szerént ... Kassa, 1632, vidua Schultz, in 4. – RMNy 1536.

626. 40. Az religiót megh kel probalni Magyar Tractatus

Nem sikerült megtalálni.

Harsányi feloldása: Vörösmarti Mihálynak a 391. tételszám alatt leírt munkája (ugyanaz a 657. tétel is) sem címében, sem formátumában nem stimmel.

In 8^{tavo}

627. 1. Symbolum A(posto)licum Karolyi Peter által

KÁROLYI Péter

Symbolum Apostolicum, az az, az Apostoli Credonak avagy vallásnak igaz magyarázattya, prédikatiók szerint ... Debrecen, 1600, Rheda Pál, in 8. – RMNy 865.

628. 2. Ozori(!) Imre de Christo idem de Antichristo

OZORAI Imre

De Christo et eius ecclesia. Item de Antichristo, eiusque ecclesia. Krakow, 1535, Hieronymus Vietor(?), in 8. – RMNy 15.

Ugyancsak in 8.: Krakow, 1546 (RMNy 64.)

629. 3. Az keresztyeni hadakozásnak tüköre Petsi Lukács által

BACHERIUS, Petrus; PÉCSI Lukács transl.

Az keresztyen hadakozásnak tüköre, melyben minden hadviseloc, hadnagyoc, szazadosoc es egyeb vitezlő nép, azokis kic őket az taborban köuetik etc. eleteknec artatlansagat es rend tartasat haszonnal meg tekinthetic ... Nagyszombat, 1595, typ. capituli, in 8. – RMNy 765.

630. 4. Imátságos könyveczke Molnar Albert által

SZENCI MOLNÁR Albert

Imadsagos könyveczke ... Heidelberg, 1621, Johann Georg Geyder, in 8. – RMNy 1238.

Lásd még a 169. tételt.

631. 5. Jonas Propheta Magyarazattya Margitai Peter által

MARGITAI Péter

Az Jonas Propheta könyvenek az Sz. Iras Szerint valo igaz magyarázattya ... Debrecen, 1621, Rheda Péter, in 8. – RMNy 1237.

632. 6. <Szencki> Dengeledi(!) Peter Rövid Magjarázattya

DENGELEGI Péter

Roevid anatomia, mellyel a nagy szombati Kaldi György papnak a Szent Biblia felöl valo oktato intese, mellyet az ő tölle magyar nyelvre fordittatot Bibliajanak sarkához biggyesztet, minden reszeiben megh visgaltatik, es egyczersmind Karolyi Gaspar es Szencki Molnár Albert az ő hasznos munkajokkal edgyüt patvaros nyelvenek ostorozasa alol fel szabadittatnak ... Gyulafehérvár, 1630, typ. principis, in 8. – RMNy 1467.

633. 7. Hieronymi Savanarolae meditationes in aliquod Psalmos hungarice

SAVANAROLA, Hieronymus; BELLENY Zsigmond transl.

Sz. Hieronymus Szavanarolanak, Istennek fo martyromnak az Sz. David 51. 31. és 80. sóltariban valo ... elmelkedesi és magyarazati ... Kassa, 1618, Johannes Festus, in 8. – RMNy 1155.

Lásd még a következő (634.) tételt.

634. Idem

SAVANAROLA, Hieronymus; BELLENY Zsigmond transl.

Sz. Hieronymus Szavanarolanak, Istennek fo martyromnak az Sz. David 51. 31. és 80. sóltariban valo ... elmelkedesi és magyarazati ... Kassa, 1618, Johannes Festus, in 8. – RMNy 1155.

Lásd még az előző (633.) tételt.

635. 8. Nigj könyvetske <Molnar> Bornemissza Peter által

BORNEMISZA Péter

Negy könyvetske a keresztyeni Hitnec Tudomanyarol. 1. Az első könyuetske kitsin gyermetskeknec. 2. Az korosb kössegnec. 3. Az predikatoroknac röuid tanusagokra. 4. Vigasztalo könyvuetske. ... Sempte, 1577, typ. Bornemisza, in 8. – RMNy 396.

636. 9. Consecratio Templi Novi Beketsiensis

Consecratio templi novi, azaz az ujonnan feleppitetett bekeczi templumnac dedicalása es megszentelésekor ... tétetött praedicatióc ... Ezec mellé adattac az ott tött praedikatiockal egynihány egyenlő értelmű praedikatióc ... (ALVINCZI Péter:) Dedicatio regii sacelli Cassoviensis ... azaz Cassan az királyi házban valo capolnának az abususokból isteni tiszteletre szenteltetésekor tött praedicatio ... Kassa, 1625, Daniel Schultz, in 8. – RMNy 1334.

637. 10. Imátsagos könyv Pázmány Peter által

PÁZMÁNY Péter

Keresztyeni imádsagos keönyv, melybe szep aytatos keoneorgesek, haladasok es tanusagoc foglaltatnac ... Graz, 1606, Georg Widmannstetter, in 8. – RMNy 945.

Ugyancsak in octavo: Pozsony, 1610 (RMNy 1003.); Pozsony, 1625 (RMNy 1345.); Pozsony, 1650 (RMK I. 836.)

638. 11. Veresmarti Mihálj intő s tanito Levele

VÖRÖSMARTI Mihály

Intő s tanito level, melyben a régi keresztyen hitben bátaikat erőssiti apáturuk ... Pozsony, 1639, typ. capituli, in 8. – RMK I. 697.

639. 12. Királjoknak Türoke(!) Patakj Fűszös(!) János által

PATAKI FÜSÜS János

Kiralyoknak tüköre, melyben abrazattyok szépen ragyog és tündöklik ... Bártfa, 1626, Jakob Klöss, jun., in 8. – RMNy 1347.

640. 13. Nagy Sándornak historiája

CURTIUS, Quintus; HÁPORTONI FORRÓ Pál transl.

Quintus Curtiusnak az Nagy Sandornak macedonok kiralyanak viseltetet dolgairol iratatot Historiaia , mely most deakbol magyar nyelvre Haporthoni Forro Pal által fordittatot ... Debrecen, 1619, Rheda Pál, in 8. – RMNy 1174.

Elvileg lehet az ugyancsak octavo kiadású Heltai-nyomtatvány is.
Lásd e jegyzék 642. tételénél.

641. 14. Keresztyeni vallasnak rövid Tudomannja

A keresztyeni tudomaninak rövid Sommaia ... Bécs, 1637, Gregor Gelbhaar, in 8. – RMK I. 666.

642. 15. Nagy Sándor historiája

Nagy Sandornac historiaia. Kolozsvár, 1572–1574, Heltai Gáspár, in 8. – RMNy 324.

E mű második kiadását lásd a 618. tételnél. Lehet még az ugyancsak ovtavo Háportoni Forró Pál-féle fordítás is; ezt lásd a 640. tételnél.

643. 16. Agenda Hungarica Milotai

MILOTAI NYILAS István

Agenda, az az anyaszentegyhazbeli szolgálat szerént valo czelekedet, melyben az Uy Testamentomnak ket sacramentomának ... egjben adattatásoknak mogya meg iratik ... Kolozsvár, 1621, typ. Heltai, in 8. – RMNy 1251.

Ugyancsak octavo: Kolozsvár, 1622 (RMNy 1279.); Debrecen, 1634 (RMNy 1576.)

644. 17. Evangelica Dominicalia

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

645. 18. Magjarázattja az Isten Törvényének Margitai Peter által

MARGITAI Péter

Az Isten Törvényének az Szent Írás szerint való magyarazattja ... Debrecen, 1617, Rheda Pál, in 8. – RMNy 1131.

646. 19. Keresztyéni Foházkodások sine principio

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

647. 20. Fides Jesu et Jesuitarum Ketskemeti János által

VISARTUS, Donatus; KECSKEMÉTI C. János transl.

Fides Jesu et Jesuitarum, az az az mi Urunk Jesus tudomanyanak az iesuitak tudomanyaval való öszve vetése, mely Donatus Visartus által ... szedegettetet ... Ismet az papistaknak esküveseknek formáia, mely be foglallya az pápa tudomanyanak fő fő tzikkölit ... Donatus Visartus által való meg csiffolással egyetemben. ... Bártfa, 1619, Jakob Klöss, in 8. – RMNy 1171.

Lásd még a következő (648.) tételt.

648. Idem

VISARTUS, Donatus; KECSKEMÉTI C. János transl.

Fides Jesu et Jesuitarum, az az az mi Urunk Jesus tudomanyanak az iesuitak tudomanyaval való öszve vetése, mely Donatus Visartus által ... szedegettetet ... Ismet az papistaknak esküveseknek formáia, mely be foglallya az pápa tudomanyanak fő fő tzikkölit ... Donatus Visartus által való meg csiffolással egyetemben. ... Bártfa, 1619, Jakob Klöss, in 8. – RMNy 1171.

Lásd még az előző (647.) tételt.

649. 21. Catholicus Reformatus Perkinsi hungaricus

PERKINS, Guilielmus; KECSKEMÉTI C. János transl.

Catholicus reformatus, az az egynehany vetelködes ala vettetet hitnek agazatinak magyarazattja ... Mely irattatott először Angliai nyelven Guilielmus Perkinsus Anglus által ... Kassa, 1620, Johannes Festus, in 8. – RMNy 1214A.

Lásd még a következő (650.) tételt.

650. *Idem*

PERKINS, Guilielmus; KECSKEMÉTI C. János transl.

Catholicus reformatus, az az egynehany vetelkődes ala vettetet hitnek agazatinak magyarázattya ... Mely irattatott először Angliai nyelven Guilielmus Perkinsus Anglus által ... Kassa, 1620, Johannes Festus, in 8. – RMNy 1214A.

Lásd még az előző (649.) tételt.

651. 22. *Harom Fő Innepre Praedikatiok Ketskemeti Jánosé*

KECSKEMÉTI C. János

Harom fő es nevezetes, Esztendőös innepekre való praedikatiok, úgy-mint karacsonra, husvetra es pünköstre. ... Debrecen, 1615, Rheda Pál, in 8. – RMNy 1083.

Ugyancsak in octavo: Debrecen, 1624 (RMNy 1299.)

652. 23. *Helvetica Confessio hungarice et Latine*

SZENCI CSENE Péter transl.

Confessio et expositio fidei Christianae, az az az keresztyeni igaz hitről való vallas-tétel, melyet elsőben Helvetiában irtanak es be vettenek ... Debrecen, 1616, Rheda Pál, in 8. – RMNy 1109.

653. 24. *Hét Praedikációk Pollio Lukács által*

POLLIO, Lucas; MIHÁLYKÓ János transl.

Hét Praedicatio az Isten fiainak örök életéről. Elsőben Barazlóban német nyelven Pollio Lukacz által praedicáltatott ... Bátfá, 1612, Jakob Klöss, in 8. – RMNy 1030.

654. 25. *Istenes elmelkedések Vámosi Gergely által*

VÁMOSI Gergely

Kerezteni es igen draga könyvetzke istenes vigasztalásokkal és elmélködéseccel es imádságokkal rakva ... Lőcse, 1614, Jakob Klöss, in 8. – RMNy 1075.

655. 26. *Hispaniai Vadászszágh*

GONSALVINUS Montanus, Reginaldus; HELTAI Gáspár transl.

Hálo, mellyel a meg testessült ördeg a pap Antichristus Hispaniába az együgyü iambor keresztyéneket ... meg fogja ... me öli ... a meg vackitot feiedelmec által ... Kolozsvár, 1570, Heltai Gáspár, in 8. – RMNy 288.

<Te(...) K(...) T(...) (?)>

(Áthúzott tétel!)

In duodecimo

656. 1. *Praxis Pietatis bis extat*

BAYLE, Ludovicus; MEDGYESI Pál transl.

Praxis Pietatis, az az kegyesség-gyakorlas ... Debrecen, 1636, Fodorik Meny-
hért(?), in 12. – RMK I. 657.

Ugyancsak in 12.: Lőcse, 1638 (RMK I. 683.); Bártfa, 1640 (RMK
I. 700.); Lőcse, 1641 (RMK I. 720.); Várad, 1643 (RMK I. 751.)

657. 2. *Jakab Király ajandeka az Fianak*

JAKAB I., angol király; SZEPSI KOROTZ György transl.

Baszilikon dórón. Az angliai, scotiai, franciai es hiberniai első Jacob kiralynac, az
igaz hitnec otalmazojanac etc. fia tanitasaért irtt kiralyi ajandeka ... Oppenheim,
1612, Hieronymus Galler, in 12. – RMNy 1038.

658. 3. *Veresmarti Mihály Tanátskozása az vallasrul*

VÖRÖSMARTI Mihály

Tanátkozás, melyet kellyen a különböző vallások között választani ... Pozsony,
1611, typ. archiepiscopalis, in 8. – RMNy 1025

Ugyancsak octavo kiadása: Pozsony, 1640 (RMK I. 706.) Lásd még
e jegyzék 391. tételét.

659. 3.(!) *Scotodulos Diaphanes*

PATHAI István

Amaz het feiev es tiz sarw fene bestian ülő, barsonnyal s draga keoveckel fel
ruháztatot parázna Babillónak, ... tüköre. Pápa, 1626, Bernhard Máté, in 12. –
RMNy 1372.

Lásd még a 577. tételt. E tételt Harsányi kifejejtette.

660. 4. *Az Keresztyenj Tudománjrol Vizaknai Gergelj által*

VÍZAKNAI Gergely

Az keresztyeni tudomannak eg nehany fő articulusirol valo könyueczke az eggügi
keresztieneknek eppületekre. ... Lővő, 1593, Johannes Manlius, in 12. – RMNy 733.

Az RMNy 150. alatt jelzett kolozsvári 1558-as kiadás in 8.

661. 5. *Evangelia et Epistolae Hungaricae*

Nem megállapítható a kiadás.

RMNy és RMK I. 1652-ig 15 féle duodecimo, 1 sedecimo kiadás
mellett még ismer 9 octavo editiót is. Lásd még a következő tételt.

662. *Idem rongyos*

Nem megállapítható a kiadás.

RMNy és RMK I. 1652-ig 15 féle duodecimo, 1 sedecimo kiadás mellett még ismer 9 octavo editiót is. Lásd még az előző tételt.

663. 6. *Arithmetica practica*

Practica aritmetica, az az szám vevő tábla ... Debrecen, 1614, Rheda Pál, in 12. – RMNy 1063.

Ugyancsak in 12.: Gyulafehérvár, 1632 (RMNy 1531.); Debrecen, 1635 (RMNy 1606.); Lőcse, 1647 (RMK I. 793.)

(Más kézzel:) *Libros juxta Numerationem Proveni sc.* vol. 98.
(41–43. lapok üresek! A 44. lapon:) Nr. 10. E

A katalógusban nem szereplő könyvek

Possessor-bejegyzések alapján azonosított könyvek

664.

BIBLIA

Biblia Latina. Nürnberg, 1475, Andreas Fischer Bunsidelensis, Johannes Sensenschmidt, in fol. – OSzK Inc. 17.; GW 24218.

Fekete bőrkötés, Rákóczi György címerével. Körirata: „GEORGIVS RAKOCI D. G. PRIN. TRAN. PAR. REG. HUN. DOM. ET SIC. COM.”; A könyvet Rákóczi 1647-ben szerezte és köttette be. Erről Szerencséről, 1647. december 10-én Udvarhelyi Péterhez, a kassai kamara jövedelmének kezelőjéhez írt levele tanúskodik: „Egregio domine nibis benevole. Istentől kegyelmednek egészséget és minden jókat kívánunk. Két rendbeli leveleit vöttük kegyelmednek, egy kiből mit írjon a Biblia felől értjük, s bizonyos dolog: szüből kívántuk eddig is elkészülését, mivel szükségünk is volna reá. De ha egyébaránt nem lehet, kegyelmednek csak vegye meg a táblára való fekete bőrt, ha lehet bagariát, mentől szebbet s pántlikát is; küldje Eperjesre: elhittük leszen ott arra való compactor; mi másutt is megtudjuk csináltatni, mivel Váradon jó compactor vagyon sat. sat. Datum ex castro Szerencsiensi, die 10 Xbris Anno domini 1647. Egregiae dominationis Vestrae benevole, G. Rákóczi” (Közölte Illésy János: Nyomdatörténeti adatok. MKsz 1898. 275–276.; Márki Sándor a kötet bejegyzéseit nem közölte ugyan, de a könyv történetét ismertette (Márki Sándor: I. Rákóczy György Bibliája (Arad, Főgymnasium Könyvtára). Századok, 1887. 640–642.): 1663-ig Borsiban volt a Rákóczi-kastélyban (itt született Zrínyi Ilona) A borsi kastélyban írták bele: „Ista Biblia sunt impressa ante Apostasiam Lutheri annis quadraginta duobus id est 42 Annis vero à presenti computandis Centum octaginta octo id est 188. Scriptum Anno 1663. die 18. Februarij in Borsi”; Zrínyi Ilona férjhez menetelekor elvitte magával az eperjesi Thököly-kastélyba. Thököly Imre házának 1688. évi feldúlásakor Heinrich Lenyk tiszt elvitte magával (1688. június 24.), és Kollonits Lipót érseknek adta. („Quod Biblia haec ex occupatis gloriose (...) ad Eperiesinum Tököly castris reportaverim pro spolijs, ac Eminentissimo et Reverendissimo Principi Domino Domino Leopoldo S. R. E. Cardinalj à Kollonits demissam in fauorum recommendationem obtulerim, manu propria testor et sigillo die 24. Junij 1688. Henricus Lenyk mp.”) Kollonits tovább ajándékozta borbereki Alvinczi Péternek 1693. május 29-én:

„Ex speciali gratia et oblatione Eminentissimi ac Reverendissimi Principis Cardinalis à Kolonits possidet Viennae Austriae occasione tractatus cujusdam Legationis suae Transilvaniae datum et acceptum anno Mill. sexcent. Nonagesimo Tertio die 19. Maii. Petrus Alvinczi de Borberek, Magister in Transylvania Protonotarius ad praesens vero Domini Statuum Transylvaniae Universae in (...) Aula ablegatus (...)”. 1738-ban ruszkai Kornis Ferencé lett. 1795-ben már Gyöngyösön az Orczy-házban volt, s Orczy László volt a tulajdonosa („Anno 1795-ben computálván nyomtatott ez könyv 1475-ben, az mely szerint is most 320 esztendő.” Báró Orczy Lőrincz Arad megyei főispán 1872-ben teljes könyvtárával együtt ezt is a város lyceumának ajándékozta. Márki Sándor, mint a főgymnasium Orczy-könyvtárának őre, idézett publikációjának írásakor számbavette, s a következő bejegyzést tette: „E bibliának az 1885. február 7-én eszközölt számbavétel szerint 416 levele, vagyis 832 oldala volt, melyek közül csak a 7. és 34. levél van kézzel írva. Aradon, 1885. február 7. Dr. Márki Sándor” Nem tudjuk, hogy mikor került a Nemzeti Könyvtárba. Vö. még Harsányi 1912. Nr. 2.; illetve Varjú Elemér hagyatéka: MTAK MS 647/b. Fol. 39., aki szintén leírta e Bibliát.

665.

BIBLIA; HUGO de Sancto Charo (Hugo Carensis)

Quinta (–sexta) pars huius operis in se continens postillas domini Hugonis Cardinalis. – Sátoraljaújhely, Piarista Gimnázium Könyvtára sine Nr. (ma már nincs meg)

VISEGRÁDI 1910. p. 24-25. Nr. 2., 3., 4. alatt e Biblia-kiadás 2., 5., és 6. részét említi, mint meglevőt. Nem közli ugyanakkor a kiadás adatait. A BMC pedig három kiadását őrzi 1652-ig: Biblia latina. Prima(–septima) pars huius operis: Continens textum. Bibliae, cum postilla domini Hugonis Cardinalis. Basel, 1498–1502. (GW 4285.); Basel, 1504, 1600. valamennyi in fol. – Az 5. és 6. rész címlap rectón: „Anno 1629 vettem Lednichen egi segen morvabol ki usettetet predicatortol R. G.”; „S(amuel) R(ochotius) de Rochicherberga”; „Residentiae Patakiensis Societatis Jesu 1677” – a 2. részben nem olvasható a fejedelem bejegyzése. A harmadik rész szerepel Csanaki jegyzéken a 12. szám alatt is. Lásd e kötet 9. oldalán.

666.

BIBLIA; KÁROLYI Gáspár transl.

Szent Biblia, az az Istennec O es Wy testamentumanac ... szent könyuei. Magyar nyelvre fordittatott egészlen és wijonnan ... Vizsoly, 1590, Mantskovit Bálint, in fol. — Gyulafahérvár, Batthyáneum (ma már nem találják); RMNy 652.

Egy magát meg nem nevező szerző (Gyárfás Tihamér?) írta le e példányt a század elején (Batthyáneum, 2. kötet, Brassó, 1913. 74–78.). „Az első kötet címlapján látható bejegyzés szerint Geleji Katona István birtokában is volt e Biblia, kinek valószínűleg maga a fejedelem ajándékozta talán ...” —

írja a közlemény szerzője, a bejegyzéseket azonban nem közli, csak megjegyzi, hogy az Újszövetség címlapján „S. G. E.” monogram olvasható, amelyet ő „Stephanus Geleji Episcopus”-ra old fel. Közöl továbbá egy kimutatást a fejedelem jegyzeteiről. Ezekből kitűnik, hogy I. Rákóczi György szokásához híven e példányban is feljegyezte az egyes fejezetek végén azt, hogy mikor, hol olvasta az illető részt. Ezt a kötetet 1618–1619-ben olvasta végig. A következő évben az alább 667. tétel alatt leírt sárospataki példányt használta. A szerző valószínűsíti, hogy Matkó István „Fövenyen épített ház romlása” (Nagyszeben, 1666. RMK I. 1043) című művében e példányt említi, mint amit Sámbar Mátyás elégettetett. „Bizony nem csak felbonták a Jesus Christus Testamentumát [ti. a jezsuiták], hanem mint valami pribéket avagy martaloczozt, tüzre is sententiázák, s meg is sütteték az Istennek Szent Könyvét, több hasznos könyvekkel együtt, a mint erről a Méltóságos s örök emlekezetű Rákóczi Fejedelmek Bibliájának hamva a Pataki várban a bizonyosság.” (fol. A4v.) Sámbar Mátyás válaszában (A három idvességes kérdésre a Luther és Calvinista tanítók mint felelnek? Kassa, 1667. RMK I. 1056: „A Matkó hazugságának megtorkollása”: pag. 26–29., 37.) tagadja a vádat, állítván, hogy „Im innét meg ismérhetitek Lutterek, és Calvinisták, az Vallások mellett hazudozó Vásárhelyi csalárd írásnak eredetit: mert azon Bibliából, az mellyről hamissan írja Matkó, hogy régen meg égettük; az imént említett szent írásbeli Locusokat irtuk le; ezután valokatis, ezen könyvecskében, többire ugyan azon Méltóságos Rakocziak Bibliájából írjuk le; csak azért is, hogy Kézdi Matkónak illy vastag hazugságát minden ember meg tapasztallya.” A valóban a kötet több helyén említi, hogy a bibliai részt a fejedelem Bibliájából idézte. Rákóczi György az egyes fejezetek végére a következő időpontokban jegyezte be az állandónak mondható mondatot („Anno [dátum] Az en kegielmes istenemnek kegies engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat [hely, a pontos napszak és időpont megadása] kiert legien aldott az eo niag neve mind eoreoke Amen.”): Mózes I. könyve : Ónodban, 1618. január 10. virradóra; Mózes II. könyve után: Patakon, 1618. január 18. estve keseon; Mózes III. könyve után: Patakon, 1618. január 25.; Mózes IV. könyve után: Patakon, 1618. február 12. estve keseon; Mózes V. könyve után: Ónodban 1618. február 27. virradóra; Józsué könyve után: Ónodban, 1618. március 2.; Bírák könyve után: Ónodban, 1618. március 10.; Rúth könyve után: Ónodban, 1618.; Sámuel I. könyve után: Zerencen, 1618. március 17.; Sámuel II. könyve után: Ónodban, 1618. március 25.; Királyok I. könyve után: Sárospatakon, 1618. április 7.; Királyok II. könyve után: Borsiban, 1618. április 23. estve keseon; Krónika I. könyve után: Borsiban, 1618. május 3.; Krónika II. könyve után: Patakon, 1618. május 16.; Ezsdrás könyve után: Patakon, 1618. május 18. keseo estve; Nehémiás könyve után: Patakon, 1618. május 23. estve keseon; Ezsdrás III. könyve után: Patakon, 1618. május 26. estve keseon; Ezsdrás IV. könyve után: 1618. június 1. delliest 2–3 orakor; Tóbiás könyve után: Patakon, 1618. június 3. reggel 6–7. keozeott; Judit

könyve után: 1618. június 5. reggel 9–10. keozeott; Eszter könyve után: 1618. június 9. deljben; Jóh könyve után: Patakon, 1618. június 13. estve keseon; Zsoltárok könyve után: 1618. július 5. „Az biblia Caputinak ez az fele ugi mintt CC 700, mert az O Testamentomban Caput vagion M105, az ujbán Caput vagion N295, Summa N1400.”; Példabeszédek könyve után: 1618. július 14.; A prédikátor könyve után: 1618. július 19.; Az Énekek éneke után: Patakon, 1618. július 22. estve keseon; Bölcsesség könyve után: 1618.; Sirach könyve után: Patakon, 1618. augusztus 19.; Ésaías könyve után: Niag Sárost, 1618. szeptember 17. delliest 2–3. ora keozeott; Jeremiás könyve után: Patakon, 1618. november 13. 2–3. ora keozeott; Baruk könyve után: Patakon, 1618. november 17. jo reggel; Ezékiel könyve után: Ónodban, 1618. november 30. estve keseon; Dániel könyve után: Patakon, 1618. december 6. estve 6–7. ora keozeott; Hóseás könyve után: Patakon, 1618. december 10. 7–8. ora keozeott reggel; Jóel könyve után: Kis Toronian, 1618. december 12. viradora; Ámós könyve után: 1618. december 13. delliest 2–3. ora keozeott; Abdiás könyve után: 1618. december 13. estve 6–7. ora keozeott; Jónás könyve után: 1618. december 13. estve 7–8. ora keozeott; Mikeás könyve után: Patakon, 1618. december 14. estve 7–8. ora keozeott; Náhum könyve után: Patakon, 1618. december 15. 12–1. ora keozeott; Habakuk könyve után: Patakon, 1618. december 16. 7–8. ora keozeott estve; Sofóniás könyve után: Patakon, 1618. december 17. 6–7. ora keozeott reggel; Aggeus könyve után: Patakon, 1618. december 17.; Zakariás könyve után: Uaradon(?) 1618. december 28. 6–7. ora keozeott; Malakiás könyve után: Sárost, 1618. december 31. estve 6–7. ora keozeott; Machabeusok I. könyve után: Patakon, 1619. január 19.; Machabeusok II. könyve után: 1619. január 30. 12–1. ora keozeott delliest; Machabeusok III. könyve után: Ónodban, 1619. február 4. 5–6. ora keozeott estve; Máté evangéliuma után: Ónodban, 1619. február 22. 7–8. ora keozeott estve; Márk evangéliuma után: Ónodban, 1619. február 29. 6–7. ora keozeott estve; Lukács evangéliuma után: Ónodban, 1619. március 11. Ebéd eleott türheteo egessgeben; János evangéliuma után: Patakon, 1619. március 19. 4–5. ora keozeott nagi szomorú szívvvel; az Apostolok cselekedetei könyv után: Zborón, 1619. április 7. reggel 7–8. ora keozeott; Pál rómaiakhoz írt levele után: Zendrevben, 1619. április 18. estve 6–7. ora keozeott; Pál korinthusiakhoz írt első levele után: Patakon, 1619. május 11. estve 8 orakor; Pál korinthusiakhoz írt második levele után: Patakon, 1619. május 19. delliest 2–3. ora keozeott; Pál galatákhöz írt levele után: Borsiban, 1619. május 25. delliest 3 orakor; Pál ehezusiakhoz írt levele után: Borsiban, 1619. május; Pál filippiekhez írt levele után: Borsiban, 1619. május 30. delliest 4–5. ora keozeott; Pál kolosséiakhoz írt levele után: Borsiban, 1619. június 2. reggel 6–7. ora keozeott; Pál thesszalónikiakhoz írt első levele után: Borsiban, 1619. június 3. delliest 2–3. ora keozeott; Pál thesszalónikiakhoz írt második levele után: Diosgeorben, 1619. június 8. 6 orakor estve; Pál Timóteushoz írt első levele után: Borsiban, 1619. június 19. reggel 9–10. ora keozeott; Pál

Timóteushoz írt második levele után: Borsiban, 1619. június 20. 2–3. ora keozeott; Pál Titushoz írt levele után: Borsiban, 1619. június 21.; Pál Filemonhoz írt levele után: Borsiban, 1619. június 22. 12–1. ora keozeott; Pál zsidókhoz írt levele után: Patakon, 1619. július 9. 9–10. ora keozeott; Jakab levele után: Patakon, 1619. július 11. 5–6 ora keozeott reggel; Péter első levele után: Patakon, 1619. július 14. reggel 9–10. ora keozeott; Péter második levele után: Ónodban, 1619. július 18. reggel 9–10. ora keozeott; János első levele után: Ónodban, 1619. július 24. 12–1. ora keozeott delliest; János második levele után: Ónodban, 1619. július 24. 12–1. ora keozeott delliest; János harmadik levele után: Ónodban, 1619. július 24. 12–1. ora keozeott delliest; Judás levele után: Ónodban, 1619. július 25.; a Jelenések könyve után: Sárospatakon, 1619. augusztus 4. 6–7. ora keozeott reggel. Az utolsó lapon: „Numero 1189 caput vagion a sent Bibliaban az Apocryphusokon kívül” „Anno 1619 die 4 Augusti Az en kegielmes istenemnek kegies engedelmebeol vegeztem el ez keonivel egyuitt Az Egesz Biblianak olvasasatt itt Saras Patakon 6 es 7 ora keozeott reggel kiert legien Aldott es Zentt es diciretes az en kegielmes istenemnek nagi neve es engedgie Ez utann is ezen kegies Attiai gongia viselesett reank erjedni Amen Amen Amen. Non est currentis neque volentis sed miserentis Dei. Rom. 9. v. 16. Scrip. G. Rákocy mp.” Geleji Katona írásával: „Juxta Deut. 17. 18. 19. fecit bonus princeps.”

667.

BIBLIA; KÁROLYI Gáspár transl.

Szent Biblia, az az Istennek O es Wy testamentumanac ... szent könyuei. Magyar nyelwre fordittattott egészen és wijonnan ... Vizsoly, 1590, Mantskovit Bálint, in fol. – Sárospatak M 24 (ma már nincsen meg); RMNy 652.

Első tulajdonosa I. Rákóczi György volt, ezután a kollégiumé lett: „Liber Illustris Scholae Sar(os) Pa(tachinae)” (1660 körül); 207. levél alján: „Ex libris I. Coetus”; 1671: „Residentiae Societatis Jesu Patakini”; 1683-ban visszakerült; „Liber Scholae S. Patak 1739”; A XIX. század elején Szombathi János könyvtárnok köttette be két kötetbe. Harsányi is csak az Újszövetséget találta meg (Harsányi 1912. Nr. 12.) Szombathi bejegyzése: „NB. Úgy gondolom, hogy ez az Uj Testamentom régenten az Első Rákóczi György volt: a ki igen szorgalmasan olvasta a Bibliát, s azt mondják, hogy 27-szer olvasta által. Feljegyezte itten, hogy ő 1619-dik és 1620-dik esztendőkből olvasta által az Uj testamentomot: úgy látszik, hogy sokat utazván: mert olvasta azt: Sáros-Patakon, Borsiban, Leleszen, Ónodban és Besztercén: a miképen az Uj Testamentomi mindenik könyvnek végén az írást vagy-is jegyzést róla láthatni. Az itt lévő régi kéz írás nagyon egygyez az ő magyar régi kéz írásával.” – I. Rákóczi György bejegyzései (a legtöbb a lap alján volt, és az újra kötetéskor levágták, csonkították): Fol. 30v.: „Anno 1619 18 die 8bris az en kegielmes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat (...) estve keseon”; Fol. 48r. (Márk 15,46): „eges verset hagyott itt ki”; Fol. 48v.: „Anno

1619 1 die 9bris az en kegielmes istenemnek kegies engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasatt parnon keseon estve”; Fol. 80r.: „Anno 1619 20 die Decembris az en kegielmes istenemnek kegielmes engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat patakon reggel 6 es 7 ora keozeot”; Fol. 134r.: „Anno 1620 3 die Februarij az en kegielmes istenemnek kegies engedelmebeol vegeztem el Ez keoninek olvasasat saros patakon 7 es 8 ora keozeot”; Fol. 148r.: „Az vristennek zent engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat tolcsvan 22 die martij Anno 1620 6 es 7 ora keozeot kiert legien aldor es zent az eo niag neve mind eoreoke Amen”; Fol. 154v. és ugyanez a Fol. 155v.: „Urv ocsoraja”; Fol. 160r.: „Anno 1620 3 die Aprillis az en kegielmes istenemnek kegies engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat onodban estve 7 es 8 ora keozeott kiert legien aldott az eo niag neve mind eoreoke Amen Amen”; Fol. 168v.: „Anno 1620 4 die mai az sent vristennek kegies engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat onodban estve”; Fol. 173r.: „Anno 1620 22 die mai az en kegielmes istenemnek kegies engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat onodban estve 8 es 9 hora keozeot kiert legien aldor az eo neve Amen”; Fol. 177r.: „Anno 1620 az en kegielmes istenemnek kegies engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat patakon estve 4 die junij 7 es 8 ora keozeott kiert legien aldor az eo niag neve mind eoreoke Amen.”; Fol. 180r.: „Anno 1620 18 die Junij az en kegielmes istenem nemnek(!) kegies engedelmebeol vegeztem el ez keoninek (...)”; Fol. 183r.: „Anno 1620 die 20 Juni az en kegies istenemnek sent engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Bestercken (...)”; Fol. 186r.: „Anno 1620 az en kegielmes istenemnek kegies engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Bestercken 29 Junij reggel 6 orakor kiert legien aldor az eo neve mind eoreoke amen.”; Fol. 187v.: „Anno 1620 3 die Julij az en kegielmes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Bestercken 11 es 12 ora keozeot kiert legien aldor az eo niag neve mind eoreoke Amen.”; Fol. 191r.: „Az en kegielmes istenemnek kegies engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Bestercken 24 Julij Anno 1620 (...) ora keozeot estve kiert legien (...)”; Fol. 194r.: „Anno 1620 10 die Augusti Az en kegielmes istenemnek kegies engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Bestercken estve 8 es 9 ora keozeot kiert legien aldor az eo niag neve mind eoreoke Amen.”; Fol. 195r.: „Anno 1620 12 die Augusti az en kegielmes istenemnek kegies engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Bestercken estve (...)”; Fol. 196r.: „Az en kegielmes istenemnek sent es kegies engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Bestercken Anno 1620 18 die Augusti estve 8 es 9 ora keozeot kiert legien aldor az eo niag neve Amen.”; Fol. 206r.: „Anno 1620 6 7bris Az en kegielmes istenemnek sent engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat borsiban estve 7 es 8 ora keozeot kiert legien aldor az eo niag neve mind eoreoke Amen”; Fol. 209v.: „Anno 1620 7 die 7bris az en kegielmes istenemnek sent es kegies engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat (...) kiert legien aldor (...)”; Fol. 213v.: „Anno 1620 8 die 7bris Az en kegielmes sent istenemnek kegies engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Leleszen estve 7 es 8 ora keozeot kiert legien aldor az eo

niag neve mind eoreoke Amen.”; Fol. 216v.: „Anno 1620 10 die 7bris Az en kegielmes istenemnek kegies engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat borsiban delliest 5 es 6 ora keozeot kiert legien aldott az eo niag neve mind eoreoke Amen.”; Fol. 219v.: „Anno 1620 13 die 7bris az en kegielmes istenemnek kegies engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat patakon estve 7 es 8 ora keozeot, kiert legien aldott az eo niag neve mind eoreoke Amen.”; Fol. 220r.: „Az en kegielmes istenemnek kegies engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat patakon estve 8 es 9 ora keozeot Amen (...)”; Fol. 220v.: „Anno 1620 14 die 7bris Az en kegielmes istenemnek kegies engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat reggel 9 es 10 ora (...)”; Fol. 221v.: „Anno 1620 14 die 7bris Az en kegielmes sent istenemnek kegies engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat patakon estve 7 es 8 ora keozeot kiert legien aldott (...)”; Fol. 236r.: „Anno 1620 27 die 7bris az en kegielmes istenemnek kegies engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat onodban 12 es 1 ora keozeot kiert legien aldott az eo niag neve mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen.” – ezeken a bejegyzéseken kívül számos helyen apró javításokat tett, figyelemfelhívó jeleket írt, aláhúzott szavakat stb.

668.

BIBLIA; KÁROLYI Gáspár transl.; SZENCI MOLNÁR Albert ed., transl.
Szent Biblia, az az Istennek Ó es Uy Testamentomanac ... szent könyvei. Magyar nyelvre fordítatt ... Caroli Caspar előljarobeszédével. Ez masodic kinyomtatást igazgatta, néhol meg is jobbitotta Szenci Molnar Albert. – Szent Davidnac Soltari ... az Szenci Molnar Albert által. – Kis catechismus ... Hanau, 1608, Johannes Halbey, imp. Levini Hulsii. – RMNy 971.; Sátoraljaújhely, Piarista Gimnázium Könyvtára, Nr. 1244. (ma már nincs meg)

Harsányi István ismertette: Sárospataki Református Lapok, 1909. 40. szám, p. 432–434. , majd VISEGRÁDI 1910. p. 25–26. Nr. 5.; a bejegyzés hasonmását szerkesztői közlésben lásd: Sárospataki Református Lapok, 1910. 32. szám, p. 319.; Ott szerepel a kollégiumtól elvett könyvek jegyzékén is (ADATTÁR 14. p. 87. Nr. 74.) Az Újszövetség utáni bejegyzés: „Ez elot valo ket eztendővel kezdettem volt el elől ezt az bibljat es az ujtestamentom negedikszer es vegeztem el ma 13 marczius Anno 1638 kiert az en Istenemnek legen aldott nagi neve es ismet ma kezdem el az ui testamentomot es egez elettemet ez melle kötelezem es kerem az en istenemmet ky el kezdte az iot bennem vige veghez. Susanna Lorantfy m. pr.” „Liber Illustr. S. Patakiensis”; „Residentiae Patakiensis Soc. Jesu 1677.” Vö. Harsányi 1912. Nr. 6.

669.

BIBLIA; KÁROLYI Gáspár transl.; SZENCI MOLNÁR Albert ed., transl.
Szent Biblia, az az Istennek Ó es Uy Testamentomanac ... szent könyvei. Magyar nyelvre fordítatt ... Caroli Caspar előljarobeszédével. Ez masodic kinyomtatást igazgatta, néhol meg is jobbitotta Szenci Molnar Albert. – Szent Davidnac Soltari

... az Szenci Molnar Albert által. – Kis catechismus ... Hanau, 1608, Johannes Halbey, imp. Levini Hulsii. – RMNy 971.; Ráday-Könyvtár RMK 3,4–1.

A címlap rectón: „Ex libris Georgij Bártfay anno 1691”; „Biblia Ungarica non Vulgata Nobilis Samuelis Meskoj de Fölső Kubjn Anno 1707”; A Bibliának tehát Rákóczi György és Ráday Pál birtoklása között több tulajdonosa is volt. Harsányi 1912. Nr. 4. említ egy bizonyos felsőkubini Meskó Kelemen is, de nem derül ki, hogy milyen dokumentum alapján. I. Rákóczi György ezt a Biblia-példányt bejegyzései tanúsága szerint négyszer olvasta végig (a bejegyzések végét gyakran levágták a kötéskor): Mózes I. könyve után: „Anno 1621 1 die martij az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez 1 keoninek olvasasat Egiegen(!) utamban, Estue 6 es 7 ora keozeot kiert legien az Vristennek szentseges neue aldat mind eoreoke Amen Amen Amen”; Mózes II. könyve után: „Anno 1621 25 die martij az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Nagsombatban reggel 5 es 6 ora keozeot kiert legien az Vristennek szentseges neue aldat mind eoreoke Amen Amen Amen”; Mózes III. könyve után: „Anno 1621 29 die maij az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Saraspatakon Estue 8 es 9 keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Mózes IV. könyve után: „Anno 1621 28 die 7bris az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Onodban reggel 8 es 9 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Mózes V. könyve után: „Anno 1621 18 die Nouembris az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat az Vag uisen (...) mennem Sucamnal deliest 2 orakor kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Józsué könyve után: „Anno 1621 29 die Novembris az en keg(iel)-mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat magyar baratban morvaban delliest 2 est 3 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Bírák könyve után: „Anno 1621 1 die Decembris az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat magyar baratban morvaban estue 6 es 7 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Sámuel I. könyve után: „Anno 1621 13 die Decembris az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat magyar baratban Estue 8 orakor Estue(!) kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Sámuel II. könyve után: „Anno 1621 17 die Decembris az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat magyar baratban Estue 8 es 9 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Királyok I. könyve után: „Anno 1621 22 die Decembris az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat ronan Estue 4 es 5 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind

eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Királyok II. könyve után: „Anno 1621 25 die Decembris az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat ronan delliest 12 es 1 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Krónika I. könyve után: „Anno 1622 12 die Jan(uarii) az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat patakon reggel 5 es 6 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Krónika II. könyve után: „Anno 1622 10 die marti(!) az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Patakon Estue 7 es 8 keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Ezsdrás könyve után: „Anno 1622 die 16 Martij az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Cassan Milda Georgj uram hazanal Estue 7 es 8 keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen”; Nehémiás könyve után: „Anno 1622 28 die Apr(ilis) az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat megjazon estue 7 es 8 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Eszter könyve után: „Anno 1622 4 die mai(!) az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Onodban delliest 3 es 4 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Jób könyve után: „Anno 1622 2 die Julij az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Patakon Estue 8 es 9 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Zsoltárok könyve után: „Anno 1622 29 die 7bris az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Felseo Vadas delliest 3 orakor kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Példabeszédek könyve után: „Anno 1622 die 10 Nouembris az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Patakon Estue 8 es 9 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; A prédikátor könyve után: „Anno 1622 9 die Decembris az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Patakon Estue 8 es 9 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Az Énekek éneke után: „Anno 1622 10 die Decembris az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Patakon estue 8 es 9 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Ésaías könyve után: „Anno 1623 22 die Marti(!) az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Zboron 3 es 4 ora keozeot delliest kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Jeremiás könyve után: „Anno 1623 29 die 7bris az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Patakon 3 es 4 ora keozeot delliest (igen lassu egessegben leuen) kiert legien aldat az eo niag

neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Ezékiel könyve után: „Anno 1623 11 diesre uiradora Decembris az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Patakon 6 es Het ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Dániel könyve után: „Anno 1624 die 10 Januarij az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Onodban 4 es eott ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Hóseás könyve után: „Anno 1624 die 21 Januarij az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Onodban delliest egi es ket ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Jóel könyve után: „Anno 1624 die 20 Febru(arii) az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Sarast estue 6 oraakor kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Ámós könyve után: „Anno 1624 die 24 Februarij az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Zboron reggel 9 es 10 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Abdiás könyve után: „Anno 1624 26 die Febru(arii) az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Zboron Estue 7 es 8 keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Jónás könyve után: „Anno 1624 29 die Feb(ruarii) az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Zboron Estue 4 es 5 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Mikeás könyve után: „Anno 1624 19 die Marti(!) az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Patakon delliest 11 es 12 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Náhum könyve után: „Anno 1624 die 19 Marti(!) az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Patakon delliest 2 es 3 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Sofóniás könyve után: „Anno 1624 die 29 Marti(!) az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Telkibanian delliest 5 es 6 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Aggeus könyve után: „Anno 1624 die 1 Aprillis az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Cassan delliest 4 es 5 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Zakariás könyve után: „Anno 1624 die 5 Mai(!) az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Zerencen reggel 10 es 11 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Malakiás könyve után: „Anno 1624 20 die Mai(!) az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Telkibanian 11 es 12 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen

Amen Amen”; Tóbiás könyve után: „Anno 1624 die 18 Junij az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Patakon delliest 5 es 6 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Judit könyve után: „Anno 1624 26 die Juni(!) az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Patakon reggel 9 es 10 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Baruk után: „Anno 1624 die 4 Julij az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Patakon reggel 8 es 9 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Jeremiás levele után: „6 Julij oluastam el reggel 7 es 8 keozot”; Dániel könyve első toldaléka után: „6 Julij oluastam el reggel 7 es 8 ora keozeott”; Dániel könyve második toldaléka után: „6 Julij oluastam el 7 es 8 ora keozeott reggel”; Dániel könyve harmadik toldaléka után: „Anno 1624 die 6 Julij az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Patakon reggel 8 es 9 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Ezsdrás III. könyve után: „Anno 1624 die 16 Julij az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Patakon 9 es 10 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Ezsdrás IV. könyve után: „Anno 1624 die 24 Julij az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Patakon reggel 8 es 9 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Eszter könyve toldaléka után: „Anno 1624 5 die Augusti az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Patakon reggel 10 es 11 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Machabeusok I. könyve után: „Anno 1624 die 20 7bris az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat estue 6 es 7 ora keozeot Onodban kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Machabeusok II. könyve után: „Anno 1624 die 10 8bris az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat borsiban delliest 4 orakor kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; a Bölcsesség könyve után: „Anno 1624 die 9 nouembris az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Patakon 6 es Het ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Sirach könyve után: „Anno 1624 die 24 9bris az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat borsiban estve 5 es 6 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Máté evangéliuma után: „Anno 1624 die 19 Decembris uiradora az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Zboroon(!) 6 es 7 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen

Amen Amen”; Márk evangéliuma után: „Anno 1625 die 20 Janu(arii) az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Patakon regel(!) 5 es 6 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Lukács evangéliuma után: „Anno 1625 die 20 Februarij az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat it Onodban reggel 9 es 10 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; János evangéliuma után: „Anno 1625 die 15 Marti(!) az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Vadason estve 6 es 7 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; az Apostolok cselekedetei könyv után: „Anno 1625 die 19 Ap(rilis) az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Patakon delliest 6 es 7 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Pál rómaiakhoz írt levele után: „Anno 1625 die 9 Juni(!) az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Giulia Fejervarat regel(!) 5 orakor kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Pál korinthusiakhoz írt első levele után: „Anno 1625 die 1 Julij az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Patakon delliest 11 es 12 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Pál korinthusiakhoz írt második levele után: „Anno 1625 11 die Julij az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Onodban delliest 6 orakor kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Pál galatákhoz írt levele után: „Anno 1625 die 15 Julij az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Patakon Estue 9 orakor keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Pál ehezusiakhoz írt levele után: „Anno 1625 die 22 Julij az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Patakon reggel 9 es 10 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Pál filippiekhez írt levele után: „Anno 1625 die 22 Julij az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Patakon reggel 9 es 10 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Pál kolosséiakhoz írt levele után: „Eztis az ur istennek sent hirivel es engedelmevel vegesten el olvasasat it Patakon 22 Julij Estue 6 es 7 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Pál thesszalonikiakhoz írt első levele után: „Anno 1625 die 24 Julij az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Patakon estue 9 orakor kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Pál thesszalonikiakhoz írt második levele után: „Julij 27 die estue 8 orakor vegestem el Patakon”; Pál Timóteushoz írt első levele után: „Anno 1625 6

Aug(usti) az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat niagsarost Estue 8 es 9 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Pál Timóteushoz írt második levele után: „Anno 1625 6 Aug(usti) az ur istennek sent hiriucl vegeztem el ez keoninek olvasasat niagsarost Estue 8 es 9 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Pál Titushoz írt levele után: „7 Augustj reggel 9 es 10 ora keozeot vegeztem el niagsarost”; Pál Filemonhoz írt levele után: „Eztis azon napon es oraban”; Pál zsidókhöz írt levele után: „Anno 1625 die 10 Augustj az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Sarost estue 8 orakor kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Jakab levele után: „Anno 1625 die 16 Aug(usti) az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Zboron Estue 6 es 7 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Péter első levele után: „Anno 1625 die 19 Augustj az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Zboron delliest 2 es 3 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; Péter második levele után: „Anno 1625 die 20 7bris az en keg(iel)mes istenemnek engedelmebeol vegeztem el ez keoninek olvasasat Zboron estue 8 es 9 ora keozeot kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; János első levele után: „Az ur istennek sent hirevel Zboron delliest 4 orakor vegestem el Anno 1625 kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen”; János második levele után: „Az ur istennek sent hirevel Estue 9 orakor vegestem el eodem die”; János harmadik levele után: „Az ur istennek sent hirevel Estue 9 orakor vegestem el eodem die”; Judás levele után: „Eztis eodem die et hora vesperina az ur istennek sent hirivel vegestem el”; a Jelenések könyve után: „Aldot legien az en kegielmes es igen Irgalmas istenemnek sentseges neve, ki az eo niag kegies segitsegevel ez egez o es uj testamentomnak keoniveit turhetes(?) egessegben es allapotban it Sarospatakon 30 die Augusti Anno 1625 Estue 8 orakor el vegesnem engedte. Imadom es tistelem az Tellies Sent haromsag istent es leven azon ez utannis ezen kegies attiai conduiseles raitam terjeduen engedgien(?) eletemnek veget az eo igaz esmereteiben Felelmeben sent(!) es josagban istenes dolgoknak keoveteseben es giakorlasaban el ernem Amen Amen Amen. Irtam Patakon Ultima Augusti. Non est currentis neque volentis sed miserentis Dei. G. R.” — Ezután 1626—1627-ben olvasta el az Újszövetséget újra. Az Újszöveség címlapján: „Anno 1626 die 15 Junij az en kegielmes istenemnek sent es kegies engedelmeből kesdettem olvasni ez ui Testamentumat(!) kit engedjen eo szent istendege niagi hasonnal el uegesnem Amen. Non est currentis neque volentis sed miserentis Dei. G. R. S. AE. I. SV(AE) XXXIII”; a jelenések könyve végén: „Anno 1627 die 25 Marti(!) az en kegielmes istenemnek szent es kegies engedelmeből vegestem el oluasasat

es ui testamentomnak kiert legien aldat az eo niag neue mind eoreokeon eoreoke Amen Amen Amen” — A következő alkalommal 1631 és 1633 között elolvasta az Ótestamentumot. A címlap rectón: „Soli Deo Gloria. Az en kegielmés Szent Istenem engedelmeből Anno 1631 die decima quinta Januarij (ez mostani gondos es sullios Hivatalomnak kiuansága es az neuesetes orsagnak usussa serent deponalt Juramentomomnak utanna Hus(t)on Harmad nappal) kezdettem volt olvasasahoz ez sent biblianak niegiedik utal ualo oluwasahoz, de ez eztendöbéli sok niukhatatlanságim Haborgatasim miat tovaab az moises első köniuuenel nem mehettem Hanem derekassabban kezdettem olvasni Anno 1632 die prima Januarij melinek bodogul idvossegesen valo vegbevitelere scgitsen az tellies Szent Haromsag isten Amen. Irtam Fejervarat azon napjan eztendeomnek XXX8 Idcjeben Fejedelemsegemnek masodik eztendejeben: Non est currentis neque volentis sed miserentis DEI G. Rakoczj mp.”; az Öszövétség végén: „Anno 1633 die decima Mensis Mai az en kegielmes istenemnek engedelmebol vegestem el ez o testamentomnak olvasasat Fejervarat kiert legien aldott öröke az ő niag neue Amen.” — A Bibliát említi még Rupp Kornél: A Ráday-könyvtár. MKSz 1897. 175.; Képe szerepel a Magyar Biblia Múzeum első plakátján is, továbbá ismertetőjében: Németh Pál—Szabó András: Biblia Múzeum. Az állandó kiállítás katalógusa. Bp., 1991. 31. oldal és a hátsó borító.

670.

CAPITON, F.

In Hoseam prophetam V. F. Capitonis Commentarius. Ex quo peculiaria prophetis, et hactenus fortassis nusquam sic tractata ... Argentorati, 1528, Johannes Hervagius, in 8. – Debrecen, Református Nagykönyvtár, E 1299.

Első táblán belül: „Th K O 5 lib. 13.” „Th. D. O 4 Lib. 33.” – régi jelzetek, a pataki coetusé? (vagy a debreceni könyvtaré?) „Liber I(II)stris Coll(egii) Reform(atae) Debr(eceniensis)” A címlap rectón: „S. R. Rochitzerperga m(anu) pr(opria)”; „Anno 1629 vetettem Lednicen egi segen morvabol ki usettetet predicatortol R. G.”

671.

Consensus orthodoxus Sacrae Scripturae et veteris ecclesiae, de sententia et veritate verborum coenae dominicae ... Tiguri, 1578 apud Froschoverum, in fol. – Sárospatak C 552.

Előzéklap recto: „Reverendo ac Clarissimo vero D. Samuelj Rochocio de Rochorenberg Pastori Ecclesiae Prusenowico fidelissimo etc. Domino et affini charissimo librum hanc per concambium dedit 16 Januarij Anno 1617. Elias Berger A Grenbag PL et Caesareus Historicus”; A címlap rectón: „Anno 1629 vetettem Lednicen egi segen morvabol ki usettetet predicatortol R. G.”

672.

GREGORIUS de Valentia

Commentariorum Theologicorum tomi quatuor ... Tomus I. Ingolstadii 1603, Adam Sartorius, in fol. – Sátoraljaújhely, Piarista Gimnázium Könyvtára Nr. 984.

A címlap rectón: „Anno 1626. 6. Febr. Veottem ez keonivet Barasloban R. Georg.” Vö. Visegrádi p. 24. Nr. 1. Rákóczi a könyvet akkor vásárolta, amikor Brandenburi Katalinért mentek Berlinbe, hogy Bethlen Gábor feleségéül Erdélybe hozzák. – Harsányi e mű második kötetét is a Rákóczi-könyvtár részeként említi, holott abban csak a coetus bejegyzései találhatók. Vö. Visegrádi p. 48. Nr. 120.

673.

MERCATOR, Gerardus

Atlas, sive cosmographicae meditationes de fabrica Mundi et fabricati figura ... Amstelodami, 1630, off. Blaeu, in fol. – Eger, Főszékesegyházi Könyvtár, G² I. 49.

A borítón kívül: „Georgivs Rakoci Princeps Transylvaniae Anno Domini MDCXXXII”; a táblán belül „Georgivs Rakoc Princeps Transylvaniae Anno Domini MDCCXXXII rectius MDCXXXII. Libri hujus super Compactura haec cerni poterat inscriptio characteribus majusculis inauratis deprompta. – Notavit An. 1843 Archivarius”. Kiadta Bakos József, MKSz 1966. 244–245. (Harsányi 1912. p. 251. Szombathi János: Historia scholae reformatae Sárospatakiensis. Sárospatak, 1860. 86. lapjára hivatkozva említi, hogy egy Mercator Atlas-t Rákóczi Zsigmond hozatott a pataki iskolának, s Harsányi a kiadást is megmondja: Amsterdam, 1613. Forrásra, vagy arra, hogy ez mikor történt egyikük sem hivatkozik.)

674.

OECOLAMPADIUS, Johannes

Commentarii omnes in libros Prophetarum ... S. l., 1558, s. typ., in fol. – Sárospatak B 506.

A címlap rectón: „Anno 1629 vetettem Lednicen egi segen morvabol ki usettetet predicatorrol R. G.”

675.

1. PAREUS, David praesens; PRÁGAI András respondens

Thema seculare de causis, centum ab hinc annis, immenso Dei beneficio ex evangeliis Germaniae Ecclesiis eliminati semperque fugienti Papatus Romani ... in ... Academia ... Heidelbergensi, rectore magnifico D. Simone Opsopeo ... praeside Davide Pareo ... Respondente ... Andrea Pragai ... Heidelbergae, 1617, Johannes Lancellotus, in 4. – RMK III. 1202.

2. SCULTETUS Abraham; SZENCI MOLNÁR Albert transl., ed.

Secularis Concio Evangelica az az Jubileus esztendei praedikatzio ... Scultetus Abraham által ... cum appendice latina de idolo Lauretano, et horribili Papatus

Romani idolomania et tyrannide; quibus subjunctae admonitiones Cl. V. Petri Pauli Vergerii, Sancti Hulderici et aliorum ... per Albertum Molnar Szenciensem ... Oppenheimii, 1618, Hieronymus Galler. in 4. – MTAK 4^r RM 40.; RMNy 1166.

Ma is megvan. A kolligátum-kötet első darabja előtt két előzéklap található. Az első lap versón XVIII. századi(?) raktári jelzetek: „No 179”; „H VI 23”; „ord. VIII. 18.”; ezután: „Generoso stemmatis antiquitate spectabili et Magnifico Domino Domino Georgio Rakoci de Vadasz Comiti Comitatus Sarosiensis Capitaneo praesidiariorum Onodiensium strenuo etc. Domino gratiosissimo Ex Academia Archipalatina Electorali mittit summissa(?) cum observantia Andreas Pragaj Respondens pro Themate seculari.”; a második előzéklap rectón könyvtári jelzet(?): „h. 5. L. 2. 14.”, és Prágai „Respice de celsis ...” incipitű verse (Kiadását lásd: RMKT XVII/8. 457.); ugyanitt: „Liber III. Scholae Patak(inae)”; „Liber III. Coll. S. P. Wásárhelly” E kötetben az első címlap rectón I. Rákóczi Györgynek a következő bejegyzése olvasható: „Soli Deo Gloria Anno 1618. die 13. Maij reddita est mihi Sáros-Patak. Non est currentis, neque volentis; sed miserentis Dei. Georgius Rákóczy m. p.” Vö. Dézsi Lajos: Szenczi Molnár Albert naplója, levelezése és irományai. Bp., 1898. 80.; Wásárhelyi Judit: Eszmei áramlatok és politika Szenci Molnár Albert életművében. Bp., 1985. /Humanizmus és reformáció. 12./ 46.

676.

SCHARDIUS, Simon ed.

Tertius tomus Orationum ac elegiarum funebrium, prosequens celebrationem memoriae, non tantum illustrissimorum Principum, ... sed et Comitum celebriorum Germaniae. Variæ rerum cum ad genealogias tum historias Principum Germaniae spectantium, cognitione refertissimus. Francofurti ad Moenum, 1567, Georg Rab, Weigand Han, Sigmund Feyerabend, in 8. – Debrecen, Református Nagykönyvtár, A 524. (VD 16 S 2285.)

A címlapján: „Anno 1629 vetettem Lednicen egi segen morvabol ki usettetet predicatortol R. G.”; „<Th. E. O. Lib 32?>” – a coetus jelzete? (vagy régi debreceni jelzet?) – E beszédgyűjtemény első kötetét lásd a jegyzék 337. tételénél. A második kötet ugyanott 1566-ban jelent meg (VD 16 S 2284), de azt sem a katalógus nem jelzi, sem példány nem maradt fenn Rákóczi bejegyzésével.

677.

VIRETUS, Petrus

1. De vero verbi Dei, sacramentorum et ecclesia ministerio, Libri II. Lusannae, 1553, in fol.

2. De origine continuatio usu autoritate atque praesentia ministerii verbi Dei et sacramentorum ... Lusannae, 1554, in fol. – Sárospatak C 546a–b.

A címlap rectón: „Anno 1629 vetettem Lednicen egi segen morvabol ki usettetet predicatortol R. G.”; „Liber Scholae Spatakinæ 1739”

Egyéb források alapján azonosított könyvek

678.

ABELIN, Johannes Philippus

Arma Svecica: hoc est, vera et accurata descriptio belli, quod Gustavus Adolphus ... contra Ferdinandi II. ... exercitum in Germania hactenus gessit: qui eius caussa, initia et proressus hucusque commemoratur authore Phil. Arlanibaeo (pseud.!) ... Francofurti, 1631, Fridericus Hulsius, in 4. – POHLER I. 371–372.; HAB.

Ugyanitt még 1632, 1633, 1634. Ezután a német fordítások. – Tolnai István 1634. február 20-án írta Sárospatakról a fejedelemnek, hogy „Nem volt értesemre Úsz István uramnak városunkból való elindulása, mert az Arma Suecicat beküldöttem volna az nagyságod parancsolatja szerint. Gondom leszen reá, legelsőbb alkalmatossággal.” (Szilágyi Sándor, PEIL 1875. 619. hasáb).

679.

ALSTED, Johann Heinrich

Grammatica Latina in usum scholae Albensis hoc modo elaborata ... Gyulafehérvár, 1635, typ. principis, in 8. – RMNy 1607.

Rákóczi György Tolnai Istvánnak 1635. október 2-án írt levelében említi: „Az mely grammaticát Alstedius curált, annak is elvégezők nyomtatását; megfogjuk kegyelmednek küldeni azt is” (Szilágyi Sándor, 1875. 779.)

680.

BALASSI Bálint

„Balassi Balint enekei Rimai Janos keze irasa alatt”

Rákóczi György 1638–1639-ben rendeztette kéziratait és a levéltárat. Az iratokról regestrum készült, amelyet Rákóczi diktált Debreceni Tamásnak. Ez a fennmaradt regestrum Szilágyi Sándor adományából került a budapesti Egyetemi Könyvtár kéziratárába (G 104a), és a „Regestrum literarum Th. Debrecheni” címet viseli. A fent idézett Balassi-énekekre vonatkozó bejegyzés tanúsítja, hogy volt egy Balassi-kézirata a fejedelemnek, s Jenei Ferenc szerint az ő támogatásával terveztek egy kiadást is (Jenei Ferenc: A Balassi-hagyaték történetéhez. ItK 1966. 195–196.)

681.

BIBLIA

Biblia Latina. Mainz, 1462, in fol.

Medgyesi Pál: Szent atyák öröme ... Gyulafehérvár, 1640, typ. principis. (RMK I. 701.) Ajánló levél 2–3. oldal. Medgyesi itt említi, hogy Vásárhelyi Dániellel vitatkozván Kolozsvárt, Lorántffy Zsuzsanna házában „Hozatá elő Asszonyunk az Urunk ő Nagysága régi Bibliáját mely 176 esztendő, s adák én

kezembe". Kemény József is közölte ezt a részletet, amely alapján Toldy Ferenc egy 1463-ban keletkezett Rákóczi-kódexről ír, mint korai Biblia-fordításról, a Huszita-Biblia egyik variánssáról. Szilágyi István: Az állítólagos Rákóczi-codex (Egyetemes Philologiai Közlöny, 6(1882) 289–295.) című előadásában elemezte a kérdést, s azonosította a Bibliát. Vö. még Harsányi 1912. Nr. 5., Heltai 1995.

682.

BIBLIA

Biblia Latina. sine loco, anno et typ.

„Egy deák biblia ezüstös-aranyos táblájú öreg Rákóczy György fejedelem-féle” Kemény Simon kincstárának összeírásában így szerepel. Lásd P. Szathmáry Károly: Egy magyar fejedelmi kincstár. Történelmi Tár 1881. 775.; e közlés alapján (sine nomine): Rákóczy György ezüstös-aranyos táblájú bibliája. MKsz 1881. 274.; Vö. Harsányi 1912. Nr. 1. Lásd még Rákóczinak Tolnai Istvánhoz írt levelének 13. tételét e kötet 5. oldalán.

683.

BIBLIA

Biblia Hungarica. sine loco, anno et typ.

Annyit tudunk róla, hogy I. Rákóczi György magával hordozta. Unokája, I. Rákóczi Ferenc tört döfött belé, és elégette. Lásd: Kiss Kálmán, Magyar Protestáns Egyházi és Iskolai Figyelmező, 1879. 529.; Vö. Harsányi 1912. Nr. 3.

684.

BIBLIA; MÜNSTERUS, Sebastianus transl., ed.

Hebraica Biblia Latina planeque nova Sebastiani Münsteri translatione ... adjectis e rabinorum commentariis annotationibusque ... Basileae, 1534, Johannes Bebelius, in fol. – BLC.

További ívrét kiadásai: ugyanott 1535, 1546. – BLC. Lásd Rákóczinak Tolnai Istvánhoz írt levele 2. tételét e kötet 3. lapján.

685.

BIBLIA

Biblia. Hebraica. Samaritana. Chaldaica. Graeca. Syriaca. Latina. Arabica. Quibus textus originales totius Scripturae Sanctae, quorum pars in editione Complutensi, deinde in Antverpiensi ... extat, nunc integri ... exhibentur. Tom. I–IX. Lutetiae Parisiorum, 1645, A. Vitré, in fol. – BN, Sárospatak M 560.

Harsányi szerint e jelzeten lévő III. kötet annak a sorozatnak a része, amelyet Rákóczi Zsigmond vetetett meg a majdani váradi Biblia-kiadás előkészítőinek. Ennek a kötetben nincsen jele. Magát a vásárlást említi: Szombathi János: Historia scholae reformatae Sárospatakiensis. Sárospatak, 1860. 86.; Szinyei 1884. 6.; Vö. Harsányi 1912. p. 251.

CSANAKI Máté

Controversiae partim logicae et philosophicae, partim etiam theologiae. Quas per universam Keckermanni logicam auctori movit Iacobus Martinus. Ubi praeter ducenta et fere quinquaginta problemata, plurimis locis textus sensusque Keckermanni explicantur et vindicantur ... Lugduni Batavorum, 1625, Johannes Cornelius Wourdanus, in 8. – RMK III. 1387.

I. Rákóczi György megvásárolta Csanaki Máté könyveit, amelyeket peregrinációja során szerzett be, s Gdańskban hagyott. A könyveknek Sárospatakra érkezéről Tolnai István értesítette a fejedelmet. 1638. április 23.: „Csanaki uram könyvei miatt nem léssen Pisterfeldius uramnak semmi busúlása, mert én azokat Patakra hozattam harminczhat tallért és tizenkét forintot polturás pénzt költöttünk Danckátul fogva reájok, azon az héten érkeztek meg velek, az melyen szegény Aklia uram testét Debrecenben kísértük” (Szilágyi Sándor, PEIL 1875. 1349. hasáb) Rákóczi Désről válaszolt a levélre, s intézkedett a könyvek sorsát illetően: válogassák szét őket és (1) Csanaki saját munkáiból 20 darabot tegyen Tolnai a családi könyvtárba (nem mondja meg, hogy Csanaki melyik munkájáról van szó, de úgy gondoljuk, azokról, amelyeket peregrinációja során adott ki, és nem a Kolozsvárt megjelent pestisről szólóról; ezért vettük fel mindhárom Csanaki-munkát e jegyzékbe – legvalószínűbb az RMK III. 1387., hiszen az jelent meg „impensis auctoris”, továbbá a Rákóczi Györgynek van ajánlva; (2) ami nincs meg Patakon a családi könyvtárban, azokat oda kell tenni; (3) ami megvan és amelyekről jegyzék készült (lásd e kötet 7–29. oldalait), azokat küldjék Erdélybe; (4) ami megvan és nem kell Erdélybe küldeni, adják a coetusnak: „Az Csanaki maga opusában kegyelmed 20 exemplárt tétessen be az bibliothekánkban, az többi legyen az coetusé, annak mi az árát megadjuk; az másféle könyv, ki 102, abból kegyelmed azokat küldje be az mint leirattuk, az többi közzül is kiválogatván, az kik az mi bibliotékánkban nem volnának, tegye az mi könyveink közzé, ezeknek is megadatjuk árokat, az többi ám légyen az coetusé.” (Szilágyi Sándor, PEIL 1875. 1385. hasáb) Kérdés, hogy „az mint leirattuk”, mire vonatkozik. A Debreceni Tamás által írt jegyzék is 102 sorban(!) sorolja fel a könyveket. Valószínűleg két jegyzék volt. Tolnai beküldte Erdélybe a Debreceni Tamás féle, itt kiadott jegyzéket, s erről választott a fejedelem, s arról külön lista készült (ez nem maradt ránk). Így nem tudjuk, hogy mi került a fenti jegyzékből a pataki gyűjteménybe, s ment Erdélybe a fejedelmi könyvtárba(?) Lásd még a 681. és 682. tételeket.

GUEVARA, Antonius; DRASKOVITCH János transl.; PRÁGAI András transl.

Fejedelmeknek serkentő orai, az az Marcus Aurelius csaszarnac eleteről az hires Guevarai Antaltól ... irattatott három könyvec, mellyeket ... deac nyelve fordított es ... meg vilagosított Wanckelius Janos, most penig ez Serkentő oranac első és

harmadic könyveit ... Rakoci Györgynec parancsolattára magyar nyelven tolmaccslotta Pragy Andras szerencsi prédicator. Bártfa, 1628, Jakob Klöss, in fol. – RMNy 1400.

Tolnai István 1634. február 20-án írta Sárospatakról a fejedelemnek, hogy „Az Horologiumot immár tudom, hogy az nagyságod bibliothecájában való” (Szilágyi Sándor, PEIL 1875. 619. hasáb). Lehet persze, hogy a latin kiadást tartotta Tolnai a kezében. Lásd a 9., 16. és 311. tételeket. — E levélről függetlenül is biztos, hogy a fejedelem költségével fordított mű megvolt a könyvtárban. Rákóczi György e mű több példányát maga küldte ajándékba többeknek. Így Rimai Jánosnak is. Erről lásd Rimai 1629. május 25-i levelét, amelyben megköszöni az ajándékot (Rimai János írásai. Kiad. Ács Pál. Bp., 1992. /Régi Magyar Könyvtár. Források. 1./ 224–234.; hírt ad erről Deák Farkas, Századok, 1875. 108. is). — A Péchy Jenő tulajdonából az Országos Széchényi Könyvtárba került példányról két közlemény is született: Thallóczy Lajos, MKsz 1878. 101–102.; név nélkül: MKsz 1883. 373–374.) Ebben Rákóczi autográf bejegyzése: „ez könivet attam ugi mostani Zerenci tistartom Talliai Istvan kezeben Hogi gongiat visellie es az varhoz megtarca jövendöben ha ö rola le kelne is az tist, akar mi modon Inventariumban tartozék beiratni es az vartol el nem idegeniteni becsületenek oltalmazasa alat ö utánna az többijs ezen pena alat Datum Zerencs 28 die 8bris Anno 1629 Rakoczy Georg mpra. Non est currentis neque volentis sed miserentis Dei” (idézi még Komlowszky Tibor, ItK 1966. 98.). — Egy további példány ma a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárában található (RMK 2^r 126.): előzéklap versón: „Prudenti az Circumspecto Viro Domino Christiano Hirschero Judici primario Ciuitatis liberae Coronensis Dono mittit ex Alba Julia Die 21 Junij Anno 1629. Georgius Rakoczy mp. ETA: SV: XXXV. Non est currentis neque volentis sed misenrentis Dei” Ennek további bejegyzései: Első borítón belül: „En Szak. Aszt. Fer. Protestalok arrol hogy ezen 3 leueleken tul ki vagott leuelek ki voltak vagva mikor itt hagyta Szombatfalui Susanna Aszszony” (XVIII. század?); az utolsó lap rectón: „Possidet hunc librum Stephanus Wass p(ro) t(empore) Diaconus Visaknensis Emptus Cibinio Anno 1771”.

688.

HILDEGARD, Sancta; BLANCKWALD, Justus

Sanctae Hildegardis ... Epistolarium liber: continens varias epistolas summorum pontificum, imperatorum, patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum, ducum, principum et aliorum utriusque secularis et ecclesiasticis status magnatum ad S. Hildegardim et eiusdem sanctae ad eandem responsiones. Item eiusdem S. Hildegardis vita. Nunc primum in lucem edita a Justo Blanckwald. Coloniae, 1566, haer. Johannis Quentel, Gervinus Calenius, in 4. – BLC.

Lásd Rákóczinak Tolnai Istvánhoz írt levele 9. darabját (4. oldal).

689.

JOHANNES Regiomontanus

Ephemeris sive Almanach magistri Johannis de Monte Regio ad annos XVIII (1489–1506) accuratissime calculata. Venetiae, 1481, Erhardt Ratdolt, in 4. (Reichling 1046)

Ez után számos kiadás. Lásd Rákóczinak Tolnai Istvánhoz írt levele 11. darabját (5. oldal).

690.

KESERŰI DAJKA János; GELEJI KATONA István

Az kereszteni üdvözítő hitnek egy nyomban jaro igazsaghoz inteztetett ekes rhythmusu hymnusokkal, ... meg töltetett Öreg Gradual ... Gyulafehérvár, 1636, typ. principis, in fol. – RMK I. 658.

Rákóczi György ezen énekeskönyvből saját költségén 200 példányt nyomtatott, s azokat autográf ajánlásokkal a református gyülekezeteknek ajándékba elküldte. A felsőbányai gyülekezet példányáról: Soltész János: A nagybányai reformált egyházmegye története. Nagybánya, 1902. 175. A bejegyzést is közölte Mátray Lajos: „Mivel a nyomtatott kétszáz exemplárokban egyet is pénzen el nem hagyunk adni, kiben Kegyelmeteknek is exemplárt küldtünk ajándékon, mellyel hogy Kegyelmetek sok boldog esztendőig az Istennek Ecclesiájának nevedő éppülésére nagy örömmel élhessen, szívünk szerint kívánjuk. Gyulafehérvárat Fejedelemségemnek székes helyén, Szent István havának nyolcadik napján, Ezerhatszázharminczhat esztendőben ez világi pályafutásom negyvenkettedik esztendejében ez gondos és igen bajos Fejedelemségemnek hatvanhatodik holnapjában. Georgius Rakoczi. Non est currentis necque volentis sed miserentis Dei. Felsőbányai Ecclesiae(!)” (Az Ujság, 1907. augusztus 11. – az e közlés alapján támadt vita egyes darabjai: Az Ujság 1907. augusztus 18. (Zsoldos Benő), augusztus 20. (Soltész Elemér), augusztus 23. (Mátray Lajos), augusztus 29. (Soltész Elemér)) – A nagybányai gyülekezet példányának 1655. évi javíttatásáról (a kapcsokat kellett egy ötvösnek javítania) lásd Schönherr Gyula hagyatékát: OSZK Fol. Hung. 1913. II. Fol. 108. ugyanitt említi, hogy a felsőbányai eklézsia is kapott ugyanilyen kötésben egy példányt. – A MTAK RMK 2° 22. jelzetű kötet („Gyöngyösi Ecclesiae”) részletes leírását lásd RMKT XVII/8. 68. darab jegyzeteiben, illetve Monok István: A gyöngyösi református gyülekezet lelkipásztori és tanítói 1557–1710. /A Ráday Gyűjtemény Füzetek 1./ Bp., 1986.; – A szerencsi gyülekezet példánya Lippai György eszergomi érseké lett, aki bekötötte, saját címeres super ex libris-szel látta el. Rákóczi György bejegyzése az előszó végén: „Georgius Rakoci. Non est currentis neque volentis sed miserentis Dei. Zerenci Ecclesiae” (Esztergom, Főszékesegyházi Könyvtár, Inc. Hung. I. 1. Leírása: Kovách Zoltán, Komárom megyei Múzeumok Közleményei, 1(1968) 342–343.) – A kolozsvári Református

Kollégium Könyvtárában ma is meglévő példányban: „Colosvari Ecclesiae”. – Tolnai István véleményét a munkáról 1636. augusztus 12-iki levelében kérte: „... Az graduált úgy reméljük kegyelmednek eddig kezében szolgáltaták; örömet értenék nem annyira az sokak vélekedését, mint az értelmeseknek tetszéseket s ítéleteket felőle, mert akármit is jobban ítélhetnek mások meg, mintsem ember maga magát...” (Szilágyi Sándor, PEIL 1875. 802.) Ugyancsak Tolnai feladata volt a Graduál példányainak szétosztása. Lassan haladt a feladat megoldásával, mert hibás példányok voltak nála. 1637. június 9-iki levelében írja, hogy „Az Graduálék defectusit tudom, hogy meghozták a tegnapi napon, de még nem láttam, helyekre kell azokat is csinálni kegyelmes uram.” (Szilágyi Sándor, PEIL 1875. 972.; ugyanezt kiadta: Visegrádi János, Sárospataki Református Lapok, 1911. 60.) Június 15-ikén már részletesebben számolt be a fejedelemnek: „Vagion immár egy hete kegyelmes uram, hogy a Gradualbeli Defectusokat kezemhez küldette Praefectus uram ű kegyelme. Igen akarván ha azt a lajstromot melyben notaltuc volt mellicben menni es micsuda defectus vagion megküldhetne nagyságod teőb dolgai között. Mert az kik meg nalam vannak azokat uiobban revidialhatom, de az kiket immar kiosztottam meg nem visgalhatom, sőt meg aszt sem tudom, mellyik Ecclesiaie voltak az kikben fogiatkozásoc talaltattac. Az közel valo Ecclesiakban tartozokat en kiosztottam alkalmassan. Haromra kegyelmes uram meg kivaltképpen valo szükségem volna. Mert Bakos uram ű kegyelme Erdelyből ki jüven az Rima Szombatiaknac jelentette volt, hogy Nagyságod az en kezemben küldet olyant is, melly az ű Ecclesiájukhoz ajánlottatott volna. Ulyyan pedig sem az Gradualok között nem talaltatot, mellyre az Rima Szombatiak neve lett volna irva, sem pedig a Regestrumban nem volt. Mindazon által hogy ulyyan meszsze földre ide faratak hozzam erette illetlen dolognac tartom üresen el bocsatani. Hanem az Szőnyi Ecclesiaket attam nekic. Főképpen pedig hogy Bakos uram neve is benne forgot az dologban. Hasonlokeppen ezen az dolog az Kaposi Ecclesiával is. Senior lakhelye, oda valo sem volt sem az Gradualoc között sem az Lajstromban. Madarasz uram is Eperjesről ir es igen ker, hogy Nagyságodat mint kegyelmes Urat es Patronussat talallyam meg felőle, hogy Eperiesi Ecclesia is ne maraggion annelkül. Oda kegyelmes uram sok okokra nézve szükséges adni. Vannak olly Ecclesiak fel irva az nevec az Gradualokra, hogy az Epperiesinel sokkal kisebbek, ha szinten immár Fejer varat el fogitak volna is az Exemplaroc ha Nagyságod parancsollya ezek közül valasztok egyet. Kassan immar abbul enekelnec be is kötötec igen szepek.” (Visegrádi János, Sárospataki Református Lapok, 1911. 60.) 1637. július 6-ikán még azt írta: „Még el nem küldtem az Eperjesi Ecclesia számára való Graduált, de elküldöm az Nagyságod parancsolatja szerént. Kezemhez jüttek kegyelmes uram az defectusok is mind az defectusok catalogusával együtt.” (Szilágyi Sándor, PEIL 1875. 1124.) – Miskolci Csulyak István esperes 1636. december 19-én Liszkáról köszönte meg a fejedelemnek a köteteket:

„Nagyságod mostan Istenhez való kegyességéből, nemcsak nyomtattatott, hanem annak felette országunknak mindenik nevezetes Ecclesiáit is vele feltisztelte és megajándékozta. Nagy és örök emlékezetre méltó vala ez az Nagyságod papirosból álló ajándéka.” (Sárospataki Füzetek, 1(1857/1858) 979–981.) A pelsőczy gyülekezet külön levélben, 1638. július 31-án köszönte meg a fejedelem ajándékát: „Mivelhogy nagyságod mint kegyelmes urunk rollunk is elnem feledkeztvén, az nagyságodtul, ez világon vitézkedő Isten anyaszent egyházainak előmenetelekért osztogatott ki Gradualokat, és ez mi szegény helyünknek is nagyságod küldött, ezért, hogy mi is hálaadatlanoknak az többi között ne lattassunk, im ez levelünk által köszönjük nagyságodnak miránk való kegyes gondviselését is ...” (Szilágyi Sándor, MPEIF 1884. 78–79.) – Az Öreg Graduálról lásd még V. Ecsedy Judit (Az OSzK Évk. 1974–1975. Bp., 1978. 366–368.) és Pálffy Károly (Református Szemle, 1981. 430–431.; 1982. 26.) tanulmányait.

691.

PATHAI István

Az sacramentumokrol közönségesen, és kiváltképpen az Ur vacsorajarol valo könyvetske ... Gyulafehérvár, 1643, typ. principis, in 8. – RMK I. 740.

A fejedelem fiához, Györgyhöz intézett levelében (1644. március 26.) kéri, hogy küldjön 100 példányt a kassai egyházközségnek: „.... az mely könyvet az urvacsoráról kinyomtattunk, abban is küldj vagy 100 exemplart ...” SZILÁGYI 1875. 136. Idézi: Révész Kálmán: 100 éves küzdelem a kassai református egyház megalakulásáért. 52.

692.

PÁZMÁNY Péter

A romai anyaszentegyház szokasából minden vasarnapokra es egynehany innepekre rendelt evangeliomokrúl predikacziok ... Pozsony, 1636, typ. capituli, in fol. – RMK I. 663.

Pázmány maga küldte el ajándékba könyvét a fejedelemnek, aki 1637. január 28-án Fogarasban keltezett levelében köszönte meg a szerző figyelmességét: „Az keglđ uy esztendői aiandékatt becswlettel és szeretettel veöttükwk keglđteol. Ugy uagyon papista praedicationok hallgatasara nem érkezhettwnk, de kegdnek ilyen sok munkaiát oluassuk, kegd jo emlekezetire, teöb keönyueink keözeöt megh tartattyuk” Kiadta Abbé Eder: Siebenbürgische Beyträge zur Aufklärung in der ungrischen Geschichte und Diplomatiek. Ersten Beytrag: Cardinal Pasman's Verhältnisse mit dem siebenbürgischen Fürsten Georg Rakotzi dem älteren. In: Zeitschrift von und für Ungern, IV(1803) 19.; említí: SZILÁGYI 1893. 286.

693.

ROHAN, Henri de

Trutina statuum Europae sive principum christiani orbis interesse ... Gallico idiomate conscriptum, nunc vero in Latinum recens translatum. Lugduni Bata-vorum, 1645, Livius, in 8. – BSB, HAB.

A könyvet Mednyánszky Jónás vette meg Rákóczi Zsigmondnak Bécsben 1649 decemberében. Vö. Szilágyi Sándor, TT 1888. 112–113.

694.

Tragicum theatrum actorum et casuum tragicorum Londini publice celebratorum, quibus Hibernae Proregi, Episcopo Cantauriensi, ac tandem Regi ipsi, aliisque vita adempta, et ad Anglicanam metamorphosin via est aperta. Amstelodami, 1649, Jodochus Jansonius, in 8. – BLC.

A könyvet Mednyánszky Jónás vette meg Rákóczi Zsigmondnak Bécsben 1649 decemberében. Vö. Szilágyi Sándor, TT 1888. 112–113.

695.

THURÓCZY János

Chronica Hungarorum. Augsburg, 1488, Erhardt Ratdolt, in 4. – RMK III. 15.; Sajó-Soltész 3324/r.; Debrecen, Református Nagykönyvtár I. 349.

Ez a példánya Thuróczy krónikájának a pfalzi választófejedelem V. Frigyes könyvei közé tartozott, s a debreceni könyvtárnak 1832-ben Budai Ézsaiás ajándékozta. Nem tisztázott, hogy hogyan került Magyarországra. Soltész Erzsébet feltételezése szerint elképzelhető, hogy Frigyes leánya, Henriette, Rákóczi Zsigmond felesége hozta magával Sárospatakra. A könyvben ennek nincsen nyoma, de a feltételezésnek mindenképpen van alapja. Ugyanígy, feltételesen szerepeltetjük e krónikát a Rákócziak könyvei között. Lásd Elisabeth Soltész: Über einige Besitzer der Ungarnchronik des Johannes Thuróczy. Gutenberg Jahrbuch, 1994. 88–91.

A Rákóczi család tagjai által írt, támogatott, vagy nekik ajánlott könyvek, amelyek nem szerepelnek a katalógusban

I. Rákóczi György

Nem részletezzük a fejedelem manifesztumait, kiáltványait, amelyeket 1644. évi hadjáratok során adott ki különböző nyelveken (RMK II. 644., 668.; RMK III. 1614., 1616., 1618., 1623., 1634–1646., 6259–6261.), jóllehet csakúgy, mint a fejedelemsége alatti országgyűlési határozatok, a magyarországi diétális akták, vagy az évenkénti kalendáriumok biztosan megvoltak könyvtárában.

(696.) ALSTED, Johann Heinrich

Rudimenta linguae Latinae ... Gyulafehérvár, 1634, typ. principis, in 8. – RMNy 1580.

Utána több kiadás: 1635: RMNy 1610; 1640: RMK II. 551. A fejedelem valamelyik kiadásból Munkácsra küldetett 50 példányt: „Munkács városában academicus mestert állítunk, kinek rövid nap az tanításhoz kell kezdeni. Parancsoljuk minél hamarébb küldj Fejérvárról ingyenesen Munkácsra *Rudimenta linguae latinae exemplar* Nro. 50. Katekezist deákul s magyarul Nro. 100” (fiának, Györgynek, 1645. január 24.) Lásd: SZILÁGYI 1875. 302.

(697.) ALSTED, Johann Heinrich

Catechismus religionis christianae. Compendiose propositus et sacrarum litterarum testimoniis confirmatus. ... Gyulafehérvár, 1636, typ. principis, in 12. – RMK II. 505.

Utána több, ugyancsak latin–magyar kiadás: 1639: RMK II. 538.; 1643: RMK II. 619. Azt gondoljuk, hogy e Katekizmusból küldetett a fejedelem 100 példányt Munkácsra: „Munkács városában academicus mestert állítunk, kinek rövid nap az tanításhoz kell kezdeni. Parancsoljuk minél hamarébb küldj Fejérvárról ingyenesen Munkácsra *Rudimenta linguae latinae exemplar* Nro. 50. Katekezist deákul s magyarul Nro. 100” (fiának, Györgynek, 1645. január 24.) Lásd: SZILÁGYI 1875. 302.; és ugyancsak ez szerepelhet I. Rákóczi György kincseinek összeírásában is: „Anno 1643. die 9. Maii Az fejér ruhakrol valo jegyzés melyet Enyedi Kiss Anna kezében adtak ... Egy átalagban tizenkét könyvek és Cathechismusok” (Szilágyi Sándor, TT 1878. 948.)

(698.) ALTING, Henricus, praesens; NYIKOS, János, respondens

Disputatio theologica de baptismo ... Groningae, 1638, Johannes Sas, in 4. – RMK III. 1539.

(699.) BIBLIA; Silvester transl.

Noulu Testamentu sau impacarea au legea noua alui Is. Chs. Domnului nostru. ... Belgradului (Gyulafehérvár), 1648, imp. principis, in fol. – RMK II. 684.

E Biblia facsimile kiadása: Noul Testament. Tiparit pentru prima data in limba romana la 1648 de catre Simion Stefan mitropolitul Transilvaniei. Reeditat dupa 340 de ani din initiativa si purtarea de grija a prea sfintitului Emilian episcop al Alba Iuliei. Alba Julia, 1988; a fordítónak adott támogatásról lásd a fejedelemlnek fiához írt levelét (Tokaj, 1644. augusztus 27.): „Az mely oláh pap az új testamentumot oláh nyelvre fordította, adasd ötven forintot neki, posztót egy dolmányinak valót, de ezt is püspök uram kezében adasd édesem.” (SZILÁGYI 1875. 239.) Lásd még Thallóczy Lajos közleményét (TT 1878. 204–205.)

(700.) CATIHISMUL Calvinesc. Priszaka, 1642, Dobre, in 4. – RMK II. 554b.
Példány nem ismert e kötetből.

(701.) COMBACHIUS, Johannes, praesens; LÉVAI S. Tamás, respondens
Disputatio metaphysica de entis affectionibus, uno, vero, bono. ... Marpurgi, 1618, Rudolph Hutwelcker, in 4. – RMK III. 1223.

(702.) COMBACHIUS, Johannes, praesens; MURAKÖZI DÚS Márton, respondens
Disputatio metaphysica de causa et causato ... Marpurgi, 1618, typ. Sauriana, in 4. – RMK III. 1224.

(703.) CSANAKI Máté
Az döghalalrol valo rövid elmelkedés, melyben az dög halálnak mivolta ... az Szent Írásból, természetnek foliásából és historiákból világosan meg magiaráztatik ... Kolozsvár, 1634, typ. Heltai, in 8. – RMNy 1586.

(704.) ERASMUS Roterodamus, Desiderius; SALÁNKI György transl.
Rotterdamai Rézmannak az kereztyen vitességet tanito kezben viseleo konyvecskeie ... Leiden, 1627, Johannes Cornelius Wourdanus, in 12. – RMNy 1393.

(705.) EXEMPLAR RECONCILIATIONIS
Exemplar reconciliationis cum Hungaris factae 23. Junij, anno 1606. nec non cnditiones Pacis Turcicae ... Conditiones pacis inter Romanorum et Turcicum Imperatorem Rudolphum III. et Mohametem I. Sultanum, ut illae anno superiori 1606. ... colclusae sunt ... Pactorum de perpetua successione in Regnis Hungariae et Bohemicae ac provinciarum ad ea pertinentium instrumenta ... anno MDCXVII. Bartphae, 1645, Jacob Klöss, in 4. – RMK II. 656.

(706.) FRÖLICH, David
Ephemeris ... ad annum 1634. Lőcse, 1633, Lorenz Brewer – RMNy 1570.

(707.) FRÖLICH, David

Quod republicae Christianae feliciter succedat! Ephemeris astronimico-ecclesiastico-historica anni ... MDCXLVI ... Bartphae, 1646, Jacob Klöss, in 4. – RMK II. 664.

(708.) GALLI, Martin

Votum ... Georgio Rakoczio ... Clausenburgum ingresso, inauguratio et salutatio ... Kolozsvár, 1630, typ. Heltai, in fol. – RMNy 1476.

(709.) GELEJI KATONA István

Magyar Grammatikatska ... Gyulafehérvár, 1645, typ. principis, in 4. – RMK I. 773.

(710.) GENETHLIACA

Genethliaca in natalem puelli ... (Sigismundi) Rakoci ... Georgii Rakoci ex ... Susanna Lorantfiana etc. conjuge dilectissima filioli primogeniti (27.) Junij anno MDCXIIIX nati ... scripta a rec. et studiosis S. patachiensibus ... Kassa, 1618, Joannes Festus, in 4. – RMNy 1158.

(711.) HELVIGIUS, Martinus

Kalendarium Christus urunk születése után az MDCXXIII esztendőre. Irattatot Helvigius Marton által. – Iudicium astrologicum ... az 1624 esztendőbeli revolutiora ... Debrecen, 1623, Rheda Péter, in 16. – RMNy 1285

(712.) JAKOBEUS, Jakub

Otij vernalis anni MDCXXVII aegrisomnia ... Kassa, 1627, Daniel Schultz, in 8. – RMNy 1389.

(713.) JAKOBEUS, Jakub

Carmen congratulatorium. Kassa, 1627, vidua Danielis Schultz, in 8. – RMNy 1472.

(714.) LUBBERTUS, Sibrandus, praesens; KÁROLYI Sz. István, respondens

Disputatio theologica de gratia et libero arbitrio hominis ... Franekerae, 1624, typ. Acad., in 4. – RMK III. 1359.

(715.) PAREUS, David, praesens; MURAKÖZI DÚS Márton, respondens

Disputatio theologica de justificatione hominis peccatoris coram Deo ... Haidelbergae, 1620, David Albinus, in 4. – RMK III. 1299.

(716.) RÁKÓCZI György; KIS Imre transl.

A maga fiához való oktató intése ... Gyulafehérvár, 1640, typ. principis, in 4. – RMK I. 702.

(717.) VOETIUS, Gisbertus, praesens; ERDŐBÉNYEI DEÁK János, respondens
Praescriptiones et antidota generalia pro christianismo adversus Socinianos ...
Ultrajecti, 1635, Abraham ab Herwiick, Hermann Ribbius, in 4. – RMK III. 1508.

(718.) ZWINGERUS, Theodorus, praesens; SZIGETI Ferenc, respondens
Status et quaestiones theologicae, controversae catholicos inter et papistas de sacramentis. Ex Danielis Chamieri Panstratiae catholicae Tom. IV. paucioribus contractae ... Basileae, 1633, Johannes Genathius, in 4. – RMK III. 1492.

Lorántffy Zsuzsanna

(719.) BERCKRINGER, Daniel, praesens; PÓSAHÁZI János, respondens
Disputatio politica de republica ... Ultrajecti, 1654, Johannes à Waesberge, in 4. – RMK II. 1908.

(720.) BORSÁTI Ferenc
Metamorphosis illustrissimi quondam herois felicitis memoriae Sigismundi Rakoci, id est ejus euditae vitae, heroicaeque virtutis, cum simili morte seu vitae termino poetica descriptio, Latino et Ungarico idiomate composita ... Várad, 1656, Szenci Kertész Ábrahám, in 4. – RMK II. 867.

(721.) COMENIUS, Johannes Amos (Jan Komenský)
Musae Patakiniae ... complorantes ... Sárospatak, 1652, Georg Renius, in 4. – Rác p. 126.; Takács p. 198.

A Rákóczi Zsigmond halálakor írt Comenius költemény biztosan megvolt az özvegy Lorántffy Zsuzsannának.

(722.) FUHRMAN, Augustinus
Vindiciae antiquae, verae, christianae, catholico-evangelicae religionis adversus nonnulla impedimenta, quae sub bellis religionis specie satanas tacite disseminavit. ... Ex Germanico Latinae, Anno MDCLX. S. loco et typographo, in 4. – OSzK.

Az eredetileg németül megjelent munka fordítójának személyét Keserű Bálint abban az Adam Hartmannban látja, aki Comenius-szal Sárospatakon volt (szóbeli közlés). Lorántffy Zsuzsannát nem csak a protestáns nonkonformisták, hanem a katolikusok is meg akarták „téríteni”. Erről lásd Szilágyi Sándor levélközlését: Vamovich Pater János pálos szerzetes Lorántffy Zsuzsannának Rómából, 1658. június 21.: „Az nagyságod írását, melyet adott nagy-

ságod énnékem, szentléleknek származásául, magammal ide hoztam és mutattam tudós embereknek, kik megdicsérvén és csudálkozván az nagyságod szép okosságán, szánakoztak, kívánván velem együtt, hogy Isten ő szent fölsége engedje nagyságodnak azt az hitet megösmérni, melyet szerzett Krisztus urunk és a melyet prédikállott szent Pál itt Rómában és az egész világon több szent apostolok és istennek szerető tanítványi melyet követtek és tartottak a szent atyák és melyben üdvöziülnek most is az igaz keresztyének. Sokszor sóhajtok, járván a szent helyeket, kívánván, hogy nagyságod látná a római dolgokat és sok szentségeket, kiket látván, lehetetlennek tartom, hogy nagyságod azt az utat ne követné, a mely vihet öröken való boldogságra; és hogy azt az utat ott is megösmérhetné nagyságod kerestesse fel az Krisztusnak követésérül Kempis Tamás által irattatott könyvecskét; azt olvasván, nagy lölki vigasztalására leszen nagyságodnak. Elsőben nem minden fog tetszeni, de ha nagyságod megköstolja annak ídességét és belső lölki hasznát, annyira megszereti, hogy nem fogja győzni eléggé olvasni.” (Történeti Lapok, 1874. 2.) Ugyanez közölve: Illésy János, MKSz 1888. 332–333., és Harsányi István, Sárospataki Református Lapok, 1910. 14. szám, 140–141.

(723.) HOORNBEECK, Johannes, praesens; SZATHMÁRI István, respondens
Disputatio theologica de studio verbi divini ... Ultrajecti, 1650, Johannes à Waesberge, in 4. – RMK III. 1760.

(724.) KEMÉNY János

Gilead balsamuma, az az Sz. Dávid száz ötven soltárinak czéljok és értelmek szerént egyben szedegettetéseknek, és kilencz részekben alkalmaztatásoknak tablaia. ... Sárospatak, 1659, Rosnyai János, in 4. – RMK I. 947.

(725.) MEDGYESI Pál transl.

Lelki A Be Ce az Christus oskolájában az alsó rendben bé állatando tsetsemőknek közönsegesen, kiváltképpen penig ... Lorantfi Susannanak, approbb tseledgyenek hasznokra. Edgy istenfelő tudos anglus tanétónak írásából fordettatott. Gyulafehérvár, 1645, typ. principis, in 8. – RMK I. 775.

Újabb kiadásai: sine loco, 1648 (RMK I. 818.); Sárospatak, 1652 (RMK I. 861.)

(726.) MEDGYESI Pál

Rövid tanitas az presbyteriumrol avag eghazi tanatsrol. Mel az Presbyterialis Dialogusnak summaja. Az meltóságaos öregbik fejedelem Aszszonnak parantsolatjára. ... Sárospatak, 1653, Georg Renius, in 8. – RMK I. 874.

(727.) PÓSAHÁZI János, respondens, sine praeside

Disputatio philosophica inauguralis de legibus, igne culinari ac supposito ... Ultrajecti, 1655, Johannes à Waesberge, in 4. – RMK III. 1946.

(728.) REGIUS, Henricus, praesens; NÉMETHI István, respondens
Meditatio duorum aegrorum, palpitatione cordis et febris ephemera laborantium ...
Trajecti ad Rhenum, 1652, Gisbertus à Zijll, Theodorus ab Ackerdijck, in 4. –
RMK III. 1816.

(729.) TOLNAI F. István, respondens, sine praeside
Lüchnosz logikosz ad usum singulorum inventionis locorum, manu quaesi
deducens, duplici discursu absolutus; altero spectrum diabolicum, sub specie
Samuelis, apparuisse, argumentis firmis, ex singulis classibus logicis depromptis,
evincere; altero vero varias variorum adversariorum objectiones ... Franekerae,
1659, Johannes Wellens, in 4. – RMK III. 2057.

Rákóczi IV. Zsigmond

(730.) BISTERFELD, Johannes Henricus; CRELLIUS, Johannes
J. H. Bisterfeldii ... de uno Deo patre, filio ac spiritu sancto mysterium pietatis
contra Johannis Crellii Franci De uno Deo patre libros duos dreviter defensum.
Lugduni Batavorum, 1639, off. Elseviriana, in 4. – RMK III. 6210.

Ennek 1659. évi amsterdami kiadását már biztosan nem kapta meg
Lorántffy Zsuzsanna (RMK III. 6382.)

(731.) COMENIUS, Johannes Amos (Jan Komensky)
Primitiae laborum scholasticorum in illustri Patakino Gymnasio, auspiciis
illustrissimi ac praeclari Domini Domini Sigismundi Rakoci ... Annis 1650–1651.
Sárospatak, 1652, Georg Renius, in 4. – RMK II. 773.

A kötetben Comenius következő beszédei olvashatók: Oratio de
cultura ingeniorum. – De ingenia colendi instrumento. – Scholae Latinae
delineatio ad Sigismundum Rakoci. – Laborum scholasticorum continuatio.

(732.) ERDŐBÉNYEI DEÁK János
Janua lingvarum bilinguis Latina et Hungarica. ... Albae Juliae, 1635, typ.
principis, in 8. – RMNy 1613.

Ajánlása Rákóczi Zsigmondnak és testvérének szól. Újabb
kiadásai: Lőcse, 1641; Nagyvárad, 1654 (RMK I. 899.)

(733.) PAJECZKI, Damianus
Ephemeris Ecclesiastico–Astronomica. Vulgo calendarium Gregorianum ... ad
annum ... 1650. ... Bártfa, 1650, Jakob Klöss, in 4. – RMK II. 723.

Megjegyzendő, hogy a II. Világháború előtt Sárospatakon volt e Kalendárium egy példánya (SS 232), amelybe keresdi Bethlen Ferenc 1650. évi bécsi útján bejegyzéseket tett. Fontos volt ez az út Rákóczi Zsigmond szempontjából is, hiszen Bethlen hazatérőben Pálóczi Horváth Jánossal együtt meglátogatta otthonában Pálffy Pál nádort. Lásd: Lukinch Imre: Keresdi báró Bethlen Ferenc 1601–1653. Bp., 1908. (klny. a Sz 1908. évfolyamából) 54.

(734.) SCHOLA TRIUMPHATA

Schola triumphata per ... Georgium Rakoci, filium ... Transylvaniae Principis primogenitum ... anno MDCXXXVII accidentibus fratre ipsius Sigismundo Rakoci et reliquis Scholae aulicae discipulis ... Gyulafehérvár, 1638, typ. principis, in 4. – RMK II. 523.

(735.) SPANHEMIUS, Fridericus praesens; **FOGARASI K. Ferenc** respondens
Disputatio theologica de praedestinatione, cum annexis ei capitibus. De amplitudine et efficacia mortis Christi. De causa conversionis nostrae ad Deum eiusque modo et de perseverentia Sanctorum ... Lugduni Batavorum, 1648, off. Elseviriana, in 4. – RMK III. 1702.

II. Rákóczi György

Nem részletezzük a fejedelem manifesztumait, kiáltványait, amelyeket 1657–58. évi hadjáratok adott ki különböző nyelveken (RMK III. 1953., 1981., 1999–2008., 6369–6372.), jóllehet csakúgy, mint a fejedelemsége alatti országgyűlési határozatok, a magyarországi diétális akták, vagy az évenkénti kalendáriumok biztosan megvoltak könyvtárában.

(736.) APÁCZAI CSERE János

Magyar logicatska ... Gyulafehérvár, 1654, Maior Márton, in 8. – RMK I. 883.
Az ajánlás a gyermek Rákóczi Ferencnek szól.

(737.) HEIDANUS, Abraham praesens; **CSENGERI István** respondens

Disputatio theologica anti-Sociniana, de necessaria, supremae, seu unius cum Patre, Domini Nostri Jesu Christi deitatis, ad salutem aeternam, utilitate ... Lugduni Batavorum, 1654, off. Elseviriana, in 4. – RMK III. 1892.

(738.) KERESZTÚRI Pál

A keresztségről egy prédikátzio, melyet mondott el Gyula-Fejérváron Sz. György havának második napján 1645-dik esztendőben, mikor Rákótzí Ferencz az ifjú Rákótzí György fia meg-kereszteltetnék. Várad, 1645, Szenci Kertész Ábrahám, in 4. – RMK I. 781.

(739.) MEDGYESI Pál

Erdel s egész magarnep egmas után tsak hamar érkezett harmas jajja s siralma. ... Sárospatak, 1653, Georg Renius, in 4. – RMK I. 873.

A kötet I. Rákóczi György, Rákóczi Zsigmond és öreg Bethlen István halála feletti „siralom”, II. Rákóczi Györgynek ajánlva. Újabb kiadása: Nagyvárad, 1653 (RMK I. 873.)

(740.) MEDGYESI Pál

Igaz magyar nep negyedik jajja s siralma ... Sárospatak, 1657, Georg Renius, in 4. – RMK I. 922.

Az 1657. évi munkácsi csata.

(741.) MEDGYESI Pál

Sok jajjokban, s bánatos szivel ejtett könnyhullatásokban merült és feneklett szegény igaz magyaroknak egy néhány keserő siralmi ... Sárospatak, 1658, Rosnyai János, in 4. – RMK I. 934.

(742.) MEDGYESI Pál

Ötödik jaj es siralom ... Sárospatak, 1658, Rosnyai János, in 4. – RMK I. 936.

Az erdélyi sereg tatár fogságba esése.

(743.) MEDGYESI Pál

Magyarok hatodik jajja. ... Sárospatak, 1660, Rosnyai János, in 4. – RMK I. 960.

A török-tatár dúlás Erdélyben.

(744.) MEDGYESI Pál

Ezechias király hiti, avagy hit ostroma ... Sárospatak, 1660, Rosnyai János, in 4. – RMK I. 962.

Báthori Zsófiának, II. Rákóczi György feleségének ajánlva.

(745.) MEDGYESI Pál

Ketseg torkabol ki hatlo lelek ... Sárospatak, 1660, Rosnyai János, in 4. – RMK I. 963.

(746.) SZATHMÁRI BAKA Péter

Vindiciae defensoris simplicitatis ecclesiae. Adversus Irenaei Simplicii Philadelphi (pseud. Samuelis Maresii) epistolam partim increpatoriam, partim apologeticam. ... Franekerae, 1653, Idzardus Albertus, in 4. – RMK III. 1832.

(747.) VINNIUS, Arnoldus, praesens; TOFEUS Mihály, respondens

Disputatio theologica inauguralis de actuali Dei providentia ... Lugduni Batavorum, 1649, off. Elseviriana, in 4. – RMK III. 1727.

(748.) VOETIUS, Gisbertus, praesens; SZÁNTAI PÓCS István, respondens

Disputatio theologica anti-trinitariorum blasphemiis opposita, de adorando Sacro Sanctae Trinitatis mysterio. ... Ultrajecti, 1656, Meinardus à Drevnen, in 4. – RMK III. 1972.

APPENDICES

Rákóczi II. Zsigmond (1544–1608) és felesége, Telegdi Borbála könyvei

Rákóczi III. Zsigmondnak ajánlott könyvek

Rákóczi Pál (1596–1636) és fia, Rákóczi László (1633–1664) könyvei

A regéci vár 1644. évi inventárium

Rákóczi II. Zsigmond (1544–1608) és felesége, Telegdi Borbála könyvei

Rákóczi Zsigmond possessorbejegyzés alapján ismert könyvei

(1.) Koll. 1. GYRALDUS, Lilius Gregorius (Giraldi)

Syntagma historiae deorum sive De deis gentium varia et multiplex historia, in qua simul de eorum imaginibus et cognominibus agitur ... Basileae, 1548, Johannes Oporinus, in fol. – VD 16 G 2103.

Koll. 2. HYGINUS, Caius Julius

Fabularum liber ... Eiusdem poeticon astronomicon libri quatuor. Palaephati de fabulosis narrationibus liber I. Philippo Phasiano ... interprete. F. Fulgentii Placiadis ... Mythologiarum libri III. Eiusdem de vocum antiquarum interpretatione liber I. Phurunti de natura deorum, sive poeticarum fabularum allegoriis speculatio Iodoco Velareo interprete. Albrici philosophi de deorum imaginibus liber. Arati phainomenón fragmentum Germanico Caesare interprete. Eiusdem Phaenomena graece, cum interpretatione latina. Procli de sphaera libellus graece et latine Thoma Linacro ... interprete ... Basileae, 1549, Johannes Hervagius, in fol. – VD 16 H 6480; Román Tudományos Akadémia Könyvtára, Kolozsvár R 81978.

Koll 1. előzékein és címlapján: „Illustrissimo Domino Sigismundo Rakoczi (...)”; Nagy Gabor Uram Domino Sigismundo Rakoczi donat Principi” – a könyv később Tóth Zsigmond, Szentiványi Dániel, Járai Sámuel, Kabos Pál, majd Kabos János tulajdona lett, s ez utóbbi adományozta a kolozsvári Református Kollégium Könyvtárának. Innen az államosítással került a Román Tudományos Akadémia Könyvtárába. Vö. Sipos Gábor: A kolozsvári Református Kollégium könyvtára a XVII. században. Szeged, 1991. /Olvasmánytörténeti Dolgozatok 1./ 53.

(2.) SCHOPPERUS, Hartmann

Speculum vitae aulicae. De admirabili fallacia et astutia Vulpeculae Reinikes libri quatuor, nunc primum ex idiomate Germanico latinitate donati ... Francofurti ad Moenum, 1584, Nicolaus Bassaeus, in 8. — Ráday 1–3544.

Super ex libris: „SIGISMUND. RAKOCZI 1588”; az első előzéklapon: „C H S rottde de Musirus(?) (XVII. századi kéz); a második előzék

rectón: „Hanß Walther von den (...) zu Thuenthemius(?) mpp. E(...)erei! in der Khay. Vesthung(?) zur zeit de! gantzes Landts Ober Ungarn rebellion Anno 1605”; a verzón, XVI. századi kézírással: „Domino Oswaldo L. Affini suo Charissimo (három hexameter) Lucas Way mpp.” „Ex libris E. Kubi(...) (XVIII. századi kéz); a címlap rectón: „Liber Scholae Nagy Körösiensis” (XVIII. század) — A kötetre Szabó András hívta fel figyelmemet.

Rákóczi Zsigmondnak ajánlott, illetve támogatásával megjelent könyvek

(3.) BIBLIA; KÁROLYI Gáspár transl.

Szent Biblia, az az Istenec O es Wy testamentumanac ... szent könyuei. Magyar nyelvre fordittatott egészlen és wijonnan ... Vizsoly, 1590, Mantskovit Bálint, in fol. – RMNy 652.

(4.) MANTSKOVIT Bálint transl.

Index biblicus, az az egez Szent Iras könyveinec kentsere vezlerő, mutato es indito laistroma ... Nemetből magyarrá fordittatott és nyomtattatott Vizsoly, 1593, Mantskovit Bálint, in 8. – RMNy 738.

(5.) SÁRKÖZI Bálint

Oratio de modo considerationis primi principii ex natura et dispositione universi, quatenus videlicet congruere et cum ipsa revelatione possit ... Witebergae, 1588, Zacharias Crato, in 4. – RMK III. 783.

(6.) SZENCI MOLNÁR Albert

Dictionarium Latinoungaricum ... Item vice versa Dictionarium Ungaricolatinum ... Norimbergae, 1604, Elias Hutter, in 8. – RMNy 919.

(7.) THÚRI György

Epistolae Pauli apostoli ad Galatas et Ephesios e Graeca in pure Hebraeam linguam translatae ... Witebergae, 1598, Johannes Crato, in 4. – RMK III. 926.

**Rákóczi Zsigmond özvegye,
Telegdi Borbála javainak inventáriuma
1613**

1. egy zöld könyv
2. egy hordó könyv
3. Item egy üres ládában egy magyar könyv kalendáriommal, az almáriombul szedtük ki
4. Egy kis magyar könyv fekete bársonnyal burított
5. Item két kis magyar könyv
6. Item magyar kalendarium
7. Item egy kis deák könyvecske.

KtF I. 53.

Kiadta: Szilágyi Sándor, TT 1893. 591.

Mai lelőhelye: OL E 148 NRA fasc. 784. Nr. 8.

Az összeírás Rákóczi Zsigmond (1554–1608) özvegyének, Telegdi Borbálának Nagysárorsról Parnóra küldött javait sorolta fel. Az egyes tételek azonosítása nem lehetséges.

Telegdi Borbálának ajánlott könyv

(8.) RUDINAI János

Lelki szarandoksagh. Nagyszombat, 1609, typ. capituli, in 8. – RMNy 985.

Rákóczi II. Zsigmond fiának, III. Zsigmondnak ajánlott könyvek

(9.) PARAEUS, David praesens; ASZALÓS Mihály respondens

Symboli B. Athanasii pars altera De incarnatione Filii Dei D. N. J. C. Notis breviter declarata atque asserta praeside Davide Pareo ... Heidelbergae, 1618, s. typ. in 4. – RMK III. 1250.

(10.) ASZALÓS Mihály

Calathus strenarum hortensium, symbolicarum et poeticarum ... Marpurgi, 1618, Typis Saurianis, in 4. – RMK III. 1222.

E könyvben Rákóczi Zsigmond platán szimbólummal aszklepiádé-szi sorokat kapott.

Rákóczi Pál (1596–1636) és fia, Rákóczi László (1633–1664) könyvei

Rákóczi Pál könyveire vonatkozó dokumentumok

Az 1638–1646-évi összeírások

Rákóczi Pál halála után a gyermekek gyámja a fejedelem, Rákóczi György lett, s az árvák „bonorum praefectus”-a Máriássy Ferenc. A birtokok javainak inventálása ekkor kezdődött el, s néha nem haladtak zökkenőmentesen.¹ A fejedelmet folyamatosan tájékoztatták az összeírt javokról, s arról, mit, mikor vittek be Sárospatakra a család kincstárába megőrzésre. Az alábbi összeírásokon szereplő könyvek feloldását tehát első lépésben mindig az 1660 körül keletkezett sárospataki katalógussal próbáljuk meg, de ez nem jelenti azt, hogy meg vagyunk győződve arról, hogy a Patakra vitt könyvek ott is maradtak, s incorporálták azokat I. Rákóczi György, majd Zsigmond gyűjteményébe. Elképzelhető az is, hogy valóban ott maradtak, s ezen az úton a református könyvtárba kerültek, majd osztoztak a bibliotéka mostoha sorsában is.

1640. december 16. Lechnic

A templomban a sekrestyéből nyíló ajtón „mennek feöl egi kerekdet grádiczon egy bótoczkába, kiben diversorum authorum antiquorum patrum in maiori folio vagion könyw N° 79, in quarto autem 75.”

Mai lelőhelye: OL E 146 U. et C. Fasc. 37. Nr. 23.

Kiadta: Iványi Béla, ADATTÁR 11. 382.

A kolostor javait Rákóczi Pál árvái számára inventálták.

¹ Debreceni Tamás leír például egy zólyomi esetet. 1638. május 25.: „Zolyomban tegnap ugy mint 25 Maij érkeztem. Ide Klastromban hirtelen mingyart be nem akartanak boczatani .. Nagy kapukrul az lakatot leutven lovastul be mentunk ...”, így inventálták. Lásd OL E 190 Rákóczi család lt. 8/d. csomó.

1642. július 13. Gyulafehérvár

A fejedelem által szignált nyugta Máriássy Ferencnek, hogy a felsorolt javakat Patakra a kincstárban elhelyezték. Ezek közt könyvek is voltak:

1. egy derék kis könyvecske

Nem azonosítható.

2. Miséhez való psalmus egy papiroson

Manuscriptum.

3. két miséleo könyv

Nem azonosítható.

Lehet Missale és Breviarium is. Vö. a Rákóczi-katalógus 413., 440., 444. (Missale), és 443., 499., 510. (Breviarium) tételeivel.

4. Egy kalauz könyv

PÁZMÁNY Péter

Isteni igazsagra vezzerleo Kalauz ... Pozsony, 1613, typ. archiepiscopalis, in fol. – RMNy 1059.

Ugyanez még: Pozsony, 1623 (RMNy 1293.); Pozsony, 1637 (RMK I. 673.) Vö. a Rákóczi-katalógus 480. tételével.

5. *Cosmographia* egy könyv

APIANUS, Petrus; GEMMA, Frisius ed.

P. Apiani ... *Cosmographia*, per Gemmam Phrysium, apud Louanienses medicum ac mathematicum insignem, restituta. Additis de eadem re ipsius Gemmae Phrysii libellus. Antverpiae, 1539, Arnoldus Berckmannus, in 4. – BN, NUC, BLC.

Vö. a Rákóczi-katalógus 84. tételével. De lehet a 259. tétel is: MUNSTERUS, Sebastianus: *Cosmographiae universalis libri VI. in quibus, iuxta certioris fidei scriptorum traditionem describuntur, omnium habitabilis orbis, partium situs, propriaque dotes. Regionum topographicae effigies. Terra ingenia, quibus fit ut tamen differentes et varias specie res et animatas et inanimatas, ferat. Animalium peregrinorum naturae et picturae. Nobiliorum civitatum icones et descriptiones. Regnorum initia, incrementa et translationes. Omnium gentium mores, leges, religio, res gestae, mutationes, item regum et principum genealogiae.* Autore Sebastiano Munstero. Basileae, 1550, Henricus Petri, in fol. – NUC. – Ha nem a Rákóczi Pál-féle kozmográfia volt meg Patakon (ami természetesen nagyon elképzelhető), akkor a fenti 5. tétel nem megfejtendő.

6. *Theatrum historicum*

HONDORFFIUS, Andreas; LONICERUS, Philippus

Theatrum historicum, sive Promptuarium illustrium exemplorum ... ex antiquis simul ac recentioribus sacrarum et prophanarum historiarum monumentis collectum, et in decem classes, secundum Mosaicae legis praecepta, distinctum; initio quidem a reverendo viro, Andrea Hondorffio ... idiomate Germanico conscriptum, iam vero, labore et industria Philippi Loniceri ... Latinitate ductum, multisque in locis auctum, et illustratum. Editio tertia, prioribus emendatior. Francofurti, 1598, Johannes Feyrabendius, in 4. – NUC, BLC.

Vö. a Rákóczi-katalógus 314. tételével. (De ez is csak egy lehetőség feloldás!)

KtF I. 72.

Lelőhelye: Máriássy-család lt. Batizfalvi rész, XXXIII. csomó, Nr. 9.

Kiadta: Iványi Béla, ADATTÁR 11. 494–495.

Rákóczi Pál possessor-bejegyzés alapján ismert könyvei

(7.) BIBLIA

Biblia Latina. Venetiae, 1478, Leonhardus Wild, in fol. – GW 4233.; KOTVAN 1979. Nr. 227. I.

Az a2 folión: „Ex libris Paulo Rakoczi de Felső Vadas 1619 3. Augusti ex dono G. D. Joannis Bornemissa in Abbos”; „Iste liber pertinet ad Emericum de Naguat” „Junior Casparus Magoczi Anno Domini 1565 Agriae”; A könyv magyar bejegyzéseiről: Király Péter: Ismeretlen magyar glosszák. Jászói, Zirci, Nagyvátyi glosszák. Nyelvtudományi Értekezések, 1959. 17–59.

(8.) AUGUSTINUS Sanctus, Aurelius

Opera omnia Tomus I. (Cum praef. Erasmi Roterodami). Lugduni, 1563, Sebastianus Honoratus, in 8. – Kalocsa, Főszékesegyházi Könyvtár, K 1367.

A kötetre Szelestei Nagy László hívta fel figyelmünket (MKsz 1994. 198.) Bejegyzései: „Ex libris Pauli Rákóczy die 1^a Maij Anno 1621”; „Collegio Homonnensis S. J. Dono Datum 1636”; „Inscriptus Bibliothecae

Monasterii Ujheliensis 17(..?)” Rákóczi Pál a homonnai jezsuitákkal különösen jó kapcsolatban volt. Sejtésünk szerint a mai szlovákia területén lévő könyvtárak tartogatnak még meglepetéseket könyvtárával kapcsolatban. A homonnai jezsuita iskola állította össze a halálakor megjelent gyászvers-kötetet is ((RMK II. 504. – leírása a Rákóczi-katalógus 98. tételének jegyzetében, e kötet 57. lapján.) Ő maga is Grázban a jezsuitáknál tanult (Vö. Johann Andritsch: Studenten und Lehrer aus Ungarn und Siebenbürgen an der Universität Graz, 1586–1782. Graz, 1965. 40.), s a rend magyarországi tevékenységének aktív támogatója volt (lásd pl. a generális levelét Vásárhelyi Dánielnek Kassára: Archivio della Compagnia di Gesù, Roma, Austr. 4. Fol. 741.)

(9.) PERERIUS Valentinus, Benedictus (Benito Pereira)

Commentariorum et disputationum in Genesim Tomi quatuor ... Coloniae Agrippinae, 1601, Antonius Hierat, in fol. – Gyulafehérvár, Római Katolikus Hittudományi Főiskola Könyvtára.

A kötet leírását Balázs Mihály bocsájtotta rendelkezésünkre. Bejegyzései: „Ex libris Pauli Rakoczi de Felseő Vadasz Comitatus Supremi Comitatus Saaros et Thorna 1628”; „Ex libris F. Mártonffy”; „Liber Seminarii Incarnatae Sapientiae 1875”.

(10.) THURÓCZY János

Chronica Hungarorum. Augsburg, 1488, Erhardt Ratdolt, in 4. – HC 15518.; RMK III. 15.; Sajó-Soltész 3324/r.; British Museum Library, IB 6663. Vö. BMC II. 381. I. Exemplar.

Zrínyi János könyvtárában volt 1612-ben, halála után lett Rákóczi Pálé. Bejegyzései: „MDLXXII Stemmata Egregij atque Eruditi Iuuenis Mathiae Bachmegey ob consecrationem perpetui monumenti. Manu propria Georgius Bogomed(...); „Ex libris Joannis Zriny 1612”; „Ex libris Pauli Rakoczij de Felső Vadas Comitatus de Saaros (...) Thorna etc.” A 174a folión Istvánffy Miklós 17 latin hexameterre olvasható „Epitaphion Spectabilis ... Nicolai Comitatus de Zrinio” (1566). Lásd Elisabeth Soltész: Über einige Besitzer der Ungarnchronik des Johannes Thuróczy. Gutenberg Jahrbuch, 1994. 87.

Rákóczi László könyvei

Amint az alább is közölt possessor-bejegyzésekből kitűnik a lechnici kartauzi kolostor könyvei közül, annak feloszlata után(?) sok került a Rákóczi család birtokába. László 1651. május 22-én a sebesi ferenceseknek ajándékozta könyveinek – úgy tűnik – régibb darbjait. Amíg Imrih Kotvan ősnymtatvány-katógusa meglehetősen, sőt meglepően nagyszámú könyvét említi, amelyek ma nagyobb-részt Túrócszentmártonban a Matica Slovenska könyvtárában vannak, addig ugyane könyvtár antikva-katológusa csupán egyetlen, 1503-ban kiadott könyvét regisztrálta. Külön ki kell emelnünk azt véleményünket, hogy ha valakinek a XVII. század közepén ennyi ősnymtatványa volt, akkor feltehetően elég sok egyéb kötet is gyűjteményéhez tartozott. A szlovákiai könyvtárak XVI–XVII. századi könyvvállományának feldolgozása feltehetően még számos, e bibliotékában volt könyvekről fog adatokat szolgáltatni. A tényről, hogy Rákóczi László könyveket adott a sebesi kolostornak megemlékezik Csontos János (A Magyar Történelmi Társulat 1881. évi vidéki kirándulása. Bp., 1883. 136.), illetve Varjú Elemér is (hagyatéka: MTAK MS 647/b. Fol 32.)

Rákóczi László possessor-bejegyzés alapján ismert könyvei

(1.) BERNARDINUS de Bustis

Rosarium sermonum ... Hagenoae, 1503, Heinrich Gran, in 8. – MATICA 318.

A címlap rectón: „Ex libris Illustrissimi (...) Domini Domini Ladislai Rakoczi ad usum concessus Conventui Sebesiensis Anno 1651 die 22. Maij”

(2.) BIBLIA; NICOLAUS de Lyra

Postilla super Bibliam. Cum expositionibus Guillemi Britonis et additionibus Pauli Burgensis et correctoriis editis a Matthoe Doering. Pars I. Norimbergae, 1481, Antonius Koberger, in fol. – HC 10369.; KOTVAN 1979. Nr. 885.

Egyetlen szignált bejegyzése: „Ex libris Illustrissimi Comitiss ac Domini Domini Ladislai Rakoczi mutuatus et ad usum concessus Conuentui Sebesiensis Anno 1651 die 22 Maij L. Mppa.”

(3.) CAUSSINUS Trecensis, Nicolaus

De eloquentia sacra et humana libri XVI. ... Coloniae Agrippinae, 1634, sumpt. Joannis Kinchii, in 8. – Gyöngyös, Műemlékkönyvtár, III. 1000.

A címlap rectón: „Ex libris Ladislai Alexandri Rakoczij emptus à Georgio Haraczanij tribus et medio floreno Anno 1647”; „Conuentus Cassouiensis” (XVIII. századi kéz); „Inscriptus Bibliothecae Conuentus Gyöngyösiensis 1799. T. VI.” – Rákóczi László Sándort nem ismer a szakirodalom, Rákóczi Sándort sem e korból.

(4.) GERSON, Johannes

Opera omnia. Pars I–III. Argentinae, 1488, Johannes Grüninger, in fol. – HC 7622.; KOTVAN 1979. Nr. 520. I.

Mindhárom rész A2 foliója rectón: „Ex libris Illustrissimi Comitis ac Domini Domini Ladislai Rakoczi ad usum concessus Conuentui Sebesiensis Anno 1651 die 22 Maij L. Mppa.” A pars II. A3 folióján: „Conuentus Sebesiensis Fratrum Minorum Strictiorum Observantiae Sancti Francisci Provinciae Hungariae Sanctissimi Salvatoris”

(5.) GERSON, Johannes

Opera omnia. Pars I. Argentinae, 1488, Johannes Grüninger, in fol. – HC 7622.; KOTVAN 1979. Nr. 520. II.

Ez a második példány, amelyből Rákóczi László bejegyzéssel csak az első rész maradt fenn (vagy duplumként csak ez volt meg neki). Pars I. A2 foliója rectón: „Ex libris Illustrissimi Comitis ac Domini Domini Ladislai Rakoczi ad usum concessus Conuentui Sebesiensis Anno 1651 die 22 Maij L. Mppa.”; „Fratrum Carthusiensis de Lehnitz”

(6.) GRITSCH, Johannes

Sermones quadagesimales. Norimbergae, 1481, Antonius Koberger, in fol. – HC 8067.; KOTVAN 1979. Nr. 570. II.

A Ia foliója rectón: „Ex libris Illustrissimi Comitis ac Domini Domini Ladislai Rakoczi ad usum concessus Conuentui Sebesiensis Anno 1651 die 22 Maij L. Mppa.”; „Liber iste fuit fratris Cristofori novicij sacerdotis hic defuncti scilicet in domo Lechnycz ordinis Carthusiensis”

(7.) GUIGO carthusianus

Statuta ordinis cartusiensis a domino Guigone priore cartusie edita ... Basileae, 1510, Johannes Amerbach, in 8. – MATICA 823.

A címlap rectón: „Ex libris Illustrissimi (...) Domini Domini Ladislai Rakoczi ad usum concessus Conuentui Sebesiensis Anno 1651 die 22. Maij”

(8.) GUILLELMUS Alvernus

Opera. Cum additamentis Theodorici Ulserinii. Norimbergae, 1496, Georgius Stuchs, in fol. – H 8300.; KOTVAN 1979. Nr. 582. IV.

A címlap rectón: „Ex libris Illustrissimi Comitis ac Domini Domini Ladislai Rakoczi ad usum concessus Conuentui Sebesiensis Anno 1651 die 22 Maij L. Mppa.”; „Fratrum Carthusiensis de Lehnycz”

(9.) JOHANNES de Bromyard

Summa praedicantium. Pars I–II. Basileae, 1484, Johannes Amerbach, in fol. – HC 3993.; KOTVAN 1979. Nr. 703. II.

Minkét rész folio Ia-an: „Ex libris Illustrissimi Comitis ac Domini Domini Ladislai Rakoczi ad usum concessus Conuentui Sebesiensis Anno 1651 die 22 Maij L. Mppa.” Ugyancsak mindkét rész folio IIa-n: „Conventus Sebesiensis”. A pars I. folio Ia-n még: „Fratrum Carthusiensis de Lechnycz”

(10.) JOHANNES de Tambaco

Consolatio theologiae. Argentinae, cca. 1478, Georgius de Spira, in fol. – HC 15236.; KOTVAN 1979. Nr. 727. I.

Ez a kötet is a lechnici kartauziaktól kerülhetett a Rákóczi családhoz, majd László a sebesi ferenceseknek adta. Egyetlen bejegyzése a címelőzéklapon: „Ex libris Illustrissimi Comitis ac Domini Domini Ladislai Rakoczi ad usum concessus Conuentui Sebesiensis Anno 1651 die 22 Maij L. Mppa.”

(11.) JOHANNES de Tambaco

Consolatio theologiae. Argentinae, cca. 1478, Georgius de Spira, in fol. – HC 15236.; KOTVAN 1979. Nr. 727. II.

Ez a második példány is a lechnici kartauziaktól kerülhetett a Rákóczi családhoz, majd László a sebesi ferenceseknek adta. Egyetlen bejegyzése a címelőzéklapon: „Ex libris Illustrissimi Comitis ac Domini Domini Ladislai Rakoczi ad usum concessus Conuentui Sebesiensis Anno 1651 die 22 Maij L. Mppa.”

(12.) Koll. I. LANDORA, Berengarius de

Lumen animae. Argentinae, 1482, s. typ. in fol. – HC 10333.; KOTVAN 1979. Nr. 753. IV.

Koll. 2. CARACCIOLUS, Robertus

Sermones de divinorum iudiciorum. Norimbergae, 1479, Fridericus Creussner, in fol. – GW 6113.; KOTVAN 1979. Nr. 351. III.

A koll. 1. címelőzéklapján: „Ex libris Illustrissimi Comitis ac Domini Domini Ladislai Rakoczi ad usum concessus Conuentui Sebesiensis Anno 1651 die 22 Maij L. Mppa.”; ezután: „Conventus Sebesiensis”; „Conventus Sebesiensis 1723”.

(13.) Koll. 1. LEONARDUS de Utino

Sermones quadragesimales de legibus. Coloniae, ante 1475, Conradus Winter, in fol. – H 16116.; KOTVAN 1979. Nr. 758.

Koll. 2. GRITSCH, Johannes

Sermones quadragesimales. Ulmae, 1475, Johannes Zainer, in fol. – H 8063.; KOTVAN 1979. Nr. 568. II.

Ez a kötet is a lechnici kartauziaktól kerülhetett a Rákóczi családhoz, majd László a sebesi ferenceseknek adta. Bejegyzései: „Ex libris Illustrissimi Comitis ac Domini Domini Ladislai Rakoczi mutuatus et ad usum concessus Conuentui Sebesiensis Anno 1651 die 22 Maij L. Mppa.”; „Liber (...) cancti Anthonii e(t) per dominum Jeronimum(?) fidei (...)actoris Johannis Glupczar Canonico Cracs Anno domini 1488”, és egy jegyzet 1474-ből: „Venerabili ac Egregio viro magistro Stanislao de Schadek Sacre theologie professore Anno domini milesimo quadringentesimo quarto Commutatione estuiali. Protunc Rectore existente huius alme Vniuersitatis Cracouiensis existente intitulis lectiones et exercitia gradum Baccalariatus concernentia Ordine infra exaudiuit.”

(14.) NIDER, Johannes

Praeceptorium divinae legis. Augustae Vindelicorum, 1479, Johannes Wiener, in fol. – H 11792.; KOTVAN 1979. Nr. 890.

Bejegyzései a folio Ia-n: „Ex libris Illustrissimi Comitis ac Domini Domini Ladislai Rakoczi ad usum Conuentui Sebesiensis Anno 1651 die 22 Maij L. Mppa.”; „Iste liber videlicet Praeceptorium Nider Emptus per me Swantoslaum Silensium(!) ubique locorum et omnium tempore tenentem in domo circumspecti viri Petri Salomonis per (ciuitatem?) Cracs morantem sub anno domini 1483 Feria sexta ante festum Viti et modesti pro duobus florenis ungaricalibus qui liber meum post discessum a paulo ante pro collegio minori ad usum communem protunc(?) propter p(...)mi detur”.

(15.) PETRUS Lombardus

Sententiarum libri IV cum Sancti Bonaventurae commentariis a Johanne Becken-
haub emendatis. Tabula. Pars I–II. Norimbergae, 1491, Antonius Koberger, in fol.
– HC 3540.; KOTVAN 1979. Nr. 948.

Ez a kötet is a lechnici kartauziaktól kerülhetett a Rákóczi család-
hoz, majd László a sebesi ferenceseknek adta. Bejegyzése az a2 folio rectón:
„Ex libris Illustrissimi Comitis ac Domini Domini Ladislai Rakoczi ad usum
concessus Conuentui Sebesiensis Anno 1651 die 22 Maij L. Mppa.”

(16.) THOMAS de Aquino

Summa theologica. Pars II–III. Basileae, 1485, Michael Wenssler, in fol. – HC
1434.; KOTVAN 1979. Nr. 1129.

Bejegyzése az a3 folio rectón: „Ex libris Illustrissimi Comitis ac
Domini Domini Ladislai Rakoczi etc. ad usum concessus Conuentui Sebe-
siensis Anno 1651 die 22 Maij L. Mppa.”

(17.) TURRECREMATA, Johannes de

Flos theologiae et quaestiones evangeliorum. Argentinae, cca. 1487, Georgius
Husner, in fol. – HC 15713.; KOTVAN 1979. Nr. 1186. III.

Bejegyzése a címlap rectón: „Ex libris Illustrissimi Comitis ac
Domini Domini Ladislai Rakoczi ad usum concessus Conuentui Sebesiensis
Anno 1651 die 22 Maij L. Mppa.”

(18.) Koll. 1. VERSOR, Johannes

Quaestiones super Metaphysicam Aristotelis. Coloniae, cca. 1486, Theodoricus
Molner, in fol. – H 16050.; KOTVAN 1979. Nr. 1208. II.

Koll. 2. GERARDUS de Monte

Commentaria circa Thomae Aquinatis tractatum de ente et essentia ... Coloniae,
cca. 1485, Theodoricus Molner, in fol. – KOTVAN 1979. Nr. 518.

Koll. 3. VERSOR, Johannes

Quaestiones super libros Aristotelis. Coloniae, cca. 1488, Theodoricus Molner, in
fol. – H 16046.; KOTVAN 1979. Nr. 1205.

Koll. 4. LAMBERTUS de Monte

Copulata super tres libros Aristotelis de anima iuxta doctrinam Thomae de Auino
cum textu. Coloniae, cca. 1488, Henricus Quentell, in fol. – KOTVAN 1979. Nr.
752.

Bejegyzései a címlap rectón: „Ex libris Illustrissimi Comitis ac Domini Domini Ladislai Rakoczi ad usum concessus Conuentui Sebesiensis Anno 1651 die 22 Maij L. Mppa.”; „Conuentus Sebesiensis”.

Rákóczi Lászlónak ajánlott könyv

(19.) TRETER, Casimirus Matthias

Kalendariom Krisztus urunk születése után az MDCLVII. ... mellyet rendelt nagy szorgalmatosságal az béchi meridianumra ... Bécs, 1657, Johann Jacob Kürner, in 8. – RMK I. 919.

A regéci vár inventáriumai

Regéc Esterházy Miklósé volt, s Rákóczi György 1644-ben kobozta el tőle. Az ott talált javakat ugyan Sáray János és Jármí Ferenc írták össze, de már Debreceni Tamás hitelesítette az összeírást.¹ Nem tudjuk ugyanakkor biztosan, hogy a Régécen ekkor talált könyvek kinek a tulajdonában álltak, s azt sem, mi lett a sorsuk. Sárospatakra vitték őket, vagy megtarthatta előző tulajdonosa, netán Esterházy Miklós? Az 1646. évi összeírások már csak kettő könyvet említenek, illetve a második egyet sem.

1644. augusztus 22–24. Regéc

A „Tárházban” találtak almáriumokat és
Könyvek vadnak ugian ot

1. *Davidis Parei ad Romanos commentarius*

PAREUS, David

Davidis Parei in divinam ad Romanos S. Pauli apostoli epistolam commentarius. Quo praeter accuratam textus sacri analysin atque interpretationem de quaestionibus controversis dubia CLXXIX explicantur; et antiquae Romanorum fides adversus nunc-Romanistarum opiniones, praecipue Roberti Bellarmini jesuitae argutias, et Thomae Stapletoni antidota, nec non Socini, Eniedini et Osterodii haereticorum samosatenianorum blasphemias vindicatur. Francofurti, 1608, Rhodes, in 4. – NUC, BLC.

További Quarto kiadások: Wittebergae, 1611, 1620; Heidelbergae, 1613, 1620; Genevae, 1617. Vö. a Rákóczi-katalógus 527. tételével.

2. *Meditationes in lingvam Graecam Cleonardi(!)*

CLENARDUS, Nicolaus (Cleynaerts)

Institutiones ac meditationes in Graecam lingvam N. Clenardo auctore ... cum scholiis et praxi P. Antesignani Rapistagnensis ... Omnia à Friderico Sylburgio Hesso recognita ... Francofurti ad Moenum, 1580, Andreas Wechelus, in 4. – VD 16 C 4177.

Ugyanott még 1591. Csak e kettő kiadás címlapján szerepel verzállal a „meditationes” szó, amit a jegyző kiemelt.

¹ Vö. Makkai László: I. Rákóczi György birtokainak gazdasági iratai 1631–1648. Bp., 1958. 28.

3. *Grammatica latina et graeca*

Nem feloldható tétel.

4. *Systema sacrae theologiae, kettő*

KECKERMANN, Bartholomaeus

Systema S. Sanctae theologiae tribus libris adornatum. Ed. ultima. Hanoviae, 1615, Petrus Antonius, in 8. – HAB.

5. *Novum testamentum graecae et latinae*

BIBLIA

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

Vö. még a Rákóczi katalógus 31. tételével.

6. *Ad Galatas, Colossenses Henricus Volphius(!)*

VUELPIUS, Henricus

Ilyen művét nem ismernek az általunk ismert katalógusok, még csak Biblia-kommentárját sem.

7. *Conciliaciones locorum Andreae Echner(!)*

ALTHAMER, Andreas

Conciliationes locorum scripturae, qui specie tenus inter pugnare videntur centuriae duae ... Norimbergae, 1534, Petreius, in 8. – HAB.

Utána ugyanott megjelent még: 1535., 1548., 1555.; illetve Vitebergae, 1582. – HAB. – E jegyzék összeállítója nem ismerte a neveket, amiket leírt, s bizonyos, hogy valaki messziről diktálta neki, mert csaknem valamennyi név rosszul lett leírva.

8. *Opera Joannis Allenchi(!)*

Ilyen nevű szerzőt nem ismerünk.

9. *Antisocius(!)*

POLYANDER a Kerckhoven, Johannes

Prima concertatio anti-sociniana Johannis Polyandri a Keckhove, ... Disputationibus XLVIII. In Academia Leidensi ab ipso publice agitata, ac symmystrarum suorum hortatu in hoc volumen redacta, omnibusque verae fidei Christianae indagatoribus exhibita. Amstelodami, 1640, Janus Janssonius, in 8. – NUC.

Vö. a Rákóczi-katalógus 149. tételével; – de lehet: PENALOSA, Ambrosius de: Opus egregium de Christi et Spiritus Sancti divinitate nec non

Sacrocantae Trinitatis Mysterio contra judeos, Photium, Socinum, Eniedinum aliosae veteres et novos arianos ... Ambrosii de Penalosae S. J. Viennae Austriae, 1635, Matthaeus Formica, in fol. – SOMMERVOGEL. Vö. a Rákóczi-katalógus 476. és 479. tételeivel.; – – vagy: PAREUS, David: In Genesin Mosis commentarius quo praeter accuratam textus sacri analysin atque interpretationem theoricam at practicam controversiae et dubia fidei plurima perspicue explicantur: argutiae judaeorum et haeticorum contra fidem, cumprimis Fausti Socini et Georgii Eniedini samosatienianorum, nec non Roberti Bellarmini et Benedicti Pererii jesuitarum solide refutantur, et ad Josephi Scaligeri chronologica respondetur ... Authore Davide Pareo. Francofurti, 1609, Rhodes, in 4. – NUC, BLC. Vö. a Rákóczi-katalógus 516. és 527. tételeivel. – – az említetteken kívül még számos más könyv is elképzelhető!

10. *Symphonia prophetarum et apostolorum*

SCHARPIUS, Johannes

Symphonia prophetarum et apostolorum, in qua ordine chronologico loci sacrae scripturae ... conciliatur. Genevae, 1639, Jacobus Chouet, in 4. – HAB.

11. *Enchiridion ad Romanos*

MAIOR, Georgius ed.

Enchiridion epistolae S. Pauli ad Romanos. Ex Graecorum et Latinorum, veterum et recentium scriptorum, et praecipue ex ... Philippi Melanchthonis commentarijs in usum iuventutis collectum a Georgio Maiore ... Witebergae, 1557, Johannes Lufft, in 8. – HAB.

12. *Gradual latinum*

Feloldását nem tartjuk lehetségesnek.

Vö. a Rákóczi-katalógus 461. tételével.

13. *Joannis Volphii in libros quinque Mosis*

WOLPHIUS, Johannes (Wolf)

Ilyen könyvét nem ismernek az általunk használt katalógusok.

Lehet olyan Biblia-kiadás, amelyet ő rendezett sajtó alá.

14. *Conciones in Psalmos Stephani Fabricii*

FABRICIUS, Stephanus (Faber)

Sacrae conciones in centum quinquaginta psalmos Davidis regis et aliorum sanctorum prophetarum ... nunc primum in lucem edita ... Pars I–II. Aureliae–Allobrogum, 1622, Franciscus Nicolaus, in fol. – HAB.

15. Egy fekete ladaban Zluha Matyas ratioirol valo regestrumok, levelekkel tele az láda

Manuscriptum

KtF VI. 48.

Mai lelőhelye: OL E 146 U. et C. Fasc. 78. Nr. 34.

Kiadta: Iványi Béla, ADATTÁR 11. 236–237.; az összeírás, a könyvtételek részletezése nélkül: A MTA Művészettörténeti Kutatócsoport kiadványai 6. kötet. Urbaria et Conscriptiones. Gyűjtötte: Baranyi Béláné, Csernyánszky Mária. Bp., 1981. 185. – A Fasc. 66. Nr. 32. jelzeten lévő ugyancsak 1646-ból származó összeíráson már nincsen könyv említve. Az összeírók Gyarmati Gergely, Sáray János és Inanczy István voltak.

1646. január 26. Regéc

Taaház

Egy szakadozott reghi keonyv Barat iras forma nyomtatás

Nem feloldható tétel.

Cronica Mundi szakadozott

Nem feloldható tétel.

Ha feltételezzük is, hogy ez is, a előző tételhez hasonlóan régebbi (XV–XVI. századi könyv, akkor is, csak az 1660 körüli pataki katalógus alapján is több szerző jöhet szóba. Például Plinius (370. tétel), vagy éppen Johannes Carion (368. tétel.) Nem is beszélve arról, ha egy magyar címet (pl. Székely István krónikáját) említ latinul.

Mai lelőhelye: OL E 146 U. et C. Fasc. 66. Nr. 31.

Kiadta: A MTA Művészettörténeti Kutatócsoport kiadványai 5. kötet. Urbaria et Conscriptiones. Gyűjtötte: Baranyi Béláné, Csernyánszky Mária. Bp., 1979. 99–101. – A Fasc. 66. Nr. 32. jelzeten lévő ugyancsak 1646-ból származó összeíráson már nincsen könyv említve. Bevitték azokat Patakra? Ellopták?

A Rákóczi-könyvtárak történetének bibliográfiája **Bibliographie zur Geschichte der Bibliotheken Rákóczi**

Allgemeines

Monographien

- Régi magyar főurak. Életforma és műveltség az újkorban. (Alte ungarische Aristokraten. Lebensform und Zivilisation in der Neuzeit.)/Tolnai, Gábor. Magyar Történelmi Társulat, Budapest, 1939.
- A könyv sorsa Magyarországon I–III. kötet. (Das Buch in Ungarn. Bd. I–III.)/Gulyás, Pál. Országos Széchényi Könyvtár, Budapest, 1960–1961.
- A könyv és könyvtár a magyar társadalom életében az államalapítástól 1849-ig. (Das Buch, die Bibliothek und ihre gesellschaftliche Funktion in Ungarn von den Anfängen bis zum Jahre 1849.)/Összeáll. (Hrsg. von) Kovács, Máté. Gondolat Kiadó, Budapest, 1963. /Nemzeti Könyvtár. Művelődéstörténet./ S. 127–247.: Geschichte des Buchwesens in Ungarn 1473–1711./Scher, Tibor.; S. 655–690.: Bibliographie./Szele, Béla.
- Magyar könyvtártörténet. (Ungarische Bibliotheksgeschichte.)/Csapodi, Csaba–Tóth, András–Vértesy, András. Gondolat Kiadó, Budapest, 1987.
- Deutsche Ausgabe des Aufsatzes von Csapodi: Ungarische Bibliotheksgeschichte. Vom Mittelalter bis zum Frieden von Szatmár (1711)/Csapodi, Csaba. Gutenberg Jahrbuch 1984. S. 332–357.

Zusammenfassende Aufsätze

- Die Entstehung der ungarischen Bibliothekskultur im 16–17. Jahrhundert./Berlász, Jenő. Magyar Könyvszemle, 90(1974) S. 14–28.
- Auf ungarisch: Könyvtári kultúránk kibontakozása a 16–17. században./Berlász, Jenő. Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyvei 1973. Budapest, 1976. S. 203–215.
- Über die gesellschaftliche Funktion des Buches in Ungarn./Soltész, Elisabeth. In: Beiträge zur Geschichte des Buches und seiner Funktion in der Gesellschaft. Festschrift für Hans Widmann zum 65. Geburtstag am 28. März 1973. Hiersemann Verlag, Stuttgart, 1974. S. 268–279.
- A magyarországi főnemesség könyvgyűjtési szokásai a XVI–XVII. században. (Ungarische Magnaten als Buchsammler im 16. und 17. Jahrhundert.)/Monok, István. CaféBábel, (Budapest) Bd. 14. 1994/4. S. 59–68.

La présence des auteurs français dans les lectures de la noblesse hongroise entre 1526 et 1671./Monok, István. Cahiers des études hongroises. Vol. 7. Sorbonne Nouvelle Paris III. CIEH–Balassi Kiadó, Paris–Budapest, 1995. S. 38–50.

Auf ungarisch: Francia szerzők a magyar nemesség olvasmányáiban 1526–1671./Monok, István. Csongrád megyei Könyvtáros, (Szeged) 26(1994) S. 49–60.

Die Familie Rákóczi

Bibliothek des Zsigmond Rákóczi (1544–1608) und seiner Frau geb. Borbála Telegdi Sáros (Velky Saris)

A kolozsvári Református Kollégium könyvtára a XVII. században. (Bibliothek des Reformierten Kollegiums (HB) in Kolozsvár (Klausenburg) im 17. Jahrhundert.)/Sipos, Gábor. Szeged, 1991, Scriptum KFT. /Olvasmánytörténeti Dolgozatok 1./ S. 53.

Bucheintragungen des Zsigmond Rákóczi.

A Rákóczyak levéltárából. (Dokumente aus dem Rákóczi-Archiv.)/Szilágyi, Sándor, Történelmi Tár, 13(1893). S. 591.

Verzeichnis der Bücher von Borbála Telegdi (1613).

Erdély választott fejedelme Rákóczi Zsigmond. (Princeps electus Transilvaniae Sigismundus Rákóczi.)/Hangay, Zoltán. Budapest, 1987, Zrínyi Kiadó. 229 S.

S. 77–89.: Über die Kirchenpolitik, Patronatstätigkeit und Erudition des Zsigmond Rákóczi.

Bibliothek des Pál Rákóczi (1596–1636)

Zboró (Zborov) oder Makovica

Kivonatok a márkusfalvi Máriássy levéltár irataiból. (Auszüge aus den Dokumenten des Familienarchivs Máriássy von Márkusfalva.)/Iványi, Béla. Közlemények Szepes Vármegye Múltjából, 9(1917) S. 138–145.

Veröffentlichung des Verzeichnisses der Bücher (1642), die nach Sárospatak, in die Bibliothek des György Rákóczi I. transportiert wurden.

Ismeretlen magyar glosszák. Jászói, Zirci, Nagyvátyi glosszák. (Unbekannte ungarsprachige Glossen. Die Glossen-Jászó, -Zirc, -Nagyvátya.)/Király, Péter. Nyelvtudományi Értekezések 21. kötet. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1959. S. 17–59.

KOTVAN, Imrih: Inkunábuly na Slovensku. — Incunabula quae in Bibliothecis Slovaciae asservantur. Martin, 1979.

Mit der Beschreibung eines Buches von Pál Rákóczi: Nr. 227.

ADATTÁR 11.: A magyar könyvkultúra múltjából./Iványi Béla cikkei és gyűjtése. (Über die Geschichte der ungarischen Bücher und des Lesens. Ausgewählte Aufsätze und Forschungsangaben von Béla Iványi.)/Sajtó alá rend. (Hrsg. von) Herner, János—Monok, István. JATE, Szeged, 1983. S. 494–495.

Veröffentlichung des Verzeichnisses der Bücher (1642), die nach Sárospatak, in die Bibliothek des György Rákóczi I. transportiert wurden.

Über einige Besitzer der Ungarnchronik des Johannes Thuróczy./Soltész, Elisabeth. Gutenberg Jahrbuch, 1994. S. 87.

Pál Rákóczi besaß auch ein Exemplar der Ungarnchronik des Johannes Thuróczy.

Bibliothek des László Rákóczi (1633–1664)

Zboró (Zorov) oder Sáros (Velky Saris)

KOTVAN, Imrih: Inkunábuly na Slovensku. — Incunabula quae in Bibliothecis Slovaciae asservantur. Martin, 1979.

Mit den Beschreibungen der Bücher von László Rákóczi: Nr. 520, 570, 582, 703, 727, 713, 758, 885, 890, 948, 1129, 1186, 1208.

Catalogus generalis operum impressorum saeculi XVI. quae in Slovacia asservantur. Tomus I. Helena Saktorová—Klara Komorová—Emila Petrenská—Ján Agnet: Opera impressa saeculi XVI. quae in Bibliotheca nationali Slovaca societatis Matica slovenská Martini asservantur. Martin, 1993.

Mit den Beschreibungen der Bücher von László Rákóczi: Nr. 318, 823.

A Magyar Történelmi Társulat 1881. évi kirándulása. (Ausflug der Gesellschaft für die Ungarische Geschichte im Jahre 1881.)/Csontos János. Magyar Történelmi Társulat, Budapest, 1883. S. 136.

Hier wird es auch erwähnt, daß László Rákóczi einen Teil seiner Bücher dem Franziskanerkloster in Sebes geschenkt hat.

Bibliothek des György (1593–1648) und Zsigmond Rákóczi (1622–1652)

Sárospatak

A sárospataki Rákóczi-könyvtár és katalógusa. (Die Rákóczi-Bibliothek in Sárospatak und ihr Katalog.) Stefánia nyomda, Budapest, 1917. 70 S.

Sonderdruck aus den Heften XXI–XXIV(1913–1916) der Zeitschrift Magyar Könyvszemle (1913. S. 17–28., 136–147., 232–240., 341–344.; 1914. 68–71., 153–156., 256–259., 333–336.; 1915. 102–105., 214–217.; 1916. 85–91., 214–218.

Magyar protestáns egyháztörténelmi emlékek. – Monumenta protestantium Hungariae ecclesiastica. Pars prima. Historia Scholae seu Collegii Ref. Sárospatakiensis./Szombathi, Johannes. Kiad. (Hrsg. von) Erdélyi, János. Sumpt. Collegii, Sárospatak, 1860. 261 S.

S. 78–87.: Über die Familie Rákóczy und ihre Bibliothek.

Lorántfy Zsuzsánna./Szilágyi, Sándor. Eggenberger Ferdinánd Kiad., Pesten, 1872. /A Magyar Tudományos Akadémia Évkönyvei. 13. kötet. IX. darab./ S. 14–26., 102.

Über die Patronatstätigkeit von Susanna Lorántffy mit einem Verzeichnis der S. Lorántffy gewidmeten Bücher.

Apróságok a Rákóczi-levéltárból. (Analecta aus dem Rakóczi-Archiv.)/—yi. Századok, 7(1873) S. 443.

Ein Familiar von Rákóczi kauft Bücher für seinen Herrn.

I. Rákóczi György levelezése Tolnai István pappal. (Briefwechsel des György Rákóczi I. mit dem Prediger István Tolnai.)/Szilágyi, Sándor. Protestáns Egyházi és Iskolai Lap, 18(1875) in 19 Folgen.

Angaben zur Geschichte der Rákóczi-Bibliothek: S. 618–619., 650., 749., 776., 778–779., 802., 804–805., 972., 1064., 1123–1124., 1191., 1222–1223., 1349., 1385., 1387., 1442–1446.

A Radvánszky könyvtárról. (Über die Radvánszky-Bibliothek.)/Deák, Farkas. Századok, 10(1875) 106–109.

S. 108.: Über das Werk von Antonio Guevara, das Rákóczi hatte über-
setzen lassen.

Két bibliographiai ritkaság. (Zwei bibliographische Seltenheiten.)/Thallóczy, Lajos. Magyar Könyvszemle, 3(1878) S. 101–102.

Bucheintragung des György Rákóczi I.

Egy magyar fejedelmi kincstár. (Eine ungarisch-fürstliche Schatzkammer.)/Szathmáry, Károly. Történelmi Tár, 14(1881) S. 775.

Eine Bibel von György Rákóczi I.

Rákóczi György ezüstös-aranyos táblájú bibliája. (Bibel mit Silber und Gold beschlagenen Deckeln des György Rákóczi I.)/[Anonym] Magyar Könyvszemle, 6(1881) S. 274.

Az állítólagos Rákóczi-kódex. (Das sogenannte Rákóczi-Kodex.)/Szilágyi István. Egyetemes Philologiai Közlöny, 6(1882) S. 289–295.

I. Rákóczi György könyvbejegyzése. (Bucheintragung des György Rákóczi I.)/[Anonym] Magyar Könyvszemle, 8(1883) S. 373–374.

A sárospataki főiskolai könyvtár története. (Geschichte der Hochschulbibliothek in Sárospatak.)/Szinyei, Gerzson. Steinfeld Béla, Sárospatak, 1884. 71 S.

S. 1–25.: Über die Rákóczy-Bibliothek.

Egyháztörténeti adatok I. Rákóczi György leveleiből. (Auszüge aus den Briefen von György Rákóczi I. die Kirchengeschichte betreffend.)/Szilágyi, Sándor. Magyar Protestáns Egyházi és Iskolai Figyelő, 6(1884) S. 78–79.

Auch mit Angaben über die Bucherwerbung.

Adalék naptárirodalmunk történetéhez. (Angaben zur Geschichte der Kalender-Literatur.)/Szilágyi, Sándor. Magyar Könyvszemle, 9(1884) S. 56–57.

Über den dem Fürsten Rákóczi gewidmeten Kalender.

Felső-Vadászi Rákóczy Zsigmond. (Zsigmond Rákóczy von Felső-Vadász.)/Szilágyi, Sándor. Méhner Vilmos Kiadó, Budapest, 1886. 183 S.

S. 5–29., 118–142.: Über die Schuljahre und Erudition des Zsigmond Rákóczy.

I. Rákóczi György bibliája. (Die Bibel des Fürsten György Rákóczi I.)/Márki, Sándor. Századok, 21(1887) S. 640–642.

Herczeg Rákóczi Zsigmond levelezése. (Briefwechsel des Fürsten Zsigmond Rákóczi.)/Szilágyi, Sándor. Történelmi Tár, 11(1888) S. 111–113.

Ein Buch wurde für Zsigmond Rákóczi gekauft.

Újabb okiratok I. Rákóczi György külföldi összekötetéseinek történetéhez. (Neue Dokumente zur Kontaktgeschichte von György Rákóczi im Ausland.)/I. R. Történelmi Tár, 17(1894) S. 359–361.

A Ráday-könyvtár. (Die Ráday-Bibliothek.)/Papp, Kornél. Magyar Könyvszemle, NF. 5(1897) S. 175.

Der Verfasser erwähnt die Bibel von György Rákóczi I. in der Ráday-Bibliothek.

Nyomdatörténeti adatok. (Angaben zur Druckgeschichte.)/Illésy, János. Magyar Könyvszemle, NF. 6(1898) S. 275–276.

Über eine Bibel von György Rákóczi I.

I. Rákóczi György naplója. (Diarium des György Rákóczi I.)/Koncz, József. Erdélyi Múzeum, 17(1900) S. 466–472., 524–528.

Über das Diarium des Fürsten und seinen Einband.

I. Rákóczy György és a parochiális könyvtárak. (György Rákóczi I. und die parochialen Bibliotheken.)/Révész, Kálmán. Sárospataki Lapok, 20(1901) S. 1003–1004.

A nagybányai reformált egyházmegye története. (Geschichte des Kirchendistrikts HB Nagybánya.)/Soltész, János. Nagybánya, 1902, s. typ. 325. S.

S. 175.: Über das „Öreg Graduál“.

A felsőbányai Öreg Graduál. (Das „Öreg Graduál“ in Felsőbánya.)/Mátray, Lajos. Az Ujság, 1907. augusztus 11. S. 5.

Dieser Zeitungsnachricht folgte eine Diskussion mit der Überschrift: „Tudomány, társadalom (Wissenschaft, Gesellschaft)“: Az Ujság 1907. augusztus 18. /Zsoldos, Benő; Az Ujság 1907. augusztus 20./Soltész Elemér; Az Ujság 1907. augusztus 23./Mátray, Lajos; Az Ujság 1907. augusztus 29./Soltész Elemér

Lorántffy Zsuzsanna bibliája. (Die Bibel der Zsuzsanna Lorántffy.)/Harsányi, István. Sárospataki Református Lapok, 5(1909) Nr. 40. S. 432–434.

Egy újabb adat a sárospataki ref. főiskolai könyvtár történetéhez a Lorántffy Zsuzsanna bibliájának felfedezése alkalmából. (Eine neue Angabe zur Geschichte der Bibliothek HB in Sárospatak aus Anlaß der Entdeckung der Bibel von

Zsuzsanna Lorántffy.)/Szinyei, Gerzson. Sárospataki Református Lapok, 5(1909) Nr. 46. S. 499–501.

Verzeichnis der Bücher, die die Jesuiten dem Kollegium HB in Sárospatak zurückgegeben haben (1686). Dasselbe Verzeichnis: Partiumi könyvesházak 1621–1730. Sárospatak, Debrecen, Szatmár, Nagybánya, Zilah. (Bibliotheken in den Partium Regni Hungariae 1623—1730. Sárospatak, Debrecen, Szatmár, Nagybánya, Zilah.)/Sajtó alá rend. (Hrsg. von) Fekete, Csaba–Kulcsár, György–Monok, István–Varga, András. MTA–JATE, Budapest—Szeged, 1988. /Adattár XVI–XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez 14. (Materialien zur Geschichte der Geistesströmungen in Ungarn im 16.–18. Jahrhundert. Bd. 14.) S. 86–88.

A kegyesrendiek sátorlajújhelyi házikönyvtárának ismertetése. (Bericht über die Hausbibliothek der Piaristen in Sátorlajújhely.)/Visegrádi, János. In: A kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló sátorlajújhelyi róm. kath. Főgimnázium értesítője az 1909–1910-ik tanévről. (Jahresprogramm des Hauptgymnasiums der Piaristen in Sátorlajújhely in dem Schuljahr 1909–1910.)/Közzeteszi (Hrsg. von) Nyilassy, Károly. Zemplén Kiadó, Sátorlajújhely, 1910. S. 3–49.

S. 24–35.: Über die Rákóczi-Bibliothek.

Lorántffy Zsuzsanna sajátkezű följegyzése bibliájában. (Autographen der Susanna Lorántffy in ihrer Bibel.)/[Anonym] Sárospataki Református Lapok, 6(1910) Nr. 32. S. 319.

Részletek Tolnai István sárospataki református lelkésznek I. Rákóczi Györgyhez intézett leveleiből. (Auszüge aus dem Briefe von István Tolnai, Pfarrer HB in Sárospatak an György Rákóczi I.)/Visegrádi, János. Sárospataki Református Lapok, 7(1911) S. 60.

Angaben zur Geschichte der Rákóczi-Bibliothek.

A sárospataki ref. főiskolai könyvtár három eddig ismeretlen passionalisa. (Drei bisher unbekannte „Passionalis” in der Bibliothek HB in Sárospatak.)/Harsányi, István. Múzeumi és Könyvtári Értesítő, 6(1912) S. 63–65.

Über das „Öreg Graduál”, dessen Ausgabe und Verbreitung von György Rákóczi unterstützt wurde.

I. Rákóczy György sárospataki bibliája. (Die Bibel des Fürsten György Rákóczi I. in Sárospatak.)/Harsányi, István. Múzeumi és Könyvtári Értesítő, 6(1912) S. 250–256.

A gróf Teleki-könyvtár kincsei. (Schätze der Bibliothek des Grafen Teleki.)/Gulyás, Károly. Uránia, 1913. 385–389.

Über das Diarium des György Rákóczi und seinen Einband.

Az ex-libris Magyarországon és külföldön. — L'ex-libris en Hongrie et en étranger./Réd. par. Siklóssy, László. A gyűjtő 2(1913) Sonderheft, 56 S.

S. 12.: Über das Diarium des György Rákóczi und seinen Einband.

I. Rákóczi György Bibliája. (Die Bibel von György Rákóczi I.)/[Anonym] Batthyáneum, 3(1913) S. 74–78.

Brandenburgi Katalin könyvtáblája. (Der Buchdeckel von Katalin Brandenburg.)/Koroknay, Éva. Az Iparművészeti Múzeum Évkönyvei, 2(1955) S. 106–121.

S. 109–113.: Über das Diarium des György Rákóczi und seinen Einband.

Miképpen került el a gyulafehérvári bibliotékának egy része az 1658. évi tatár pusztítást? (Wie ein Teil der fürstlichen Bibliothek in Alba Julia die Zerstörung der Tataren entgehen konnte?)/Herepei, János. Magyar Könyvszemle, 77(1961) S. 170–172.

Rákóczi György könyvtárának történetéhez. (Zur Geschichte der Bibliothek des Fürsten György Rákóczy.)/Bakos, József. Magyar Könyvszemle, 82(1966) S. 244–245.

Ein Mercator-Atlas aus der Rákóczi-Bibliothek.

Egy manierista „Theatrum Europaeum” és szerzője. (Ein manieristisches „Theatrum Europaeum” und sein Verfasser.)/Komlószi, Tibor. Irodalomtörténeti Közlemények, 70(1966) S. 98–99.

Anmerkungen über das sg. „Öreg Gradual”.

A Balassi-hagyaték történetéhez. (Zur Geschichte des Nachlasses von Bálint Balassi.)/Jenei, Ferenc. Irodalomtörténeti Közlemények, 70(1966) S. 190–197.

S. 195.: Über die handschriftlichen Gedichten von Balassi in der Rákóczi-Bibliothek.

A Bethlen-kollégium könyvtárának kezdetei és első korszaka. (1622–1658) (Die Gründung und die erste Periode der Bibliothek des Bethlen-Kollegiums.)/Jakó, Zsigmond. Korunk Évkönyve 1973. Kolozsvár 1972. S. 89–100.

Derselbe Aufsatz In: Írás, könyv, értelmiség. Tanulmányok Erdély történelméhez. (Schrift, Buch, Intelligenz. Aufsätze zur Geschichte Siebenbürgens.)/Jakó, Zsigmond. Kriterion Kiadó, Bukarest, 1976. S. 199–208.

Erdély művelődése Bethlen Gábor és a két Rákóczi György korában. (Kulturgeschichte Siebenbürgens zur Zeit des Gábor Bethlen und der beiden György Rákóczi.)/Tárnóc, Márton. Budapest, 1978, Gondolat Kiadó. 267 S.

S. 32–43.: Über die Hofkultur der Familie Rákóczi in Sárospatak.

A gyulafehérvári fejedelmi nyomda első korszaka (1623–1636). (Die erste Periode der fürstlichen Druckerei von Alba Julia, Siebenbürgen (1623–1636.)/Ecsedy, Judit. Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve 1974–1975. Budapest, 1978. S. 349–421.

S. 364–371.: Über die Patronatstätigkeit des György Rákóczi I.

A gyulafehérvári fejedelmi nyomda második korszaka (1637–1658) és utóélete. (Die zweite Periode (1637–1658) und das Nachleben der fürstlichen Druckerei von Alba Julia, Siebenbürgen.)/Ecsedy, Judit. Az Országos Széchényi Könyvtár Évkönyve 1978. Budapest, 1980. S. 291–341.

S. 291–297.: Über die Patronatstätigkeit von György Rákóczi I. und II.

A sárospataki Nagykönyvtár történeti áttekintése (1531–1945). (Historische Überblick über die Bibliothek in Sárospatak.)/Czeglé, Imre. In: Borsodi könyvtári krónika III. (Chronik der Bibliotheken in Komitat Borsod. Bd. III.)/Szerk. (Hrsg. von) Szabó, Gyula– Urszin, Sándor. Miskolc, 1981. S. 5–54.

S. 13–16.: Über die Rákóczi-Bibliothek.

A Kollégium tudományos gyűjteményei. (Wissenschaftliche Sammlungen des Kollegiums.)/Szentimrei, Mihály. In: A sárospataki Református Kollégium története. Tanulmányok alapításának 450. évfordulójára. (Geschichte des Kollegiums HB in Sárospatak. Aufsätze zum 450. Geburtstag.)/Szerk (Hrsg. von) Tiszáninneri Református Egyházkerület Elnöksége. Református Sajtóosztály, Budapest, 1981. S. 275–299.

S. 276–278.: Über die Rákóczi-Bibliothek.

Csanaki Máté könyvjegyzéke. (Buchverzeichnis des Máté Csanaki.)/Monok, István. Magyar Könyvszemle, 99(1983) S. 256–262.

Biblia Múzeum. Az állandó kiállítás katalógusa. (Bibel-Museum. Ausstellungskatalog.)/Németh, Pál– Szabó, András. Ráday Gyűjtemény, Budapest, 1991. 32 S.

S. 31.: Die Bibel des Fürsten György Rákóczi.

Über einige Besitzer der Ungarnchronik des Johannes Thuróczy./Soltész, Elisabeth. Gutenberg Jahrbuch, 1994. S. 87.

Zsigmond Rákóczi besaß auch ein Exemplar der Ungarnchronik des Johannes Thuróczy.

„Szent Atyák öröme”. Medgyesi Pál és Vásárhelyi Dániel hitvitája. („Lust Heiliger Väter”. Disputation zwischen Pál Medgyesi und Dániel Vásárhelyi.)/Heltai, János. In: Europa. Balcanica–Danubiana–Carpathica. 2/A. Annales. Cultura–Historia–Philologia./Szerk. (Hrsg. von) Miskolczy, Ambrus. ELTE BTK Román Filológiai Tanszék, Budapest, 1995. S. 224–235.

Über eine Bibel-Ausgabe, die im Besitz der Rákóczi-Bibliothek war.

Bibliothek des György (1593–1648) und Zsigmond Rákóczi (1622–1652)

Regéc

Urbaria et conscriptiones. 6. füzet. Művészettörténeti adatok. (U. et C. Heft 6. Angaben zur Kunstgeschichte.)/Baranyai, Béláné– Csernyánszky Mária. MTA, Budapest, 1981. /A Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutató Csoportjának Forráskiadványai. XVIII./ S. 185.

Teilausgabe der Bücherverzeichnisse aus dem Jahre 1644 und 1646.

ADATTÁR 11.: A magyar könyvkultúra múltjából./Iványi Béla cikkei és gyűjtése. (Über die Geschichte der ungarischen Bücher und des Lesens. Ausgewählte Aufsätze und Forschungsangaben von Béla Iványi.)/Sajtó alá rend. (Hrsg. von) Herner, János– Monok, István. JATE, Szeged, 1983. S. 236–237.

Inventare der Mobilien der Burg aus dem Jahre 1644 und 1646.

Személy és helynevek mutatója

- A. P. A. 111
 Abelin, Johann Philipp 63, 106, 185
 Acciajuoli, Donato 76
 Ács Pál 188
 Adamus Silesius, Melchior 105
 Adamus, Johannes 134, 135, 138
 Adamus, Melior 70
 Adlerus Salvius, Johannes 50
 Ado, episcopus Viennensis 31
 Adolphus Gustavus, Rex Sueciae 185
 Aegyptum *vide* Egyptom
 Aelianus Praenestinus, Claudius 17, 22, 26
 Aemstelredamus, Alardus 62
 Aeneas Gazaeus 9
Afrika (Africa) 83
 Agria *vide* Eger
 Agricola, Georg 44
 Agricola, Rudolphus 60, 62
 Agrippa von Nettesheim, Henricus Cornelius 28, 39
 Aklia uram 29, 187
 Alba Julia *vide* Gyulafehérvár
 Albertus, Sanctus 49
 Albinus Platonius (Alcinous) 118
 Albinus, Bernardus 92
 Albricus 205
 Alcinous *vide* Albinus Platonius
 Alcuinus Flaccus 118
 Aldus, Manutius 87
 Alesius, Johannes 57
 Alexander Magnus (Nagy Sándor) 108, 112, 113, 160, 164
 Allenchus(?), Joannes 219
Alsókindva (Doljna Lendava) 154
 Alstedius (Alsted), Johannes Henricus 31, 38, 58, 185, 193
Altenburg 94
 Althamer, Andreas 219
 Althusius, Johannes 51
 Altingius (Alting), Henricus 73, 193
 Alvarez Guerrero, Alfonso 108
 Alvinczi Péter 147, 161, 163
 Alvinczi Péter, borbereki 170
 Amantis, Bartholomaeus 95
 Ambrosius Mediolanensis, Sanctus 11, 121
 Amerbach, Johannes 10
Amerika (America) 66, 68
 Amesius, Guilielmus 73, 79
 Amicus, Franciscus 31
 Amman, Jost 51
 Amstelodamum *vide* Amszterdam
 Amsterdam *vide* Amszterdam
Amszterdam (Amsterdam, Amstelodamum) 5, 30, 40, 43, 48, 49, 56, 59, 60, 61, 64, 66, 68, 69, 72, 73, 74, 75, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 87, 102, 146, 183, 192, 217
 Andrási István 36
 Andreas Caesariensis 137
 Andritsch, Johann 211
 Angelus, Paulus 46
Anglia 61, 63, 82, 106
 Antesignanus Rapistagnensis, P. 218
 Antverpia *vide* Antwerpen
Antwerpen (Antverpia, Anvers) 7, 14, 20, 21, 24, 33, 38, 47, 48, 51, 54, 55, 56, 60, 66, 68, 73, 74, 77, 78, 89, 96, 97, 99, 102, 104, 111, 112, 116, 120, 125, 207
 Apácai Csere János 199
 Apianus, Petrus 54, 209
 Apollonius (Zealand), Guilielmus 62
 Apponyi Sándor 119
 Apuleius Barbarus 59
 Aquila Thuringus, H. 62
Arábia (Arabia) 82, 119
Árad 169, 170
 Arany Tamás 149
 Aratus (Aratos) 205
 Arcerius, Sixtus 17
 Aretius, Benedictus 132
 Argentoratum *vide* Strasbourg
 Ariasmontanus, Benedictus 38
 Aristophanes 21, 22
 Aristoteles 59, 75, 76, 77, 111, 216
 Arlenius, Arnoldus 22
 Armandus de Bellovisu (Pulchrovisu) 13
 Arnoldus Carnotensis 8
 Arthusius 63
 Ascanius Cardinalis 20

- Ascensius *vide* Badius Ascensius
 Aszalós Mihály 207
 Athanasius, Sanctus 207
 Athenagoras 9
 Aubertus, Jacobus 27
 Aubri (Aubry), Johannes 52
Augsburg (Augusta Vindelicorum) 43,
 44, 49, 99, 101, 102, 192, 209, 213
 Augusta Trebecorum *vide* Strasbourg
 Augusta Vindelicorum *vide* Augsburg
 Augustinus Hipponensis, Sanctus Aurelius
 8, 10, 11, 137, 210
 Aurelia Allobrogum *vide* Genf
 Aurelius, Cornelius 44
 Aveniona *vide* Avignon
Avignon (Aveniona) 61
 Avity, Sieur de Montmartin, Pierre de 33
- Bacherius, Petrus 162
 Bachovius Echtius, Reinhardus 4, 51
 Bacon Verulamus, Franciscus 35, 78
 Bácsmegyei (Bachmegey) Mátyás 211
Badajoz (Pax Augusta) 47
 Badius Ascensius, Jodocus 11, 93, 117,
 124, 137
 Baia Mare *vide* Nagybánya
 Baia Sprie *vide* Felsőbánya
 Baiazeth, Il., Imp. Turcarum 45
 Bakos József 183
 Bakos uram 190
 Balásfi Tamás 157, 158
 Balassi Bálint 185
 Balázs Mihály 211
 Balbi, Girolamo 44
 Balduinus, Fridericus 146
 Baldus de Ubaldis (Baldus de Perugia) 19
 Bálpataki uram 147
 Baptista Mantuanus 45
 Baranyi Béláné 221
 Barazló *vide* Wrocław
 Barbarus, Harmoleus 98
 Barclaius (Barclay), Johannes 54
 Bardejov *vide* Bártfa
 Barradius (Barradas), Sebastianus 122
Bártfa (Bartpha, Bartfeld, Bardejov) 17,
 53, 56, 63, 69, 70, 74, 116, 117, 120, 152,
 154, 156, 159, 164, 165, 166, 167, 188,
 194, 195, 198
- Bártfay György 176
 Bartfeld *vide* Bártfa
 Bartholinus, Richardus 44
 Bartholomaeus Epiroticus 45
 Bartpha *vide* Bártfa
 Barwicus, Johannes 46
 Basilea *vide* Bazel
 Basilius Magnus 11, 12
 Báthori Zsófia 36, 40, 200
 Báthory István *vide* Stephanus I., Báthory
 Báthory Zsigmond 93
 Bauchinus, Caspar 24
 Baudrier, Henri 3
 Baur, Johann Wilhelm 56
 Bayle, Ludovicus 167
Bazel (Basilea) 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15,
 16, 17, 20, 21, 22, 25, 26, 27, 30, 31, 34,
 35, 48, 58, 60, 69, 88, 89, 90, 92, 93, 94,
 95, 96, 100, 104, 106, 108, 113, 114, 115,
 116, 117, 120, 121, 123, 127, 130, 132,
 140, 141, 143, 148, 150, 151, 170, 186,
 196, 203, 209, 211, 212, 214
 Beatus, Georgius 63, 106
 Beckenhaus, Johannes 216
 Becker, Matthias 25
Bécs (Wien, Vienna Austriae) 42, 48, 53,
 54, 55, 56, 95, 98, 100, 118, 119, 127,
 133, 134, 146, 153, 154, 161, 164, 169,
 170, 192, 199, 215, 217
 Beda Venerabilis 124
Bekecs 163
 Beleznay-Zsigmond 89
 Beleznay, familia 30
Belgium 106
 Belgrad *vide* Gyulafehérvár
 Bellarminus, Robertus 19, 67, 73, 118, 141,
 144, 218, 220
 Belleforest, François de 21
 Belleny Zsigmond 163
 Bellerus, Petrus 110
 Belletzi, Peter 56
 Belye, John 62
 Bembus, Petrus 55
 Benckendorff, Johannes a 46
 Bencon, Hieronymus 66, 68
 Benzing, Josef 69
 Berckringer, Daniel 196
 Bercsényi Imre 133

- Bergamus, Joannes Latomus 94
 Berger, Elias 182
 Beringer, Joachimus (Ursinus) 76
 Berka, Václav 45
 Berlandus, Adrianus 60
Berlin 183
 Bernardinus de Bustis 212
 Bernardus Clarevallensis, Sanctus 8
 Bernát, Szent *vide* Bernardus Clarevallensis, Sanctus
 Bernegger, Matthias 110
 Bernhardus de Treviso 62
 Bertius, Petrus 64
 Bessaeus, Petrus 124, 135, 136, 138, 139
 Bessarion, cardinalis 45
Beszterce (Bistritz, Bistrica) 173, 174
 Bethlen Ferenc 199
 Bethlen Gábor 158, 183
 Bethlen István, sen. 200
 Bethlen Péter 161
 Bèze (Beza), Theodor de 51, 52, 90, 121, 123, 131
 Bibliander, Theodorus 34
 Billius, Jacobus 113
 Bisterfeld, Johannes Henricus 29, 52, 187, 198
 Bizari, Pietro 93
 Blaeu, Guilielmus 30
 Blaeu, Johannes 30
 Blanckwald, Justus 4, 188
 Bockstadius, Johannes 134, 136
 Bodinus, Johannes 64, 113
 Boerius, Nicolaus 151
 Bohemia *vide* Csehország
Bologna (Bononia) 25
 Bonaventura, Sanctus 216
 Bonfinius (Bonfini), Antonius 45, 88, 92, 95, 129
 Bongarsius (Bongars), Jacobus 93, 110
 Bonhomius, Johannes Franciscus 109
 Bonincontrius, Laurentius 44
 Bononia *vide* Bologna
 Bononiensis, Jacobus *vide* Jacobus Bononiensis
 Bornemisza János 38, 210
 Bornemisza Péter 153, 155, 156, 163
 Borsáti Ferenc 196
Borsi 169, 171, 172, 173, 174, 175, 179
 Bousbecq (Busbecius), Auger Ghisselin de 46, 87, 111
 Boxhornius, Marcus Zuerius 80, 84
 Börzsönyi József 40
 Brandenburgi Katalin 183
Braniewo (Brunsberga) 91
 Brasov *vide* Brassó
Brassó (Corona, Kronstadt, Brasov) 57, 94, 118, 170
 Bratislava *vide* Pozsony
 Braun, Georg 96, 97
 Brederodius, Petrus Cornelius 126
Brema 107
Brescia (Brixia) 64, 65, 128, 136
 Britannia *vide* Anglia
 Britonus, Guilelmus *vide* Guilelmus Britonus
 Brucioli, Antonio 76
 Brunfels, Otto 45
 Brunsberga *vide* Braniewo
 Brussius, Gulielmus 46
 Bruto, Giovanni Michele 93
 Bry, Johannes Israel 30, 35
 Bry, Johannes Theodorus 25, 30, 35
 Bry, Theodor de 36, 96
 Buchananus, Georgius 14, 61
 Bucholcerus (Bucholzer), Abrahamus 103, 105
 Bucholzer, Gottfried 104, 105
Buda 32
 Budai Ézsaiás 192
 Budina, Samuel 93
 Bullingerus, Henricus 122
 Bulovius, Laevinus 46
 Burgus, Petrus Baptista 79
 Burmeister, Karl Heinz
 Busbecius *vide* Bousbecq, Auger Ghisselin de
 Bussemacher, Johannes 90
 Butlerus (Butler), Samuel 73
 Bzovius, Abraham (Bzowski) 141
 Caesar Germanicus 205
 Caesar, Caius Julius 39, 112, 116
 Caesarius, Julianus 45
 Calepinus, Ambrosius 30
 Callimachus Experiens 44, 93
 Calvetus, Urbanus 66, 68

- Calvinus, Johannes 116, 123, 130, 131, 147, 150
 Calvinus, Johannes (Johann Kahl) 32, 33
 Calvisius, Sethus jun. 65
 Calvisius, Sethus sen. 42, 65
 Camdenus, Guilielmus 82
 Camerarius von Dalburg, Johannes 24
 Camerarius, Joachimus 16, 45, 59, 70, 90, 106, 140
 Camerarius, Johannes Rudolphus 24, 27, 28
 Camerarius, Ludovicus 48
 Camerarius, Philippus 52
 Campanella, Thomas 37, 46, 49, 83
 Campanus, Johannes Antonius 43, 46
 Campegius, Laurentius 44
 Campestris, Lambertus *vide* Lambertus Campestris
 Candidus, Pantaleon 100
 Caninius, Angelus 21
 Canisius, Petrus 153
 Canterus, Theodorus 20
 Capiton, F. 182
 Caracciolus, Robertus 215
 Caraffa, Carolus 65
 Cardanus, Hieronymus 100
 Cardinerus, Stephanus 122
 Carion, Johannes 112, 221
 Carnotensis, Arnoldus *vide* Arnoldus Carnotensis
 Caroli Susanna *vide* Károlyi Zsuzsanna
 Carolus Lotharingus 23
 Carolus Magnus 48
 Carolus Saracenus, Johannes 65
 Carolus, I., Rex Britanniae 76
 Carolus, IV., Imp. Romanorum 102
 Carolus, Rex Francorum 45
 Carolus, V., Imp. Romanorum 58, 104, 117, 151
 Carranza, Bartholomaeus 111
 Carthagenae, Johannes 138
 Carve, Thomas 73
 Cassiodorus Reinius, Augustus 30
 Cassiodorus Senator, Flavius Magnus Aurelius 89
 Castilione, Vincentius 117
 Castriota, Georgius (Scanderbeg) 45, 46
 Caussin Trecensis, Nicolaus 212
 Cavaliere, Giovanni Battista 40
 Cellarius, Christophorus 108
 Celsus, Julius 116
 Celsus, Johannes 7, 75
 Cepola, Bartholomaeus 19, 20
 Chamierus, Daniel 196
 Chapuisius, Gabriel 20
 Chemnitzius (Chemnitz), Martinus 132
 Cholinus, Maternus 108
 Cholinus, Petrus 109
 Christianus, IV., Rex Daniae 57
 Christophorus, Dux Wirtenbergensis 132, 133
 Chrysogonus Castellensis, Hadrianus 20
 Chrysostomus, Johannes *vide* Johannes Chrysostomus
 Chytraeus, David 109, 113
 Cibinium *vide* Nagyszeben
 Cibi *vide* Nagyszeben
 Cicero, Marcus Tullius 15, 21, 22, 23, 117
 Ciolek, Erasmus Vitellius 43
 Ciriacus, Georgius 89
 Civitas *vide* Zamora
 Claudinus, Julius Caesar 25
 Claudiopolis *vide* Kolozsvár
 Clavius, Christophorus 17
 Clenardus, Nicolaus (Cleynaerts) 18, 218
 Cluverius, Philippus 84, 86
 Cluverus, Johannes 5, 49
 Cochleus, Johannes 92
 Colonia Agrippina *vide* Köln
 Colonia Allobrogum *vide* Genf
 Colonia *vide* Köln
 Columna, Marcus Antonius 46
 Combachius, Johannes 194
 Combachius, Ludovicus 62
 Comenius (Komensky), Johannes Amos 59, 60, 63, 65, 69, 70, 72, 196, 197, 198
 Conrads, Norbert 43
 Constantinopolis *vide* Konstantinápoly
 Constantius, M. Antonius 122
 Contarenus, Casparus 81
 Cooke, Joannes 48
 Cop, Michael 15
 Coppen, Bartholomaeus 141
 Corderius, Maturinus 63, 67
 Cornarius, Janus 11, 12, 115
 Corona *vide* Brassó

- Corradutius, Rudolphus 46
 Corteheovius, Theodoricus 77
 Costerius, Joannes 11
 Cotovicus, Johannes 81
 Cracovia *vide* Krakko
 Cratander, Andreas 22, 127
 Crellius, Johannes 38, 52, 198
 Crispinus, Johannes 102
 Crnka, Fran 93
 Crusius, Daniel (Krusius) 145

 Csanaki Máté 7–30, 56, 60, 64, 67, 73, 120,
 121, 127, 128, 138, 140, 170, 187, 194
 Csapodi Csaba 22
Csehország (Bohemia) 80
 Csengeri István 199
Csepreg 119, 157, 158
 Csere János, Apácai *vide* Apácai Csere János
 Csernyánszky Mária 221
 Csontos János 122
 Csulyak István *vide* Miskolci Csulyak István
 Cuilly, Jacobus de 7
 Cunaeus, Petrus 84
 Curcellaeus, Stephanus 60
 Curione, Caelius Secundus 92, 98, 113
 Curtius Rufus, Quintus 108, 112, 164
 Cuspinianus, Johannes 44
 Custos, Dominicus 49
 Czegle Imre 91

 Dadraeus, Joannes 7
 Dalmata, Hermanus *vide* Hermanus Dalmata
 Damianus, Janus 45
 Dancka *vide* Gdansk
Dánia (Danmark) 57, 81, 114, 145
 Dantiscenus, Laurentius *vide* Laurentius Dantiscenus
 Dantiscum *vide* Gdansk
 Danzig *vide* Gdansk
 Dares Phrygius 22
 Daustenius, Johannes 62
 Dávid János 159
 David, Johannes S. J. 56
 Deák Farkas 188
Debrecen 29, 38, 106, 116, 117, 118, 129,
 133, 146, 149, 151, 154, 155, 156, 157,
 158, 160, 162, 164, 165, 166, 167, 168,
 182, 194, 187, 195
 Debreceni Tamás 29, 187, 208, 218
 Dej *vide* Dés
 Delachamps, Jacques 112
 Demetrius Pepagomenus 26
 Dengelegi Péter 163
 Derecskei Ambrus 154
Dés (Dej) 29, 32, 187
 Deschlerus, Volphgangus 92
Detrekő (Plavecký hrad) 153, 155, 156
 Deutsch-Schützen *vide* Löwö
 Deutschkreutz *vide* Keresztúr
 Dézsi Lajos 184
 Dictys Cretensis 22
 Dietrichstein, Siegmund von 44
Dillingen (Dilinga) 8
 Diodorus Siculus 22
 Diogenes 46
 Dionysius Agriensis 92
 Dionysius Carthusianus 69, 121, 128
 Dionysius Halicarnassaeus 113
 Dioscorides Pedacius 115
Diósgyőr 172
 Divus, Andreas 21
 Dodonaeus, Rembertus 24
 Dodonus, Augustus 11
 Doeringk, Matthaeus 7, 8, 9, 212
 Dolet, Etienne 21
 Donatus, L. 60
 Dorpius, Martinus 60
Douai (Duacum) 7, 31, 66
 Draskovics (Draskovitch) János 101, 187
 Dresser, Matthaeus 44, 46, 105
 Drexelius, Hieronymus 36, 73, 74, 76, 78,
 86, 87
 Drugeth György, Homonnai 37, 42
 Drugeth, Maria 36
 Duacum *vide* Douai
 Ducaeus, Frontus *vide* Duduc, Fronton
 Duchesne, Joseph *vide* Quercetanus, Josephus
 Duduc (Ducaeus), Fronton 3, 12, 130
 Dulcis, Catharinus (Catherin Ledoux) 20

 Earle, Johannes 76
 Eccard, Josephus 150
 Eccius, Nicolaus 134, 136

- Ecsedy Judit, V. 191
 Eder, Abbé 191
Edinburgh 61, 63, 67
 Edwardus, VI., Rex Angliae 116
Eger (Agria) 183, 210
 Egeresi, Lucas 122
 Egri uram 65
Egyiptom (Aegyptum) 119
 Eichovius, Cyprianus 103
 Elsevir, familia 5, 49, 73, 87, 112, 113
 Emilian, episcopus Valachorum 194
 Emmius, Ubbo 82, 104, 114
 Enenckel, Georgius Acacius 90, 106
 Enyedi György 133, 134, 144, 218, 220
 Enyedi Kiss Anna 193
Eperjes (Presov) 169, 190
 Eppius, Georgius 10
 Erasmus Roterodamus, Desiderius 11, 12, 23, 60, 62, 70, 71, 73, 77, 110, 194, 210
 Erdőbényei Deák János 196, 199
 Erdődy, Gábor Ignác 55
Erfurt 107
 Ernestius, Johannes 57
 Erotianus 23
 Erpinus, Thomas 18
 Errard, Jean 96
 Esterházy Miklós 36, 54, 218
 Estienne *vide* Stephanus
 Estreicher, Karl 145
Esztergom (Strigonium) 5, 50, 127, 139, 160, 189
 Esztergomi N. István 68
 Eszterházi Tamás 156
Etiópia (Ethiopia) 119
 Eucherius, Sanctus 123
 Euripides 67

 Faber, Stephanus *vide* Fabricius, Stephanus
 Fabri, Johannes, episcopus Viennensis 45
 Fabricius (Faber), Stephanus 220
 Fabricius Chemnicensis, Georgius 45, 105, 108
 Fagaras *vide* Fogaras
 Falcandus, Hugo 99
 Fayae, Alexander 88
 Fejérvár *vide* Gyulafehérvár
 Fejérvár *vide* Gyulafehérvár

 Félegyházi Tamás 155
Felsőbánya (Baia Sprie) 189
Felsővadász 177, 179, 180
 Ferdinandus, I., Imp. Romanorum 44, 45, 46, 93
 Ferdinandus, II., Imp. Romanorum 65, 119, 185
 Ferdinandus, III., Imp. Romanorum 40, 41, 65, 119
 Ferenczi Zoltán 40
 Ferrarius Frater 62
 Ferrarius, Sigismundus 100
 Ferretius, Thomas 19, 20
 Feuwardantius, Franciscus 7
 Feuchtius (Feuktius), Jacobus 74
 Feuktius, Jakab *vide* Feuchtius, Jacobus
 Feyerabend, Sigismundus 126
 Ficinus (Ficino), Marsilius 118
 Finet, Oronce *vide* Fineus, Oroncius
 Fineus, Oroncius (Oronce Finet) 17
Firenze (Florentia) 39, 75, 91
 Flacius Illyricus, Matthias 90
Flandria 102
 Flavius, Josephus 103, 132
 Florentia *vide* Firenze
 Flores, Petrus 44
Florida 66, 68
 Foesius, Anutius 23, 24
Fogaras (Fagaras) 191
 Fogarasi K. Ferenc 199
 Foglietta (Folietta), Uberto 46, 113
 Forró Pál, Háportoni *vide* Háportoni Forró Pál
 Foxius Morzilius, Sebastianus 113
 Fradin, Constantinus 71
Franciaország (Gallia) 83, 106
 Franciscus Longus a Coriolano 12
 Francken, Christian 46
 Francofordia *vide* Frankfurt am Main
 Francofurtum ad Moenum *vide* Frankfurt am Main
 Francofurtum *vide* Frankfurt am Main
Franeke 118, 195, 198, 201
 Frangepán Ferenc 44
Frankfurt am Main (Francofurtum, Francofurtum ad Moenum) 4, 15, 18, 20, 24, 25, 26, 30, 33, 35, 37, 39, 40, 42, 43, 47, 50, 51, 52, 61, 62, 63, 64, 65, 67,

- 72, 78, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 95, 96, 98,
101, 102, 103, 104, 105, 106, 115, 116,
117, 126, 129, 141, 151, 152, 184, 109,
112, 132, 134, 135, 138, 141, 144, 149,
185, 208, 216
- Fráter Lajos 160, 161
- Freinschemius, Johannes 108
- Fridericus, III., Imp. Romanorum 43, 101
- Friedrich Wilhelm, Herzog von Württemberg 43
- Friedrich, V., Herzog von Pfalz 192
- Frigyes *vide* Friedrich
- Frischlinus, Nicodemus 21
- Frisius, Gemma 54
- Frobenius, Johannes 10, 11, 24, 60
- Frölich, David 53, 69, 74, 119, 120, 144,
152, 153, 194, 195
- Fuhrman, Augustinus 196
- Fulgentius, F. 205
- Fülöp *vide* Philippus
- Galenus, Claudius 23, 24, 114
- Galesinius, Petrus 123
- Galli, Martin 195
- Gallia *vide* Franciaország
- Gallus, Andreas 129
- Garnerius, Philippus 60
- Gdansk (Dantiscum, Gedanum, Danzig)**
7, 29, 49, 54, 55, 75, 145, 187
- Gedanum *vide* Gdansk
- Geismaria** 62
- Geleji Katona István 32, 47, 52, 58, 120,
150, 170, 171, 173, 189, 195
- Gelenius, Sigismundus 9, 11, 103, 111,
112, 132
- Gemma Frisius *vide* Frisius, Gemma
- Gemma, Frisius 209
- Genebrardus, Gilbertus 9
- Geneva *vide* Genf
- Genève *vide* Genf
- Genf (Genève, Geneva, Geneve, Aurelia
Allobrogum, Colonia Allobrogum)** 15,
16, 22, 26, 51, 52, 58, 66, 68, 90, 92, 102,
104, 111, 112, 116, 117, 120, 121, 122,
123, 130, 131, 132, 133, 141, 144, 150,
151, 218
- Gentillet, Innocentius 78
- Georgievics, Bartholomaeus 44
- Gerardus de Monte 216
- Gerbel, Nicolaus 51
- Géresi B. Mihály 68
- Germania** 102, 106
- Germanicus, Caesar *vide* Caesar Germanicus
- Gerson, Johannes 213
- Gesnerus, Conradus 26
- Geuffraeus, Antonius 108
- Gialu *vide* Gyalu
- Giffordus, Guilielmus 110
- Gilles, Pierre *vide* Gillius, Petrus
- Gillius (Gilles), Petrus 26, 85
- Giovio, Paolo *vide* Jovius, Paulus
- Gislenius Busbequius, Augerius *vide*
Bousbecq, Auger Ghisselin de
- Glareanus, Henricus 117
- Glupczar, Johannes 215
- Gnieszno (Knisinum)** 54
- Goclenius, Rodolphus 59
- Godelevaeus, Guilielmus 108
- Goldmannus, Nicolaus 70
- Gonsalvinus Montanus, Reginaldus 166
- Gordon 73
- Gorraeus, Johannes 24
- Gorraeus; Petrus 24
- Goslar** 142
- Gotfridus monachus Clarevallensis 8
- Gothofredus, Dionysius 32
- Gotofredus, Johannes Ludovicus 33
- Goulart, Simon 90
- Görlitz (Gorlicium)** 104, 105, 142, 143
- Göttingen** 43
- Grác (Graz)** 36, 161, 164, 211
- Graffius a Capua, Jacobus de 139
- Grathusius, Hibrandus 60
- Gregorius de Valentia 183
- Gregorius Magnus, I., papa 9
- Gregorius Tolosanus, Petrus 63
- Gregorius, XIV., papa 127, 144
- Gregorius, XV., papa 65
- Gretser, Jacobus 135
- Greven, Gemhard 128
- Gritsch, Johannes 213, 215
- Groninga *vide* Gröningen
- Gronovius, Johannes Fridericus 73
- Grossius, Johannes Georgius 143
- Grotius, Hugo 84

- Gröningen (Groninga)** 73, 193
 Gruterus, Jacobus 78
 Gruterus, Janus 92, 104, 115
 Grynaeus, Simon 16, 21, 110, 113
 Guagninus, Alexander 92
 Gualterus, Cornelius 107
 Gualtherus, Rudolphus 121, 123
 Guevara, Antonius 32, 34, 100, 187
 Guigo carthusianus 213
 Guilhelmus abbas Clarevallensis 8
 Guilielmus Alvernus 214
 Guilielmus Britonus 7, 212
 Guilielmus Peraldus (Perault) 88
 Gulyás Károly 71
- Gyalu (Gialu)** 147
 Gyalui Torda Zsigmond 93, 94
 Gyárfás Tihamér 170
 Gyarmathi Miklós 157
 Gyarmati Gergely 221
 Gyöngyös 170, 189, 212, 213
Győr (Jaurinum) 41, 46
 Gyraldus (Giraldi), Lilius Gregorius 205
 Gyula, pápa *vide* Julius, papa
Gyulafehérvár (Alba Julia) 32, 38, 40, 47, 52, 53, 55, 57, 120, 129, 137, 139, 145, 146, 148, 150, 157, 158, 160, 163, 168, 180, 182, 185, 188, 189, 191, 193, 194, 195, 197, 198, 199, 200, 209, 211
- Habrecht, Isaac 19
 Hadrianus Chrysogonus Castellensis *vide* Chrysogonus Castellensis, Hadrianus
 Haffenreffer, Matthias 157
Hága (Haga-Comitis) 76
 Haga-Comitis *vide* Hága
 Hagenau *vide* Hagenau
 Hagenoa *vide* Hagenau
Hagenau (Hagenau, Hagenoa) 13, 125, 126, 128, 130, 131, 140, 210
 Hajnal Mátyás 152
 Haldinus, Franciscus 113
 Hall, Josephus 77
 Hall, W. 72
Hamburg 34, 119
Hanau (Hanovia) 33, 39, 58, 88, 125, 129, 143, 147, 175, 176, 217
- Hannover** 80
 Hanovia *vide* Hanau
 Háportoni Forró Pál 160, 164
 Hardeccius *vide* Hardegg
 Hardegg (Hardeccius) 46
 Harmoleus Barbarus *vide* Barbarus, Harmoleus
 Harsányi István 30, 32, 33, 34, 37, 38, 39, 40, 42, 47, 51, 52, 58, 59, 60, 63, 65, 66, 68, 69, 70, 72, 74, 76, 78, 80, 81, 82, 85, 84, 87, 89, 91, 92, 94, 95, 101, 102, 104, 107, 108, 110, 114, 115, 116, 118, 120, 122, 124, 125, 126, 127, 129, 130, 135, 139, 140, 141, 145, 147, 149, 150, 151, 153, 154, 155, 159, 162, 167, 170, 173, 175, 176, 183, 186, 187, 197
 Hartlib, Samuel 111
 Hartmann, Adam 196
 Hartvik, episcopus 93
 Haydelberga *vide* Heidelberg
 Hegesippus 107
 Heidanus, Abraham 199
Heidelberg (Haydelberga, Heidelberga) 3, 15, 35, 38, 72, 102, 104, 105, 122, 130, 132, 134, 135, 141, 144, 151, 162, 183, 195, 205, 218
 Heidelberga *vide* Heidelberg
 Heilmann, Johann Jacob 19
 Heinsius, Daniel 73
 Heltai Gáspár 164, 166
 Heltai János 36, 186
 Helvigijs, Martinus 195
 Henricus Albertus, Baro Limpurgi 43
 Henricus, VII., Rex Britanniae 84
 Henriette von Pfalz 192
 Henterus, Petrus 84
 Herberstein, Sigismund 94
Herborn (Herborna Nassoviorum) 31, 51, 58, 107, 143, 146
 Hercegszőlősi István 32
 Hermanus Dalmata 34
 Hermes Trismegistus, Pimander 37
 Herodotus Halicarnasseus 16, 109
 Herold Basilius, Johannes 93
 Hibernicus, Thomas *vide* Hybernicus, Thomas
Hibernium 84
 Hierat, Antonius 96, 110

- Hieronymus (Jeronimus), Sanctus 3
 Hieronymus Capugnanus 109
 Hildegard, Sancta 4, 188
 Hippocrates 23, 24
Hispalum 88
 Hispania *vide* Spanyolország
 Hittorpius, Melchior 109
 Hoeschel, David 98
 Hogenberg, Abraham 96
 Hogenberg, Franciscus 96
 Holbein, Hans 51
 Holl Béla 36
 Holland, Johannes Isaac 62
 Holovics Flórián 36
 Holsatus, Simonius Theodorus 60
 Homerus (Homerus) 16, 140
Homonna (Humenné) 57, 210, 211
 Hondorffius, Andreas 101, 210
 Honigerus, Nicolaus 108
 Hoornbeeck, Johannes 197
 Hopperus, Marcus 22
 Hornmold, Sebastianus 126
 Horváth András 50
 Hottomannus, Franciscus 130
 Hugo de Sancto Charo (Hugo Carensis) 9, 170
 Hugo Dissutus, Celsius 19
 Huldericus, Sanctus 184
 Humenné *vide* Homonna
 Hunnius, Aegidius 152, 156
 Hunyadi János 45
 Hunyadi Mátyás *vide* Mátyás, I., Rex Hungarorum
 Hus, Jan 102
Huszt (Hust) 182
 Huttich, Johann 97
 Hybernicus, Thomas (Thomas Palmeranus Hibernicus) 14
 Hyginus, Caius Junius 205

 Ignatius de Loyola 76
 Illésy János 169, 197
 Illyesházi Katalin 161
 Imre, Dux Hungariae 93
 Inanczy István 221
India 119
Ingolstadt 114, 118, 135, 138, 183
Innsbruck (Oenipontum) 97

 Isaacus Johannes Hollandus 28
 Isselt, Michael von 63
 István, I., Rex Hungarorum 93
 Istvánffy Miklós 4, 38, 211
Italia 102, 103, 106
 Iványi Béla 208, 210, 221

 Jacobus, I., Rex Angliae 72, 167
 Jacobinus, Joannes 93
 Jacobus Bononiensis 117
 Jakobeus, Jakub 195
 Jancsovits úr 65
 Jancz, Bernhardus 37
 Jannotius, F. 81
 Janssonius, Janus 43
 Janssonius, Wilhelmus 56
 Janus Pannonius 93
 Járαι Samuel 205
 Jármí Ferenc 218
 Jasov *vide* Jászó
Jászó (Jasov) 210
 Jaurinum *vide* Győr
Jéna (Iena) 142
 Jenei Ferenc 185
 Jenei G. István 68
 Jeronimus, Sanctus *vide* Hieronymus, Sanctus
Jerusalem 34
 Jode, Petrus de 56
 Johannes Chrysostomus 3, 130, 136
 Johannes Damascenus 113
 Johannes de Bromyard 214
 Johannes de Tambaco 214
 Johannes Regiomontanus 5, 189
 Johannes Saresberiensis 71
 Jonstonius, Johannes 66
 Joó János 44
 Jovius (Giovio), Paulus 46, 94
 Juhász Péter, Méliusz *vide* Méliusz Juhász Péter
 Julius, II., papa 20, 44, 144
 Julius, III., papa 109, 111
 Julius, Imp. Romanorum 133
 Junius, Franciscus 51, 52
 Junius, Melchior 18, 64
 Justinianus, Bernardus 44
 Justinianus, Imperator 4
 Justinus, Marcus Junianus 110

Kabos János 205
 Kabos Pál 205
 Kahl, Johann *vide* Calvinus, Johannes
 Káldi György 151, 163
Kalocsa 210
Kapos 190
 Károly (királyok) *vide* Carolus (reges)
 Károlyi Gáspár 163, 170, 172, 173, 175, 206
 Károlyi Péter 146, 158, 161, 162
 Károlyi Sz. István 195
 Károlyi Zsuzsanna 158
 Kaschau *vide* Kassa
Kassa 137, 147, 161, 163, 165, 166, 169, 171, 177, 178, 190, 191, 195, 211
 Kassai János 32
 Kászonyi János 120
 Keckermann, Bartholomaeus 58, 187, 219
Kecskemét 32
 Kecskeméti Alexis János 165
 Kecskeméti C. János 151, 165, 166
 Kecskeméti C. Miklós 68
 Kellaeus, Eduardus 62
 Kellemessy Mihály 46
 Kemény János 197
 Kemény József 186
 Kemény Simon 5, 186
 Kempis Tamás *vide* Thomas a Kempis
 Kepler, Johannes 18
 Keresztély (királyok) *vide* Christianus (reges)
 Keresztes István 36, 54
Keresztúr (Deutschkreutz) 157, 158
 Keresztúri Pál 47, 49, 53, 139, 144, 145, 147, 148, 149, 152, 200
 Keserű Bálint 196
 Keserői Dajka János 189
 Khunrath, Henricus 39
 Király Péter 210
 Kircherus, Joannes 149
 Kirchner, Hermann 61
 Kirchnerus, Athanasius 149
 Kis Imre 195
 Kiss Kálmán 186
 Klausenburg *vide* Kolozsvár
 Knisinum *vide* Gniezno
 Kollonits, Leopold 169, 170

Kolozsvár (Claudiopolis, Klausenburg, Cluj Napoca) 28, 50, 119, 129, 153, 160, 164, 166, 167, 185, 187, 189, 190, 194, 195, 205
 Komáromy János 91
 Komensky, Jan *vide* Comenius, Johannes Amos
Komjáti (Komjatice) 153, 155, 156
 Koncz József 71, 72
Konstantinápoly (Constantinopolis) 43, 44, 74, 85
 Kopcsányi Mihály 150
 Kornis Ferenc 170
 Koroknay Éva 71
 Kosice *vide* Kassa
 Kositz, Johannes a 46
 Kotvan, Imrih 212, 213, 214, 215, 216
 Kovách Zoltán 189
 Kovács Gábor 89
 Kovacsóczy István 37
 Köhler, Sebald 62
Köln (Colonia, Colonia Agrippina) 4, 8, 7, 13, 20, 22, 26, 28, 33, 37, 38, 39, 47, 51, 60, 61, 62, 63, 69, 70, 73, 75, 77, 78, 86, 88, 90, 96, 97, 98, 100, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 113, 119, 121, 123, 131, 135, 136, 137, 138, 139, 141, 142, 151, 188, 209, 210, 213, 214
 Kőrös *vide* Nagykőrös
 Krakau *vide* Krakkó
Krakkó (Krakow, Krakau, Cracovia) 39, 40, 46, 53, 92, 98, 149, 157, 160, 161, 162, 215
 Krakow *vide* Krakkó
 Kruus, Johannes 75
 Kulcsár György 154
 Kutassy János 44, 160
 Kuzera, Johannes 86
 Küküllei János 93
 Kürti István 156
 Küsel, Melchior 51
 La Ramè, Pierre de *vide* Ramus, Petrus
 Labarre, Albert 30
 Labata, Franciscus 136, 142
 Lackner, Christoph 137
 Lactantius, Lucius Coelius Firmianus 14, 44, 127

- Lácza József 43
 Ladislaus (László), I., Rex Hungarorum, Sanctus 55
 Laet, Johannes de 66, 68, 84, 113, 112
 Lajos, király *vide* Ludovicus, Rex
 Lambertus Campestris 8
 Lambertus de Monte 216
 Lampadius, Johannes 99
 Landora, Berengarius de 214
 Langius (Lang), Josephus 58, 59, 89, 95
 Lani, Zacharias 149
 Lansius, Thomas 43
 Laonius, Johannes 51
 Laskai János 133, 152
 László, Szent *vide* Ladislaus, Sanctus
Lauingen (Lavinga) 94, 103
 Laurenbergius, Petrus 149
 Laurentius Dantiscenus 8
 Laurentius, Casparus 132
 Laureus, Jacobus 22
Lausanne (Lusanna) 184
 Lauterbach, Johann 46
 Lavaterus, Ludovicus 35
 Lavinga *vide* Lauingen
 Layman, Paulus 142
 Lazius, Wolfgang 93
Lechnic 208, 212, 214, 215, 216
 Lectius, Jacobus 130
Lednic (Lednica) 100, 124, 170, 182, 183, 184, 185
 Ledoux, Catherin *vide* Dulcis, Catharinus
 Leida *vide* Leiden
Leiden (Leida, Leyden, Lugdunum Batavorum) 5, 17, 18, 21, 35, 49, 50, 52, 60, 61, 68, 69, 70, 71, 73, 74, 75, 76, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 104, 107, 110, 112, 113, 114, 137, 141, 187, 192, 194, 198, 199, 201
Lelesz (Leles) 173, 174, 175
Lengyelország (Polonia) 80, 92, 145
 Lensaeus, Johannes 110
 Lenyk, Heinrich 169
 Leo Africanus, Johannes 83
 Leo Hebraeus (Judaeus) 65, 118
 Leo, X., papa 44, 45
 Leodum *vide* Liège
 Leonardus de Utino 215
 Leoniceus, Omnibonus 117
 Leontorius, Conradus 10
 Leopoldus, I., Imp. Romanorum 169
 Leowitz, Cyprian von 103
 Lépes Bálint 155, 159
 Lesly 73
Leszno 71
 Leunclavius, Johannes 45
 Leutschau *vide* Lőcse
Leuven (Lovanum, Louvain) 54, 110, 209
 Lévai S. Tamás 194
 Levoca *vide* Lőcse
 Lichfield, Johannes 72
Liège (Leodum) 79, 80
 Linacer, Thomas 205
 Linsius, Joannes Jacobus 94
Lipcse (Leipzig, Lipsia) 28, 32, 42, 43, 60, 70, 101, 105, 108
 Lipenius, Martinus 48, 76, 88, 105
 Lippai György 31, 189
 Lippomanus, Aloysius 12, 13
 Lipsia *vide* Lipcse
 Lipsius, Justus 33, 55, 61, 102, 104, 111, 112, 116, 133, 141, 152
Liszka 190
Litvánia (Litvania) 80, 92
 Livius, Titus 20, 29, 73, 92, 104, 107, 113
Livónia (Livonia) 80, 92
 Lobwasser, Spethe Ambrosius 14
 Lodovicus, XII., Rex Francorum 45
 Londinum *vide* London
London (Londinum) 34, 35, 62, 63, 67, 73, 76, 77, 110, 111, 141, 148, 192
 Longus a Coriolano, Franciscus *vide* Franciscus Longus a Coriolano
 Lonicerus, Joannes 22
 Lonicerus, Philippus 101, 210
 Lopez Acroamatus, Edoardus 30
 Lorántffy Zsuzsanna 6, 55, 175, 185, 195, 196, 197, 198
 Losi Imre 31
Losonc (Lucenec) 91
 Losy Imre 140
 Lotharingiai Károly *vide* Carolus Lotharingius
 Lovanum *vide* Leuven
 Loyola, Ignatius de *vide* Ignatius de Loyola

- Lőcse (Leutschau, Levoca)** 63, 70, 74, 86, 94, 116, 117, 119, 144, 153, 160, 166, 167, 168, 194, 198
Löselius, Johannes 137
Lővő (Sicz, Deutsch-Schützen) 167
Lubbertus, Sibrandus 195
Lubeca *vide* Lübeck
Lucanus, Marcus Annaeus 47
Lucas Brugensis, Franciscus 125
Lucenec *vide* Losonc
Lucianus Samosatensis 113
Ludovicus, Rex Francorum 31
Lugdunum Batavorum *vide* Leiden
Lugdunum *vide* Lyon
Lukinich Imre 199
Lullus, Raimundus 25
Lundorp, Michael-Caspar 63, 106
Lusanna *vide* Lausanne
Lutetia Parisium *vide* Párizs
Luther, Martin 92, 158, 169
Lutius, Horatius 112
Lutsenburgum *vide* Luxembourg
Luxembourg (Lutsenburgum) 80
Lübeck (Lubeca) 57
Lyon (Lugdunum) 7, 8, 10, 12, 17, 20, 21, 22, 49, 60, 61, 63, 67, 69, 71, 75, 76, 88, 107, 111, 112, 120, 130, 141, 151, 208
Lyra, Nicolaus de *vide* Nicolaus de Lyra
Machiavelli, Niccolo 78
Madarász Márton 144, 190
Maets, Carolus de 57, 58
Magellan (Magalhaes), Ferdinand 37
Magnatoni, Johannes 136
Magnus, Olaus *vide* Olaus Magnus
Mágócsi Gáspár, jun. 210
Magyarbarát 176
Mahomet passa 46
Mainz (Moguntia) 56, 73, 88, 92, 122, 141, 185
Maior, Georgius 220
Makkai László 218
Makovica 53
Malvezzi, Virgilius 75
Mantskovit Bálint 206
Mantua 8, 34
Manzoli, Pietrus 36
Marburg (Marpurgum) 59, 61, 62, 67, 99, 194, 205
Marcus Aurelius Antonius 32, 34, 96, 100
Marcus Aurelius Severinus 96
Marcus, Jacobus 5, 49
Maresius, Samuelis 201
Margitai Péter 162, 165
Máriássy Ferenc 53, 208, 209
Márki Sándor 169, 170
Marloratus, Augustinus 120
Marnius, Claudius 52
Marosvásárhely (Wásárhely, Targu Mures) 71, 72, 184
Marosvásárhelyi Szöcs János 68
Marpurgum *vide* Marburg
Marselaer, Fredericus 48
Martinez, Matthias 135, 136, 139
Martinius, Jacobus 187
Martinius, Matthias 107
Martin *vide* Turócszentmárton
Marzio, Galeotto 93
Matkó István 171
Mátray Lajos 189
Matthias, II., Imp. Romanorum 39, 119
Mátyás, I., Hunyadi, Rex Hungarorum 93, 98
Maximilianus, I., Dux Bavariae 74, 76, 77, 86
Maximilianus, I., Imp. Romanorum 43, 44, 106
Maximilianus, II., Imp. Romanorum 44, 93
Mazóvia (Masovia) 92
Meder Péter 57
Medgyesi Pál 52, 53, 56, 57, 146, 158, 167, 185, 197, 200
Mediolanum *vide* Milánó
Mednyánszky Jónás 48, 192
Megandrus, Casparus 118
Mehmed, I., Imp. Turcarum 194
Meisner, Boldizsár 144
Mela, Pomponius 99
Melanchthon, Philipp 13, 34, 60, 112, 124, 125, 220
Melius Juhász Péter 149, 156, 159
Mercator, Gerardus 102, 183
Merula, Paulus 84
Meskó Kelemen 176
Meskó Sámuel 176

- Mesmes, Claudius de 50
 Messina, Bartholomaeus de 75
 Metius, Adrianus 118
 Meursius, Johannes 17
 Meyssens, Johann 97
Middelburg (Middelburgum) 28
 Middendorpius, Jacobus 70
 Mihálykó János 159, 166
 Miksa *vide* Maximilianus
Milánó (Mediolanum, Milano) 119, 127
 Milda György 177
 Milotai Nyilas István 155, 164
 Mirabellus Nanus, Dominicus 95
Miskolci Csulyak István 190
 Mizaldus, Antonius 36
 Modius, Franciscus 104, 115
 Moguntia *vide* Mainz
Moldva (Moldavia) 93
 Molinaeus, Carolus 151
 Mollerus (Möller), Henricus 90, 91
 Molnár Albert *vide* Szenci Molnár Albert
 Monachium *vide* München
 Monasterium
 Westphalorum *vide* Vesztfália
 Monok István 29, 68, 189
 Monoszlóy András 146, 157, 159
 Montanus, Arias, Benedictus 38
Montbéliard (Montisbeligardum) 18
 Montisbeligardum *vide* Montbéliard
 Morelius, Guilielmus 31
 Morellus, Claudius 12
 Morellus, Fredericus 12
 Morisot, Claude-Barthelemy 66, 68
 Moschovia *vide* Moszkva
 Moscovia *vide* Moszkva
Moszkva (Moschovia) 81, 85, 92
 Mugellanus, Dinus (Dynus de Muxella)
 151
 Mukacevo *vide* Mukacevo
Munkács (Mukacevo) 193, 200
 Muraközi Dús Márton 194, 195
 Muretus (Muret), Marcus Antonius 46,
 111
 Musart, Carolus 66
München (Monachium) 73, 74, 77, 78,
 86, 142
 Münster, Sebastian 3, 13, 88, 186, 209
 Mycillus, Jacobus 47, 140
 Nabbes, Thomas 76
 Nagy Benedek 157
 Nagy Gábor 205
 Nagy Károly *vide* Carolus Magnus
 Nagy Sándor *vide* Alexander Magnus
Nagybánya (Baia Mare) 189
 Nagykőrös 32, 206
Nagysáros (Velky Saris) 94, 178, 179,
 181, 207
**Nagyszeben (Cibinium, Hermannstadt,
 Cibiu)** 171, 188
Nagyszombat (Tyrnavia) 41, 129, 146,
 154, 157, 159, 160, 162, 176, 205
**Nagyvárad (Varadinum, Großwardein,
 Oradea)** 36, 40, 47, 48, 52, 63, 70, 119,
 144, 145, 147, 148, 149, 156, 167, 169,
 172, 186, 196, 200
Nagyváty 210
 Nagyvátyi Imre 210
Namur 80
 Nannius, Petrus 9, 23, 46
 Napoli *vide* Nápoly
Nápoly (Napoli, Neapol) 27
 Naprágyi Demeter 46
 Neapoli Nemetum *vide* Neustadt an der Hardt
 Neapol *vide* Nápoly
 Németh Pál 182
 Némethi István 198
 Neugebaureus, Salomon 109
 Neuhusius, Aedon 66
**Neustadt an der Hardt (Neapoli Neme-
 tum)** 70
 Nicandrus (Nicandros) 24
 Nicephorus Callistus Xanthopolus 89
 Nicolaus de Lyra 7, 8, 9, 120, 128, 212
 Nider, Johannes 215
 Nonius Pontianus, Ferdinandus 99
 Noort, Olivier a 37
 Noriberga *vide* Nürnberg
Norvégia 81
 Novellanus, Simon 96
Nürnberg (Noriberga, Norimberga) 44,
 52, 77, 129, 144, 151, 169, 204, 210, 211,
 212, 213, 214, 217
 Obel, Matthias de 51
Oberursel (Ursella) 19, 26, 78, 103
 Oecolompadius, Johannes 70, 90, 183

- Oenipontum *vide* Innsbruck
**Offenbach (Offenbachum Ysenburgico-
rum)** 91
Okolicznai János 74
Olaszliszka *vide* Liszka
Olaus Magnus 96, 112
Omnibonius, Leoniceus 47
Ónod 53, 171, 172, 173, 174, 176, 178,
179, 180
Opalinski, Lukasz 54
Oppeln 133
Oppenheim 19, 167, 184
Opsopaeus, Simon 183
Opsopaeus, Vicentius 22
Oradea *vide* Nagyvárád
Orczy László 170
Orczy Lőrinc 170
Oriano, Lafrancus de 19, 20
Origenes Adamantius 7, 9
Oroszország (Russia) 81, 85, 92
Ortelius, Abraham 96, 97
Osiander, Andreas 158
Ossolinus, Georgius 55
Osterodius 144, 218
Osvaldus de Lasko 125, 126, 130, 140
Ovidius Naso, Publius 23, 29, 56, 67
Owen, Lewis 76
Oxford (Oxonia) 72, 73
Ozorai Imre 162

P. G. M. 28
Pádua 28
Pajeczki, Damianus 53, 198
Pajkossy Györgyné 63
Pál, pápa *vide* Paulus, papa
Palaephatus 205
Pálffy Károly 191
Pálffy Pál 199
Palingenius, Marcellus 36
Palladius 23, 24
Pálóczi Horváth János 199
Palthenius, Zacharias 129
Pápa 153, 167
Pápai, J. 147
Paradinus, Claudius 77
Parchovany *vide* Parnó
Pareus, David 135, 141, 144, 183, 195,
207, 218, 220
Parisium *vide* Párizs
Párizs (Lutetia Parisium, Parisium) 3, 7,
8, 9, 10, 11, 14, 20, 22, 23, 24, 27, 28,
31, 33, 37, 46, 59, 60, 63, 67, 69, 71, 78,
79, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 99, 100, 106,
111, 118, 124, 126, 130, 137, 186
Parnó (Parchovany) 207
Parthenius, Bartholomaeus 90, 106
Parvus (Petit), Johannes 124, 137
Paschalius, Carolus 82
Pastorius ab Hirtenberg, Joachimus 75, 87
Pataki Füstös János 164
Patakinum *vide* Sárospatak
Patak *vide* Sárospatak
Pathai István 153, 167, 191
Patricius, Franciscus 113
Paulus Burgensis 8, 9, 212
Paulus de Sancta Maria 7
Paulus; II., papa 45
Paulus, III., papa 109
Pawlowski, Stanislaw 45
Pázmány Péter 50, 134, 146, 156, 157, 158,
160, 161, 164, 191, 209
Péchy Jenő 188
Pécsi Lukács 160, 162
Pécsváradi Péter 156
Pécsvárady úr 32
Peifer, David 46
Pelbartus de Temesvár 128, 131
Pellicanus, Conradus 128
Pelsőcz 191
Peltanus, Theodorus Antonius 137, 138
Penalosa, Ambrosius de 133, 134, 219
Pérault, Raymond 44
Peraxylus Arlenius, Arnoldus 132
Pereira, Benito *vide* Pererius, Benedictus
Perényi Gábor 53, 54
Pererius (Pereira), Benedictus 141, 211, 220
Perez de Ajala, Martinus 131
Perkins, Guilielmus 75, 79, 165, 166
Perret, Jacques 96
Perzsia (Persia) 83, 119
Petantius, Felix 46, 94
Petit, Jean *vide* Parvus, Johannes
Petrarca, Franciscus 115
Petri, Adam 10
Petri, Henricus 209
Petrus Lombardus 126, 216

- Petrus, abbas Cluniacensis 34
Petrus, I., papa 111
Pezelius, Christophorus 99
Pflacher, Moses 141, 148
Phasianus, Philippus 205
Philelphus, Franciscus 45
Philippus, Archidux Austriae 84
Philippus, IV., Rex Hispaniae 48
Philon, Judaeus 9, 10
Photius 133, 134, 220
Phrissemius, Johannes Matthaeus 62
Piasecius, Paulus 39
Piccolomini, Aeneas Silvius (Pius, II. papa) 43, 44, 59
Pico della Mirandola *vide* Picus Mirandulanus
Picus Mirandulanus, Johannes Franciscus 13, 55
Pigafetta, Philippus 30
Pimpinella, Vincentio 44
Pindarus (Pindaros) 22
Pintianus 111, 112
Piscator, Johannes 143
Pisterfeld *vide* Bisterfeld
Pistorius, Johannes 93
Pitiscus, Bartholomaeus 134, 135, 138
Pius, II. papa *vide* Piccolomini, Aeneas Silvius
Pius, IV., papa 109, 112
Pius, V., papa 112
Plantin, familia 33
Plantinus, Christophorus 14
Platina, Bartholomaeus 44
Plautus, Hieronymus 138
Plavecky hrad *vide* Detrekő
Plinius Secundus, Cajus 111, 112, 221
Plutarchus 39, 91
Pohler, Johann 185
Polanus, Adamus 143
Pollio, Lucas 166
Polonia *vide* Lengyelország
Polyander a Kerckhoven, Johannes 68, 219
Polybios (Polybios) 116
Pomeránia (Pomerania) 92
Pompeius, Trogus 110
Pontanus, Jacobus 110
Pontanus, Johannes Isaacus 110, 113
Poroszország (Prussia) 80, 92
Porsena, Christophorus 137
Porta, Johannes Baptista de la 18, 27, 60
Portius Latro 117
Pósaházi János 196, 197
Posonium *vide* Pozsony
Posselius, Johannes jun. 18
Posselius, Johannes sen. 18
Possevino, Antonio 114
Poterius (Potier), Petrus 28
Pozsony (Posonium, Preßburg, Bratislava) 5, 36, 41, 42, 50, 65, 74, 117, 133, 134, 139, 146, 150, 152, 158, 164, 167, 191, 207, 209
Prága (Praha) 40, 48, 155, 159
Prágai András 101, 183, 184, 187
Praha *vide* Prága
Preßburg *vide* Pozsony
Presov *vide* Eperjes
Priszaka 194
Proclus 205
Prussia *vide* Poroszország
Ptolemaeus, Claudius 16
Pulchrovisu *vide* Armandus de Bellovisu
Pura, Christianus de 57
Quedlinburg 65
Quentin, Johannes 10
Quercetanus, Josephus (Joseph Duchense) 26, 27, 28
Ráday Pál 176
Radziwilus, Janussius 42
Radziwilus, Nicolaus Christophorus 91
Raemundus (Rémond, Raemond), Florimundus 100
Rainold, William 110
Rainoldus, Johannes 72
Rákóczi Ferenc, I. 186, 199, 200
Rákóczi György, I. passim
Rákóczi György, II. 36, 40, 43, 53, 57, 137, 139, 145, 147, 148, 150, 191, 193, 195, 199, 200, 201
Rákóczi László 212–217
Rákóczi Pál 54, 57, 88, 102, 121, 127, 134, 138, 140, 208, 209, 210, 211
Rákóczi Zsigmond, II. 205, 206, 207
Rákóczi Zsigmond, III. 207
Rákóczi Zsigmond, IV. 30–192, 195, 196, 198, 199, 207

- Rakow** 53
Ramus, Petrus (Pierre de La Ramée) 23, 70, 116
Ransano, Pietro 93, 98
Rasarius, Johannes Baptista 46
Ratibor 133
Ratisbona *vide* Regensburg
Ravisius Textor, Johannes (Jean Tixier, Sieur de Ravisy) 148
Rawley, Walterus 78
Refuge, Austach de 87
Regéc 68, 130, 144, 218, 219, 220, 221
Regensburg (Ratisbona) 43, 100
Regiomontanus, Johannes *vide* Johannes Regiomontanus
Regius, Henricus 198
Reichersdorff, Georg 93
Reichling, Dietrich
Reinmann, Johann David 63, 106
Reischius, Georgius 17
Remensis, Robertus 34
Reusner, Elias 45
Reusnerus (Reusner), Leorinus Nicolaus 43, 44, 51, 101
Révai Péter 99, 101, 102
Révész Kálmán 191
Rhamba, Johannes 143
Rhegius, Urbanus 34
Rhenanus, Beatus 8
Rhetia *vide* Svájc
Rhodiginus, Ludovicus Coelius 15, 16
Richelius (Richel), Josias 104, 117
Richerus, Camillus 15, 16
Richilus, Matthias 60
Richterius Gorlicius, Gregorius 142, 143
Rimaszombat (Rimavská Subota) 190
Rimavská Subota *vide* Rimaszombat
Rimay János 185, 188
Rivetius, Andreas 50
Rivius, Johannes 117
Robertellus, Franciscus 113
Rochotius a Rochitzenberg, Samuel 124, 170, 182
Rogerius 93
Rohan, Henri de 192
Róma (Roma) 17, 19, 22, 23, 40, 49, 55, 67, 81, 109, 123, 128, 138, 141, 176, 177, 196
Roma *vide* Róma
Rosellus, Ludovicus 23
Rosselius, Hannibal 37
Rostock 110, 137
Roterodamum *vide* Rotterdam
Rothomagum *vide* Rouen
Rotterdam (Roterodamum) 63, 66, 77
Rouen (Rothomagum) 21, 79
Rudinai János 206
Rudolphus, II., Imp. Romanorum 43, 44, 101, 194
Rulandus, Martinus sen. 21
Rulandus, Johannes David 77
Rulandus, Martinus, jun 17, 26
Rulandus, Martinus, sen. 25, 26, 27
Rupp Kornél 182
Russia *vide* Oroszország
Sabaudia *vide* Savoya
Sabbioneta (Mantova) 74
Sabinus, Georgius 43
Sacon, Jacques 3
Sadeler, Raphael 36
Sadoletto, Jacopo 45
Salamanca (Salmantica) 47
Salánki György 194
Sallustius Crispus Caius 117
Salmantica *vide* Salamanca
Sámbár Mátyás 171
Sambucus, Johannes *vide* Zsámboky János
Samogetia 92
Sanchez, Franciscus 77
Sanctandreas, Petrus 120
Sanderus, Nicolaus 88, 89
Sáray János 218, 221
Sarayna, Gabrielis 151
Sarcerius, Erasmus 62
Sárközi Bálint 206
Sárospatak *passim*
Sáros *vide* Nagysáros
Sartorius, Adam 135
Sárvár 156
Sátoraljaújhely 95, 175
Satu Mare *vide* Szatmárnémeti
Savonarola, Hieronymus 163
Savoya (Sabaudia) 83
Scaliger, Josephus Justus 21, 22, 99, 141, 220
Scaliger, Julius Caesar 23, 75
Scanderbeg *vide* Castriota, Georgius

- Schadek, Stanislaus de 215
 Schadewitz, Salamon 62
 Schafelickus, Ernestus 43
Schaffhausen (Schaphusia) 12
 Schaphusia *vide* Schaffhausen
 Schardius, Simon 76, 106, 184
 Scharpius, Johannes 220
 Scheidius, Samuel 119
 Schleder, Georgius 152
 Schleder, Johann Georg 63, 106
 Schonbornerus, Georgius 72
 Schopperus, Hartmann 205
 Schottus, Andreas 99
 Schottus, Franciscus 109
 Schönherr Gyula 189
 Schönvetterus, Johannes Theobaldus 4, 91, 115
 Schrenck a Nozingen, Jacobus 97
 Schröterius, Sebastianus 107
 Schultz, Daniel 161
 Schwendi, Lazarus von 46
 Scipio, Publius Cornelius 22
Scodra 45
 Scribanus, Carolus 66, 68
 Scribonius Graphaeus, Cornelius 112
 Scriverius, Petrus 81
 Scultetus, Abraham 134, 135, 136, 138, 183
Sebes (Sebis) 212, 213, 214, 215, 216, 217
 Sebes *vide* Szászsebes
 Seifridus, Johannes 95
 Selim, II., Imp. Turcarum 108
Sempte (Sintava) 153, 155, 156, 163
 Seneca, Lucius Annaeus 75, 123
 Sennertus, Daniel 25, 31
 Sichard, Johann 110
 Sicz *vide* Lövé
 Sigismundus Augustus, Rex Poloniae 49, 54
 Sigismundus, III., Rex Poloniae 45, 55
 Siklóssy, Ladislás de 71
 Silvester, translator Valachus 193
 Simancas, Jacobus (Diego de Simancas) 47
 Simlerus, Josias 35, 82, 132
 Simon, Paul 159
 Sintava *vide* Sempte
 Sipos Gábor 205
Siria 119
 Sixtus, V., papa 125
Skócia (Scotia) 84
 Sleidanus, Johannes 58, 99, 104, 117, 151
 Smith, Thomas 82
 Sobieski, Jakob 55
 Socinus, Faustus 133, 134, 141, 144, 218, 220
 Soiterus, Melchior 93
 Soldus, Joannes Christophorus 117
 Solikovius (Solikowski), Johannes Demetrius 49, 54
 Soltész Elemér 189
 Soltész Erzsébet 192, 211
 Soltész János 189
 Solymannus, I., Imp. Turcarum 93, 108
 Soncino, Gershon 65
 Sonnius, Laurentius 12
 Soós Kristóf 156
 Spalatinus, Georgius 69
 Spang, William 63
 Spanhemius, Fridericus 199
Spanyolország (Hispania) 82, 83, 102, 166
 Spethe, Ambrosius *vide* Lobwasser
 Spethe, Andreas 14
Speyer (Spira, Spira Nemetum) 92, 102, 126
 Sprecherus, Fortunatus 82
 Stapleton, Thomas 126, 144, 218
 Stefan Simion 194
 Stella, Johannes Martinus 93, 94
 Stephanus (Estienne), Henricus 16, 44, 46, 63, 67, 90, 106, 120
 Stephanus, I., Báthory Rex Polonorum 114
 Stoeffler (Stoflerinus), Johannes 19
 Stoflerinus, Johannes *vide* Stoeffler, Johannes
 Stoughton, Johannes 111
 Strada a Rosberg, Octavius de 39, 40
 Strada, Jacobus 97
 Stradanus, Johannes 36
 Stralendorf, Heinrich von 153
 Strankius, Paulus (Pawel Sztransky) 80
Strasbourg (Straßburg, Argentoratum, Augusta Trebocorum) 6, 14, 18, 19, 24, 25, 27, 28, 31, 58, 59, 64, 78, 90, 93, 104, 106, 108, 109, 115, 117, 151, 182, 211, 212, 214
 Straßburg *vide* Strasbourg
 Strigel, Victor 110
 Strigonium *vide* Esztergom
 Strobæus, Bilibaldus 35

- Sturmius, Johannes 70
 Suecia *vide* Svédország
 Sulpitius Verulanus, Johannes 47
 Surius, Laurentius 13, 93, 105
 Sutlivius, Matthaeus 110
 Svájce (Rhetia) 82
 Svédország (Suecia) 82, 114
 Sylburgius, Fridericus 218
 Symeon, Gabriel 77
- Szabó András 182, 206
 Szabó Miklós 36
 Szalai Pál 53
 Szántai Pócs István 201
 Szászsebes (Sebes) 3
 Szathmári Baka Péter 201
 Szathmári István 57, 58, 197
 Szathmáry Károly, P. 5, 186
 Szatmárnémeti (Satu Mare) 57
 Szegedi Kis István 12
 Székely István 149, 157, 221
 Szelepcsényi György 42
 Szelestei Nagy László 210
 Szenci Csene Péter 166
 Szenci Molnár Albert 72, 145, 146, 151, 162, 163, 175, 176, 183, 184, 206
 Szentimrei Mihály 158
 Szentiványi Dániel 205
 Szepes vármegye 41
 Szepsi Korotcz György 167
 Szerencs 169, 178, 188, 189
 Szicília 99
 Szigeti Ferenc 96
 Szigetvár 93
 Szikszai Fabricius Vazul 53
 Szikszai Hellopoeus Bálint 160
 Szilágyi István 186
 Szilágyi Sándor 5, 6, 29, 32, 38, 48, 53, 101, 115, 133, 147, 185, 187, 188, 190, 191, 192, 193, 194, 196, 207
 Szinyei Gerzson 135, 139, 186
 Szokoly Miklós 46
 Szombatfalusi Susanna 188
 Szombathy János 43, 149, 173, 183, 186
 Szőlősi János 50
 Szulejmán *vide* Solymannus, I., Imp. Turcarum
 Szyl Miklós (pseudo) *vide* Pázmány Péter
- Tacitus, Cornelius 33, 75, 104, 119
 Táillyai István 188
 Targu Mures *vide* Marosvásárhely
 Tarnowski, Jan 46
 Tarvisium *vide* Treviso
 Tasi Gáspár 74
 Taurellus, Nicolaus 59
 Telegdi Borbála 207
 Telegdi Miklós 116, 117, 154, 159
 Telkibánya 178
 Tempesta, Antonio 56
 Tertullianus, Quintus Septimus Florens 8
 Textor, Johannes Ravius 69
 Thallóczy Lajos 188, 194
 Thályai Z. Márton 68
 Theon Alexandrinus 16
 Theophrastus de Achrida 90, 137
 Thomas a Kempis 197
 Thomas Aquinatis, Sanctus 49, 126, 216
 Thomas de Villanova, Sanctus 136
 Thomas Hybernicus (Palmeranus Hibernicus) 21
 Thorer, Alban 59
 Thököly Imre 169
 Thuanus, Jacobus Augustus (de Thou) 91
 Thucydides 90, 106, 109
 Thuri B. László 38
 Thúri György 206
 Thuróczy János 93, 192, 211
 Thysius, Antonius 110
 Tigurum *vide* Zürich
 Tirnavia *vide* Nagyszombat
 Tiscanella, Horatius 21
 Tofeusz Mihály 201
 Tokaj 194
 Toldy Ferenc 186
 Toletus, Franciscus 140
 Tolmácsi M. György 68
 Tolnai F. István 198
 Tolnai István 3, 29, 32, 38, 49, 51, 91, 101, 121, 126, 130, 133, 138, 139, 147, 185, 186, 187, 188, 189, 190
 Tolnai János 87, 128
 Tolnai Pap István 157
 Tolosa *vide* Toulouse
 Tonk Sándor 36
 Torda Zsigmond, Gyalui *vide* Gyalui Torda Zsigmond

- Torgau (Torga)** 32, 34
 Torga *vide* Torgau
 Tomaesius, J. 52
 Torquatus, Antonius 44
 Torrensis, Hieronymus 8
 Tortius, Franciscus 95
 Tóth János 43
 Tóth Zsigmond 205
 Toulouse (Tolosa) 23
Tölcseki Mihály 68
 Trajectum ad Rhenum *vide* Utrecht
 Tremellius, Immanuel 51, 52
 Trencin *vide* Trencsén
Trencsén (Trencin) 149, 161
 Treter, Casimirus Matthias 217
 Tretterus, Thomas 91
Treviso (Tarvisium) 90
 Trivisanus, Gabriel 46
 Trnava *vide* Nagyszombat
 Trostmecus, Bartholomaeus 140
 Tübinga *vide* Tübingen
 Turnebus 111, 112
Túrócszentmárton (Martin) 212
 Turrecremata, Johannes de 216
Tübingen (Tubinga) 43, 141, 143
 Typotius, Jacobus 40, 44
 Tymavia *vide* Nagyszombat

 Udvarhelyi Péter 169
 Ulászló, király *vide* Vladislaus, Rex
Ulm (Ulma) 74, 213
 Ulma *vide* Ulm
 Ulserinius, Theodoricus 214
 Ultrajectum *vide* Utrecht
 Urbanus, VIII., papa 65
 Ursella *vide* Oberursel
 Ursinus, Guilielmus 110
 Ursinus, Joachimus *vide* Beringer, Joachimus
 Úsz István 185
Utrecht (Ultrajectum, Trajectum ad Rhenum) 57, 58, 196, 197, 198, 201
 Uzeda Guerrerus, Petrus 136
 Uzoni I. Boldizsár 68

 Vadus, Benedictus 19
 Valdolitum *vide* Valladolid
 Valerianus, Johannes Pierius 98

 Valerius de Valeriis 25
 Valerius Maximus 93
 Valesia *vide* Wales
 Valla, Lorenzo 16, 90, 106, 117
Valladolid (Valdolitum) 47
 Vallesius 59
 Vámosi Gergely 166
 Vamovich Pater János 196
 Varadinum *vide* Nagyvárád
 Várád *vide* Nagyvárád
 Varjú Elemér 170, 212
Várna 45
 Vásárhelyi Dániel 185, 211
 Vásárhelyi Gergely 153
 Vásárhelyi Judit 184
 Velareus, Jodocus 205
Velence (Venetia, Venezia, Vinegia) 5, 9, 13, 20, 21, 22, 44, 47, 55, 65, 66, 67, 74, 76, 81, 87, 112, 114, 126, 127, 128, 132, 139, 141, 148, 151, 189, 208
Venetia *vide* Velence
 Venetus, Harmolaus Barbarus 99
 Venezia *vide* Velence
 Veres Balázs 129
 Veresmarty István 32
 Veress Endre 28
 Vergerio, Pietro Paolo 184
 Vergilius, Polydorus 106
 Vergilius, Publius Maro 87
 Vermilius, Petrus Martyr (Pietro Martire Vermigli) 34, 35, 122, 132
 Versor, Johannes 216
 Verthema (Bartherma), Ludovicus 119
 Verulamus *vide* Bacon, Franciscus
 Verus, Johannes Baptista 81
Vesztfália (Monasterium Westphalorum) 50, 53, 56
 Vicentia *vide* Vicenza
Vicenza (Vicentia) 109
 Victorius, Joannes Nicolaus 112
 Vienna Austriae *vide* Bécs
 Vincentius, Petrus 60
 Vinegia *vide* Velence
 Vinnius, Arnoldus 201
 Viperanus, Johannes Antonius 113
 Viretus, Petrus 184
 Visartus, Donatus 165

- Visegrádi János 37, 89, 95, 118, 170, 175, 183, 190
 Vitellius Erasmus *vide* Ciolek, Erasmus Vitellius
 Vives, Johannes Ludovicus 45, 110
Vizakna 188
 Vizaknai Gergely 167
Vizsoly 170, 173, 204
 Vladislaus, II., Rex Hungarorum 45, 46, 93
 Vladislaus, IV., Rex Poloniae 55, 98
 Voelkelius, Johannes 38
 Voetius, Gisbertus 196, 201
 Volanus, Andreas 46
 Vossius, Isaacus 110
 Vörösmarti Mihály 117, 162, 164, 167
 Vuelpius, Henricus 219
 Vuittenberga *vide* Wittenberg
 Vulteius, Hermannus 32, 67
 Vuolphius, Joannes 9

 Wake, Isaac 72
Walachria 62
Wales (Valesia) 82
 Walter, Hans 205
 Waltherus, Rudolphus *vide* Gualtherus, Rudolphus
 Wankelius, Johannes 32, 34, 100, 187
 Warszewicki, Krzysztof 46
 Wass (Vas), Stephanus 188
 Wassenbergius, Eberhardus 118
 Way, Lucas 205
 Wecheliu, Andreas 52
 Weert, Sebalt de 37
 Wendelinus, Marcus Fridericus 72
 Werbőczy István 116, 117, 129
 Werdenhagen, Johannes Angelius von 81, 83, 84
 Wernher György 94
 Wesenbecius, Matthaeus 4, 51
 Wesselényi Miklós 36
 Westhemerus, Bartholomaeus 140
 Wetteranus, Justus Vulteius 22
 Wicliff, John 102
 Wiedeman, Elias 42
 Wien *vide* Bécs
 Winshemius, Vitus 90, 106

 Winstropius, Aelias Petrus 79
 Witeberga *vide* Wittenberg
Wittenberg (Witeberga, Vuittenberga) 13, 25, 31, 34, 53, 60, 69, 90, 106, 124, 144, 157, 204, 218, 219
 Wolf, Hieronymus 46
 Wolf (Wolffius, Wolphius), Johannes 94, 113, 220
 Wormatia *vide* Worms
Worms (Wormatia) 44
Wroclaw (Breslau, Boroszló, Barazló) 166, 183

 Zabolai C. Miklós 68
 Zákány András 40, 41
Zamora (Zamora) 47
 Zamoyski, Jan 46
 Zanchi, Bartholomaeus 117
 Zanchius, Hieronymus 122, 143
Zboró (Zborov) 177, 178, 179, 181
 Zealand *vide* Apollonius, Guilielmus
 Zecchi, Laelius 78
 Zephyrius, Ernest 76
 Zetzner, Lazar 18, 19, 26
Zirc 210
 Zluha Mátyás 221
Zólyom (Zvolen) 208
 Zonaras, Johannes 10
 Zrínyi Ilona 169
 Zrínyi János 211
 Zrínyi Miklós 211

 Zsámboky János 46, 88, 92, 93, 95, 98
 Zsigmond (királyok) *vide* Sigismundus (reges)
 Zsigmond Ágost, lengyel király *vide* Sigismundus Augustus
 Zsoldos Benő 189
Zürich (Tigurinum, Tigurum) 34, 35, 97, 118, 121, 122, 123, 124, 126, 128, 132, 182
 Zvolen *vide* Zólyom
 Zvonarics Imre 157
 Zvonarics Mihály 147, 158
 Zwingerus, Jacobus 89, 95
 Zwingerus, Theodorus 89, 95, 196
 Zwinglius, Ulrichus 118, 123, 126

Nyomdászok, kiadók és nyomdahelyek mutatója

- Acadaemiae typ. *vide* Franeker
 Ackerdijck, Theodorus ab *vide* Utrecht
 Agricola, Jacobus *vide* Innsbruck
 Alba Julia *vide* Gyulafehérvár
 Albertus (Albrecht), Lorensus *vide* Frankfurt am Main
 Albertus, Idzardus *vide* Franeker
 Albinus, David *vide* Heidelberg
 Albrecht, Lorenz *vide* Frankfurt am Main Albertus, Lorensus
Alsókindva (Doljna Lendava) 154
 Hoffhalter, Rudolph 154 (Nr. 583.)
 Amerbach, Johannes *vide* Bázél
 Amstelodamum *vide* Amszterdam
 Amsterdam *vide* Amszterdam
Amszterdam (Amsterdam, Amstelodamum) 30, 48, 56, 59, 60, 64, 66, 68, 69, 72, 73,
 75, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 87, 102, 183, 192, 217
 Blaeu, off. 183 (Nr. 673.)
 Blaeu, Guilielmus 30 (Nr. 3.), 84 (Nr. 237.)
 Blaeu, Johannes 30 (Nr. 3.)
 Csepregi Turkovics (Tsepregi) Mihály (kiad.) 75 (Nr. 186.), 79 (Nr. 205.)
 Elzevir, off. 48 (Nr. 57.), 60 (Nr. 114.), 66 (Nr. 140.), 79 (Nr. 208.), 80 (Nr. 213.), 81
 (Nr. 215.), 82 (Nr. 220.), 83 (Nr. 225.), 84 (Nr. 237.), 87 (Nr. 253.)
 Hondius, Jodocus 102 (Nr. 318.)
 Jansonius, Jodochus 192 (Nr. 694.)
 Janssonius, Janus 59 (Nr. 109.), 66 (Nr. 139.), 68 (Nr. 149.), 69 (Nr. 157.), 72 (Nr.
 171.), 73 (Nr. 174.), 75 (Nr. 186.), 79 (Nr. 205., Nr. 206., Nr. 207.), 80 (Nr. 211,
 Nr. 213.), 82 (Nr. 220.), 217 (Nr. 9.)
 Nicolaus, C. 64 (Nr. 132.)
 Andrea, Jacobus *vide* Lyon
 Andrysowic, Lazarz *vide* Krakkó
 Antonius, Guilielmus *vide* Hanau
 Antonius, Petrus *vide* Hanau
 Antverpia *vide* Antwerpen
Antwerpen (Antverpia, Anvers) 14, 20, 21, 24, 33, 48, 51, 54, 55, 56, 60, 66, 68, 77, 89,
 96, 97, 99, 102, 104, 111, 112, 116, 125, 207
 Bellerus, Johannes 21 (Nr. 67.), 112 (Nr. 366.)
 Berckmannus, Arnoldus 54 (Nr. 84.), 207 (Nr. 5.)
 Diesth, Coppenius 97 (Nr. 293.)
 Jode, Petrus 56 (Nr. 95.)
 Moretus, Balthasar 125 (Nr. 428.)
 Moretus, Johannes 55 (Nr. 89.), 56 (Nr. 93.), 96 (Nr. 289.), 102 (Nr. 315), 116 (Nr.
 387.), 125 (Nr. 428.)

- Nutius, Martinus, jun. 66 (Nr. 142.)
 Plantin, Christophorus 14 (Nr. 35.), 20 (Nr. 64.), 24 (Nr. 83.), 33 (Nr. 13.), 60 (Nr. 112.), 77 (Nr. 194.), 88–89 (Nr. 261.), 99 (Nr. 305.), 104 (Nr. 330.), 111 (Nr. 362.), 112 (Nr. 367.)
 Plantiniana, off. 48 (Nr. 56.)
 S. typ. 68 (Nr. 150.)
 Vrientius, Johannes Baptista 97 (Nr. 292.)
- Apelius, Jacobus *vide* Lipcse
 Apffel, Michael *vide* Bécs
 Archiepiscopalis typ. *vide* Nagyszombat
 Archiepiscopalis typ. *vide* Pozsony
 Argentoratum *vide* Strasbourg
 Arnolfini, Paolino *vide* Róma Arnolphus, Paulinus
 Arnolphus (Arnolfini), Paulinus *vide* Róma
 Ascensius *vide* Párizs Badius Ascensius, Jodocus
 Aubertus, Petrus *vide* Genf
 Aubri (Aubry), Daniel *vide* Frankfurt am Main
 Aubri (Aubry), Daniel *vide* Hanau
 Aubri (Aubry), David *vide* Frankfurt am Main
 Aubri (Aubry), David *vide* Hanau
 Aubri (Aubry), Johannes *vide* Frankfurt am Main
- Augsburg (Augusta Vindelicorum)** 49, 99, 101, 102, 192, 209, 213
 Custus, Dominicus 49 (Nr. 64.)
 Mangus, Christophorus 99 (Nr. 303.), 101 (Nr. 313.), 102 (Nr. 320.)
 Ratdolt, Erhardt 192 (Nr. 695.), 209 (Nr. 10.)
 Wiener, Johannes 213 (Nr. 14.)
- Augusta Trebecorum *vide* Strasbourg
 Augusta Vindelicorum *vide* Augsburg
 Aurelia Allobrogum *vide* Genf
 Aveniona *vide* Avignon
Avignon (Aveniona) 61
 S. typ. 61 (Nr. 116.)
- Bade, Josse *vide* Párizs Badius Ascensius, Jodocus
 Badius, Conrad *vide* Genf
 Bardejov *vide* Bártfa
 Barker, Robertus *vide* London
 Barnensis, Josephus *vide* Oxford
- Bártfa (Bartpha, Bartfeld, Bardejov)** 53, 56, 63, 69, 70, 74, 116, 117, 120, 152, 156, 159, 164, 165, 166, 188, 194, 195, 198
 Bertramus, Bartholomaeus 69 (Nr. 154.), 152 (Nr. 574.)
 Klöss, Jakob 63 (Nr. 127.), 70 (Nr. 160.), 74 (Nr. 181.), 120 (Nr. 407.), 116 (Nr. 388.), 117 (Nr. 390.), 152 (Nr. 569.), 156 (Nr. 595.), 159 (Nr. 608.), 165 (Nr. 647–648.), 166 (Nr. 653.), 188 (Nr. 687.), 194 (Nr. 705.), 195 (Nr. 707.), 198 (Nr. 733.)
 Klöss, Jakob, jun. 164 (Nr. 639.)
 S. typ. 53 (Nr. 80.), 56 (Nr. 94.), 57 (Nr. 99.)

Bartfeld *vide* Bártfa
 Bartpha *vide* Bártfa
 Basilea *vide* Bázel
 Bassaeus, Laurentius *vide* Frankfurt am Main
 Bassaeus, Nicolaus *vide* Frankfurt am Main
 Basson, Govert *vide* Leiden
Bázel (Basilea) 8, 9, 11, 14, 15, 16, 17, 20, 21, 22, 25, 26, 27, 30, 31, 34, 35, 60, 69, 88, 89, 92, 93, 94, 95, 96, 100, 106, 108, 113, 114, 115, 116, 117, 121, 130, 140, 141, 143, 148, 150, 186, 196, 203, 211, 212, 214
 Amerbach, Johannes 9 (Nr. 12.), 11 (Nr. 21.), 211 (Nr. 7.), 212 (Nr. 9.)
 Bebelius, Johannes 3 (Nr. 2.), 21 (Nr. 68.), 106 (Nr. 338.), 186 (Nr. 684)
 Cratander, Andreas 14 (Nr. 34.), 21 (Nr. 68.)
 Episcopus, Nicolaus 15 (Nr. 42.), 16 (Nr. 44.), 114 (Nr. 379.), 15 (Nr. 42.), 16 (Nr. 44.), 114 (Nr. 379.), 116 (Nr. 389.), 121 (Nr. 414.)
 Episcopus, Nicolaus, haer. 121 (Nr. 414.)
 Episcopus, Nicolaus, jun. 9 (Nr. 11.)
 Frobenius, Hieronymus 8 (Nr. 5.), 11 (Nr. 22.), 15 (Nr. 42.), 16 (Nr. 44.), 60 (Nr. 113/2.), 114 (Nr. 379.), 115 (Nr. 382.)
 Frobenius, Johannes 11 (Nr. 23.), 20 (Nr. 63.)
 Genathius, Johannes Jacobus 143 (Nr. 524.), 196 (Nr. 718.)
 Henricpetri, Sebastian 25 (Nr. 87.), 26 (Nr. 95.), 27 (Nr. 96.), 30 (Nr. 1.), 89 (Nr. 262.), 95 (Nr. 282.), 108 (Nr. 348.)
 Henricpetri, Stephanus 21 (Nr. 70.)
 Hervagius, Johannes 130 (Nr. 458.), 140 (Nr. 509., Nr. 512.), 203 (Nr. 1/2.)
 König, Ludovicus 143 (Nr. 524.)
 Lasius, Balthasar 150 (Nr. 562.)
 Oporiana, off. 88 (Nr. 260.), 92 (Nr. 275/1.), 95 (Nr. 283.)
 Oporinus, Johannes 34 (Nr. 15/3.), 60 (Nr. 111.), 93 (Nr. 275/2.), 203 (Nr. 1/1.)
 Perna, Petrus 31 (Nr. 8.), 35 (Nr. 17/3.), 94 (Nr. 279/1–2, 281/1.), 95 (Nr. 281/2.), 113 (Nr. 372.)
 Petri, Adam 9 (Nr. 10.)
 Petri, Henricus 17 (Nr. 47.), 22 (Nr. 73.), 88 (Nr. 259.), 96 (Nr. 286.), 100 (Nr. 307.), 117 (Nr. 393.)
 Platterus, Thomas 150 (Nr. 562.)
 Rescius, Casparus 17 (Nr. 47.)
 Walderus, Johannes 16 (Nr. 43.)
 Waldkirch, Conradus 141 (Nr. 517.), 148 (Nr. 547.)
 Wenssler, Michael 214 (Nr. 16.)
 Westhemerus, Bartholomaeus 69 (Nr. 152.)
 Bebelius, Johannes *vide* Bázel
 Becker, Matthaeus *vide* Frankfurt am Main
Bécs (Wien, Vienna Austriae) 42, 53, 54, 55, 56, 95, 98, 100, 133, 134, 146, 154, 161, 164, 215
 Apffel, Michael 154 (Nr. 581/1., Nr. 582/1.)
 Cosmerovius, Matthaeus 42 (Nr. 45.), 53 (Nr. 81.), 54 (Nr. 83.), 56 (Nr. 97.)
 Fidlerus, Johannes 95 (Nr. 285.)
 Formica, Matthaeus 55 (Nr. 88.), 133 (Nr. 476.), 134 (Nr. 478–479.), 146 (Nr. 540.)

- Gelbhaar, Gregor 161 (Nr. 624.), 164 (Nr. 641.)
 Hofhalter, Rafael 98 (Nr. 298.)
 Kürmer, Johann Jacob 215 (Nr. 19.)
 Rickhes, Michael 146 (Nr. 541.)
 S. typ. 100 (Nr. 308., Nr. 310.)
 S. typ.(?) 42 (Nr. 42., Nr. 44.)
 Behem, Franciscus *vide* Mainz
 Belgrad *vide* Gyulafehérvár
 Beller, Johannes *vide* Antwerpen
 Bellerus (Bellère), Balthasar *vide* Douai
 Bergia, Anna *vide* München
 Bernhard Máté *vide* Pápa
 Bertelius (Bertelli), Petrus *vide* Vicenza
 Bertramus, Bartholomaeus *vide* Bártfa
 Billius, Johannes *vide* London
 Bindoni, Agostino *vide* Velence
 Bindoni, Francesco *vide* Velence
 Birckmanniana, off. *vide* Köln
 Birckmannus, Arnoldus, haer. *vide* Köln
 Birckmannus, Arnoldus *vide* Antwerpen
 Birckmannus, H. M. *vide* Mainz
 Birckner, Johannes *vide* Erfurt
 Bishop, Georgius *vide* London
 Blaeu, off. *vide* Amszterdam
 Blaeu, Guilielmus *vide* Amszterdam
 Blaeu, Jansonius Guilielmus *vide* Amszterdam
 Blaeu, Johannes *vide* Amszterdam
 Boetzerus, A. *vide* Köln
Bologna (Bononia) 25
 Tamburinus, H. 25 (Nr. 88.)
 Bononia *vide* Bologna
 Bornemisza typ. *vide* Detrekő
 Bornemisza typ. *vide* Komjáti
 Bornemisza typ. *vide* Sempé
Braniewo (Brunsberga) 91
 Schönfels, Georgius 91 (Nr. 271.)
 Brasov *vide* Brassó
Brassó (Corona, Kronstadt, Brasov) 57
 Hermannus, Michaelis 57 (Nr. 98.)
 Bratislava *vide* Pozsony
Brema 107
 Wessel, Johann 107 (Nr. 344.)
Brescia (Brixia) 64, 65, 136
 Societas Brixienis 136 (Nr. 489.)
 Soncino, Gershon 64 (Nr. 133), 65 (Nr. 135.)
 Brewer, Lorenz *vide* Lőcse

Bringerus, Johannes *vide* Frankfurt am Main
 Brixia *vide* Brescia
 Broun, Samuel *vide* Hága
 Brubachius, Petrus *vide* Frankfurt am Main
 Brugiottus, Andreas *vide* Róma
 Brunsberga *vide* Braniewo
 Bry, Johannes Israel *vide* Frankfurt am Main
 Bry, Johannes Theodor *vide* Frankfurt am Main
 Burelly, Philippe *vide* Párizs
 Butter, Nathaniel *vide* London

 Calenius, Gervinus *vide* Köln
 Calergus, Zacharias *vide* Róma
 Cambiery, A. *vide* Frankfurt am Main
 Camerae Apostolicae, off. *vide* Róma
 Capituli typ. *vide* Nagyszombat
 Capituli typ. *vide* Pozsony
 Ceotes, T. *vide* London
 Cervicornus, Eucharius *vide* Marburg
 Cholinus, Maternus *vide* Köln
 Cholinus, Petrus *vide* Köln
 Chouet, Jacobus *vide* Genf
 Chouet, Petrus *vide* Genf
 Chrithiana, off. *vide* Köln
 Claudopolis *vide* Kolozsvár
 Clein, Jean *vide* Lyon
 Cluj Napoca *vide* Kolozsvár
 Cobelius, Jacobus *vide* Oppenheim
 Collegium Musarum Palthenianum *vide* Frankfurt am Main
 Colomerius (Colomiès), Raimundus *vide* Toulouse
 Colonia Agrippina *vide* Köln
 Colonia Allobrogum *vide* Genf
 Colonia *vide* Köln
 Commelinus, Janus *vide* Heidelberg
 Corona *vide* Brassó
 Corvinus, Christophorus *vide* Herborn
 Corvinus, Georg *vide* Frankfurt am Main
 Cosmerovius, Matthaeus *vide* Bécs
 Cracovia *vide* Krakkó
 Cratander, Andreas *vide* Bázél
 Crato (Krafft), Johannes *vide* Wittenberg
 Crato, Zacharias *vide* Wittenberg
 Creussner, Fridericus *vide* Nürnberg
 Crispinus, Johannes *vide* Genf
 Csepregi Turkovics Mihály *vide* Amszterdam
 Custus, Dominicus *vide* Augsburg

Dantiscum *vide* Gdansk
 Danzig *vide* Gdansk
 David, Matthaeus *vide* Párizs
 De Zetter *vide* Frankfurt am Main
 Debrecen 118, 129, 133, 146, 149, 151, 154, 155, 156, 157, 158, 160, 162, 164, 165, 166,
 167, 168, 195
 Fodorik Menyhárt 133 (Nr. 475.), 151 (Nr. 568.), 167 (Nr. 656.)
 Hoffhalter typ. 118 (Nr. 398.)
 Hoffhalter, Raphael 129 (Nr. 454.)
 Hoffhalter, Rudolph 146 (Nr. 537.), 158 (Nr. 606.)
 Huszár Gál 149 (Nr. 554.)
 Komlós András 160 (Nr. 615.), 161 (Nr. 623.)
 Rheda Pál 154 (Nr. 584.), 155 (Nr. 587–588–589.), 156 (Nr. 593.), 157 (Nr. 596.), 162
 (Nr. 627.), 164 (Nr. 640.), 165 (Nr. 645.), 166 (Nr. 651–652.), 168 (Nr. 663.)
 Rheda Péter 161 (Nr. 621.), 162 (Nr. 631.), 195 (Nr. 711.)
 Detrekő (Plavecky hrad) 153, 155, 156
 Bornemisza typ. 153 (Nr. 580.), 155 (Nr. 585.), 156 (Nr. 592.)
 Deutsch-Schützen *vide* Lövd
 Deutschkreutz *vide* Keresztúr
 Diesth, Coppenius *vide* Antwerpen
 Dilinga *vide* Dilingen
 Dilingen (Dilinga) 8
 Mayer, Sebaldu 8 (Nr. 4.)
 Dobre, off. *vide* Priszaka
 Doljna Lendava *vide* Alsókindva
 Douai (Duacum) 31, 66
 Bellerus (Bellère), Balthasar 31 (Nr. 5.), 66 (Nr. 141.)
 Drevnen, Meinardus à *vide* Utrecht
 Drouart, Ambrosius *vide* Párizs
 Drouart, Hieronymus *vide* Párizs
 Drouart, Petrus *vide* Párizs
 Duacum *vide* Douai
 Du Bray, Jean *vide* Párizs
 Du Bray, Toussaint *vide* Párizs
 Dupuys, Jacques *vide* Párizs

 E Collegio Musarum Paltheniano *vide* Frankfurt am Main
 Edelmannus, Henricus *vide* Liège
 Egenolphus, Christianus *vide* Frankfurt am Main
 Egenolphus, Paulus *vide* Marburg
 Eggenstein, Heinrich *vide* Strasbourg
 Egmond, Cornelius ab *vide* Frankfurt am Main
 Elsevir, off. *vide* Amszterdam
 Elsevir, off. *vide* Leiden
 Elzevir, off. *vide* Liège
 Endter, Michael *vide* Nürnberg
 Endter, Wolfgang *vide* Nürnberg

Endter, Wolfgang *vide* Ulm
Episcopus, Eusebius *vide* Bázél
Episcopus, Nicolaus, haer. *vide* Bázél
Episcopus, Nicolaus, jun. *vide* Bázél
Episcopus, Nicolaus *vide* Bázél
Erfurt 107
 Birckner, Johannes 107 (Nr. 340.)
Estienne, familia *vide* Stephanus, familia

Faciotti, Guglielmo *vide* Róma
Farkas Imre *vide* Keresztúr
Fejérvár *vide* Gyulafehérvár
Festus, Johannes *vide* Kassa
Feyerabend, Johannes *vide* Frankfurt am Main
Feyerabend, Sigmund *vide* Frankfurt am Main
Feyrabendius, Johannes *vide* Frankfurt am Main Feyerabend
Feyrabendius, Sigismundus *vide* Frankfurt am Main Feyerabend
Fidlerus, Johannes *vide* Bécs
Firenze (Florentia) 39, 75, 91

 S. typ. 39 (Nr. 33.), 75 (Nr. 185.), 91 (Nr. 268.)

Fischer, Andreas *vide* Nürnberg
Fischerus, P. J. *vide* Mainz
Florentia *vide* Firenze
Fodorik Menyhárt *vide* Debrecen
Foillet, Jacobus *vide* Montbéliard
Formica, Matthaeus *vide* Bécs
Forsterus, Georgius *vide* Gdansk Förster, Georg
Förster, Georg *vide* Gdansk
Francofurtum ad Moenum *vide* Frankfurt am Main
Francofurtum *vide* Frankfurt am Main
Franeker 118, 195, 198, 201

 Academiae typ. 195 (Nr. 714.)

 Albertus, Idzardus 201 (Nr. 746.)

 S. typ. 118 (Nr. 394.)

 Wellens, Johannes 198 (Nr. 729.)

Frankfurt am Main (Francofurtum, Francofurtum ad Moenum) 4, 18, 20, 24, 25, 26, 30, 33, 35, 37, 39, 47, 51, 61, 63, 64, 65, 89, 91, 93, 95, 96, 101, 103, 115, 129, 106, 152, 184, 109, 112, 132, 134, 135, 138, 141, 144, 149, 185, 205, 208, 216

 Albertus (Albrecht), Lorenus 27 (Nr. 100.)

 Aubrius (Aubry), Daniel 24 (Nr. 81.)

 Aubrius (Aubry), David 24 (Nr. 81.)

 Aubrius (Aubry), Johannes 32–33 (Nr. 11.)

 Bassaeus, Laurentius 110 (Nr. 356.)

 Bassaeus, Nicolaus 205 (Nr. 2.)

 Becker, Matthaeus 37 (Nr. 25.), 110 (Nr. 356.)

 Bringerus, Johannes 39 (Nr. 35.)

 Brubachius, Petrus 112 (Nr. 368.)

- Bry, Johannes Israel 30 (Nr. 2.), 35 (Nr. 18.), 96 (Nr. 288.)
 Bry, Johannes Theodor 25 (Nr. 85.), 30 (Nr. 2.), 35 (Nr. 18.), 96 (Nr. 288.)
 Bry, Theodor 37 (Nr. 25.)
 Cambiery, A. 51 (Nr. 73.)
 Corvinus, Georg 106 (Nr. 337.)
 De Zetter 109 (Nr. 354.)
 E Collegio Musarum Paltheniano (Zacharias Palthenius) 26 (Nr. 90.)
 Egenolphus (Egenolff), Christianus 47 (Nr. 55.)
 Egmond, Cornelius ab 65 (Nr. 138.)
 Feyerabend (Feyrabend), Johannes 101 (Nr. 314.), 103 (Nr. 325.), 208 (Nr. 6.)
 Feyerabend (Feyrabend), Sigismund 61 (Nr. 119.), 89 (Nr. 263.), 106 (Nr. 337.), 115 (Nr. 384.), 184 (Nr. 676.)
 Han (Gallus, Haen), Weigand 184 (Nr. 676.)
 Han (Gallus, Haen), Weigand, haer. 106 (Nr. 337.)
 Hoffmannus, Nicolaus 64 (Nr. 130.)
 Hulsius, Fridericus 185 (Nr. 678.)
 Jennius, Lucas 33 (Nr. 12.)
 Marnius, Claudius 32–33 (Nr. 11.)
 Merianus, Matthias 149 (Nr. 555.)
 Musculus, Petrus 20 (Nr. 62.)
 Palthenius, Zacharias 18 (Nr. 51.), 26 (Nr. 90.)
 Rab, Georg 184 (Nr. 676.)
 Rhodes, off. 141 (Nr. 516.), 144 (Nr. 527.), 216 (Nr. 1.)
 Rosa, Jonas 134 (Nr. 482.), 135 (Nr. 483.), 138 (Nr. 498.)
 S. typ. 4 (Nr. 6.), 63 (Nr. 128.), 71 (Nr. 168.), 91 (Nr. 269.), 106 (Nr. 336.), 115 (Nr. 380.), 119 (Nr. 400.), 132 (Nr. 469.), 152 (Nr. 570., Nr. 572., Nr. 575.)
 Schlechius, Clemens 24 (Nr. 81.)
 Spies, Johann 152 (Nr. 571.)
 Wecheliuss, Andreas 129 (Nr. 452.), 216 (Nr. 2.)
 Wecheliuss, Andreas, haer. 32–33 (Nr. 11.), 93 (Nr. 277.) 93 (Nr. 277.)
 Wecheliuss, Johannes 61 (Nr. 119.), 115 (Nr. 384.)
 Zetznerus, Lazarus 95 (Nr. 284.)
 Frere, Daniel *vide* London
 Frobenius, Hieronymus *vide* Bázél
 Frobenius, Johannes *vide* Bázél
 Froschoverus, Christophorus *vide* Zürich

 Galler, Hieronymus *vide* Oppenheim
 Gallus, Wigandus, haer. *vide* Frankfurt am Main
 Gallus, Wigandus *vide* Frankfurt am Main Han, Weigand
 Ganionetus, Stephanus *vide* Genf
Gdansk (Dantiscum, Gedanum, Danzig) 49, 54, 55, 145
 Förster (Forsterus), Georg 49 (Nr. 63.), 54 (Nr. 85., Nr. 86.), 55 (Nr. 90., Nr. 92.)
 S. typ. 145 (Nr. 534.)
 Gedanum *vide* Gdansk
 Gelbhaar, Gregor *vide* Bécs
 Genathius, Johannes Jacobus *vide* Bázél

Genève *vide* Genf

Genf (Genève, Geneva, Geneve, Aurelia Allobrogum, Colonia Allobrogum) 15, 16, 66, 68, 90, 102, 111, 112, 116, 120, 121, 122, 123, 130, 131, 132, 133, 144, 218, 218

Aubertus, Petrus 144 (Nr. 528.)

Badius, Conrad 15 (Nr. 40.), 130 (Nr. 459.)

Chouet, Jacobus 90 (Nr. 264/1–2.), 133 (Nr. 473.), 218 (Nr. 10.)

Chouet, Petrus 133 (Nr. 473.)

Crispinus, Johannes 102 (Nr. 316.), 116 (Nr. 386/1–2.), 131 (Nr. 465–466.)

Ganionetus, Stephanus 122 (Nr. 417.)

Le Preux, Johannes, fil. 132 (Nr. 471.)

Nicolaus, Franciscus 218 (Nr. 14.)

S. typ. 66 (Nr. 143.), 68 (Nr. 151.)

Sanctandreas (de Saint-André), Petrus 123 (Nr. 422.), 131 (Nr. 467.)

Stephanus (Estienne), Henricus 16 (Nr. 45.), 120 (Nr. 410.)

Stephanus (Estienne), Robertus 121 (Nr. 412.)

Stoer, Jacobus 111 (Nr. 365.), 112 (Nr. 370.)

Vignon, Eustache 123 (Nr. 421.)

Gennepaeus, Jaspar *vide* Köln

Gesnerus, Andreas *vide* Zürich

Geyder, Johann Georg *vide* Heidelberg

Ghaudière, G. *vide* Párizs

Giunta, familia *vide* Junta, familia

Giunti, off. *vide* Lyon Junta, off.

Goslar 142

Rhamba, Johannes 142 (Nr. 522.)

Görlitz (Gorlicium) 142

Rhamba, Johannes 142 (Nr. 521/1–2.)

Gran, Heinrich *vide* Haguenau

Graz 161, 164

Widmannstetter, Georg 161 (Nr. 622.), 164 (Nr. 637.)

Greene *vide* London

Groninga *vide* Gröningen

Grosius, Henricus *vide* Torgau

Grossius (Grosse), Henningus *vide* Lipcse

Gröningen (Groninga) 73, 193

Nicolaus, Johannes 73 (Nr. 177.)

Sas, Johannes 193 (Nr. 698.)

Grüniger, Johannes *vide* Strasbourg

Grvenbruck G. *vide* Köln

Gryphius, Antonius *vide* Lyon

Gualterus, Bernardus *vide* Köln

Guistiniano, Marco A. *vide* Velence

Gymnicus, Johannes *vide* Köln

Gyulaférvár (Alba Julia) 32, 38, 40, 47, 52, 53, 55, 57, 120, 137, 139, 145, 146, 148, 150, 157, 158, 163, 168, 185, 189, 191, 193, 195, 197, 198, 199

Maior Márton 199 (Nr. 736.)

- Principis typ. 32 (Nr. 10.), 38 (Nr. 28.), 40 (Nr. 40.), 52 (Nr. 74., Nr. 76.), 53 (Nr. 79.), 55 (Nr. 91.), 57 (Nr. 100., Nr. 103.), 120 (Nr. 409.), 139 (Nr. 505.), 145 (Nr. 532–533.), 146 (Nr. 536.), 148 (Nr. 548.), 157 (Nr. 598.), 158 (Nr. 604–605.), 163 (Nr. 632.), 184 (Nr. 690.), 191 (Nr. 691.), 193 (Nr. 696–697., Nr. 699.), 185 (Nr. 679.), 195 (Nr. 709., Nr. 716.), 197 (Nr. 725.), 198 (Nr. 732.), 199 (Nr. 734.)
 S. typ. 47 (Nr. 54.), 137 (Nr. 493.), 148 (Nr. 550.), 150 (Nr. 557., Nr. 558.)
- Hackius, Franciscus *vide* Leiden
- Hága (Haga-Comitis)** 76
 Broun, Samuel 76 (Nr. 194.)
- Haga-Comitis *vide* Hága
- Hagenau *vide* Haguenau
- Hagenoa *vide* Haguenau
- Haguenau (Hagenau, Hagenoa)** 13, 125, 126, 128, 130, 131, 140, 210
 Gran, Henricus 125 (Nr. 434.), 126 (Nr. 439.), 128 (Nr. 446.), 130 (Nr. 462.), 131 (Nr. 464/1.), 140 (Nr. 508.), 210 (Nr. 1.)
 Kobianus, Valentinus 13 (Nr. 32.)
- Halbey, Johannes *vide* Hanau
- Hamburg** 119
 Heringiana, off. 119 (Nr. 404.)
- Han, Weigand *vide* Frankfurt am Main
- Hanau (Hanovia)** 33, 39, 58, 143, 147, 175, 176, 217
 Antonius, Guilelmus 39 (Nr. 34.)
 Antonius, Guilelmus 58 (Nr. 106/1.)
 Antonius, Petrus 217 (Nr. 4.)
 Aubri (Aubry), Daniel 33 (Nr. 14.), 147 (Nr. 543.)
 Aubri (Aubry), David 33 (Nr. 14.), 147 (Nr. 543.)
 Halbey, Johannes 175 (Nr. 668.), 176 (Nr. 669.)
 Harnisius, Josua 143 (Nr. 525.)
 Harnisius, Wilhelmus 143 (Nr. 525.)
 Hulsius, Levinus 175 (Nr. 668.), 176 (Nr. 669.)
 Schlechius, Clemens 33 (Nr. 14.), 147 (Nr. 543.)
- Hanovia *vide* Hanau
- Harnisch, Josua *vide* Hanau Harnisius, Josua
- Harnisch, Wilhelm *vide* Hanau Harnisius, Wilhelmus
- Haydelberga *vide* Heidelberg
- Hegerus, Franciscus *vide* Leiden
- Heidelberg (Haydelberga, Heidelberg)** 15, 38, 72, 102¹, 104, 105, 134, 135, 141, 162, 183, 195, 205
 Albinus, David 195 (Nr. 715.)
 Commelinus, Janus 38 (Nr. 31.)
 Geyder, Johann Georg 72 (Nr. 169.), 105 (Nr. 331.), 162 (Nr. 630.)
 Lancellotus, Johannes 183 (Nr. 675/1.)
 Mareschallus, Petrus 14 (Nr. 36.)
 Rosa, Jonas 134 (Nr. 481.), 135 (Nr. 486.), 136 (Nr. 490.), 141 (Nr. 515.)
 S. typ. 102 (Nr. 319.), 205 (Nr. 8.)
 Sanctandreas, Petrus 104 (Nr. 326.), 105 (Nr. 334.)

Heidelberga *vide* Heidelberg
 Helianus, Victorius *vide* Róma
 Heltai Gáspár *vide* Kolozsvár
 Heltai, haer. *vide* Kolozsvár
 Heltai, off. *vide* Kolozsvár
 Heltai typ. *vide* Kolozsvár
 Henricpetri, Sebastianus *vide* Bázél
 Henricpetri, Stephanus *vide* Bázél
 Henricus, Nicolaus *vide* München
Herborn (Herborna Nassoviorum) 31, 51, 58, 143, 146
 Corvinus, Christophorus 31 (Nr. 7.), 51 (Nr. 72.), 143 (Nr. 523., Nr. 526.), 146 (Nr. 538.)
 S. typ. 58 (Nr. 106/2.)
 Heringiana, off. *vide* Hamburg
 Hermannus, Michaelis *vide* Brassó
 Hervagius, Johannes *vide* Bázél
 Hervagius, Johannes *vide* Strasbourg
 Herwiick, Abraham ab *vide* Utrecht
 Heyll, Nicolas *vide* Mainz
 Hierat, Antonius *vide* Köln
 Hoffhalter, Raphael *vide* Bécs
 Hoffhalter, Raphael *vide* Debrecen
 Hoffhalter, Rudolph *vide* Alsóöndva
 Hoffhalter, Rudolph *vide* Debrecen
 Hoffmannus, Nicolaus *vide* Frankfurt am Main
 Hofhalter, Rafael *vide* Bécs
 Hondius, Jodocus *vide* Amszterdam
 Honoratus, Sebastianus *vide* Lyon
 Honoratus, Servius *vide* Lyon
 Horst, Petrus *vide* Köln
 Hulsius, Fridericus *vide* Frankfurt am Main
 Hulsius, Levinus *vide* Hanau
 Husner, Georgius *vide* Strasbourg
 Huszár Gál *vide* Debrecen
 Huszár Gál *vide* Komjáti
 Hutter, Elias *vide* Nürnberg
 Hutwelcker, Rudolph *vide* Marburg

 Illésházi, Casparus *vide* Trencsén
 Illyésházi István *vide* Sárvár
 In liberate *vide* Prága(?)
Ingolstadt (Ingolstadium) 114, 118, 135, 138, 183
 S. typ. 114 (Nr. 375.)
 Sartorius, Adam 135 (Nr. 485.), 183 (Nr. 672.)
 Sartorius, David 118 (Nr. 395.), 138 (Nr. 496.)
Innsbruck (Oenipontum) 97
 Agricola, Jacobus 97 (Nr. 294.)

Janot, Denys *vide* Párizs

Jansonius János *vide* Amszterdam Janssonius, Janus

Jansonius, Jodochus *vide* Amszterdam

Janssonius, Janus *vide* Amszterdam

Jennissus, Lucas *vide* Frankfurt am Main

Jode, Petrus *vide* Antwerpen

Junta, Bernardus *vide* Velence

Kaschau *vide* Kassa

Kassa 137, 147, 161, 163, 165, 166, 195

Festus, Johannes 137 (Nr. 492.), 163 (Nr. 633–634.), 165 (Nr. 649.), 166 (Nr. 650.), 195 (Nr. 710.)

Schultz, Daniel 163 (Nr. 636.), 195 (Nr. 712.)

Schultz, Daniel (vidua) 147 (Nr. 541., Nr. 544.), 161 (Nr. 625.), 195 (Nr. 713.)

Kempensis, Godefridus *vide* Köln

Keresztúr (Deutschkreutz) 157, 158

Farkas Imre 157 (Nr. 599–600.)

Manlius, Johannes 158 (Nr. 607.)

Nádasdy Ferenc 158 (Nr. 607.)

Kertész Ábrahám *vide* Nagyvárád Szenci Kertész Ábrahám

Kinchius, Johannes *vide* Köln

Klausenburg *vide* Kolozsvár

Klöss, Jakob, jun. *vide* Bártfa

Klöss, Jakob *vide* Lőcse

Klug, Joseph *vide* Wittenberg

Koberger, Anton *vide* Nürnberg

Kobianus, Valentinus *vide* Haguenau

Kolozsvár (Claudiopolis, Klausenburg, Cluj Napoca) 50, 119, 153, 164, 166, 167, 194, 195

Heltai Gáspár 164 (Nr. 642.), 166 (Nr. 652.)

Heltai, haer. 50 (Nr. 69.)

Heltai, off. 119 (Nr. 403.)

Heltai typ. 153 (Nr. 576), 164 (Nr. 643.), 194 (Nr. 703.), 195 (Nr. 708.)

Komjáti (Komjatice) 153, 155, 156

Bornemisza typ. 153 (Nr. 580.), 155 (Nr. 586.), 156 (Nr. 592.)

Huszár Gál 153 (Nr. 580.), 155 (Nr. 586.), 156 (Nr. 592.)

Komlós András *vide* Debrecen

Kosice *vide* Kassa

Köln (Colonia, Colonia Agrippina) 4, 7, 26, 28, 37, 38, 39, 51, 62, 63, 69, 70, 73, 75, 77, 78, 86, 90, 96, 97, 98, 100, 105, 107, 108, 109, 111, 113, 119, 121, 131, 135, 136, 137, 138, 139, 141, 142, 188, 209, 210, 213, 214

Birckmannus, Arnoldus, haer. 75 (Nr. 188.)

Birkmanniana, off. 113 (Nr. 374.)

Boetzerus, A. 141 (Nr. 518.)

Calenius, Gervinus 4 (Nr. 9.), 105 (Nr. 332.), 188 (Nr. 688.)

Cholinus, Maternus 70 (Nr. 161.), 107 (Nr. 341.)

Cholinus, Petrus 37 (Nr. 26.), 108 (Nr. 349.)

Chrithiana, off. 136 (Nr. 488.)
 Chrithius, Johannes 142 (Nr. 520.)
 Chrithius, Johannes, haer. 136 (Nr. 488.)
 Gennepaeus, Jaspar 131 (Nr. 463.)
 Grvenbruck G. 100 (Nr. 309.)
 Gualterus, Bernardus 86 (Nr. 247.), 138 (Nr. 497.)
 Gymnicus, Johannes 62 (Nr. 122.), 78 (Nr. 203.), 111 (Nr. 364.)
 Henningius, Petrus 136 (Nr. 488.), 142 (Nr. 520.)
 Hierat, Antonius 4 (Nr. 5.), 38 (Nr. 28.), 98 (Nr. 300.), 209 (Nr. 9.)
 Horst, Petrus 73 (Nr. 178.)
 Kempensis, Godefridus 96 (Nr. 290.), 109 (Nr. 353.)
 Kirchius, Johannes 4 (Nr. 8.), 51 (Nr. 71.), 135 (Nr. 484.), 136 (Nr. 487.), 138 (Nr. 501.), 139 (Nr. 502.), 210 (Nr. 3.)
 Krafft, Henricus 119 (Nr. 401.)
 Molner, Theodoricus 214 (Nr. 18/1–3.)
 Mylius, Arnoldus 113 (Nr. 374.)
 Prael, Johannes 77 (Nr. 197.)
 Quentel, Henricus 214 (Nr. 18/4.)
 Quentel, Johannes, haer. 4 (Nr. 9.), 188 (Nr. 688.)
 Quentel, Petrus 69 (Nr. 156.), 121 (Nr. 415.)
 S. typ. 39 (Nr. 32.), 90 (Nr. 266., Nr. 267.), 97 (Nr. 291.), 137 (Nr. 495/2.)
 Schmitz, off. 28 (Nr. 103.)
 Tornaesius (Tournes), Johannes 26 (Nr. 94.)
 Winter, Conradus 213 (Nr. 13/1.)
 Zell, Ulrich 7 (Nr. 3.)
 Zetznerus, Lazarus 63 (Nr. 129.)
 Krafft, Henricus *vide* Köln
 Krafft, Johann *vide* Wittenberg Crato, Johannes
 Krakau *vide* Krakkó
Krakkó (Krakow, Krakau, Cracovia) 39, 92, 98, 149, 157, 160, 161, 162
 Andrysowic, Lazarz 149 (Nr. 552.), 157 (Nr. 601.)
 Piotrkowczyk, off. 98 (Nr. 299.)
 S. typ. 39 (Nr. 36.), 160 (Nr. 619.), 161 (Nr. 620.)
 Vietor, Hieronymus 162 (Nr. 628.)
 Wierzbiet, Matthias 92 (Nr. 273.)
 Krakow *vide* Krakkó
 Kronstadt *vide* Brassó
 Kürner, Johann Jacob *vide* Bécs

 L'Allemand, Richard *vide* Rouen
 Lallemand, Richard *vide* Rouen L'Allemand, Richard
 Lamberg, Abraham *vide* Lipcse
 Lancellotus, Johannes *vide* Heidelberg
 Lasius, Balthasar *vide* Bázal
Lauingen (Lavinga) 94, 103
 S. typ. 94 (Nr. 278.)
 Salczer, Emmanuel 103 (Nr. 323.)

Lausanne (Lusanna) 184

S. typ. 184 (Nr. 677/1–2.)

Lavinga *vide* Lauingen

Le Preux, Johannes, fil. *vide* Genf

Legnano fratres *vide* Milánó

Leida *vide* Leiden

Leiden (Leida, Lugdunum Batavorum) 5, 17, 18, 49, 50, 52, 60, 61, 69, 70, 71, 74, 75, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 104, 107, 110, 113, 114, 141, 187, 192, 194, 198, 199, 201

Basson, Govert 69 (Nr. 153.)

Elzevir, off. 17 (Nr. 48.), 52 (Nr. 75.), 60 (Nr. 115.), 70 (Nr. 159.), 75 (Nr. 189.), 79 (Nr. 209.), 80 (Nr. 210., Nr. 212., Nr. 214.), 81 (Nr. 215–219/1.), 82 (Nr. 219/2., Nr. 221–224.), 83 (Nr. 226–231.), 84 (Nr. 232–236.), 85 (Nr. 238–242., Nr. 244.), 86 (Nr. 245–246.), 87 (Nr. 252.), 104 (Nr. 328.), 114 (Nr. 376., Nr. 377/1–2.), 198 (Nr. 730.), 199 (Nr. 735., Nr. 737.), 201 (Nr. 747.)

Hackius, Franciscus 50 (Nr. 65.), 78 (Nr. 200.)

Hegerus, Franciscus 50 (Nr. 65.), 75 (Nr. 187.)

Livius, off. 192 (Nr. 693.)

Maire, Johannes 81 (Nr. 217–218.), 83 (Nr. 231.), 84 (Nr. 233.), 85 (Nr. 238.)

Marcus, Jacobus 5 (Nr. 14.), 49 (Nr. 61.)

Moretus, Johannes 71 (Nr. 163.)

Plantiniana, off. 141 (Nr. 514.)

Raphalengius, Franciscus 18 (Nr. 53.), 61 (Nr. 120.), 74 (Nr. 182), 113 (Nr. 371.), 141 (Nr. 514.)

S. typ. 107 (Nr. 342.)

Wijngaerden, Andreas 110 (Nr. 358.)

Wourdanus, Johannes Cornelius 187 (Nr. 686.), 194 (Nr. 704.)

Leodium *vide* Liège

Leszno 71

S. typ. 71 (Nr. 166.)

Leutschau *vide* Lőcse

Leuven (Lovanum, Louvain) 110

Sassaeus, Servatius jun 110 (Nr. 359.)

Levoca *vide* Lőcse

Leysserus, Cornelius *vide* München

Liège (Leodium) 79

Edelmannus, Henricus 79 (Nr. 204.)

Elzevir, off. 79 (Nr. 204.)

Lipscse (Leipzig, Lipsia) 42, 43, 70, 101, 105, 108

Apelius, Jacobus 105 (Nr. 333.)

Grossius (Grosse), Henningus 43 (Nr. 49.), 101 (Nr. 312.)

Grossius (Grosse), Henningus, haer. 101 (Nr. 311.)

Lamberg, Abraham 43 (Nr. 49.), 101 (Nr. 312.)

S. typ. 42 (Nr. 47.)

Steinmann, Johannes 105 (Nr. 335.), 108 (Nr. 345.)

Voegel, Ernestus 70 (Nr. 162.)

Lipsia *vide* Lipcse

Livius, off. *vide* Leiden
 Lochnerus, Christophorus *vide* Nürnberg
 Londinum *vide* London
London (Londinum) 35, 62, 76, 77, 110, 111
 Barker, Robertus 110 (Nr. 357.)
 Billius, Johannes 35 (Nr. 19.)
 Bishop, Georgius 110 (Nr. 357.)
 Butter, Nathaniel 77 (Nr. 195.)
 Ceotes, T. 76 (Nr. 190/1.)
 Frere, Daniel 111 (Nr. 360.)
 Greene 76 (Nr. 190/2.)
 Newberie, Radulphus 110 (Nr. 357.)
 Sparke, M. 76 (Nr. 190/1.)
 Tomason, Georgius 62 (Nr. 124.)
 Lovanum *vide* Leuven
Löcse (Leutschau, Levoca) 86, 144, 153, 160, 166, 168, 194
 Brewer, Lorenz 86 (Nr. 250.), 144 (Nr. 530.), 153 (Nr. 578.), 160 (Nr. 618.), 194 (Nr. 706.)
 Klöss, Jakob 166 (Nr. 654.)
Lövä (Sicz, Deutsch-Schützen) 167
 Manlius, Johannes 167 (Nr. 660.)
 Lubeca *vide* Lübeck
 Luere, Simone *vide* Velence
 Lufft, Johannes *vide* Wittenberg
 Lugdunum Batavorum *vide* Leiden
 Lugdunum *vide* Lyon
 Lusanna *vide* Lausanne
 Lutetia Parisium *vide* Párizs
Lübeck (Lubeca) 57
 Lübeck S. typ. 57 (Nr. 101.)
Lyon (Lugdunum) 8, 10, 12, 20, 21, 22, 49, 63, 67, 75, 88, 107, 151, 208
 Clein, Jean 8 (Nr. 6.)
 Gryphius, Antonius 75 (Nr. 184.)
 Honoratus, Sebastianus 208 (Nr. 8.)
 Honoratus, Servius 10 (Nr. 14–20.)
 Junta, off. 151 (Nr. 567.)
 Pillehotte, Johannes 107 (Nr. 343.)
 Prost, Andreas 49 (Nr. 62.)
 Prost, Jacobus 49 (Nr. 62.)
 Prost, Ludovicus 12 (Nr. 26.)
 Prost, Matthaeus 49 (Nr. 62.)
 S. typ. 88 (Nr. 258.)
 Sacon, Jacobus 3 (Nr. 3.)
 Straton, Thomas 63 (Nr. 126.), 67 (Nr. 145.)
 Thomas, Johannes 20 (Nr. 61.)
 Tornaeus, Hieronimus 22 (Nr. 71.)

Mainz (Moguntia) 56, 73, 92, 122, 185
 Behem, Franciscus 92 (Nr. 274.)
 Birkmannus, H. M. 122 (Nr. 419.)
 Fischerus, P. J. 56 (Nr. 96.)
 Heyll, Nicolas 56 (Nr. 96.), 73 (Nr. 175.)
 S. typ. 185 (Nr. 681.)
Maior Márton *vide* Gyulafehérvár
Maire, Johannes *vide* Leiden
Mangus, Christophorus *vide* Augsburg
Manlius, Johannes *vide* Keresztúr
Manlius, Johannes *vide* Lövö
Manlius, Johannes *vide* Sárvár
Mantskovit Bálint *vide* Vizsoly
Mantua 8
 Putzbach, Johannes de 8 (Nr. 7.)
Manutius, Aldus *vide* Velence
Manutius, Paulus *vide* Róma
Marburg (Marpurgum) 59, 61, 62, 67, 99, 194, 205
 Cervicornus, Eucharius 62 (Nr. 121.)
 Egenolphus, Paulus 59 (Nr. 108.), 61 (Nr. 117.), 67 (Nr. 148.), 99 (Nr. 302.)
 Hutwelcker, Rudolph 194 (Nr. 701.)
 Sauriana typ. 194 (Nr. 702.), 205 (Nr. 9.)
Marcus, Jacobus *vide* Leiden
Mareschallus, Petrus *vide* Heidelberg
Marnius, Claudius *vide* Frankfurt am Main
Marpurgum *vide* Marburg
Maximis, Petrus de *vide* Róma
Mayer, Sebaldus *vide* Dillingen
Mediolanum *vide* Milánó
Meissner, Wolfgangus *vide* Wittenberg
Mendelin, Johannes *vide* Strasbourg
Merianus, Matthias *vide* Frankfurt am Main
Micard, Claudius *vide* Párizs
Middelburg (Middelburgum) 28
 Schilders, Richard 28 (Nr. 102.)
Milánó (Mediolanum, Milano) 119
 Legnano, Jacobus 119 (Nr. 402.)
 Legnano, Johannes 119 (Nr. 402.)
Moguntia *vide* Mainz
Molner, Theodoricus *vide* Köln
Monachium *vide* München
Montbéliard (Montisbeligardum) 18
 Foillet, Jacobus 18 (Nr. 56.)
Montisbeligardum *vide* Montbéliard
Morellus, Claudius *vide* Párizs
Moretus, Balthasar *vide* Antwerpen
Moretus, Johannes *vide* Antwerpen

Moretus, Johannes *vide* Leiden
 Musculus, Petrus *vide* Frankfurt am Main
München (Monachium) 73, 74, 77, 78, 86, 142
 Bergia, Anna 86 (Nr. 248.)
 Henricus, Nicolaus 142 (Nr. 519.)
 Leysserus, Cornelius 74 (Nr. 179.), 76–77 (Nr. 193.), 78 (Nr. 199., Nr. 202.)
 Sadeler, Egidius 86 (Nr. 248.)
 S. typ. 73 (Nr. 176.)
 Mylius, Christianus *vide* Strasbourg

 Nádasdy Ferenc *vide* Keresztúr
Nagyszombat (Tyrnavia) 129, 146, 154, 157, 159, 160, 162, 205
 Arciepiscopalis typ. 129 (Nr. 451., Nr. 453., Nr. 455–456.)
 Capituli typ. 146 (Nr. 539.), 157 (Nr. 597.), 159 (Nr. 609., Nr. 612–613.), 160 (Nr. 617.), 162 (Nr. 629.), 205 (Nr. 7.)
 Telegdi typ. 154 (Nr. 581/2., Nr. 582/2.), 160 (Nr. 616.)
Nagyvárad (Varadinum, Großwardein, Oradea) 36, 40, 47, 48, 52, 119, 144, 145, 147, 148, 149, 196, 200
 S. typ. 47 (Nr. 53.), 144 (Nr. 529.), 147 (Nr. 542.), 148 (Nr. 549.)
 Szenci Kertész Ábrahám 36 (Nr. 21.), 40 (Nr. 39.), 48 (Nr. 59.), 52 (Nr. 74.), 119 (Nr. 405.), 145 (Nr. 535.), 149 (Nr. 551.), 196 (Nr. 720.), 200 (Nr. 738.)
 Napoli *vide* Nápoly
Nápoly (Napoli, Neapol) 27
 Salvianus, Horatius 27 (Nr. 98.)
 Neapoli Nemetum *vide* Neustadt an der Hardt
 Neapol *vide* Nápoly
Neustadt an der Hardt (Neapoli Nemetum) 70
 Starckius, H. 70 (Nr. 158.)
 Newberie, Radulphus *vide* London
 Nicolaus, C. *vide* Amszterdam
 Nicolaus, Franciscus *vide* Genf
 Nicolaus, Johannes *vide* Gröningen
 Nivellius, Michael *vide* Párizs
 Noriberga *vide* Nürnberg
 Nutius, Martinus, jun. *vide* Antwerpen
Nürnberg (Noriberga, Norimberga) 52, 77, 144, 151, 169, 204, 210, 211, 212, 213, 214, 217
 Creussner, Fridericus 213 (Nr. 12/2.)
 Endter, Michael 77 (Nr. 196.)
 Endter, Wolfgang 144 (Nr. 531.)
 Fischer, Andreas 169 (Nr. 664.)
 Hutter, Elias 151 (Nr. 563.), 204 (Nr. 5.)
 Koberger, Anton 210 (Nr. 2.), 211 (Nr. 6.), 214 (Nr. 15.)
 Lochnerus, Christophorus 52 (Nr. 77.)
 Petreius, off. 217 (Nr. 7.)
 Sensenschmidt, Johannes 169 (Nr. 664.)
 Stuchs, Georgius 212 (Nr. 8.)

Oberursel (Ursella) 19, 26, 103
 Sutorius, Casparus 103 (Nr. 322.)
 Sutorius, Cornelius 19 (Nr. 58.)
 Zetznerus, Lazarus 26 (Nr. 92.)
Ockelius, Johannes *vide* Quedlinburg
Oenipontum *vide* Innsbruck
Oporiana, off. *vide* Bázél
Oporinus, Johannes *vide* Bázél
Oppenheim 19, 167, 184
 Cobelius, Jacobus 19 (Nr. 59.)
 Galler, Hieronymus 167 (Nr. 657.), 184 (Nr. 675/2.)
Oradea *vide* Nagyvárád
Oxford (Oxonia) 72
 Barnensis (Barnes), Josephus 72 (Nr. 172.)

Palthenius, Zacharias *vide* Frankfurt am Main
Pápa 153, 167
 Bernhard Máté 153 (Nr. 577), 167 (Nr. 659.)
Parisium *vide* Párizs
Párizs (Lutetia Parisium, Parisium) 3, 7, 8, 10, 22, 23, 24, 27, 28, 31, 37, 46, 59, 78, 87,
 89, 91, 99, 111, 118, 124, 126, 130, 137, 186
 Badius (Bade) Ascensius, Jodocus 124 (Nr. 425.), 137 (Nr. 495/1.)
 Burelly, Philippe 37 (Nr. 27.)
 David, Matthaeus 23 (Nr. 80.)
 Drouart, Ambrosius 91 (Nr. 270.)
 Drouart, Hieronymus 91 (Nr. 270.)
 Drouart, Petrus 59 (Nr. 110.)
 Du Bray, Jean 46 (Nr. 50.)
 Du Bray, Toussaint 46 (Nr. 50.)
 Dupuys, Jacques 99 (Nr. 301.)
 Ghaudière, G. 7 (Nr. 1.), 8 (Nr. 8.)
 Janot, Denys 22 (Nr. 72.)
 Micard, Claudius 78 (Nr. 201.)
 Morellus, Claudius 3 (Nr. 1.), 27 (Nr. 99.), 28 (Nr. 101.), 130 (Nr. 460.)
 Nivellius, Michael 12 (Nr. 24.)
 Parvus (Petit), Johannes 137 (Nr. 495/1.)
 Quentin, Johannes 10 (Nr. 13.)
 Richardus, Thomas 118 (Nr. 397.)
 S. typ. 7 (Nr. 2.)
 Societas (Minimorum?) 31 (Nr. 6.)
 Sonnius, Michael 89 (Nr. 261.), 124 (Nr. 427.), 126 (Nr. 438.)
 Thibout, Guillaume 111 (Nr. 363.)
 Viartius (Viart), Petrus 87 (Nr. 257.)
 Vitré, A. 186 (Nr. 685.)
 Wecheliuss, Andreas 24 (Nr. 84.)
Parvus (Petit), Johannes *vide* Párizs
Pasini, Maffeo *vide* Velence

Patakinum *vide* Sárospatak
 Pema, Petrus *vide* Bázél
 Petit, Jean *vide* Párizs Parvus, Johannes
 Petreius, off. *vide* Nürnberg
 Petri, Adam *vide* Bázél
 Petri, Henricus *vide* Bázél
 Pillehotte, Johannes *vide* Lyon
 Plantin, Christophorus *vide* Antwerpen
 Plantiniana, off. *vide* Antwerpen
 Plantiniana, off. *vide* Leiden
 Platterus, Thomas *vide* Bázél
 Plavecky hrad *vide* Detrekő
 Posonium *vide* Pozsony
Pozsony (Posonium, Preßburg, Bratislava) 5, 36, 42, 50, 74, 117, 134, 139, 146, 150,
 152, 158, 164, 167, 191, 207
 Archiepiscopalis typ. 117 (Nr. 391.), 134 (Nr. 480.), 158 (Nr. 602–603.), 167 (Nr.
 658.), 207 (Nr. 4.)
 Capituli typ. 150 (Nr. 559.), 164 (Nr. 638.), 191 (Nr. 692.)
 S. typ. 152 (Nr. 573.)
 S. typ.(?) 42 (Nr. 42., Nr. 44.), 74 (Nr. 180.)
 Societas Jesu 5 (Nr. 12.), 36 (Nr. 20., Nr. 23.), 50 (Nr. 66.), 138 (Nr. 503.), 146 (Nr. 541.)
 Prael, Johannes *vide* Köln
Prága (Praha) 40, 48, 155, 159
 S. typ.(?) 48 (Nr. 58.)
 Sadeler, Egidius 40 (Nr. 38.)
 Sessius, Paulus 155 (Nr. 590.), 159 (Nr. 610–611.)
 Praha *vide* Prága
 Preßburg *vide* Pozsony
 Principis typ. *vide* Gyulafehérvár
Priszaka 194
 Dobre, off. 194 (Nr. 700.)
 Prost, Ludovicus *vide* Lyon
 Prost, Matthaeus *vide* Lyon
 Putzbach, Johannes de *vide* Mantua

Quedlinburg 65
 Ockelius, Johannes 65 (Nr. 137.)
 Quentel, Johannes, haer. *vide* Köln
 Quentel, Johannes *vide* Köln
 Quentel, Petrus *vide* Köln
 Quentell, Henricus *vide* Köln
 Quentin, Johannes *vide* Párizs

 Rab, Georg *vide* Frankfurt am Main
 Rambau, Hans *vide* Goslar Rhamba, Johannes
 Rambau, Hans *vide* Görlitz Rhamba, Johannes
 Raphaelengius, Franciscus *vide* Leiden

Ratdolt, Erhardt *vide* Augsburg
 Ratdolt, Erhardt *vide* Velence
 Ratisbona *vide* Regensburg
 Reers, Arnoldus *vide* Rotterdam
Regensburg (Ratisbona) 100
 S. typ. 100 (Nr. 306.)
 Renius, Georg *vide* Sárospatak
 Reschius, Casparus *vide* Bázél
 Rhamba (Rambau), Johannes *vide* Goslar
 Rhamba, Johannes *vide* Görlitz
 Rheda Pál *vide* Debrecen
 Rheda Péter *vide* Debrecen
 Rhodes, off. *vide* Frankfurt am Main
 Ribbius, Hermann *vide* Utrecht
 Richardus, Thomas *vide* Párizs
 Richelius, Josias *vide* Strasbourg
 Richelius, Wendelinus *vide* Strasbourg
 Rickhes, Michael *vide* Bécs
Róma (Roma) 17, 19, 22, 23, 40, 49, 55, 67, 109, 123, 128, 138, 141
 Arnolphus (Arnolfini), Paulinus 141 (Nr. 513.)
 Brugiottus, Andreas 49 (Nr. 62.)
 Calergus, Zacharias 22 (Nr. 74.)
 Camerae Apostolicae, off. 141 (Nr. 513.)
 Faciotta, Guglielmo 23 (Nr. 76.)
 Helianus, Victorius 17 (Nr. 50.)
 Manutius, Paulus 109 (Nr. 352.), 123 (Nr. 424.)
 Maximis, Petrus de 128 (Nr. 447.)
 S. typ. 55 (Nr. 87.)
 Scaichio, Giovanni de 40 (Nr. 37.)
 Tornerius, Jacobus 138 (Nr. 500.)
 Zanettus, Bartholomaeus 17 (Nr. 49.)
 Zanettus, Franciscus 19 (Nr. 60.), 67 (Nr. 144.)
 Roma *vide* Róma
 Rosa, Jonas *vide* Frankfurt am Main
 Rosa, Jonas *vide* Heidelberg
 Rosnyai János *vide* Sárospatak
Rostock 137
 Hallerford, J. 137 (Nr. 494.)
 Roterodamum *vide* Rotterdam
Rotterdam (Roterodamum) 63, 77
 Reers, Arnoldus 63 (Nr. 125.), 77 (Nr. 198.)
Rouen 21
 L'Allemend, Richard 21 (Nr. 69.)
 Rubeus, Johannes *vide* Treviso

 Sacon, Jacobus *vide* Lyon
 Sadeler, Egidius *vide* München

Sadeler, Egidius *vide* Prága
 Saint-André, Pierre *vide* Genf Sanctandreas, Petrus
 Salczer, Emmanuel *vide* Lauingen
 Salvianus, Horatius *vide* Nápoly
 Sanctandreas (de Saint-André), Petrus *vide* Genf
 Sanctandreas, Petrus *vide* Heidelberg
Sárospatak 50, 196, 197, 198, 200
 Principis typ. 50 (Nr. 68.)
 Renius, Georg 196 (Nr. 721.), 197 (Nr. 726.), 198 (Nr. 731.), 200 (Nr. 739–740.)
 Rosnyai János 197 (Nr. 724.), 200 (Nr. 741–745.)
 Sartorius, Adam *vide* Ingolstadt
 Sartorius, David *vide* Ingolstadt
Sárvár 156
 Illyésházi István 156 (Nr. 591.)
 Manlius, Johannes 156 (Nr. 591.)
 Sas, Johannes *vide* Gröningen
 Sassaeus, Servatius, jun. *vide* Leuven
 Sauriana typ. *vide* Marburg
 Scaichio, Giovanni de *vide* Róma
Schaffhausen (Schaphusia) 12
 Waldkirchen, Conrad 12 (Nr. 25.)
 Schaphusia *vide* Schaffhausen
 Scheiderus, Augustinus *vide* Speyer
 Schilders, Richard *vide* Middelburg
 Schirletz, Nickel *vide* Wittenberg
 Schlechius, Clemens *vide* Frankfurt am Main
 Schleichius, Clemens *vide* Hanau
 Schmitz, off. *vide* Köln
 Schönfels, Georgius *vide* Braniewo
 Schultz, Daniel (vidua) *vide* Kassa
 Schultz, Daniel *vide* Kassa
 Schurerus, Zacharias *vide* Wittenberg
 Scotus, Octavianus *vide* Velence
 Selfisch, Samuel *vide* Wittenberg
Sempte (Sintava) 153, 155, 156, 163
 Bornemisza typ. 153 (Nr. 580.), 155 (Nr. 585–586.), 156 (Nr. 592.), 163 (Nr. 635.)
 Senensis, Franciscus *vide* Velence
 Sensenschmidt, Johannes *vide* Nürnberg
 Sessius, Paulus *vide* Prága
 Sicz *vide* Lövv
Sine loco
 S. typ. 50 (Nr. 67.), 65 (Nr. 134.), 111 (Nr. 361.), 131 (Nr. 464/2.), 148 (Nr. 545.),
 183 (Nr. 674.), 186 (Nr. 682–683.), 196 (Nr. 722.)
 Sintava *vide* Sempte
 Societas Brixienensis *vide* Brescia
 Societas *vide* Párizs

- Societatis Jesu typ. *vide* Pozsony
 Soncino, Gershon *vide* Brescia
 Sonnius, Michael *vide* Párizs
 Sparke, M. *vide* London
Speyer (Spira, Spira Nemetum) 126
 Scheiderus, Augustinus 126 (Nr. 436.)
 Spies, Johann *vide* Frankfurt am Main
 Spira, Georgius de *vide* Strasbourg
 Starckius, H. *vide* Neustadt an der Hardt
 Steinmann, Johannes *vide* Lipcse
 Stephanus, Henricus *vide* Genf
 Stephanus, Robertus *vide* Genf
 Stoer, Jacobus *vide* Genf
Strasbourg (Straßburg, Argentoratum, Augusta Trebechorum) 6, 14, 18, 24, 25, 27, 28,
 31, 58, 59, 64, 93, 104, 108, 109, 115, 117, 151, 182, 211, 212, 214
 Eggenstein, Heinrich 6 (Nr. 15.), 31 (Nr. 4.)
 Grüninger, Johannes 211 (Nr. 4–5.)
 Hervagius, Johannes 182 (Nr. 670.)
 Husner, Georgius 214 (Nr. 17.)
 Wendelin, Johannes 93 (Nr. 276.)
 Jylus, Christianus 109 (Nr. 355.)
 Richelius, Josias 14 (Nr. 37.)
 Richelius, Wendelinus 58 (Nr. 105.), 104 (Nr. 327.), 117 (Nr. 392.), 151 (Nr. 564.)
 S. typ. 58 (Nr. 107.), 115 (Nr. 385.), 212 (Nr. 12/1.)
 Spira, Georgius de 212 (Nr. 10–11.)
 Zetznerus, Eberhardus 24 (Nr. 82.), 27 (Nr. 97.), 28 (Nr. 104.)
 Zetznerus, Lazarus 18 (Nr. 57.), 25 (Nr. 89.), 64 (Nr. 131.)
 Zetznerus, Lazarus, haer. 108 (Nr. 347.), 115 (Nr. 383.)
 Straßburg *vide* Strasbourg
 Straton, Thomas *vide* Lyon
 Stuchs, Georgius *vide* Nürnberg
 Sutorius, Casparus *vide* Oberursel
 Sutorius, Cornelius *vide* Oberursel
 Szenci Kertész Ábrahám *vide* Nagyvárad

 Tamburinus, H. *vide* Bologna
 Tarvisium *vide* Treviso
 Telegdy typ. *vide* Nagyszombat
 Thibout, Guillaume *vide* Párizs
 Thomas, Johannes *vide* Lyon
 Tigurum *vide* Zürich
 Timavia *vide* Nagyszombat
 Tolosa *vide* Toulouse
 Tomason, Georgius *vide* London
Torgau (Torga) 32, 34
 Grosius, Henricus 32 (Nr. 9.), 34 (Nr. 16.)
 Torga *vide* Torgau

Tornaesius, Johannes *vide* Köln
 Tornaëus, Hieronymus *vide* Lyon
 Tornerius, Jacobus *vide* Róma
Toulouse (Tolosa) 23
 Colomerius (Colomiès), Raimundus 23 (Nr. 77.)
 Trajectum ad Rhenum *vide* Utrecht
 Trencin *vide* Trencsén
Trencsén (Trencin) 149
 Illésházi, Gáspár 149 (Nr. 556.)
Treviso (Tarvisium) 90
 Rubeus, Johannes 90 (Nr. 265.), 106 (Nr. 339.)
 Trnava *vide* Nagyszombat
 Tsepregi Turkovitz Mihály *vide* Amszterdam Csepregi Turkovics Mihály
 Tubinga *vide* Tübingen
Tübingen (Tubinga) 43
 S. typ. 43 (Nr. 48.)
 Tyrnavia *vide* Nagyszombat

Ulm (Ulma) 74, 213
 Endter, Wolfgang 74 (Nr. 183.)
 Zainer, Johannes 213 (Nr. 13/2.)
 Ulma *vide* Ulm
 Ultrajectum *vide* Utrecht
 Ursella *vide* Oberursel
Utrecht (Ultrajectum, Trajectum ad Rhenum) 57, 58, 196, 197, 198, 201
 Ackerdijck, Theodorus ab 198 (Nr. 728.)
 Drevnen, Meinardus à 201 (Nr. 748.)
 Herwiick, Abraham ab 196 (Nr. 717.)
 Ribbius, Hermann 196 (Nr. 717.)
 Waesberga, Johannes à 57 (Nr. 102.), 58 (Nr. 104.), 196 (Nr. 719.), 197 (Nr. 723.,
 Nr. 727.)
 Zijjl, Gisbertus à 198 (Nr. 728.)

 Varadinum *vide* Nagyvárad
 Várada *vide* Nagyvárad
Velence (Venetia, Venezia, Vinegia) 5, 9, 13, 47, 65, 67, 76, 87, 112, 126, 127, 139, 148,
 189, 208
 Ad signum Dei 12–13 (Nr. 27–30.)
 Bindoni, Agostino 76 (Nr. 192.)
 Bindoni, Francesco 76 (Nr. 192.)
 Guistiniano, Marco A. 87 (Nr. 255.)
 Junta (Giunta), Bernardus 127 (Nr. 440.)
 Luere, Simone 126 (Nr. 437.)
 Manutius, Aldus 67 (Nr. 146., Nr. 147.)
 Pasini, Maffeo 76 (Nr. 192.)
 Ratdolt, Erhardt 5 (Nr. 11.), 189 (Nr. 689.)
 S. typ. 139 (Nr. 507.)

- Scotus, Octavianus 9 (Nr. 9.)
 Senensis, Franciscus 65 (Nr. 136.)
 Wild, Leonhardus 208 (Nr. 7.)
 Zaltherius (Zaltieri), Bolognius 47 (Nr. 52.)
 Zaltherius (Zaltieri), Marcus Antonius 148 (Nr. 546.)
 Zillettus, Jordanus 112 (Nr. 369.)
 Venezia *vide* Velence
 Viartius, Petrus *vide* Párizs
 Vicentia *vide* Vicenza
Vicenza (Vicentia) 109
 Bertelius (Bertelli), Petrus 109 (Nr. 351.)
 Vienna Austriae *vide* Bécs
 Victor, Hieronymus *vide* Krakkó
 Vignon, Eustache *vide* Genf
 Vinegia *vide* Velence
 Vitré, A. *vide* Párizs
Vizsoly 170, 173, 204
 Mantskovit Bálint 170 (Nr. 666.), 173 (Nr. 667.), 204 (Nr. 2–3.)
 Voegel, Ernestus *vide* Leipzig
 Vrientius, Johannes Baptista *vide* Antwerpen

 Waesberge, Johannes à *vide* Utrecht
 Walderus, Johannes *vide* Bázél
 Waldkirch, Conrad *vide* Bázél
 Waldkirch, Conrad *vide* Schaffhausen
 Wecheliuss, Andreas, haer. *vide* Frankfurt am Main
 Wecheliuss, Andreas *vide* Frankfurt am Main
 Wecheliuss, Andreas *vide* Párizs
 Wecheliuss, Johannes *vide* Frankfurt am Main
 Wellens, Johannes *vide* Franeker
 Wenssler, Michael *vide* Bázél
 Wessel, Johann *vide* Brema
 Westhemerus, Bartholomaeus *vide* Bázél
 Widmannstetter, Georg *vide* Graz
 Wiener, Johannes *vide* Augsburg
 Wien *vide* Bécs
 Wierzbietta, Matthias *vide* Krakkó
 Wijngaerden, Andreas *vide* Leiden
 Wild, Leonhardus *vide* Velence
 Winter, Conradus *vide* Köln
 Witeberga *vide* Wittenberg
Wittenberg (Witeberga) 13, 25, 34, 53, 60, 69, 124, 204, 218
 Crato (Krafft), Johannes 60 (Nr. 113/1.), 124 (Nr. 426.), 204 (Nr. 6.)
 Crato (Krafft), Zacharias 204 (Nr. 4.)
 Klug, Joseph 34 (Nr. 15/1–2.)
 Lufft, Johannes 218 (Nr. 11.)

Meissner, Wolfgangus 25 (Nr. 86.)

Schirletz, Nickel 69 (Nr. 155.)

Schurerus, Zacharias 25 (Nr. 86.)

Selfish, Samuel 13 (Nr. 33.)

Wourdanus, Johannes Cornelius *vide* Leiden

Zainer, Johannes *vide* Ulm

Zalterius (Zaltieri), Bologninus *vide* Velence

Zalterius, Marcus Antonius *vide* Velence

Zanetrus, Franciscus *vide* Róma

Zanettus, Bartholomaeus *vide* Róma

Zanettus, Franciscus *vide* Róma

Zell, Ulrich *vide* Köln

Zetznerus, Eberhardus *vide* Augusta Trebecorum

Zetznerus, Lazarus, haer. *vide* Strasbourg

Zetznerus, Lazarus *vide* Frankfurt am Main

Zetznerus, Lazarus *vide* Köln

Zetznerus, Lazarus *vide* Oberursel (Ursella)

Zetznerus, Lazarus *vide* Strasbourg

Zijjl, Gisbertus à *vide* Utrecht

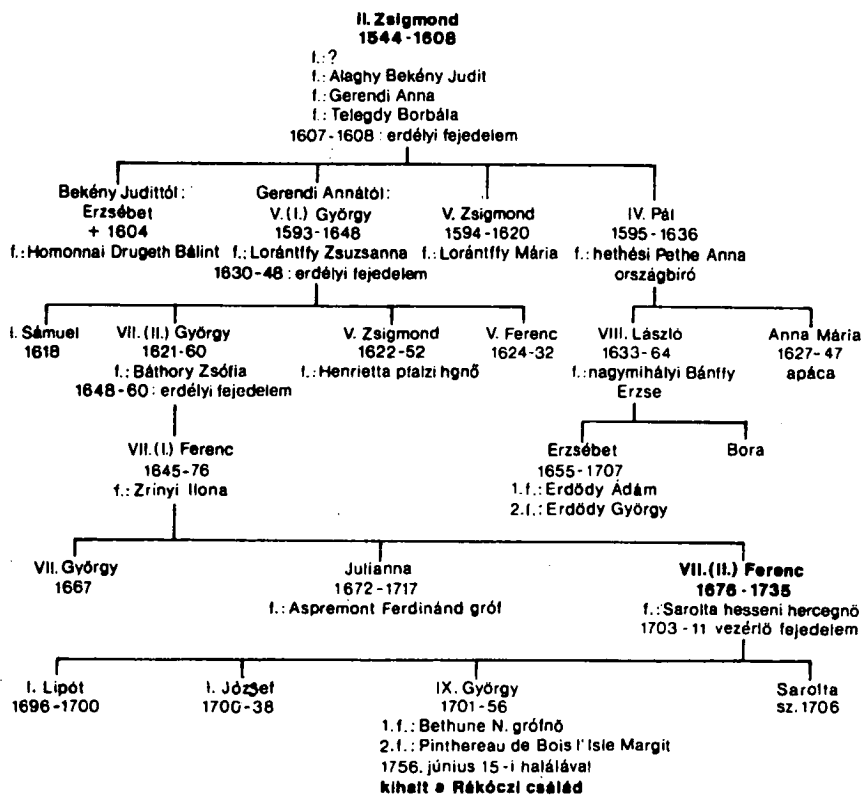
Zillettus, Jordanus *vide* Velence

Zürich (Tigurinum, Tigurum) 35, 97, 118, 121, 122, 123, 126, 128, 132, 182

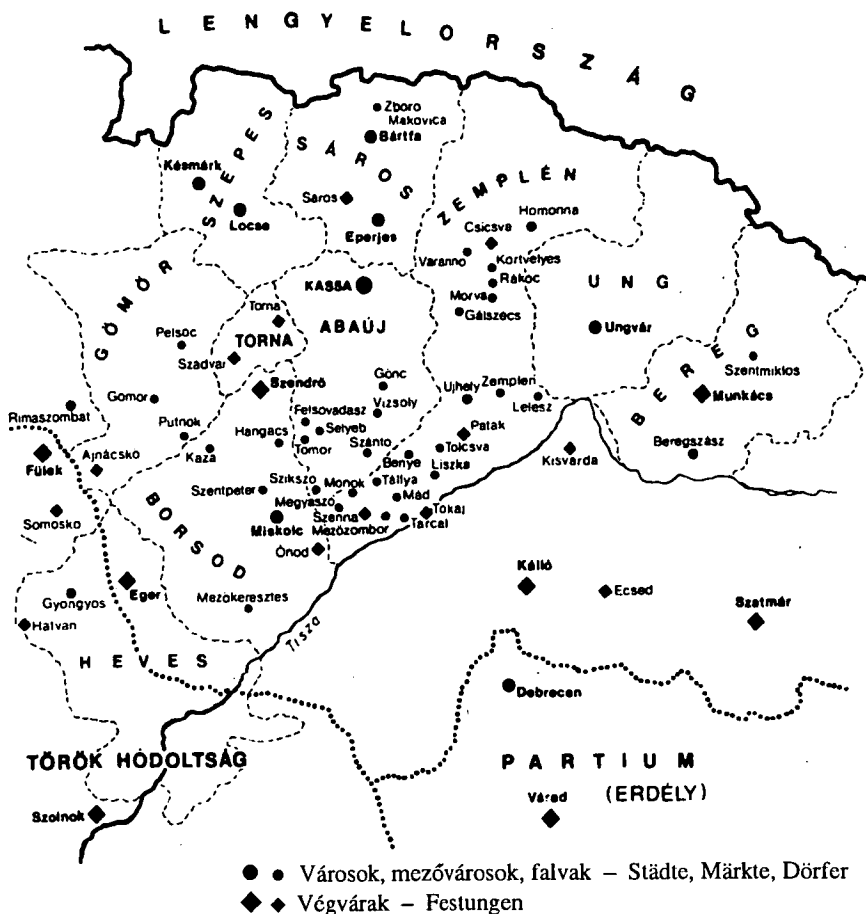
Froschoverus, Christophorus 34–35 (Nr. 17/1–2, Nr. 17/4.), 118 (Nr. 396.), 121 (Nr. 416.), 122 (Nr. 419/1–2.), 123 (Nr. 423.), 126 (Nr. 435.), 128 (Nr. 448.), 132 (Nr. 470.), 182 (Nr. 671.)

Gesnerus, Andreas 97 (Nr. 295.)

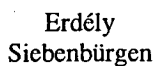

A Rákóczi család
Stammtafel der Familie Rákóczi

A Rákóczi-birtokok elhelyezkedése Magyarországon
Die Lage der Rákóczi-Herrschaften im Königlichen Ungarn

Havasalföld – Walachei

**A szegedi olvasmánytörténeti kutatócsoport kiadványai
Veröffentlichungen der Forschungsgruppe für die Erforschung der
Lesekultur in der frühen Neuzeit**

**Adattár XVI-XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez
(Materialien zur Geschichte der Geistesströmungen in Ungarn
in 16–18. Jahrhundert)**

**Hrsg. v. /Sorozatszerkesztő
Keserű Bálint**

11. A magyar könyvkultúra múltjából. Iványi Béla cikkei és gyűjtése. (Über die Geschichte der ungarischen Bücher und des Lesens. Ausgewählte Aufsätze und Forschungsangaben von Béla Iványi.) (Sajtó alá rend., függelék/Hrsg. v., Anhang v.: Herner, János– Monok, István.) Szeged, 1983. 645 p.
12. A Dernschwam-könyvtár. Egy magyarországi humanista könyvjegyzéke. (Die Bibliothek Dernschwam. Bücherinventar eines Humanisten in Ungarn.) (Kísérőtanulmánnyal közreadja/Zusammengestellt v.: Berlász, Jenő. Sajtó alá rend., mutató/Hrsg. v., register v.: Keveházi, Katalin–, Monok István. Munkatárs/Mitarbeiter: Varga, András.) Szeged, 1984. 343 p.
- 12/2. A Zsámboky-könyvtár katalógusa (1587) Gulyás Pál olvasatában. (Die Bibliothek Sambucus. Katalog. Nach der Abschrift von Pál Gulyás.) Szerk./Hrsg. v.: Monok, István. Bev./Einleitung v.: Ötvös, Péter. Bibliográfia/Bibliographie v.: Varga, András. Szeged, 1992. 281 p.
- 12/3. A Dudith-könyvtár. Részleges rekonstrukció. (Die Bibliothek Duditus.) Összeáll. és az előszót írta/Hrsg. v., Einleitung v.: Jankovics, József– Monok, István. Szeged, 1993. 207 p.
13. Magyarországi magánkönyvtárak. I. (1533-1657). (Privatbibliotheken in Ungarn.) Sajtó alá rend./Hrsg. v.: Varga, András. Budapest–Szeged, 1986. IX, 259 p.
- 13/2. Magyarországi magánkönyvtárak. II. (1580-1721). (Privatbibliotheken in Ungarn.) Sajtó alá rend./Hrsg. v.: Farkas, Gábor– Katona, Tünde– Latzkovits, Miklós– Varga, András. (Szerk./Hrsg.v.: Monok, István.) Szeged, 1992. VII, 329 p.
- 13/3. Magyarországi magánkönyvtárak. III. (Privatbibliotheken in Ungarn.) Besztercebánya, Körmöcbánya, Selmecbánya. (előkészületben– in Vorbereitung)
- 13/4. Magyarországi magánkönyvtárak. IV. Pótlások. (Privatbibliotheken in Ungarn.) (tervben– geplant)
14. Partiumi könyvesházak. 1623-1730. (Bibliotheken in Partium Regni Hungariae.) (Sárospatak, Debrecen, Szatmár, Nagybánya, Zilah). Sajtó alá rend./Hrsg. v.: Fekete, Csaba– Kulcsár, György– Monok, István– Varga, András. Budapest–Szeged, 1988. 588 p.
15. Kassa város olvasmányai. 1562-1731. (Lesestoffe der Stadt Kaschau.) Sajtó alá rend./Hrsg. v.: Gácsi, Hedvig– Farkas, Gábor– Keveházi, Katalin– Lázár, István Dávid– Monok, István– Németh, Noémi. Szeged, 1990, XII, 226 p.
- 16/1. Erdélyi könyvesházak I. Jakó, Klára: Az első kolozsvári egyetemi könyvtár története és állományának rekonstrukciója (1579–1604). (Bibliotheken in Siebenbürgen I. Die Geschichte der ersten Universitätsbibliothek in Klausenburg und die Rekonstruktion ihres Bestandes.) (Szerk./Hrsg. v.: Monok, István). Szeged, 1991. 171 p.
- 16/2. Erdélyi könyvesházak II. (Bibliotheken in Siebenbürgen II.) Kolozsvár, Marosvásárhely, Nagyenyed, Szászváros, Székelyudvarhely. Jakó Zsigmond anyaggyűjtésének

- felhasználásával sajtó alá rend./Hrsg. v.: Monok, István– Németh, Noémi– Tonk, Sándor. Szeged, 1991. X, 246 p.
- 16/3. Erdélyi könyvesházak III. 1563–1757. A Bethlen-család és környezete. Az Apafi-család és környezete. A Teleki-család és környezete. Vegyes források. (Bibliotheken in Siebenbürgen III. Die Familie Bethlen, Apafi, Teleki und ihren Alumnengreis. Übrige Quellen.) Sajtó alá rend./Hrsg. v.: Monok, István– Németh, Noémi– Varga, András. Szeged, 1994. [1995] XVI, 375 p.
- 16/4. Erdélyi könyvesházak IV. Beszterce, Brassó, Nagyszeben, Segesvár. (Bibliotheken in Siebenbürgen IV. Lesestoffe der sächsischen Städten) (előkészületben– in Vorbereitung)
- 16/5. Erdélyi könyvesházak V. Csíksomlyó. (Bibliotheken in Siebenbürgen V.) (előkészületben– in Vorbereitung)
- 17/1. Magyarországi jezsuita könyvtárak 1711-ig. I. (Jesuitenbibliotheken in Ungarn bis zum Jahre 1711. Bd. I.) Kassa, Pozsony, Sárospatak, Túróc, Ungvár. Sajtó alá rend./Hrsg. v.: Farkas, Gábor– Monok, István– Pozsár, Annamária– Varga, András. Szeged, 1990. 330 p.
- 17/2. Magyarországi jezsuita könyvtárak 1711-ig. II. (Jesuitenbibliotheken in Ungarn bis zum Jahre 1711. Bd. II.) Nagyszombat. Sajtó alá rend./Hrsg. v.: Farkas Gábor. (előkészületben– in Vorbereitung)
- 18/1. Lesestoffe in Westungarn I. Sopron (Ödenburg) 1535–1721. Hrsg. von Tibor Grüll, Katalin Keveházi, József László Kovács, István Monok, Péter Ötvös, Katalin G. Szende. Red. von István Monok, Péter Ötvös, Harald Prickler. Szeged, 1994. XI, 578 p.
- 18/2. Lesestoffe in Westungarn II. Forchtenstein (Fraknó), Eisenstadt (Kismarton), Güns (Kőszeg), Rust (Ruszt). Hrsg. von Tibor Grüll, Katalin Keveházi, Károly Kokas, István Monok, Péter Ötvös, Harald Prickler. Szeged, 1996. XXII, 325 p.
19. Intézményi gyűjtemények Magyarországon 1526–1750. (Institutionelle Bibliotheken in Ungarn 1526–1750.) (előkészületben– in Vorbereitung)
20. Kumulatív index a 11–19. kötetekhez. (Index cumulativus zu den Bänden 11–19.) (tervben– geplant)

Könyvtártörténeti Füzetek
(Bibliographische Hefte zur Bibliotheksgeschichte)
Hrsg. v./Sorozatszerkesztő
Monok István

- I. Magángyűjtemények Magyarországon 1551–1721. Könyvjegyzékek bibliográfiája. Összeáll./Zusammengestellt v.: Font, Zsuzsanna– Herner, János– Kokas, Károly– Monok, István. Szerk./Hrsg. v.: Monok, István. Szeged, 1981. (Private Sammlungen in Ungarn aus den Jahren 1551–1721. Bibliographie von Buchverzeichnissen und Inventaren.) XXIX, 219 p.
- II. Magángyűjtemények Nyugat-Magyarországon 1555–1721. Könyvjegyzékek bibliográfiája. Összeáll./Zusammengestellt v.: Herner, János– Keveházi, Katalin– Kokas, Károly– Monok, István segítségével Bariska, István– Kovács, József László– Ötvös, Péter– Tirmitz, József. Szerk./Hrsg. v.: Monok, István. Szeged, 1982. (Private Sammlungen in West-Ungarn aus den Jahren 1555–1721. Bibliographie von Buchverzeichnissen und Inventaren.) XVIII, 161 p.

- III. Magángyűjtemények Magyarországon 1545-1721. Könyvjegyzékek bibliográfiája. Összeáll./Zusammengestellt v.: Herner, János– Monok, István. Szeged, 1983. (Private Sammlungen in Ungarn aus den Jahren 1545-1721. Bibliographie von Buchverzeichnissen und Inventaren.) XX, 171 p.
- IV. Magángyűjtemények a királyi Magyarországon és az Erdélyi fejedelemségben 1533-1721. Könyvjegyzékek bibliográfiája. Összeáll./Zusammengestellt v.: Font, Zsuzsa–Herner, János– Katona, Tünde– Keveházi, Katalin– Kiss, Éva– Kokas, Károly–Latzkovits, Miklós– Monok, István– Rideg, László– Varga, András. Szerk./Hrsg. v.: Herner, János– Monok, István. Szeged, 1985. (Private Sammlungen in aus dem Gebiet des königlichen Ungarn und in dem Fürstentum Siebenbürgen 1533-1721. Bibliographie von Buchverzeichnissen und Inventaren.) XVII, 190 p.
- V. Magyarországi magángyűjtemények 1561-1721. Könyvjegyzékek bibliográfiája. Összeáll./Zusammengestellt v.: Farkas, Gábor– Gácsi, Hedvig– Katona, Tünde–Keveházi, Katalin– Latzkovits, Miklós– Monok, István– Németh, Noémi. Szerk./Hrsg. v.: Monok, István. Szeged, 1989. (Private Sammlungen in Ungarn aus den Jahren 1564-1716. Bibliographie von Buchverzeichnissen und Inventaren.) XIII, 149 p.
- VI. Intézményi gyűjtemények 1535-1721. Könyvjegyzékek bibliográfiája. Összeáll./Zusammengestellt v.: Farkas, Gábor– Monok, István– Németh, Noémi. Szerk./Hrsg. v.: Monok, István. Szeged, 1989. (Institutionsbibliotheken in Ungarn aus den Jahren 1535-1721. Bibliographie von Buchverzeichnissen und Inventaren.) XIX, 146 p.
- VII. Intézményi- és magángyűjtemények Magyarországon 1722-1750. Könyvjegyzékek bibliográfiája. Összeáll./Zusammengestellt v.: Monok, István– Varga, András. Szerk./Hrsg. v.: Monok, István. Szeged, 1990. (Institutionsbibliotheken und Private Sammlungen in Ungarn aus den Jahren 1722-1750. Bibliographie von Buchverzeichnissen und Inventaren.) XIV, 159 p.

Olvasmánytörténeti Dolgozatok
(Aufsätze zur Lesegeschichte)
Hrsg. v./Sorozatszerkesztő
Monok István

- I. Sipos, Gábor: A kolozsvári Református Kollégium könyvtára a XVII. században. (Die Bibliothek des reformierten Kollegiums in Klausenburg im 17. Jahrhundert.) Szeged, 1991, Scriptum. 116 p.
- II. Varga, András: A szegedi minorita könyvtár a XVIII. században. (Die Bibliothek des Minoritenklosters in Szeged im 18. Jahrhundert.) Szeged, 1991, Scriptum. 41 p.
- III. Kokas, Károly: Könyv és könyvtár a XVI–XVII. századi Kőszegen. (Buch und Bibliothekswesen in Kőszeg (Güns) in dem 16. und 17. Jahrhundert.) Szeged, 1991, Scriptum. 50 p.
- IV. Monok, István: Könyvjegyzékek és katalógusok Magyarországon 1535–1721. Forrástipológia, forráskritika, forráskiadás. (Kataloge und buchverzeichnisse in Ungarn 1526–1720. Quellentypologie, Quellenkritik, Quellenausgabe.) Szeged, 1993, Scriptum. 95 p.
- V. Viliam, Cicaj: Bányavárosi könyvkultúra a XVI–XVIII. században. Besztercebánya, Körmöcbánya, Selmecbánya. (Buchkultur der Bergstädte in dem 16–18. Jahrhundert. Neusohl, Kremnitz, Schemnitz.) Szeged, 1994, Scriptum. 142 p.

- VI. Schwarcz, Katalin: A klarissza apácák könyvkultúrája a XVIII. században. (Die Lesekultur der Klarissen in dem 18. Jahrhundert.) Szeged, 1994, Scriptum. 84 p.
Sonderband. Wolfram Seidler: Buchmarkt und Zeitschriften in Wien 1760–1785. Studie zur Herausbildung einer literarischen Öffentlichkeit in Österreich des 18. Jahrhunderts. Szeged, 1994, Scriptum. 125 p.

**A Kárpát-medence koraújkori könyvtárai. —
Bibliotheken im Karpathenbecken der frühen Neuzeit
Hrsg. v./Sorozatszerkesztő
Monok István**

- Monok, István: A Rákóczi-család könyvtárai 1588–1660. — Bibliotheken der Familie Rákóczi 1588–1660. Szeged, 1996, Scriptum.

**Acta Universitatis Szegediensis de Attila József nominatae. Acta Bibliothecaria
Hrsg. v./Szerkesztő
Karácsonyi, Béla– majd/später Monok, István**

- Tomus IX. Fasciculus 1. Régi könyveink és kézirateink katalógusai. A szegedi piaristák könyvtára. (Kataloge unserer Altbücher und Handschriften. Bibliothek der Piaristen in Szeged.) Összeáll./Hrsg. v.: Varga, András. Szeged, 1986. XIV, 88 p.
- Tomus IX. Fasciculus 3. 1986: Régi könyveink és kézirateink katalógusai. XVI. századi könyvek. (Kataloge unserer Altbücher und Handschriften. Bücher aus dem XVI. Jahrhundert.) Összeáll./Hrsg. v.: Keveházi, Katalin– Monok, István. Szeged, 1986. XII, 216 p.
- Tomus IX. Fasciculus 4. Otto Mazal: Die spätantike Literatur im Buchdruck des 15. Jahrhunderts. Szeged, 1987. 76 p.
- Tomus X. Fasciculus 1. 1989: Régi könyveink és kézirateink katalógusai. Dézsi Lajos kéziratgyűjteménye. (Kataloge unserer Altbücher und Handschriften. Handschriftensammlung von Lajos Dézsi.) Bev., összeáll./Hrsg. v.: Monok, István. Szeged, 1989. XII, 118 p.
- Tomus X. Fasciculus 4. A kecskeméti piarista rendház XVI. századi könyvei. (Kataloge unserer Altbücher und Handschriften. Drucke aus dem 16. Jahrhundert in der Piaristen-Bibliothek in Kecskemét.) Összeáll./Hrsg. v.: Kósáné Horváth, Mária. Szeged, 1990. 51 p.
- Tomus XI. Fasciculus 1. Régi könyveink és kézirateink katalógusai. Régi magyar nyomtatványok 1700-ig. (Kataloge unserer Altbücher und Handschriften. Alte ungarländische Drucke bis 1700.) Összeáll./Hrsg. v.: Varga, András. Szeged, 1991. IX, 188 p.
- Tomus XI. Fasciculus 4. Régi könyveink és kézirateink katalógusai. A szegedi minoriták könyvtára. (Kataloge unserer Altbücher und Handschriften. Die Minoriten-Bibliothek in Szeged.) Összeáll./Hrsg. v.: Varga, András. Szeged, 1991. 62 p.
- Tomus XII. Fasciculus 4. 1994: Régi könyveink és kézirateink katalógusai. A Szeged-Alsóvárosi ferences rendház könyvtára. (Kataloge unserer Altbücher und Handschriften. Die Bibliothek des Franciscanerklosters in Szeged.) Hrsg v./Összeáll. Keveházi Katalin, Monok István. Szeged, 1994. 130 p.

Einzelveröffentlichungen

- Die Bibliothek Demschwam. Bücherinventar eines Humanisten in Ungarn. Hrsg. von Jenő Berlász. Red. von. Katalin Keveházi, István Monok. Szeged, 1984. 303 p.
- Die Bibliothek Sambucus. Katalog. Nach der Abschrift von Pál Gulyás. Hrsg. von István Monok. Einleitung von Péter Ötvös. Bibliographie von András Varga. Szeged, 1992. 281 p.
- András Dudith's Library. A partial reconstruction. Compiled and with an introduction by József Jankovics, István Monok. Szeged, 1993. 207 p.
- A könyves kultúra. XIV—XVII. század. I. Válogatás az angolszász szakirodalomból. A tanulmányokat válogatta, a jegyzeteket írta: Monok István, Szabó Enéh. (Kulturgeschichte des Buches. 14-17. Jahrhundert. Ausgewählte Studien aus der englische Fachliteratur.) Szeged, 1992. 287 p.
- A Bibliotheca Zriniana története és állománya. — History and Stock of the Bibliotheca Zriniana. Írták és összeáll. Hausner Gábor, Klaniczay Tibor, Kovács Sándor Iván, Monok István, Orlovsky Tibor. Szerk./Hrsg. v.: Klaniczay Tibor. Bp., 1992. /Zrínyi Könyvtár 4./ 628 p.

800,- Ft áfával